

महास्थविर "र वे श्वं" भन्तेया

यःम्ह म्ह्याय्

(उपन्यास)

महास्थविर 'र वे थ्वं' भन्तेया

यःमह म्हायाय्

(उपन्यास)

भाय् ह्यूम्ह
भिक्षु ज्ञानपुण्णिक

न्यापांगु संस्करण पिकाक :-

धर्मकीर्ति विहार

श्रीघः, नःघः, कान्तिपुर।

निगूगु संस्करण पिकाक :-

नेवाः जागरण मञ्च

ध्वाखाबहाः, येँ

नेवाः जागरण मञ्चया न्याक्वःगु बुदिं

व धम्मवती हना ज्याइवःया लसताय् पिथना

पिथना

न्यापां : नेपाल संवत् १०५०

निक्वःगु : नेपाल संवत् ११३३

ब्याक्क अधिकार प्रकाशकया

कम्प्यूटर टाइप : सुरसंसार ग्राफिक्स कर्नर, डल्लु, येँ ।

थाकू ग्वाहालि : श्वेतकाली छापाखाना, लगं, येँ ।

आर्थिक ग्वाहालि : मय्जु सरस्वती बज्जाचार्य, नयाँबानेश्वर, येँ।

मू : १००/- (सच्छि तका)

प्रकाशकीय

यलया शाक्य परिवारय् ब्वलंन्ह छन्ह नेवाः मिसामचा पालि तक्षशिला आचार्य परीक्षाय् सभामण्डलं 'शासनधज धम्मचरिय' उपाधिं विभूषित जगुलिइ छु हुनि दयेफइ ? सुयां मेघा, प्रतिभा, अध्ययनशीलता ?

धौकन्हय्या ई खत धाःसा थुज्वःगु हे लिसः लुयावइ। तर नेपालय् राणशासन फुमचाःनिगु इलय्या (सन् १९५० मे) या नेवाः परम्परागत समाजया रूढी कायम हे जुयाचवंगु इलय् ब्वलंन्ह छन्ह नेवाः न्ह्याय्मचाया नितिं ध्व खँ थुलि स्वाभाविक रूपं चूलाइगु खँ मखु। तर युग फपुइगु इलय् थःगु लक्ष्यप्रति पूर्णतः समर्पित, अविचलित अदम्य साहसया प्रतिमूर्ति, पिहां वइगु खँ राजनीतिक क्रान्तिया ख्यलय् जक मखु, भीगु हे मातृभूमि नेपाः देसय् धार्मिक ख्यलय् नं पिहां वःगु दु।

थेरवादी बुद्धधर्म नेपालय् नकतिनि दुहां वयाः प्रचार शुरू जगु इलय् क्स्पोलया नकतिनि सयेके थुइकेया वयसय् ध्यंन्ह गणेशकुमारीया नुगलय् मुकथं हा कया विल, परिवारया स्वीकृति मदयेक नं वर्माय् ध्यंक पासपोर्ट मदयेक दुहां वनेत क्स्पोलं गुलितक दुःखकष्ट सिया बिज्यात ध्व सकसियां नितिं उतिकं हे प्रेरणाप्रद खँ खः। अले थुज्वःगु प्रेरणाप्रद तथ्य यथार्थयात नुगलं चायेकाः छन्ह बर्नी भिक्षु 'र वे ध्वं' उपन्यासया रूपय् लिपिबद्ध यानाबिज्यात। ध्वयां ल्य थुकियात भिक्षु जाणपुण्णिगक भीगु मातृभाषाय् हिलाः धन्य याना बिज्यात। ध्व नेपालभाषा साहित्यय् स्वयं थःहे अमूल्यगु सफू ला जुल हे नापं बुद्धधर्म व नेपालभाषाया स्वापूयात नं न्ह्यःने यकेत सिखःया छगू मुख्यगु कडी नं जुयाबिल।

धम्मावती गुरुमां नं शासनधज धम्मचरिय उपाधि कासानिसें धौतिक बुद्ध धर्म प्रचारय् यानादीगु जीवनी स्वयं नं मेगु उपन्यासकारं थुकियात भीगु हे ब्वहलय् त्वःतूगु खनेदु धकाः न्हापां खुसि थुगु उपन्यास पिदंबलय् हे (ने.सं. १०९०) प्रूफ स्वयादीन्ह कविकेशरी चित्तधर हृदयजुं नं उद्गार प्वंकादीगु खः। तर उकथं यायेमफुनिसां दुगु उपन्यास हे मदया वनेधुंकगुलिं हानं पिथनेमाः धइगु हःपाः धाःसा नेवाः जागरण मञ्चया प्राप्त जगु जुल, मुकिया लिच्वः छिकपिनिगु ल्हातय् लानाचवंगु थुगु सफू खः।

(ग)

ध्व सफू पिथनेगु नितिं बुद्ध धर्म संघया नितिं महिक थःत पानावयाच्चवनादीन्ह मय्जु सरस्वती बज्जाचार्यपाखें ५०,०००/- (न्यय्द्वः) तका आर्थिक ग्वाहालि यानादीगुलिं वय्कःयात यक्च यक्च सुभाय् देछानाच्चवना।

थुगु सफू हाकनं पिथनेगु नितिं धर्मकीर्तिं विहार, श्रीघःपाखें जिमित स्वीकृति बियादीगुलिं वय्कःपिन्त नं दुनुगलनिसें साधुवाद देछानाच्चवना। लिसें थुगु सफू पिथनेमाः धकाः हःपाः बियादीपिं धर्मपासा रोगन तुलाधर, अरुणसिद्धि तुलाधर, रिना तुलाधर व जागरण मउच्चया पासा अमृत ताम्राकारलिसें सकसित नं सुभाय् देछाना। जिमित विश्वास दु थुगु सफू वइगु पुस्ताया नितिं छगू ब्वनेबहःगु कीर्तिं जक मखसें थुगु सफूपाखें व्यक्तिया सकारात्मक व साहसिक परिवर्तनतकं हइगु विश्वास यानामु दु। ध्व सफू बुद्धधर्मया ख्यलय् सदां स्मरणीय सफूकथं जुइगु पूर्णविश्वास भीसं यायेफु। थुकिया हे दसि धायेमाः थुगु सफू बर्मेली भासं नेपाली भाय्, नेपाली लिपा नेवाः भासं पिदन। नेपाली भाय्या सफू नं म्हो जुइधुंकुगु दुसा नेवाः भाय्या सफू बजारय् मदयेधुंकुगु स्थिति दु। ध्व अभाव थुगु न्हगु संस्करणपाखें पूर्तिं जुइगु भलसा कयाच्चवना।

अन्तय् थुगु सफू पिकायेत छपाई ग्वाहालि यानादीगुलिं श्वेतकाली छापाखानाया भाजु उपेन्द्र बज्जाचार्ययात नं सुभाय् देछानाच्चवना लिसें न्हापा लेटरप्रेसं पिदंगु सफूयात हाकनं कम्प्यूटर टाइप व सेटिङ्यालिसें शुद्धाशुद्धी यायेगु ज्यातकं यानाः ध्व सफूया पूर्णता बीगु ज्या याःगुलिं रत्नकाजी मनयात नं दुनुगलनिसें सुभाय् देछानाच्चवना।

Dhamma.Digital

सुजीव बज्जाचार्य

नायः

नेवाः जागरण मउच्च

फवसा

मचाबले पसः वना फवसा काये पल्के थुगु बानि आः तकं ल्यना च्वन तिनि। अबले नैक्या बाकू ग्वय् छक्कू फवसा दयेवं तितिं न्ह्या च्वनेगु आः ला मेगु हे फवसा काये दया लय्ता भय् ब्यु।

लिसा व तँसा अपो याना थःगु नितिं जक जूसा फवसा थः कतः उभयपक्षी खः। फवसा थःमं नं प्रयोग याये ज्यु, वथें प्रयोग याके बी नं ज्यु।

थ्व ला स्पष्टगु हे खँ जुल, साःगु जुइवं लिसा, बांलाःगु जुइवं तँसा अले सितिं लाःगु जुइवं फवसा। अथे धकाः फवसा धायेवं न्हाय् कयेकुंके माःगु ला छुं मदु, कारण गबलें गबलें लिसा व तँसा ति फवसा नं ग्यं वने यःगु जुया च्वन।

७-दँति न्हापाया खँ। ताल्लाया ई। परीक्षा सिधया ममज व ल्हाः प्वनाच्वंगु दिं। मण्डलेया क्वाःगु फय्। चःति नाःनाः न्हय्। कोठाय् च्वना आलु आलु मिका च्वनेगु स्वया छुं छुं फाइदा दइगु ज्या यायेगु ज्यु धकाः सफू पँय् ल्हाः छ्वया। “तमीः छेत्” (यःन्ह न्ह्याय्) सफुली ल्हाः दित। साला कया। खाटाय् कया। द्यांगरा पुला। न्हय् च्वंगु चीवर ग्वारामारा चिना पाखाय् तया। सफू पुइका। ब्वना यंका। सात्तु साल। तोते मफुत। ब्वं ब्वं मती वन, ‘अँ, उकिं का, यक्वसिनं रवेथ्वंथा ‘तमीः छेत्’ तसकं बांलाः धकाः न्हुतु प्वाः मद्दिक प्रशंसा याःगु, अनुवाद या धकाः प्रेरणा ब्युगु।’ चेतना दन, ‘थ्व सफू ला छाया अनुवाद मयाये ! स्वयं थःन्ह तताया सजीव घटनाया चित्रण। व नं छन्ह विदेशी विद्वानं च्वःगु। छन्ह विदेशीयाके ला जिमि तताया जीवनी थुलि तक अगाढ श्रद्धा दुसा जिके जक छाया मदइ ! फुसा थःमं हे च्वये फयेके माःगु।’ हानं ग्यासें वल, ‘फइ ला थें ?’ ध्ये ध्ये चूगु भाय्, शब्द मदुगु कोश ! स्वाय्से, मोलिमिन् वने, अन केहँपिं द हे दु, मवःगु शब्द इमिके जूसां न्यने, स्वयं लेखक न्ह हे स्यु, भाव व अभिव्यक्ति वस्पोलयाके न्यने, च्वयेगु, च्व हे च्वयेगु। कलम ज्वना। कापी पुइका। भौतय् तःग्वयेक ‘यःन्ह न्ह्याय्’ छयौं तया, अनुवाद शुरू जुल।

संयोगवस अबले लाक्क मण्डले नं च्याउमे धइथाय् (मन भनी नेपाःया थें जाःगु हावापानी दु) वनेगु जुल। हः, धाये धुन। च्याउमे ध्यन। लत्याति अन च्वना। भाय् ह्युह्यु वना। सफू भाय् हिलेत भुय् चःति हायेके माः धकाः अबले तिनि थुल। कारण बर्मी भाषाया न्हापांगु अनुवाद हे थ्व जुयाच्वन। अनं हानं मण्डले, लिथ्यन।

कापी ज्वना काचा काचा रंगून व्वाँय वया। भन्ते तिलोकसार (रवेथ्व) गभायी नाप लात। मथू मथूगु खँ न्यने धुन। थःगु भाषं छु धाइ, बालाक क्वःछी मफुत। धया, 'भन्ते, जि ला मोलमिन वने माली ख्वाः वल।' लिसः वल, अयसा जि नं पासा वया बी।' जितः ला अमःचा मालां देगःचा लू थें जुल। निम्हं मोलमिन् थ्यन। खेमारामया लिक्कसं च्वंगु सईं मामा विहारय् खेमारामया नकिं अय्या दो पञ्जाचारी व दो सुखपिसं च्वनेगु बन्दोबस्त याना बिया बिज्यात। उलि जक मखु। नके त्वकेंगु अभिभारा नं स्वयं थःपिसं हे कुबिया बिज्यात। केहँपिं मा धम्मदिन्ना (चमेली), मा उप्पलवण्ण (चिनी) मा पञ्जा (कमला)पिके न्हिथं थुकियात छु धाइ, उकियात गथे धाइ ? न्यनेगु जुल। इपिं केहँपिसं स्यू स्यू थे शब्द ररचनाय् यक्वं ग्वाहालि बिल। गुकिया लागी इपिं सकलं धन्यवादया पात्र जुया च्वंगु दु। इमिगु लिधंसाया अभावय् थ्व ज्या नं मखुसा बापाः च्याः हे जुया च्वनीगु जुइ ! मूल लेखकया थ्व ज्याय् गुलि तक प्रोत्साहन बी मास्ते वः, व अमृत्यगु त्रिपिटक संशोधनया ब्याक्क भार छ्खे चीकाः मोलमिन थ्यंक ल्यू ल्यू बिज्यायेत समय बिया बिज्याःगुलिं हे सी दु। थ्व फुकं वस्पोलया नेपाःया प्रति दुगु सहिष्णुता सहानुभूति व सौहार्द्रताया प्रतीक मखुसा मेगु छु जुइ !

उकिं कवि केशरीजुं थःगु 'प्रूप स्वस्व'लय् "न्ह्यागु थजु 'रवेथ्व' भन्तेया भी नेपाःया बौद्धतय्त गुलि बुद्ध-धर्म सय्केसीके बी मास्ते वः, धम्मावती अय्यापाखें गुलि सत्य धर्मयात तिसीकाः स्पष्ट रूपं धमरस पान याके बी मास्ते वः - व खँ" धकाः अले हानं "धात्थेंया खँ जा थ्व नेपाः-देया बौद्धतय्त, विशेष यानाः नेपाःया तता क्यहँपिन्त सुशिक्षित याना बुद्ध-धर्मया रस त्वकेंया नितिं धम्मावती अय्या नं याना बिज्याःगु उत्साहबर्द्धक त्याग व तपस्याया बाखं 'रवेथ्व' भन्तेया दुनुगलं निसें ययाः च्वया बिज्याःगु" धकाः व्यक्त याना वस्पोलयागु धात्थेंगु मनोवृत्तियात भीगु न्ह्योने तथा दिल।

मोटामोटीं भाय् जक छु हिले सिधल, नेपालं सहोदर भिक्षु सुदर्शनया "यःन्ह म्हाय्" कापि याकनं छ्वया ह्ये माल' धइगु पौ ल्हाती लात। काचाकाचां न्हूधाः याना कापि छ्वया ह्यया। लिसः वल, 'कापि थ्यनेवं च्वः निसें च्वः थ्यंक छस्वाकं व्वना स्वया, बालाः जू।' थुकिं जितः न्हापांगु फ्वसा दत।

अनलि बर्माय् च्वं च्वनाबले हे आः ला 'यःन्ह म्हाय्' सफू रूपय् पिदना सकसियां यःन्ह नेपाः देया म्हाय् जुया च्वने धुंकल जुइ धकाः मती, तर थन थ्यक्रा नं छुं मज्जुनिगु खना भचा निराश थें नं जुल।

(च)

वंगु दत्या ति न्ह्यवः ध्व छको बांलाक जौंघ याये माल धकाः कविजु न्ह्यचिला दिल, सीधलय् वय्कः, सहोदरं सुदर्शन व स्वयं च्वना च्यान्हु भिन्हु कापि सचे यायेगु ज्या जुल। लिपा छु मती वन थें, का छःपिसं हे ध्व ज्या याना बिज्याहुँ धकाः ग्वःछिं तोता बिल। थःमं तुं क्वचायेक स्वया यंका कविजुयात लः लहाना बिया। अनं लिपा दक्व भार थःमं कुबिया वय्कलं ध्व सफू भीगु न्ह्योने ब्वयेगु अथक परिश्रम यानादिल। गुगु धात्थें प्रशंसनीयगु ज्या खः। वय्कलं जक धुलि ध्व ज्याय् ध्यान बिया ल्हाः तया मदीगु जूसा ध्व सफू धुलि याकनं पाठक वर्गपिनि न्ह्योने तये हये फइ मखुगु खः। उकिं वय्कः मुलि जक धन्यवादया पात्र जुया च्वन, धाये माःगु खँ मखु। ध्व ला तःकगु हे फ्वसा जुल।

अन्तसः ध्व सफू अनुवाद यानाबले व आः सफू पिदनेत मुलि तक महानुभावपिसं विभिन्न कथं सहयोग व सहानुभूति क्यना बिज्यात, दिल, इपिं सकसितं दुनुगलनिसें धन्यवाद देछायेगुया नाप नाप धुगु घटनायात थःगु हे देशया छम्ह वीरांगणायागु सजीव घटना धकाः सीका काये बहःगु, काये योग्यगु आदर्श व नमुना कया प्रकाशनीय गुण प्रकाश याना दुनुगलं निसें लसकुस याना सुरक्षा याना तया बिज्यात वा दिल धाःसा लेखकया आकांक्षा गथे पूर्ण जुइगु खः अथे हे अनुवादया मनोवांछा नं पूर्ण जुल धकाः धाये दइगु जुल।

भाय् ह्यम्ह

श्री सुमंगल बिहार
ललितपुर

Dhamma.Digital

कार्तिक ४, २०२७

पूफ स्वस्व

सीधः धर्मकीर्तिं विहारया धर्मपासापिं जानाः थ्व सफू पिकया ब्यूगु अत्यन्त लय्तायापुगु खँ खः। छायाधाःसा थ्व भीगु सफू, भी नेपाःया म्हाय्मचायात कयाः च्वयातःगु सफू, व नं छम्ह विदेशी विद्वानं, अज्ज छम्ह युनेस्को सिरपाः प्राप्त स्थविर भिक्षुं। उकिं विचाः याय् बहःगु खँ ला थ्व कि वसपोलं अपाय् धंगु बर्मा देशय्, उलिमछि जनताया दुने गुलि गुलि औपन्यासिक घटना जुल जुइ, उकियात तोताः नेपाःया छम्ह मिसामचाया जीवनय् छु विशेषता खनाः थ्व उपन्यास च्वया बिज्यात ? खय्फु कुमारी गणेशकुमारीया जीवनी सफू खँसेलि न्हापां ला वसपोलया थ्व प्रकृतिया भण्डार पर्वतराज हिमालयया प्राकृतिक सौन्दर्यया नाप नापं बुद्धप्रसविनी नेपाल माताया सुपुत्रीपिं पार्वतीमाजु, सीतामाजु व यशोधरादेवीपिं नं लुमसे वल जुइ। अले वसपोलया न्ह्यःने अभिगु धीर-वीर-गंभीरताया नापं धर्मनिष्ठा, पतिपरायणता व स्नेहशीलता नं इवाताहां दंवल जुइ। अले गणेशयाके नं वसपोल देवीपिनि व व गुणया छुं आभास खन जुइ, अले छु मानि वसपोल भन्तेया स्नेहार्द कवि हृदये कल्पनाया वाफय् वयाः हीनयान महायानया बौद्ध दर्शनया विषये जक मखु, नेपाः बर्माया सांस्कृतिक सम्बन्ध, मा-म्हाय्, बौ म्हाय्या हार्दिक सम्बन्ध व समाज व म्हाय्मचाया व्यावहारिक सम्बन्धया विषये नं अनेक भाव ब्यक्कल जुइ। अले थ्व उपन्यास “यःम्ह म्हाय्या”या माध्यमं व वाफय्यात शान्त व शमन याय्त स्वत जुइ। छायाधाःसा गणेशकुमारीं हानं बर्मा लिथ्यंकाः मोलमिनय् ‘शासन धज धम्माचरिय’ पास याय् धुनेव जूगु उपाधि व पुरस्कार वितरणोत्सवया नितिं अय्या नापं व हे परीक्षाय् पास जूम्ह मा गुणा अय्या नं थः पासा गणेश (धम्मावती)या छगु परिचयात्मक लेख च्वःगु व व हे लेखया आधारय् मोलमिनया छम्ह विद्वान् प्राध्यापक सासनधज श्रीपवर ऊसूर्याभिवस भन्तेनं धम्मावती अय्याया छगु जीवनी हे ‘निपो मे’ (नेपाः मय्जु) नामं च्वयाः प्रकाशित याना बिज्याःगु जुया च्वन। व हे सफूया प्रकाशक दातां दलदं: दां फुकाः नोट्या नोट कल्पवृक्ष इत्यादि दय्काः धम्मावती अय्यायात उपहार व भन्तेपिन्त चीवर आदिया नापं व सफू छगु छगु नं दान ब्यूगु जुयाच्वन। अबलय् ‘रवे थ्व’ भन्ते मोलमिनय् मदुगुलिं व सकतां वस्तु रंगुन थ्यंका बिया छ्वत खनी। हः, व हे जीवनी सफू खंकाः ‘रवे थ्व’ भन्तेनं थ्व उपन्यास च्वया बिज्याःगु खः, मेमेपिं उपन्यास लेखकपिसं थें व व समाजय्

(ज)

बुलाः अध्ययन यानाः मखु। गथे 'नेपालकी वो बेटी' उपन्यास च्वयूत श्री बलभद्र ठाकुरं पश्चिम नेपालय् ३ दँ तक च्वनाः अध्ययन याना दिल। उकिं थ्व सफुली भीसं 'रवे थ्व' भन्तेया कार्यया परिणाम स्वयाः उकिया कारण छु ज्वी धकाः क्ववाला स्वय् फुगु प्रतिभां जाःगु योग्यता भय् बिया च्वंगु खनि।

ख नं थ्व उपन्यासय् 'सुगत सौरभ' महाकाव्ये यशोधरामाया राहुल-कायप्रति गुगु "थःत दुःख सुख न्ह्यागु जूसां पुत्रया मङ्गल थजु" धकाः ममतामयी माया अदभूत स्नेह उल्लेख जूगु दु, अज्याःगु हे मनोभावना लक्ष्मीमाया मां व हेराथकुं मापिं निम्हसिकें थःथः न्ह्याय्पिं गणेश, मनोहरा व लक्ष्मीपिनि प्रति दुगु भीसं खनि। छायाःसा जन्मकाःछि न्ह्याइपुक दाम्पत्य जीवन हनेत न्ह्याय्मचा पितबी मालिबले ला ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वइपिं मापिसं थथे सलंसः क्वय् तापाक्क च्वंगु बर्मा देसय्, व नं गबलें छँ लिहाँ वय् मोक अनागारिका थ्यंक याय् छ्वयूत सनेगु धर्मशासन प्रति श्रद्धा जक मखु, मापिनि नुगलय् न्ह्याय्पिनि जन्मकाःछि जक मखु, अज्ज देह त्याग लिपा नं जीमा-भिनेमा धयागु महती भावनाया प्रतीक खः।

थज्याःगु मां व न्ह्याय्पिनि नारी सुलभ श्रद्धा, भक्ति व त्याग भावनाया अःखः सामाजिक मान्यता, लोक लज्जा व व्यावहारिकतां पंका च्वपिं पुरुष-हृदयपिं बौ व दाजुपिनि स्वभाव खनिबले थ्व उपन्यासय् वर्णित मापिं व न्ह्याय्मचातय् प्रति भीगु नं सहानुभूति क्वसाः वं। थ्व नेपाः मखनिम्ह, नेवाः समाजय् बुले मननिम्ह, व नं समाज त्याग यानाः भिक्षु थ्यंक जुया बिज्याय् धुंक्मह 'रवे थ्व' भन्तेया कलमया करामात खः - घटनाय् दुबिनाः उकिया पात्रतय् यथार्थ चरित्र खंकाः भीगु न्ह्यःने थने ह्य्फुगु।

धात्थेया खँ जा मामं छ्वय् धाय्वं न्ह्याचं वने धाय्वं यंका बीम्ह मदुगु जूसा पोष्टआफीसया कुनय् लानाच्वंगु 'नाः मदु पौ' थें 'जिगु दु वैथाय् वन्यगु इच्छा...' धकाः हाला जक च्वने मालिगु ज्वी। तर धम्माबुध भन्तेया बुद्ध धर्मय् निष्ठा जक मखु, वसपोलयाके स्वभाव हे दुगु ब्रह्मविहार भावनां यानाः थमं अनेक दुःख कष्ट सियाः अनेक लाउच्छना फयाः नं गणेशयात बर्मा थ्यंका बिल, बर्माया श्रावकपिनि जक पुक् जुया च्वंगु 'सासनधज धम्माचरिय' प्राप्ति याय्गु लँ चाय्का थका बिज्यात, छु, गणेशकुमारीयां 'धम्मावती गुरुमां' जुयाः नेपाः थ्यंगु भीसं स्वय् खन। गुरुमाया म्हुतुं अनेक धर्म कथा न्यने खन। थ्व खँयात 'रवे थ्व' भन्ते नं थुलि यथाथए रूपं सजीव व मार्मिक यानाः चलचित्र थें च्वंक चित्रण याना क्यने फुगु नं वसपोल सुयनचवांग, फाहीयान आदि बौद्धयात्रीपिनि धर्मार्थ यात्रा ब्वना तःम्ह जूगुलिं खः। गुगु अर्थ प्राप्ति या नितिं सिंहसार्थबाहं ल्हासाया लँय् फःगु दुस्करता स्वयाः म्ह मज्ज, 'यमि'जुया भृकुटी

उपन्यासय् 'थोन्मि' लामां नालन्दाया लैय् गुलि दुःख कष्ट सी माल धकाः च्वया तल व स्वयाः नं छुं म्ह मजू। अज्ज धम्मालोक भन्ते नं न्वाःम्ह मउजुश्री नाप लाय् धकाः सैय् वसतं पुनाः सैय् हे जुयाः जलमार्ग पिक्किड तक व अनं महाचीनया पउचशीर्ष पर्वत तक स्थल मार्ग यात्रा याना बिज्याःगु दुष्करता स्वयाः नं म्ह मजू।

थुकथं थ्व उपन्यास ब्वना यंकुलिसे छम्ह नेपाःया न्ह्याय्मचाया बाखं जक न्ह्यःने मवसे विश्वया न्ह्याम्हं महापुरुषपिसं थःथःपिनि लक्ष्य प्राप्तिया नितिं ज्युसे ज्युसे ज्वीक याःगु त्याग व तपस्याया बाखं नं भीगु न्ह्यःने दंवः - भगवान् बुद्धं बुद्धत्व प्राप्तिया नितिं जन्म जन्मान्तरय् बोधिसत्त्व चय्यां यानाः दशपारमिता पुरे याना बिज्याःगु जातक व अवदान बाखं, अर्थ प्राप्तिया नितिं वज्रद्वीप जात्रा वंम्ह सुप्रियसार्थबाह्या बाखं, धर्मप्रचारया नितिं देशविदेश चाःचाःहिलाज्वीपिं भिक्षु, आचार्य व साधु-सन्तपिनि बाखं, राजैतिक स्वतन्त्रता प्राप्तिया नितिं थःपिनि देश तोताः अन लाः थन लाः मदय्क बिसि जूपिं देश देशया देशभक्तपिनि बाखं व विशेष यानाः राणाकालय् नेपाल भाषाया पुनरुत्थानया नितिं न्हापां न्हापां भाषा सेवाय् न्ह्यब्वाःपिं नेपाल भाषा सेवीपिसं राणा सरकारया कोप भाजन जुयाः गोको गोको ज्वंकाः न्यादँ न्यादँ खुदँ खुदँ तक जेलयातना फया वःगु बाखं आदि आदि।

न्हापां 'थःभिंसा जगत भिं' धाःथें वया (धम्मावतीया) मनय् खालि त्रिपिटकया अध्ययन याय् धयागु छग्गु जक जूबले किसिमागःत थें ज्याःपिं छुं ज्या बने ज्याना जूपिं मनुतसें नं थःपिनि नितिं दय्कगु सिमाहःया बलचाय् गुरु शिष्यपिं निम्हसित दकलय् सुरक्षितगु थासय् ध्यना तःगु व चान्हय् हाःगु सलं ग्यानाः दना वःम्ह धम्मावतीयात "छँ, छँ, ग्याय् मते, जिपिं पाः च्वना च्वनागु दु" धकाः पालंपाः पाः च्वना च्वंगुयात "मनोपुव्वंगमा धम्मा" या यथार्थता धाःसा छु पाइ ?

मेगु पालाः गोतुइका तःगु सिमा खनेव मनुतय्गु आवास थ्यनिन धकाः अन्दाज याय्माःगु जंगलय् थःगु म्हत्याः पाय्त्याःम्ह सर्प थःगु न्ह्यःनें वंगु, व नं ल्हातं न्ह्याय् दु थें च्वंक, व गुलि ग्यानापुगु ! सर्प मखना जक खः, धात्थें सर्प खंकाः च्वाक्क ज्वंगु जूसा भीसं थ्व उपन्यास ब्वने दइ नं मखु, न थथे छम्ह नेपाःया मिसामचां अज्याःगु अपूर्व बुद्ध धर्मया शिक्षा प्राप्त यानाः भीत कंवइगु हे खः।

अथेहे 'माकःया मतेना सिमाकँथंसु' धया थें गोरखालीतय्गु थःगु देशया मिचामचा छम्ह विदेशीं ब्वय्के हल धयागु सजातीय मायां याःगु सामुहिक ग्वसालं अःखः लालां कुंकाः दुःख सिया च्वनेमाःगु नं धम्मावती अय्याया धर्म शासन प्रतिया प्रेमयात ज्वाल्ल थिकेत लुंपाः काय्गु थें जूवंगु दु। धर्मया ज्याय् नं अर्थ प्राप्तिया

नितिं साहृतसें ल्हासा वनाः दुःख स्यू थें, विद्या प्राप्तिया नितिं विद्यार्थीतसें न्हापा न्हापा जंगलय् व आः देश विदेशया यूनिभर्सिटी वनाः परिश्रम याइ थें अज्ज वयासिबे अप्पो दुःख स्यूगु भीसं खनिबले विद्या व अर्थसिबे धर्म च्वय् धाय्गु व धात्थेया धार्मिक ज्वीत ला तस्सकं थाकु धाय्गु करं हे क्यनि।

ख नं नीती मुखं मित्रया सिबे विद्वान् शत्रु ज्यू धकाः धया तःथे अथे देश-काल-परिस्थिति बांलाक मस्युपिं मोरखालीतय्गु उगु जातीय भावनां अःखः लांलां तक नजरबन्दय् जक च्चनेमाःगु मखु च्चिच्छ जेलय् थ्यंक नं च्चने मालावन। अय्णं दुनुगलनिसें याःगु भिगु ज्या भिना हे वइ धया थें जेलं पिहाँ क्थाः धार्मिक अफिसरत नाप ऊ भांतांथा छँ व अनलिपा जेनरल ऊ सांत्वीया छँ छगू मुकतं क्थाय् थ्यंबले उपन्यासया न पिकाकया मनया छु अक्स्था जुल ज्वी, व खँ लेखक 'रवे थ्व' भन्ते नं जीवित मनूया उपन्यास ज्जुलिं थमं कल्पना मयासे धम्माक्ती अय्या नं गुबले आत्मकथा च्चत धाःसा च्चय्त त्यंका बिया बिज्याःगु थें च्चं। उकिं भीसं नं व खँया विचाः लिपायात हे त्यंका तय्।

न्त्यागुसां, भीसं थ्व उपन्यासय् गणेशकुमारीं मोलमिनया खेमारा मय् च्चना ट दँया दुने बौद्ध शास्त्रया अध्ययन यायां अभि धर्म परीक्षां निसे सुसमाचार परीक्षा पास यानाः १९५९ सनय् छको नेपाः क्थाः हानं १९६२ सनया डिसम्बरय् रंगून शहरया मभायी दय्का तःगु महापाषाण गुहाय् तक्षशीला परीक्षा समिति या "सासनधज धम्माचरिय" उपाधि प्राप्त याःगु तक खँ व्वनेखन। अज्ज भन्ते 'रवे थ्व' या सशक्त कलमं ज्वयावःगु थ्व उद्गार वाक्यं वसपोल भन्तेया बौद्धिकविलास जक मखु, वसपोलया हृदयया महानता व बुद्धभूमि नेपालप्रति क्वसाःगु बन्धुता नं उला क्यं - "अनुज्वलित अप्रकाशित बालिका अक्स्थां पलायन जुयाः आत्मसमर्पण परियत्ति, प्रटिपत्ति, समरतज्ञानी, बुद्धिमानी भावं नेपाः देसय् थ्यंकः वनिन्ह मां-अबु निम्हसियां यःमह न्ह्याय्, नेपाः देया यःमह न्ह्याय्, तथागत-शासनया यःमह न्ह्याय् थुम्ह 'यःमह न्ह्याय्' गणेश थेरवादी शासनया रश्मि-मिज्वालायात मां भूमण्डलया नितिं प्रज्वलितं धारण याःगु जुल अहो !"

थुकथं थ्व उपन्यास, उपन्यास जुया नं छम्ह जीवित मनूयात कयाः च्चयातःगु धार्मिक उपन्यास। उकिं दक्व फुक घटनायात धार्मिकतां छिनातःगु दु। छगू थ्व खँ हे काय्फु, मामं पासा दःसा छ्क्या बी जक धाःबले पासापिं मनोहर व लक्ष्मीपिंथाय् व्वां वंगु, सारिपुत्रं अश्वजित भिक्षु नाप लाय् धुंकाः व खँ कनेत पासा मौङ्गल्यायनया थाय् व्वां वंगु घटना लुमसे वः। अथेहे छम्ह थेरवादी भिक्षुं च्वःगु जुबले थेरवादयात शूद्र बुद्ध धर्म भाःपाः महायानयात हिन्दू धर्म ल्वाकज्याःगु उत्तर प्रदेशीय धर्म धकाः

नं उल्लेख यानातल। वास्तवे महायान धयागु नेपाल, तिब्बत, चीन, कोरिया, मंगोलिया व जापानय् जक मखु लाओसय् नं निगुलिं यान माने याः। अज्ज न्हापा न्हापा ला भारतय् व बर्माय् नं महायान माक्क प्रचार जुयावंगु धर्म खः, मुकिया प्रमाण दक्षिण भारतया पुरातात्विक मूर्तितसें व थौं कन्हेया उत्खनन ज्यां बियाचवंगु दु। अज्ज भारतया प्राचीन भिक्षुपिसं नं नेपालया शाक्य भिक्षुपिसं थें उद्योग व्यवसाय नं यानावंगु दु धकाः बम्बईया क्यानरी गुफाया उत्खनन ज्याय् भाःम्ह श्री एस. आर. रावजुं “धर्म युग” पत्रिकाय् च्वयादीगु दु।

न्ह्यागु थजु ‘रवे थ्व’ भन्तेया भी नेपाःया बौद्धतय्त गुलि बुद्ध धर्म सय्के-सीके बी मास्ते वः, धम्मावती अय्या पाखें गुलि सत्य धर्मयात तिसीकाः स्पष्ट रूपं धर्मरस पान याके बी मास्ते वः - व खँ धर्मं तप्यं मच्चसे पण्डितपिं व गृहस्थ पण्डितपिं न्ह्यचीकाः अभिसं कल्पना याना च्वं थें च्वं धकाः वस्पोलं थःमु कल्पना अन्तिम अध्याये ब्वया बिज्याःमु दु।

धात्थेया खँ जा थ्व नेपाः देय्या बौद्धतय्त, विशेष यानाः नेपाःया तताक्यहँपिन्त सुशिक्षित यानाः बुद्ध धर्मया रस त्वंकेया नितिं धम्मावती अय्या नं याना बिज्याःमु उत्साहबद्धक त्याग व तपस्याया बाखं ‘रवे थ्व’ भन्तेया दुनुगलनिसें ययाः च्वया बिज्याःमु जूसां आनपुण्णिक भन्ते मदुगु जूसा भीपिं धम्मावती अय्या न्ह्यःने दयाः नं वसपोलया जीवनी सफू प्वीके मखनाः खुसी दुनाः नं प्याय् चाःम्ह चातक थें ज्वीगु। तर वसपोल भन्ते नं व हे थाकुम परीक्षा बिया बिज्याय् धुंक्मह जुयाः जौहरीं रत्न पारख याइ थें व सफूया मूल्य थ्वीकाः परिश्रम पूर्वक नेपाल भाषाय् अनुवाद यानाः हया बिज्याःमु थ्व सफू धर्म याय्माः धकाः सिया नं धात्थे धर्म धयागु छु, धर्म याय्त गुलि थाक्, धर्म याइपिन्त गुलि विघ्न बाधा वा मार वय् यो धकाः बालाक मस्युपिं भी बौद्धतय्गु मिखा चक्कंकेया नितिं अजः सिद्ध जुइ। उकिं भी सकलें जानाः वसपोल आनपुण्णिक भन्तेयात, उपन्यासया मूल लेखक ‘रवे थ्व’ भन्तेयात व उपन्यास च्वय्त प्रेरणादायी जीवनी च्वया बिज्याःम्ह ऊ. सूर्याभिवंस भन्तेयात नं आदरपूर्वक धन्यवाद द्यछायनु !

मेगु अनुवाद गय्च्वं धयागु विषये जिगु छुं धाय्गु मदु, छाय्धाःसा जि बर्मा भाषा मसः। उकिं जि थुलि हे जक धाय् मास्ते वः थ्व अनुवाद महाआचार्य जेय्यया आकांक्षा नं पूर्ण जुल धाय्माः, छाय्धाःसा आचार्यजुं थ्व सफू विश्वया मेमेगु भाषां नं अनुवाद ज्वीमाः धकाः धया बिज्याःगुली दकले न्हापां नेपालभाषां अनुवाद जगु दु।

अन्त्य धर्मकीर्ति विहारया धर्मपासापिन्त दुनुगलनिसें धन्यवाद बी, गुमिसं

धम्मावती अय्याया बर्माया पासापिसं वसपोल व वसपोलं परिश्रमपूर्वक प्राप्त याना बिज्याःगु 'सासन धज धम्माचरिय' उपाधिया महत्त्व ध्वीकाः अनेक प्रकारं क्वय्य च्वंगु कविता च्वयाः 'मुदिता' भावना क्यं थें कुमारी मणेशकुमारी गथे "धम्मावती गुरुमां" जुल व खँ सीकेया नितिं थ्व उपन्यास पिकायत्त ग्वाहालि यानादिल। जितः आशा जक मखु, भलसा नं दु, थ्व भी न्ह्याय्मचायात कयाः च्वयातःगु सफू भीत जक यद्दुगु मखु, अज्ज थ्व न्हापांगु अनुदित उपन्यास जूगुलिं श्रेष्ठ सिरपाः कमिटिया नं थुकी अवश्य मिखा वनि।

आः बर्माया पासापिनि व लय्ता कविताया अनुवाद नं न्ह्यचीका च्वना।
उकिया मज्जा नं कयादिसँ -

"भंगःतय् भलसा ज्ची गय् तःमागु वनया सिमा
धर्मय् नं वन अय् थाहाँ उम्ह नेपालया मिसा !"

- उपासिका मखेति, मण्डले

"प्रकाश शासनय् जूगु खः धम्मावति थः थमं,
क्यना बिल मिजं थें हे दु पण्डित मिसात नं।
बर्मायापिं मिजंतय्सं नापं थाकुगु प्राप्त याय्
नेपाःयाम्ह मिसा जातिं याःगुली धन्य छाय् मधाय् !"

- भिक्षु धम्मिक, विनयपारंगत, मिथिला

"नेपालं दुःख याःवःम्ह त्रिपिटक ब्वने धकाः
बर्मा भाषा स्थनाः नाना परीक्षा सकतां बियाः
थ्वं धम्माचरिया पास यात थाकुगु भीत नं
धर्म सय्केत जूपिन्त बीगु दृष्टान्त सक्सितं।"

- अनागारिका माधम्म कान्ति, सासनधज धम्माचरियः, भकाई

"छम्ह जकम्ह सूर्य नं खय्के फेमखु सक्भनं
खय्का हल थ्व मय्जुं ला थ्व 'धर्मचरिया'- जलं,
उकिं तया म्हुत्वी घानाः जिं, बा, छं वं व सक्सिनं -
"धन्य नेपालया मय्जु, धन्य न्हां छंगु देश नं !"

- उपासिका मकेति, न्याऊं

"खेमाराम-वनय् यक्व मुखूगु स्वां दया च्वन,
आशाकृति जुयाः दं दं गब्ले ह्वयि पिया च्वन।
नेपाःयामु दके न्हापां नुगः हीक मुखू ब्यन,

(ड)

छफो जक थ्व स्वां धात्थें ल्यना च्वनि लिपा तक।

उकिं नेपालया जूसां गुणं सकभनं न्यन,

महुतु मदुगु पत्रं नं थ्वया तारिफ याः जुल।”

- अनागारिका मावण्ण तिङ्गी अचि, मंग

“नस्वाना च्वनि थें जीस्वां थः थमं न्यक जंगल

छम्ह नेपालया मय्जुं खेमाराम नस्वाकल।”

- उपासिका मातें म्ये, मण्डले

“पूर्णचन्द्र नभे थी थें खराचायागु चिं दुम्ह

चिं ‘धम्मचरिया’ घानाः थित धम्मावती थन।

थी मखु तिमिला गाके, थिना च्वनि थ्वके जक,

प्रज्ञा जलं थ्वके, गाके, थिना च्वनि व मद्दिक।”

- ए.ए. म्ये, पाली तक्षशीला द्वितीय वर्ष, रंगून

“शासनया मिसा मध्ये नां दन धर्म छं सियाः

विशारद जुया प्रज्ञां याउँक पदवी कयाः।”

- भिक्षु गुणस्सर, सासनधज श्रीपवर धम्माचरिया,
सुसमाचार धम्माचरिया, मोलमिन

“क्वब्वाःलःयागु घाःयात सुनां नं मफु थें पने

नेपाः मय्जु थिना वःगु प्रज्ञायागु जलं पिने।

लुँ-वहःया गुँ बांलाः खं गुलि गुलिसिनं जक,

निभालं खैबले धाःसा सक्सिनं खनि यच्चुक।

थ्व धम्माचरिया रूपी निभालं वैत कःबले

महमस्यूपिं मनुतय्सं म्हसिल मय्जुयात रे।”

- सोभित भिवंस, धम्माचरिय, रंगून

“लः बा चा छुकियागुं हे मकासे भलसा भति

गथे नस्वाक ‘धँजेपां’ स्वां ह्वया, थःथमं क्यनि,

अय् हे विशेष ग्वाहालि बर्मीतय्गु मदय्क नं

नेपाः मय्जु जुया काल ‘धम्माचरिय’ अःपुक।”

- कवि अस्यं पुञ्जीन्द, मोलमिन

“गृह तोते धकाः मती दुम्ह मिसामचां

(ढ)

बीया ख्यैंगु ख्वाः खंबले छु याय् छु याय् जुयाः
 मथे पिहाँ वने धकाः थाक् चाया च्वन,
 पत्तु भुले जू थें जुयाः कोरुं कया च्वन।
 वया वने मास्ते वःमु थासय् मन वनाः
 न्हिनय् नं चान्हय् थें वया च्वन व हे म्हनाः,
 उकिं वया अबुं बेला छु यानाः बी धकाः
 फ्वना च्वन अबुयाके बेला ह्येकाः ह्येकाः।
 बिसि वनाः लँय् लँय् छुछु दुःख कष्ट सियाः
 बर्मा थ्यनाः तामदुवं बर्मी आखः सय्काः
 त्रिपिटक ग्रन्थ व्वनाः अनेमु परीक्षाय्
 बांलाक हे पास जुल नेपाःया न्हाय् तयाः।
 'ध्व जो मद्दु विद्या बुद्धी' धकाः वया गुण
 क्यं थें भीसं हर्षोत्सव यायनु न्ह्याइपुक,
 मोलमिनय् माक्च विद्या सय्काः नेपाः देशय्
 यनाः याइन प्रचार 'थेरवाद' अहा !”

- मत्तैम्य, वर्मी भाषाय्
 विशिष्टता प्राप्त, मण्डले

ध्व फुक उद्गार वाक्यं भीत नीतिया ध्व श्लोक लुमसे वः -
 “एकेनापि सु वृक्षेण पुष्पितेन सुमन्धिना
 वासितं तद्वनं सर्वं सुपुत्रेण कुलं यथा।”

ने.सं. १०५० गुंलागाः ३०

१५७० अगष्ट ३१

- चित्तधर 'दुबय'

(ण)

महाआचार्य जेय्यया न्हापांगु खँ

दृच्छति न्ह्यो जिं स्वामी अगेहानन्द भारतीयागु “सि ओका सेव” (गेरु वस्त्र) नांगु सफू छगू ब्वने नं। स्वामी अगेहानन्द भारती, नामं भारतीय व हिन्दू धर्मी छम्ह साधु थें जूसां वास्तव्य भारती मखु। वस्पोल आष्ट्रीयाया भियाना शहरया लीयोपो-फित्स्या खः। लियोपो फित्स्या मचानिसं हे संस्कृत भाषा व साहित्यया अध्ययनी व गवेषी खः। द्वितीय विश्व युद्धय् आष्ट्रीया हिटलरं कायेवं १७ दँया उमेरय् वय्कः सेनाय् तःक्यने माल। युद्धं लिपा १९४७ सनय् स्वयं भारतय् वना संस्कृत ग्रन्थ दुगु धर्मया अन्वेषण याये धयागु निर्णय याना भारत वल। हिन्दू साधु जुइ धुंका हिन्दू साधुपिनिगु नियमकथं ददं अनेनेगु दुःखकष्ट भोग याना देशं देशय् छम्ह आचार्य मेम्ह आचार्यया शिष्यत्व ग्रहण याना नियमबद्ध जुया धर्म माला जुल।

उगु सफू ब्वने धुंका पगाया समयनिसं थौंतक बर्मा देशं श्रमण गृहस्थीपिं मध्यम देश (भारत), लंकाद्वीप (सिलोन) वना गवेषण याः वनेगु परम्परा जूगु व भारत, लंका थाइल्याण्ड (श्याम), काम्बोदिया, जापान, चीन, इङ्ग्लैण्ड, फ्रान्स, इटली, जर्मनी इत्यादि थामं बर्मा देशय् वया बुद्ध धर्म व भाषाया गवेषण याः वःगु लुमसि वः। उजोगु खँ शासनालंकार, शासनवंश, आचार्य परम्परा ग्रन्थ इत्यादी आपालं खनेगु। तर व फुकं अतीतयागु जुया छुं ल्यं दनिगु जुया नितिं थौं कन्हय् वर्तमान युगय् बर्मा देशय् वया बुद्ध धर्म व भाषा अन्वेषण, गवेषण याः वःपिं विदेशी व्यक्तिपिनिगु खँ स्वामी अगेहानन्द भारतीया “पृथ्वीया ह्याउँ चीवर” थें तुं मेगु नं च्वया तःगु दुसा अहोवत् जू धाय् धकाः आशा याना च्वना। उगु आशाया अन्तरय् आचार्य ‘रवे थ्वं’ भन्ते नं च्वया बिज्याःगु ‘यःम्ह म्हाय्य’ सफू ब्वने दुगु बखतय् जिगु अभिलाषा पूर्ण जुल धकाः पचिं धस्वाका ल्हाःल्ही नापं ल्हवने धुन।

(त)

धुगु सफुली दुम्ह नेपाःमि म्ह्याय्मचा गणेशकुमारी उमेरं तस्सकं म्ह हे जूसां चित्तवृत्ति व पारमी धाःसा थन्ह्याःम्ह खः। १४ दै दुबले हे “बुद्ध” धयागु शब्द ताये मात्रं हृदये व शब्दं बासस्थान याना काल। उकिं कोमलपिं नारीपिसं चिन्तना तकं याये फइ मखुगु आत्मसमर्पणं दुष्कर, दुर्मम, कान्तार मार्ग फोचाय्का क्या बर्मा देशय् धर्मया अन्वेषण यात। गणेशकुमारीया आत्मसमर्पण श्रेष्ठ जू, उत्तम जू, मनुष्य मात्रया लागी उत्साहजनकगु छगू नमुना जू।

उकिं गणेशकुमारीया धर्मया लागी याःगु आत्मसमर्पण खालि बर्मा देशं जक मखु, विश्वं नं सीके बहःजू। तसर्थ आचार्य रवे थ्वंया थ्व सफ्यात बर्मी भाषां जक मुद्रापित याना तये मात्रं सन्तोषी जुया मच्चसे मेमेपिं विश्वया समस्त नरनारीपिन्त नं सार्थक याय्या लागी अग्नेजी, फ्रेन्च इत्यादि भाषाय् परिवर्तन याना मुद्रापित व प्रकाशित याये योग्य जू।

- जेय्य

निदान

वनया छम् अंशय् दुम् छिसे च्वना तक्खाम् विश्रामशाला (सतः) छम् स्थंका ह्या शहरया दथुइ आपाःसित ज्या वइकथं पुस्तकालय दयेकल। विश्रामशाला थें मच्चकं पुस्तकालय रूपं दयेकम् जूसां न्हापा विश्रामशाला बलेयाम् थां, धलिं, मुसि सिपौ, वसिपौ, निनाः क्वथापौ व पौ फुक हानं छयलातःगु दु। पाःगु थुलि हे जुल वनया छम् अंशय् विश्रामशाला रूपं आपाःसिया प्रयोग्य् मवसे वांछ्क्या तःथें जुया छुं दिनं हे दुना वनि ख्वाः वःमुयां शहरय् दुने पुस्तकालय जुया वःबले आपाःसिया प्रयोग्य् क्या गाक्कं स्थिर व दूढ जुया वःगु दु। साधारण विश्रामशालायां विचित्र पुस्तकालय रूप्य् परिवर्तित जुया वल, उलि जक मखु, छम्ह निम्ह सित जक लाभ ज्वीक व्यक्तिगत प्रयोग जुइगुलिं छुं मनुखं जक स्यग्गु विश्रामशालायां आपाःसित लाभ ज्वीक जनतां छयले दुम् आपाःसिनं खंगु-स्यग्गु पुस्तकालय रूप्य् परिवर्तित जुया वल।

उक्त खँ उपमाकथं जक न्ह्योने तथा च्वनागु खः। लेखकं ध्व “यःम्ह न्ह्याय्”यात धात्थेंगु घटनां कहानी छपु दयेका च्वनागु जुया धात्थेंगु जीवन घटनायात वा जीवनीयात विश्रामशालाया रूप्य् उपमा छुना कहानीयात पुस्तकालय रूप्य् उपमा छुना च्वनागु खः। (उक्त वाक्यं लेखकं जीवनी व कहानीया विभाजन याना च्वनागु मखु। थुम् सफ्या घटना न्ह्योने तथा यंकु यंकुं नुगलय् अङ्कित जूवःगु छायारूपयात ज्वना च्वया क्यनागु जक खः। जीवनीया अङ्ग प्रत्यंग मथे, कहानीया अङ्ग प्रत्यंग मुजागु इत्यादि वर्णन याना क्यनेगु ला विश्व ग्रन्थकार बुद्धिजीविपिनिगु भाला।)

थुम् जीवनी घटनाया अधिकारी वा जीवनया भागी बालिकायागु धात्थेंगु घटना काल्पनिक कहानी स्वयां नं बांलाः, चित्त प्रबलता, जोश शक्ति व आत्मसमर्पणं काल्पनिक अवस्थायात उल्लंघन यानाच्वंगु दु। धात्थें धाल धाःसा थुम् जीवनीयात जीवनीकथं च्वया यंकुसां ब्वनेत हिंसि दुम्, लुमंका तथ् बहःगु नमुना काये लायकम् छम् सफ् सिद्ध जूवइ। तर बनय् छम् अंशय् दुम् विश्रामशाला थें साधारणम् छम्ह निम्हसित जक फाइदा बीगु, व्यक्तिगत ज्याय् ख्यलेगु अल्पजनं जक म्हसीगु भावं ला च्वय् थाहाँ वइ मखु। अनं लिपा छुं समयं हे तना वनि। (जीवनी धयागुली व्यक्तिया

(द)

विशेषतां मेमु कहानी थें दृढतामु आधार मदु। विश्व विशेषज्ञ श्रेष्ठ व्यक्तिपिनिमु जीवनीयात वय्कःपिनिमु गुण विशेषता व मेमेमु कारणं जक ब्वनिमु जुया सुं मुन्हं ब्वनिपिसं नं निको लिप्वीका ब्वनेमु इच्छा मयाः। अथे ब्वने धुंकाः तोता तथा हानं छको ज्वनेमु मयाःमुलिं याकनं त्वमना वने यो।

थ्व अथे त्वःमंका छ्वथ् बहःमु घटना मखु, गुप्त जुया च्वने लायकमु कारण मखु। समस्त नारी जातिं नमुना काये बहःमु, बुद्ध धर्मया लागी दसु तथा तथे योग्यमु, धेरवादी बौद्ध शासनया लागी उत्साहजनकमु छम् घटना जुया नितिं नारी जगतय् जोश शक्ति बृद्धि याय्मुया स्थान, धार्मिक जगत छमुलिंया लागि न्ह्याबलें दया च्वने बहःमु घटना खः, थथे जिमि लेखक समाजं दृढ विश्वास तथा नुगलय् घाना च्वनामु दु।)

तसर्थ वनया छम् अंशय् च्वंगु विश्रामशालायात शहरय् दुने पुस्तकालय रूपय् ल्ह्यया स्थापित याये थें तुं थ्व “यःम्ह न्ह्याय्”यात धात्थेंमु जीवन घटनां वा जीवनीं कहानी छपु दयेका च्वना। अथे दयेका च्वनामुली विश्रामशालाया सिंसाहा व मेमेमु वस्तुत न्हापाया थें हे ज्याय् स्थले थें जीवनी जग्गु घटनाया व्यक्तिया नामानुरूप धात्थेंमुयात परिवर्तन मयासं जीवनी अधिकारीया स्वीकृति कयाः प्रयोग याना तथा। जीवनीया रूपयात जक कहानी रूपय् परिवर्तन याना तथा। थथे परिवर्तन याना च्वनामुली विश्रामशालां पुस्तकालय रूपय् छायापेमुली दुने पिनेयामु आकारयात पुस्तकालययात त्वय्क सफू, दराज, टेवल, मेच इत्यादिं थःथःमु थासय् भुःभुः धाय्क तथा छायापे थें कहानीयात त्वःमु बोलि बचन पहः चहः, व्यवहार आदि अलंकार नं दुथ्याः वये माःमु जुल। तर दुथ्याः वक्व धात्थेंमु घटनायात लिधंसा कया तथामुलिं स्वभावं पिनेया अपो खँ मखु।

थ्व सफू च्वयामुली जीवनीया अधिकारीलिसे नाप लाना माःमाःमु विषये न्यने कने याना च्वयातःमु सक्षिप्त जीवनी स्वया, न्ह्योने दुपिंके सहयोग कया, सफूली च्वंगु मज्जि मगाःमु नोट् याना च्वया यंकामु खः। अयनं जीवनीया जग्गु घटनायात नक्कल रूपं मन लुदकं दुनेनिसें लुमंका हयामु जूसां घटनायात शैली मिले यानाबले चिन्तामय ज्ञान काल्पनिक विचार प्रयोग याय्माःमु घटनात लिक्कुंकां लिक्कुंके मजीक दुथ्याः वये माःमु वलं तिनि। थःमु थजु, काल्पनिक कहानी थें पात्रतय्त नुगलय् जन्म बिया कतांमरितय्त ज्युदां तय् थें छ्वाःख्यरं योग्यव्यक्तिपिनिमु पहः चहः स्वचाका च्वये माःमु मदसे स्वाभाविक सजीव व्यक्तिपिं जक दुथ्याना च्वंगुलिं अन्य व्यक्तिपिनिमु पहःचहः स्वचाका च्वने म्वाक स्वाभाविक स्वभाव अनुसारं तुं दुथ्याका तथामु दु।

(ध)

तर दुध्याना च्वपिं आपालं आपाः व्यक्तिपिं लेखकं परिचितपिं मखुगुलिं जीवनी अधिकारीयामु स्वीकृति अनुसारं दुध्याना वधे माःगु जूसां इमिगु पहःचहः फक्कं लेखकया आविस्कारय् आधारित जुयाच्वंगु खँ तु स्वीकार याना च्वना। बःगु थजु इपिं व्यक्तिपिनिगु उपरय् लेखकं गौरवपूर्वक फछिंफक्व चेतन तथा फक्व सत्तिका न्ह्योने तये हया। यदि गुलिं पहःचहः धात्थें यापिं व्यक्तिपिनि नाप विपरित जुया च्वंसा जिगु हृदयया भाव ध्वीकाः क्यकःपिसं क्षमा बी धयामु आशा याना।

उलि जक मखु, ध्व सफूया सम्बन्धीतयगु योग्य बहुश्रुतयात गुलिं गुलिं थासय् कार्य-कारण मिले जुइक स्वचाका तयामु दु। गुलिं खँ गम्भीर जगुलिं सफू स्वइपिनि लागी आलस्यजनक नं जुइफु। तर उमु गम्भीर विषययात ध्वयासिकं छ्वासुक च्वया हास्य प्रयोग याना छ्वयेत नं योग्य मजगुलिंपूर्व गम्भीरतायात गम्भीरकथंतुं गम्भीर याना छ्वये माःगुयात सफू स्वइपिसं क्षमा बीगु नं आशा याना।

धात्थें ला थुगु घटनाय्, चिन्तामय ज्ञानं, काल्पनिक विचारं आविस्कार याये माःगु कहानी थें दयेका विस्तर याना छायापे माःगु रचना स्वचाःगु मदु। प्रकृति घटनां हे सफू स्वइपिनिगु आलम्बनयात लुचुलुचु संका साला यंके फुगु मूल घटनास्थल, शाखा-प्रशाखात भिलिमिलि धायेक दया च्वंगुलिं लेखकया भार खः थुगु मूल घटना वा नक्कल याना तये थुंकुगु चित्रयात चिन्तामय ज्ञान, काल्पनिक विचार भत्तिचा पिकया रंग छाया बीगु मात्र। थये रंग जक छाया बीगु लेखकया भाला जगुलिं काल्पनिक कहानी थें मनोरञ्जक विषय दुमथ्याः धकाः मती तइपिं दुसा नं घटनाया नुगःचु जुयाच्वंन्ह प्रधान प्रवेशकयामु गुणया स्वाः स्वयाः क्षान्ति चित्त वृत्ति याय् फयेमा धयामु अभिलाषा याना।

सारांशय् थुगु घटनायात कहानी रूपं ब्वना सजीव घटना धका लुमंका नमुना काये बहःगु, काये योग्यगु, गुण प्रकाश याये बहःगु, याये योग्यगुयात नमुना कया गुण प्रकाश याना हृदयनिसें येका आरक्षा याना तल धाःसा लेखकया आकाक्षा पूर्ण जुल धकाः धाये छिनिगु जुल।

बर्मी १३२४ चैत्र शुक्ल ३ बुधवार

(२७-२-६३)

- रवे श्व

मातिका

न्हापांगु खँ

निदान

१.	वासना भागी	१
२.	स्वम्ह पासापिं	६
३.	मां व अबु	११
४.	थुपिं दाजु-क्यहँ	१६
५.	छें बिसिवपिं म्ह्याय्मचात	२१
६.	ब्वाये फःसा जक मुक्त जुइ	२७
७.	पर्वत कापीया गेट	३२
८.	कुशीनगर	३७
९.	नेपालया शासन वंश	४२
१०.	छगू जातया परिवर्तन	४७
११.	वियोग समय	५३
१२.	ज्वने लाइन	५८
१३.	छगू दिपु	६१
१४.	चक्र	६५
१५.	धुँ	६९
१६.	सर्प	७६
१७.	नाम जाति	८०
१८.	मिचिना	८८
१९.	बन्धनागार	९८
२०.	मनं तुना थें	१०३
२१.	जन्मभूमि	१०७
२२.	विजयमाला क्वखायेगु दिं	११२

यःमह म्ह्याय्

१. वासना भागी

“निर्वाण धयागु धात्थें दुगु धर्म खः ला धकाः न्यने मास्ते वया च्वन मखु ला ? अँ, न्यने फु, अथे न्यसा लिसः बिया च्वना, निर्वाण धयागु धात्थें दुगु धर्म खः। अले निर्वाण धयागु धात्थें दुगु खःसा उकिया आकार गुजागु ले ? मोगोमगो लाःला, पतिमति चिंला, तगिं तमिं लूमु भूमि-प्रासाद थें ला ? थथे नं छतं थहाँ वना न्यसां न्यने बहःजू। धात्थें ला निर्वाण धयागु खने दुगु रूप धर्म मखुगुलिं नं दृष्टान्तं खने दया च्वंगु वस्तु नं मखु। अले गथे याना सीके खंके फइगु ले, सीके खंके फइगु

धर्म श्रवण यानाच्वपिं नेपाःयापिं परिषदपिसं स्थविरं कना च्वना बिज्याःगु धर्म देशना एकाग्र चित्तं इकिधिकि मससे ध्यान बिया न्यना च्वन। निर्वाणयात खंके सीके फइ धाःगुलिं अप्पो सीके खंकेगु इच्छा प्रबल जुया च्वं थें च्वंक बांलाक हे सासः फिना न्ह्यःने स्वाना वइगु खँया स्वापूयात पिया च्वन।

“मनूतय्सं रूप धर्म, नाम धर्म दु धयागु स्वीकार याना कायेफु, विश्वास याना काये फु। रूप धर्म ला मिखां हे दृष्टान्तं खने दयाच्वंगु जुया विशेष कना च्वने माःगु मदु। नाम धर्म धयागु नं मिखां खंके मफुसां लोभ जुया च्वंगु, द्वेष जुया च्वंगुनिसें न्हिया न्हियं मनूतय्गु अनेनेगु आशा छन्द परिवर्तन जुया वयाच्वंगुयात न्ह्याबलें स्वये दया खने दया च्वंगुलिं हे चित्त धयागु नाम धर्म प्रकट जुया च्वने धुंकल मखु ला ?”

स्थविरं अबलें अबलें पालि भाषां धर्म देशना याना बिज्याः, तर आपालं यानाः बर्मी भाषां हे धर्म देशना याना बिज्याइगु। अले बर्मी भाषा सःमह छमह नेपाःया भिक्षुं वसपोलयया धर्म देशना नेपाः भाषाय् परिवर्तन याना बिज्याइगु। थौं कना बिज्याःगु ‘निर्वाण’ विषय देशना नेपाःया धर्म श्रोता परिषदया तःसकं सीकेत इच्छा जुयाच्वंगु देशना जूगुलिं भाषा परिवर्तन याका न्यना च्वने माःगुलिं हे इमित लुमदं

थें जुयाचवन।

धर्म देशना याना बिज्याःगु थाय् खः नेपाल देशया काठमाडौं शहरं निक्वेति तापाःगु ललितपुर शहरया छम् धासय्। धर्म देशक स्थविर छम्ह बर्मी। बर्मा देश मोलमिन शहरं वना भारत कुशी नगरय् वास याना बिज्याना च्वम्ह नेपाः दे पाखे छको चारिका याः बिज्याःम्ह ऊ. धम्माबुध महास्थविर खः। मोलमिन् शहरय् च्वना बिज्याय् नम्ह नेपाःया छम्ह थेरवादी बौद्ध भिक्षु अनिरुद्ध नाप सम्बन्ध दया नेपाः ध्यंक बिज्याःगु खः। नेपाःया थेरवादी बौद्ध धर्मावलम्बीपिसं धर्म देशना याना बिज्याना च्वने माःगु धर्म देशनाया थीं अन्तिम दिं खः। उकिं नेपाःया धर्म श्रोता परिषदपिनि अतिकं सीके मास्ते वयाच्वंम् थ्व निर्वाण विषयक देशना याना बिज्यानाच्वंम् खः।

स्थविरं देशना स्वाका बिज्यात -

“निर्वाण धयामु नं छता प्रकारया नाम धर्म हे खः। अथेसां सकसिनं सिया च्वंम् ‘चित्त’ नाम धर्म - ततःसकं इच्छा जुइम् लोभ, छाःगु द्वेष, च्वय् च्वने यइम् मान, थः स्वयाः ज्युम् स्वय् मफइम् इर्ष्या, नुमः स्याइम् स्वभावं पुर्णम् मात्सर्यं थें मखु। थुजाःगु अकुशल धर्म अलगम् शान्ति सुखम् छता प्रकारया नाम धर्म हे निर्वाण खः।”

देशना अति गम्भीर। थेरवादी बौद्ध धर्मावलम्बी रूपय् नच्चातिनिधिं धर्म श्रोता परिषदपिनि नितिं न्यने मनम् देशना विशेष जुया थ्व स्वाभाविकं गम्भीरम् देशना भं हे गम्भीर जुया वना च्वन। स्थविरं लोभ, द्वेष इत्यादि अकुशल धर्म उत्पत्तिया कारणं शोक दुःख जुइका च्वनेमाःगु अले उम् लोभ द्वेष मदया वन धाःसा सुख शान्ति जुइ फइम् खँ ब्याख्या याना निर्वाण देशना स्पष्ट जुइक रूपाकित याना बिज्यात -

“लोभादि धर्म संयुक्त जुयाच्वंम् चित्त धयामु नाम धर्मयात धात्थें दु धकाः विश्वास व स्वीकार याये फुसेलि लोभादि धर्म अलगम् निर्वाण धयामु नाम धर्मयात नं अवश्यं दये माः धकाः विश्वास याये फइ मखु ला ?”

स्थविरं थथे न्यन्यं निर्वाण देशनाया शूक्ष्माकार पुनः विभाजन याना बिज्यात। थ्वहे धर्म श्रोता परिषदय् १३ दँ दुम्ह छम्ह नेपाःमि म्ह्याय्मचां गम्भीरम् निर्वाण देशनायात ध्यान बियाः अध्ययन यायां ध्याय्थ्या वःगुलिं छ्यौं ल्हुकु ल्हुकु संकु संकु, न्हाय्पं बिया च्वंक्वन्। उम्ह नेपाःमि म्ह्याय्मचां १२ दँया उमेरं निसें बर्मा देशं हे तुं लिहाँ बिज्याःम्ह थेरवादी नेपाःमि छम्ह भिक्षुया पाखें गुलिं गुलिं बौद्ध ग्रन्थ व पालिभाषा दच्छिं मयाक

अध्ययन याये नं। उकिं व धर्म्य मन कंह जुया थुकथं ध्यान बिया च्क्ने फुगु खः।

उम्ह म्हाय्यमचाया थेरवाद बुद्ध धर्म सीकेगु सयेकेगु व भाविता यायेगु अभिलाषा दुगु जुया नितिं थौं बर्मी स्थविरं कना बिज्याक देशना वं छग्गु छग्गु दत्तले लुमंका च्क्न। फु जक फुसा आः थत्थे निर्वाण साक्षात्कार यायेगु तक नं चित्ताभिलाषा जुयाच्चन।

धर्म कथिक बर्मी स्थविरं क्वाःगु दयेवं ख्वाउँगु नं दयेमाः धयागु विपरीत स्वभाव धर्मया खँ उपमा तथा “जाति जरा व्याधि व मरण” दुःख दसेलि “जाति जरा व्याधि व मरण” दुःखं मुक्त जुया च्क्वंगु धात्थे सुखगु स्वभाव धर्म नं दयेमाः धयागु विषये हानं उगु धात्थेगु सुखया नां हे निर्वाण खः व निर्वाणयात गनं मेधाय् वना माला च्क्ने माःगु मदु, थःगु नुगलय् दुने जक माला स्वःसां गाः धयागु विषये - विस्तारं कना बिज्याःगु न्यना व क्यातुगु बुद्धितिनिम्ह नेपाःमि म्हाय्यमचा तसकं सय्ताया च्क्न।

अन्तय् अनेक प्रकारया दुःख व उकिया हेतु - लोभ - तृष्णा, दुःखया निरोध निर्वाण व निर्वाण गामी प्रतिपदा मार्गया देशना याना बिज्यात -

“धर्म श्रोता परिषदपिं थौं जिं कना यंकामु देशना न्यना काये धुंकल आः जिं छग्गु प्रज्ञ न्यने त्यना, व खः - लोकय् वा थ्व नेपाः देशय् हे थधा-गुगु धर्म अत्यधिक दुःख खः ? गुगु धर्म अत्यधिक सुख खः ? व स्य ला ?

गबेत तक सुयागुं सः पिहाँ मवः। परिषदपिं निःशब्द। पलख लिपा परिषदया दथुं क्वातुक्क न्हापा हे ठीक याना तःगु थें जाःगु छसः चीसःगु स्पष्टगु सः पिज्वल -

“भन्ते, जिं बिल्लि याये। जिमि देशय् मेता तःधंगु दुःख मदु, जिगु लागीं निं जितः सयेकेगु इच्छा जुया च्क्वंगु बौद्ध ग्रन्थ सय्के मदया च्क्वंगु हे तःधंगु दुःख खः।”

“यम्हे”

परिषदं बिल्लियाःम्हपाखे पाःलाकं लिफः स्वत। लिपा तिनि “अहो गणेश कुमारी खनी का” धकाः पालाकं तुं सहर्ष अनुमोदन यात। खः, धर्म श्रोता परिषदया दथुइ निर्भयं दना बिल्लि याःम्ह १३ दँ जक क्यंम्ह नेपाःमि म्हाय्यमचा ‘गणेश कुमारी, गणेश।”

उमेरयात मल्वय्क शूरवीरम्ह चञ्चल व चतुरम्ह नेपाःमि म्हाय्यमचा गणेशकुमारी १२ दँ दुबलेनिसें थेरवादी बुद्ध धर्मावलम्बी जूम्ह। न्हापा ला गणेशया छँ परिवारपिं सकलें वंश परम्परानिसें हिन्दू रूपरेखा त्वाक ज्याःगु उत्तर प्रदेशीय महायानी बुद्ध धर्मावलम्बी जुया च्क्वपिं खः। तर वंगु दनिसें बर्मा देशं लिहाँ बिज्याःम्ह

नेपाःमि थेरवादी भिक्षु बुद्धघोषं गणेशपिनि शहरय् थेरवाद बुद्ध धर्मया देशना याना बिज्यात। उम्ह भिक्षु थेरवाद बुद्ध धर्म अत्युज्वलगु बर्मा देशया तृतीय शहर मोलमिनय् बौद्ध पिटक व बुद्ध धर्मावलम्बीपिनिगु आचरणायात सीका सयेका उगु नेपाः दे लिहाँ बिज्याःम्ह छः।

उम्ह भिक्षुं नेपाः देशय् थासय् सकभनं थेरवाद बुद्ध धर्मया विषय व श्रेष्ठाचरणायात प्रचार यायां गणेशपिनि ललितपुर शहरय् नं थेरवाद धर्म देशना याना बिज्याना च्वन। उगु देशनां याना वंश परम्परागत महायान बुद्ध धर्मावलम्बी भावं थेरवाद बुद्ध धर्मावलम्बी भावय् यक्वं मनूत दुहाँ वःगुली गणेशया मां श्रीमती हेराथकुं नं छम्ह मुख्यम्ह जुयाच्वन।

श्रीमती हेराथकुं नं नेपालय् बुद्ध शासन प्रचार याना च्वंम्ह उम्ह भिक्षुया न्ह्यःने थेरवादी बुद्धधर्मावलम्बी भावय् दुहाँ वया उपासिका भाव ग्रहण याःगु मात्र मखु, थःगु छँया परिवार पिन्त नं प्रेरणा व आशवासन बिया थेरवाद बुद्ध धर्मय् दुध्याकल थः छँ च्वंम्ह श्रीमान् हर्षमान, तःधीम्ह काय् धनकाजी, दातिम्ह मानकाजी म्हायाय् गणेशकुमारी व वया क्वय् च्वपि काय्मचात निम्ह नं। उलि जक मखु, उम्ह उपासिकाया आपालं ज्ञाति बन्धुपि नं थेरवादी बुद्धधर्मावलम्बीपिं जुल।

विशेष याना भिनिदँ जक दुम्ह म्हायाय्मचा गणेशकुमारीयात लौकिक विद्या सय्के बीगु थासय् भिक्षु बुद्धघोषयात लःल्हाना बौद्ध साहित्य ब्वंके बिल। जबले गणेशकुमारी थेरवाद बौद्ध साहित्यया मूल भाषा जुयाच्वंम्ह पालि शुरुनिसे ब्वन। अले परित्राण लोकनीति व धर्मपद इत्यादि छसिकथं सय्का यंकल।

नेपाः देशय् हाइस्कूल आपाः मदुनिसां गणेश थें छँ ज्युपिं म्हायाय्मच्यत् निति सयेका कायेत थाकुगु मखु। उलि जक मखु, महायान धर्म मूल साहित्य जुयाच्वंम्ह संस्कृत साहित्य ब्वनेगु स्कूल नं मदुगु मखु। अथेसां थ्व ब्वनेगुली गणेशं पालि साहित्य ब्वनेगुली थें न्हाय्इपु मताःगुलि उखे ध्यान मब्यु। दच्छि मयाक पालि साहित्य सय्के दुबले संस्कार अनुसार पालि भाषां खँ ल्हाय्गु व च्वयेगु तकं सयेकल।

तर गणेशपिनि बौद्ध साहित्य ब्वनेगुली लुमदनिबले हे गुरु जुया बिज्याःम्ह भिक्षु बुद्धघोष साहित्य ब्वनावं च्वपिं शिष्यपिन्त तोता शासनिक कार्य याना कुशीबगर (भारत) पाखे बिज्यात। अले दच्छि मयाक जक विद्या ब्वने खपि गणेशपिनि नांचा न्हायाका च्वच्वं चतं तोधु थें जुल। बौद्ध साहित्य सयेकेगु उखे मथ्यं थुखे मथ्यं जुइका अथे तोफीका च्वने माल।

ध्व हे दुःख गणेशया निति छग् तःधंगु दुःख जुया च्वंगु खः । मां अबुपिं धनीपिं जूमलिं बालिका अवस्थाय् बांबालाःगु तिसा वसतं पुनेगु दाजुकिजा, तःक्यहँपिं ज्ञातिबन्धुपिं लिसे न्ह्याइपुक च्वनेगु व लौकिक विद्या यथेष्ट सयेकेगुली बौद्ध साहित्य च्वनेगुली अध्ययनया संस्कार बल्लाये धुंकुन्ह गणेशं सुख ताय् मफुत ।

उकि धर्मकथिक जुया बिज्याःम्ह बर्मी स्थविरं दुःख सत्ययात विभाजन याना थःगु देशना गम्भीराति गम्भीर याना यंकेगु विचारं दुःख सुखयात कना यंकु यंकु प्रश्नयाना बिज्याःगु बखतय् गणेशं बौद्ध साहित्य च्वने मदुगयात हे अत्यधिक दुःद धका खंका परिषदया दथुं मग्यासे बिनित्ति याःगु खः ।

“अँ.....अथेला ? कासा मय्जु धन वयाइको बांलाक धासा ।”

बर्मी स्थविरं शूर वीरम्ह गणेशयात थःगु न्ह्यःने सःता वयागु नुगःखँ फुक्क प्वंके विल । धर्म देशना नं सिधये धुंकुगु, उकिं वार्तालाप रूप्य् उगु थुगु खँ ल्हाना यंकु यंकु गणेश व वया मान्हसिनं फुक्क खँ बिनित्ति यात । अले लिहाँ बिमज्याःतले ध्व शहरे हे बिज्याना बौद्धसाहित्य स्यने कने याना बिज्याये नितिं निवेदन नं यात ।

कारण फुक्कं सिया बिज्याःबले स्थविरया अतिकं करुणा वन । उकि हे देशान्तर बहु श्रुतया लागी भारतं चाःहिला नेपाः देश पाखे निन्हु प्यन्हु जक च्वनेगु मती तथा बिज्याःगु जूसां गणेशपिनि थःथितिपिनिगु निवेदन अस्वीकार याये मफया ललितपुर शहरय् स्वला बास याना बिज्यात । थुलिया दुने वसपोलं गणेश व मेमेपिं मच्चतय् विद्या स्यनेगु, बौद्धधर्मया शिक्षा बीगु, वयस गाःपिं धर्म श्रोतापिन्त धर्म खँ कनेगु, बुद्धिवादयात स्पष्ट याना क्यनेगु व शासन प्रचार यायेगु ज्या याना बिज्यात ।

स्वलाति दुबले स्थविरं “जिपिं नं शासनिककार्य याना छु समय कया देश विदेशय् चारिका जक याःवयापिं, ताकाल तक थये विद्या स्यने कने याना च्वने फुगु मखु, यदि बौद्धसाहित्य सयके सीकेगुली धात्थे प्वंक कोसिस यायेगु अभिलाषा दुसा जिमिगु बर्मा देशय् छ्वया बी फु, हानं बर्मा देशय् मिसामचातय् लागी बौद्धसाहित्य प्वंक स्यने कने याना च्वंगु ततःधंगु अनागारिकाराम दु” धका कना थः स्वयं न्हापा बिज्यागु कुशीनगर (भारत) पाखे लिहाँ बिज्यात । शिष्यमचा जुया च्वपिं गणेशपिनि नुगः मच्चिका अथें ल्यना च्वने माल ।

२. स्वम्ह पासापिं

“माँ, जि बर्मा वना बुद्ध धर्म सयेके सीके तस्सकं मास्ते क्याचवन स्य, जित अन छवया ब्यू न्हि ला, न्हि ?”

संस्कार धयागु म्हुयां म्हुइ फइगु मखु। पालि व बौद्ध साहित्य छुं नं छुं सयेके नंगु जुया भन अप्वः सयेकेगु इच्छा याना च्वंम्ह म्हुयाय्मचा गणेशया लागी संस्कार दुगुली नं भति सया वःलिसे ला अप्वः हे सयेकेगु इच्छा जुयाचवन, अले वं आज्ञा व अभिलाषा उत्तरोत्तर बृद्धि जुया मसयेकुसें च्वने मफया वल।

ललितपुरय् अर्भु नेपाः देशय् हे थ्व बौद्धसाहित्य स्थाना बीपिं मदुगुलि गणेशया सयेकेगु हे इच्छा दुसा बर्मी स्थविरं आज्ञा जुया बिज्याः थें बर्मा देश वना हे जक सयेके फइगु जुया च्वन। अथे जूसां गणेश थें नाइसे क्यातुसे च्वंम्ह छम्ह म्हुयाय्मचाया लागी परदेश वने धयागु चिन्ता याये तक नं अःपुगु मखु। उकिं वं पीरे याना च्वंगुली मांम्ह श्रीमती हेराथकुं नं स्वयं थमं हे विचाः मयाःनिगु खः।

“पुता, जुइ फइ मखुगु.....। मैचा, छं बुद्ध धर्म सयेके सीकेगु यक्व हे मन जुया थच्वं, छु बर्मा देशय् अथे जक च्वंवनां जुइला ?”

छाय् मजुइ माँ,वने न्ह्याःसा व्वना यंके धका भन्तेनं धया बिज्याःगु द हे दु नि।”

“कासा का.....व्वना यंकल हे धायेका.....। छ अन ध्यंका अनागारिका जुइ मालि। अले छु छ अनागारिका जुइ फुला ?”

“अनागारिका ?”

अनागारिका धयागु शब्द न्यनेवं हे गणेश सँ खाना बरेमनि जुया म्हासुगु वसतं पुना तःपिं छको निको खनापिं नेपाःया अनागारिकापिन्त मिखां खंकल। वया विचाः जुल सँ खायेगु छता तोता मेगु छुं याये थाकुगु ज्या मखु। हानं वया मत्ती वल, बुद्धधर्मावलम्बी धात्थेम्ह म्हुयाय्मचा हे जुया बौद्ध साहित्य सयेकेगु सीके दइगु जूसा थ्व सँ छप्वाँय् खायेत जक छाय म्याना च्वने माःगु वं धाल “अनागारिका जुइ दःसा भं हे ज्यू। सँ छ्यनेगु ज्या खुनु मदया वनि। यःगु थजु, जि ला बर्मा वनाः आखः व्वं वनेगु इच्छा जुयाचवन। न्हि माँ, छवया ब्यू न्हिलान्हि ला धया।”

“तसक्कं तापाः पुता। छ छम्ह जक अन च्वना जिमि मन च्वनि मखु। बुद्धधर्म सयेके सीके धाःगु जितः यः, सयेके सीके बी मास्ते नं वः। बुद्धधर्मावलम्बी

जुइत बौद्धसाहित्य सथेका सीका तयेगु मदथेकं ममाः धका नं जि स्यू। अयसां अपायसकं तापाःथाय् वना व्ववने मत्वःनि। पासा जक दुमुसां छग् खः।”

“छु मां, पासा धया ला ?”

पनेत सना च्वंगु सः त्वाक ज्याःगु मांयागु खँय् आशाया छग् भलक पिहाँ वःमुलिं गणेशया उघरि हर्ष व उत्साह जाया वया मनं थः नाप बुद्ध धर्म सथेका च्वपि पासापिन्त पुलक खन। वया थः पासापिं मध्ये दकले यःपि, पत्याः दुपिं, चित्त मिले जूपि “मनोहर देवी” व “शुभलक्ष्मी” निम्ह तता कथेहँपिं खः।

मनोहर देवी १६ दँ दुम्ह, कथेहँ म्ह शुभलक्ष्मी धाःसा गणेशया जोलि जोम्ह, अभ्ज ज्यानया पासा नं। इपिं नं भिक्षु बुद्धघोषया थाय् व बर्मा स्थविरया थाय् गणेशया नाप नापं पालि सथेका सीका च्वपिं, अभ्ज छग् हे इच्छायापिं, दकले यःपि। क्यासिकं आशाकाथे फुगला इमि मां श्रीमती लक्ष्मीमाया गणेशया थः मां थें हे थेरवादी भाव ग्रहण याना च्वम्ह।

लिसः लासः मब्युसे थः याथे माःगु ज्या याना च्वम्ह मांया न्ह्योने लिक्व वना “धात्थें निह माँ, पासा दुसा बर्मा देशय् छ्वया ब्यु निहनिह ला धया” निर्णय ज्वीकेत बारम्बार गणेशं न्यना च्वन।

मान्हेसिया अय् धाय् थय् धाय् मदया आतां च्वं च्वं धाल, दय् दय्, पासा दुसा छ्वया बीका पुता।

“उकिं ला जिमि मां।” गणेशं हर्ष व उमङ्गं न्यासि न्यासि चाया मांयात लुदक घय्घय् पुत। अले न्यातनिसें दुरुरर क्वाहाँ वन।

तःसकं यःगु वस्तु मुकतं थःगु मज्जुनिसां बी धयागु वचन जक दयेवं हे क्या लागी व थःगु हे जू थें प्रमोद प्रीति जुइगु स्वभाविक हे खः। उकि थःमं आशा व अभिलाषा याना थें बर्मा देश वनेत वचन बी धाःगु मान्हेसिगु खँ प्रमुदित जुया गणेश न्यातनिसें दुरुरर क्वाहाँ वल , निपलाःया छपलाः याना क्वाहाँ वल।

“अय् लक्ष्मी.....लक्ष्मी।” गणेशं शुभलक्ष्मीपिनि छँया लँय् थ्यनेवं सःतु सःतुं व्वाय् व्वाय् वल। व लयलय् तातां वःम्ह गणेशयात थःछँ न्ह्योसं च्वंगु बैठकय् च्वना आखः व्वने थें याना च्वपिं तताकथेहँ निम्हसिनं आश्चर्य चाया दना क्वस्वः वल।

“अः, गणेश ला, वा वा छाय् व, थपायसकं लयलय् तातां क्यागु ?” शुभलक्ष्मी ह्थाय् मथाय् चाचां पासायात लँ स्वया स्वाहानेनिसें घय् पुपुं निम्हं बैठकय् द्वाहाँ वन। बैठकय् सफू स्वया च्वम्ह मनोहरदेवी मुसुमुसु काकां नतुइ धुंका “ठीक हे

जुल का.....जिपिं नं धौं गणेशयाथाय् वयेत खँ लहाना च्वनागुध्व खँ छत्वाःया अर्थ मथुया च्वंगु का, ना स्वरे का।” धाधां लहाती च्वंगु सफ् न्ह्योने तथा बिल।

गणेशं मनोहरदेवीया लहाती च्वंगु सफ् कया फेतुतुं छुं नं मखु थें उखें थुखें पुतुमतु फुइका“धौं छु, जि मांयाके वचन छगू भवना। जिमि मामं बचं ब्युगु जुया व खँ कनेत छिमिथाय् काचाकाचां वयागु का ले। लक्ष्मी व मनोहरतता नाप नं सल्हा याये माःगु दनि स्युला ?” थःगु खँ नि शुरु यात।

“गुजागु वचं ब्युगु लेधाले धा, छु खँ सल्हायाये माःगु ?”

“अँ, छिमि तताक्यहँपि मुना छु छु सल्हा याना च्वंच्वनागु हौं ?” आकाभाकां बैठकय् दुहाँ वःम्ह शुभलक्ष्मीपिनि मामं न्यन।

गणेशं गौरवपूर्वक फेतुना च्वंथासं दना छस्वाकं धाल “ तस्सकं आवश्यकगु सल्हा याना च्वनागु निनि ! अँ, निनि नाप नं सल्हा याये माःगु दनि। जि छु, जिमांयात बर्मा वना आखः ब्वंवेने धयां पासा दःसा छ्वया बी हँ,स्यु। उकि निनि, व खँ लहायेत हे वयागु।

“जि हे जिलनि ले सा.....बर्मा देशय् जूसा बुद्धधर्म बांलाक व्वने दइ। धन जुल धायेव स्यना बीपि नं दगु मखु। अले पासा दत ला ले ?” श्रीमती लक्ष्मीमायां दुनेनिसें न्यन।

“आः थत्थें गन दइ धका निनि, जि ला तता मनोहरा व लक्ष्मीयात पासा ध्वयेगु मती तथा धका थन वयागु।” गणेशं खः स्वस्वं काचाकिचां नुगलय् च्वंगु खँ प्वकल।

“अथेला.....गणेश, छ वंसा जिपिं नं व हे वये नि मखुला हौं माँ , मामं जिमित नं बर्माय् छ्वया बी खला ?” चित्तया स्वभाव व संस्कार मिले जूम्ह गणेशया पासा शुभलक्ष्मी थः मांयाके छस्वाकतु वचं कायेत स्वत।

“जिमि मामंला हानं न्यन छिपिं बर्मा देशय् थ्यंका अनागारिका जुइ फइला हँ। बर्माया भन्तेनं धया बिज्यात मखुला ? बर्माय् अनागारिकापिनि विहारय् बुद्धधर्म बांलाक सयेके दु।” गणेशं हानं खँ स्वाका खँ चप्फुना धाल यःगु थजु आखः जक बांलाक व्वने दइगु जूसा अनागारिका जुइ माःसां जुइका.....। भन जक स्वतन्त्रता दु मखुला ?

“अनागारिका धाल धायेव सँ खाये माः थें खः ला ?”

“छु जुइले तता, खायेका, जि ला अनागारिका नं जुइ मं दु। लक्ष्मी नं

अनागारिका जुइफु मखु ला हां ?”

शुभलक्ष्मी थःगु थुना तःगु सतबत जन्धुफातं ल्हातिं तीजक साला पित्तुमत्तु प्युप्युं “उ सँ खायेत ला नुगः स्याः थे च्वं। अथेसां गणेश नापं जक जूसा अनागारिका नं जुइ का छु। बरु मामं बचन” धाधां थःमांयात फुलुकक स्वत।

“धात्थे छिमि जक वने मं दुसा जि ला छ्वया बीका छु।”

“धात्थें ला माँ ?”

“धात्थे ला निनि ?”

गणेश व शुभलक्ष्मीपि श्रीमती लक्ष्मीमायाया थुगु वचनं लयल्य ताल।

“विद्या व्वंवनेगु धयागु भिंमु ज्या खँ खः, छ्वयेत नं थाकु मचाः, अथेसां म्ह्याय् मस्त निम्ह जक नं ज्यगु मखुनि, मेमेपिं पासापिं नं यक्व मालितिनि। बर्मा देश धयागु नं साब तापाः वनेत नं अःपुइ मखु। मेपिं थकालिपिं नाप नं ला सल्हा याये मालितिनी। धाये जकं अःपु धात्थें याये मालिबले अःपुइ मखु। ” श्रीमती लक्ष्मीमायां विचाः यायां खँ झ्यातुकल।

मिसा मचात निम्ह लयल्य ताया च्वंबले लाक थथे अःपुइ मखु धयागु खँ न्यने मात्रं तोलय जुल। ख नं खः, मचा चिन्तां व मचा विचारं काचाक निश्चय यानां ज्यगु ज्या मखु। उखे नं थुखे नं विचाः याये धुंका तिनि निश्चय याये माःगु ज्या।

उकिं श्रीमती लक्ष्मीमाया खँ स्वाकावं हल “ लँ लिनं नं विचाः याये मालितिनी। छिपिं मथे वने त्यना ले ? न्हापां कलकत्ता वन, अनं जहाजय जूसां प्लेनय् जूसां च्वना वने माःगु, बर्मा देश थ्यंक सु छम्हेसिनं तः वः दुसा तिनि मखा थ्यनि। छु गणेशया अबुं तः वये धाल ला ?”

“अहँ, ब्वायात छुं हे धाये मधुनि निनि, अथेसां वनेत ला अपुसे च्वं, बर्मी भन्तेनं धया बिज्यात मखुला वस्पोलं छ्वया बीफु। वस्पोलयाथाय् जक न्हापां थ्यंक वने माः। वस्पोलया ठेगाना नं ला बिया थकुगु द हे दु। थौं कन्हे भन्ते कुशीनगरय् विज्याना च्वंगु दु निनि।” गणेशं याउँक व लँ न्ह्योने तये हल।

“अँ, थथे खःसा ला अःहेपुनि। कुशीनगर तक थनं छिपि निम्हसित थुमि अबुयात जूसां तयेके छ्वयेज्यु। धया स्वयका, आः थत्थे ला मबले जुइफइ धका, बुलुहँ बुलुहँ याना यंकावं च्वने का।” श्रीमती लक्ष्मीमायां छयो लुकुलुकु संकुसंकु धयाच्वन।

“जि नं वने मन दु माँ।” शुरु निसें न्यँ जक न्यना च्वंम्ह मनोहरदेवी धायेवं

स्वम्हसिनं वया पाखे लयताया स्वयाच्वन। श्रीमती लक्ष्मीमायां तःधीम्ह म्हायाय् पाखे ताउत स्वये धुंकाः “विचाः यानावं यंके का मनोहर, जि नं ला म्हायाय्पिन्त यक्व सयेके बी मास्ति वः अयनं छ्खे ज्या नं ला स्वये माःगु दनि मखुला, म्हायाय्पिं वन धायेव ज्या याये फइ, मफइ विचाः याना स्वये माला वइ” इयातु पहलं धया यंकल।

श्रीमती लक्ष्मीमायापिनिगु ज्या छँसं च्वना यायेगु जूसां तःधना ध्यबा दुहाँ वये अःपुगु ज्या जुयाच्वन। वसः सुइगु ज्याय् नां दपिं जूगुलिं मिखा कने मलाक ज्या दया नं नेपाःया जुजु त्रिभुवन वीर वीक्रम शाहदेव्या दर्वारी वसःयागु भार नं कया च्वपिं जूगुलिं मिसा ज्यामित तया ज्या याना च्वंगु जुया च्वन। मनोहरदेवी व शुभलक्ष्मीपिनि लागी दुःख सिया ज्या याना च्वने माःगु ला मदु , उकि विद्या ब्वंने धाःसां वने फुपिं खः।

उकीसनं श्रीमती लक्ष्मीमाया, गणेशया मां श्रीमती हेराथकुं थें हे थेरवाद बुद्ध धर्म दकले न्हापां ग्रहण याना काःगुली दुध्याःम्ह। अले थेरवाद बुद्ध धर्मया दक्कं ज्याय् श्रीमती हेराथकु नाप सहभागी जुया नं च्वय् च्वना ज्या याना च्वंम्ह जुयाच्वन। भिक्षु बुद्धघोष व बर्मी स्थविर ऊ धम्मावुधपिसं स्यना कना बिज्याःगु बौद्धाचरणया लँय् वना नुगलनिसें बौद्ध ग्रन्थ छगू निगू म्हायाय्पिं लिसे लिसे सयेक सीका च्वंम्ह नं जुयाच्वन। स्वयं थःमं नं थः म्हायाय्पिं निम्ह बौद्ध साहित्य अध्ययन याना च्वंगुली आःथे उखे मलाः थुखे मलाः जुइका च्वंगु स्वये मछ्, जिधि जितले पूवंक सबेके सीके बीगु वया थः हे नं इच्छा दु।

का सल्हा याना च्वँ, ज्या दनि धया श्रीमती लक्ष्मीमाया दना वनेवं म्हायाय्मस्त स्वम्हसिया बर्मा देश वना अनागारिका जुया थय् आखः ब्वने, थय् स्यने कने याये इत्यादि मचातालं चिन्तन यात। थ्व हे थःथःपिनि न्हायाइपुगु इच्छां सात्तु सायेका उलि, लयताः थुलि लयताः मदय्का च्वन।

३. मां व अबु

गणेश छँ लिथ्यबले निभाः हे बी धुंकल। निहनसनिसँ छँ पिहाँ वना छम् हे भाव दुपिं शुभलक्ष्मीपिनि तता तःक्यहँपिलिसे बर्मा देश नुगलय् घाघां जा व कै नापं लोमक खँया सुरे लाना च्वंगु। व छँ लिथ्यबले वया अबुजु व पसलं लिबाक लिहाँ वइम्ह दाजु नापं ध्यना च्वने धुंकल।

गणेश, काय्-मृत्याय्पिं न्याम्ह मध्ये स्वम्हम्ह, तर याकः मृत्याय्। उकिं व मां अबुपिनि नुमःस्यँ। मां-अबु व दाजु-किजापिं सकलें वं धाःमुली धाःधाः थे। उकिं वया मती बर्मा वना विद्या स्यंकेमु थ्व ज्याय् नं मांम्ह वचन ब्यथें अबुजुं नं बचन मबी मताः। उकिं हे बैठकय् ध्यनेसाथ अबुजु च्वनाच्वंथाय् माःमु खँ कनेत स्वारास्वारां तप्यंक दुहाँ वन।

“गणे, धन वा, फेतु।” - गणेशयात खनेवं हे अबुजु श्री हर्षमानं छाक्क सःतल। गणेशं आका भुकां छुं हे थुइका काये मफुत। गणेशया अबुजु श्री हर्षमान काय्मृत्याय्पिन्त तसकं माया याइम्ह। अभु याकः मृत्याय् गणेशप्रति मेपिनि प्रति स्वया नं अप्वः माया दुमुलिं छुको निको धकाः हे स्वाः खँका अप्रसन्न भावं धाये ल्हाये मनं, छाक्क सःते मनं। नां कयाः तकं सःते थाकुचाः। “यःपुता, यःपुता” धकाः जक चाकुसे नाइसेच्वंगु वचन, ल्हाना वःम्ह। थौं नुगलय् काइयौं मिंक छाक्क सःतुमु खना गणेश आश्चर्य चायाच्वन।

गणेश अबुयामु छँटकाँट स्वस्वं अबुया न्ह्योने तीजक छयँ क्वच्युकाः मछिं मछिं फेतुत। अबुजुम्हं तुरन्त खँ न्ह्यमथं। मृत्याय्यामु म्ह छम्हं क्वथीक स्वया च्वन। पलख लिपा तीजक न्यन - छ बर्मा देसय् वनिगु हँ मखुला ?

“खः ब्वा, जि बुद्ध धर्म सयेके सीके मास्ते वया च्वन। जि जक मखु, लक्ष्मीपिनि तता क्येहँपिं निम्ह नं वइगु धन कुशीनगर वना अनं”

“अँ, अँ अले ?” हर्षमानं भति तस्सकं धाल।

घलं लः प्वके थें नुगलय् दुगु खँ तप्यंक प्वका यंकुगु जा अबुयागु हक्कुगु सः
तायेव तिनि थारा न्ह्या दित।

“छन्त सुनां हँ धाल हँ ? माःगु धका खँ ल्हाना च्वनेगु। नकतिनि १३ दँ दत।
मां अबु जःला खःलापिं लिसे बाया तापाक च्वंगु बर्मा देय् धया थाय् याकचा
च्वंनेगु सूर, म्वाः.....वने म्वाः विद्या सयेकेगु सा थन हे सयेकि।

गणेशयात म्ह म्हं क्वाःलखं लू थें जुल। मती हे मदुकथं निराशगु शब्द न्यने
माःगुलि वया नुगः नं मछिसे वल। वया मती तथा तःगु, अबुजुं थःत मामं स्वया नं
धाःधाःगुली धाःथे याना बीगु जुया थ्व ज्याय् नं मामं नापं वचन ब्यू धासेलिं अबुं ला
भं हे बी। आः जूबले अबुजु हे थःत थथे लिगन। तर गणेश सुंक च्वनिम्ह मचा
मखु।

“मखु ब्वा, थन गथे याना पालि ब्वनेगु ? थन च्वना ला न्ह्याःसा स्कूल हँ,
क्लासय् ब्वँ, न्ह्याःसा संस्कृत ब्वने यःसा ब्वँ, थुलि हे सिःधगु मखुला ? थौं जिं
ब्वने धका इच्छा याना च्वनागु थें जाःगु विद्या जितः सुनां स्यना बी फइगुले ? बर्मा
देश वना धका जीवन काछि अन च्वं वनेगु नं ला मखु। ३/४ दँ च्वना विद्या सयेका
लिहाँ वयेगु हे खः, अनं लिपा जि मती तथा च्वनागु

“छं धाःगु खँ थुल। तर आः थथें म्वाःनि। जिमिसं नं ला छन्त गबले वने
मज्यु धया च्वनागु मखु। आः चिकिधिकः तिनि, छ तःधिकः जुइका हँ।”

श्री हर्षमानं न्ह्याय्थ्यागु कसे याना धयां जी मखुगु बानि स्यु। उकिं सः
क्यातुका ह्येकु ह्येकु धाःगु।

“अहँ ब्वा.....थ्व ला गबले जी हँ। विद्या धयागु मचाबले जूसा जक सयेके
अःपुइ तःधिकः जुइ धुंका धयागु ला ! ब्वापिसं जितः खँ जक दयेका ह्येकुगु। म्हाः
म्हाः जि ला वँ हे वनेगु। जिं लक्ष्मीपि लिसे सल्ला नापं याये धुन।” धाधां हे
गणेशया मिखाय् ख्वबि लःलः धाया वल। “थःमं निर्णय रूपं पासा थ्वया वये धुन।
इमिसं वये धाये धुंका थःमं स्यंके थें जुइ। बांलाःला थ्व ?” थ्व हे दत्तचित्तम्ह
गणेशया लागी उलि थुलि मदयेक नुगः मछिगु कारण खः।

अबुम्हं न्ह्याय्थ्यागु ख्वाः क्वथीक स्वया गबेत तकं खँ मस्वाकु। धात्बेला
न्ह्याय मिखां ख्वबि जक लःलः धायेकल। वया थः हे ख्वये मास्ति वल। यःम्ह
न्ह्याय्, तःसकं यःम्ह न्ह्याय्। थ्व न्ह्याय्नाप बाया व च्वने फुम्ह मखु। उकिं वनेत
वचन बीगु खँ नं वं ल्हाय् मफु। न्ह्याय्थ्या मिखां ख्वबि पिहाँ वये धुंकुगु जुया न्ह्याय्
मयःगु पनेगु खँ नं ल्हायेत थाकुल अयनं न्ह्याय् मयजु वने मन्ह्याइगु रूपं खँ न्यने

फुसा तिनि जी धकाः सीका फद्धि फक्व सः क्वातुका धया यंकल बांलाक विचाः याना यायेत धका धया च्वनामु। जिं सयेके हे मज्यू धयागु ला मखुले। बुद्ध धर्म धयागु नं ला छुं मेगु धर्म मखु। भी आज्जु बाज्यापिं छु बौद्धत हे मखुला ? महायान, हीनयान नां जकं का पानाच्वन। आखलय् नं संस्कृत व पालि जक मखाः पाःगु। अपायसकं मिले मज्जुमला मखुले। अथेसा छं व हे च्वनेगु मन दु धयानुसा नेपाःयापिं भन्तेपि द हे दु। व्वां खर्च फुका जूसां निमन्त्रणा याःसां जि हे ज्यू। अथे मखु बर्मा भन्ते हे निमन्त्रणा याना ब्यू धाःसां याना बी। ई ब्यः नं युद्ध सिधिःगु गुलिचां दुगु मखुनि। वये वने हे अःपुइ मखु। मेगु खँ, छं मामं न्ह्याचः धाल, छं लाखे बर्मा देश ध्यनेवं सँ खाना अनागारिका जुइगु धाल हँ खःला ?”

गणेशं छयोंसंका लिसः बिल।

“ध्व ला जितः भतिचा चित्त बुभे मजू। सँ खाना सँ मदया वंगु हानं ताहाकः याना तये ज्यू तर अनागारिका जुइ धुनेवं छ छखे जिपिं छखे जगु जुल । अले छं हे विचाः याना स्व सा, छँय् छं मेपि तता क्यहेपिं सुं दुगु मखु। अले छन्त वचन बी फइला ?”

अबुया खँ गणेशयात लिसः बी थाकुल। मां अबुपिनि मैत्रीं बाया मवकेत अनेनेगु कारण क्यना गना च्वंम्ह अबु नाप बाया वनेत जवाः सवाः याना लिसः बिया च्वन धाःसा थमं मैत्री मतः थें जुया वनि।

अबले लाक्व अबु पाखे हःपाः बिया च्वनिम्ह ध्यंकः वल। व खः, गणेशया तःधिकःम्ह दाजु धनकाजि। गणेश अबु स्वया नं तःधीम्ह दाजु खना म्याः । क्या नितिं अबु थः धया थे दुम्ह, दाजु अथे मखु, कयां क्यय्याम्ह दाजु मानकाजि खना धाःसा गणेशया नुमः त्याः। आपालं याना मानकाजि व गणेशया स्वभाव उत्थें। चीधीम्ह दाजु जक जगु जूसा वया पाखें सहयोग दइगु, तर मां व चीधीम्ह दाजुया किचः तक नं खने दुगु मखुनि।

“जिं स्यू। छ बर्मा देश वने धया च्वंगु। ख्यले खाले मदुगु फुसुकुलु बिचाः। थथे मती लु थाय् वना च्वनेत छु छ उई ला ?” वये साथ बसिलां काये थें थथे धका तःधीम्ह दाजु दुहाँ वःबले गणेशया नुगलय् तिकक मिन। अबुया खँ सुमुक न्यना च्वने फुसां दाजुयात लिसः बीत म्हुतु वाहाँ खाःम्ह गणेश खना दाजु क्यहँ पिनिगु स्वभाव स्यूम्ह अबुम्ह काचाकाचां थासं दना धाल “का का म्वाल गात हँ पुता हँ, छिमि मांयाथाय् हँ” हानं काय् पाखे स्वया धाल। धनकाजि व हिसाब मिले याये धुन ला हँ ?

गणेशया छुं हे धाये मछिना न्यतालं स्वःस्वः स्वबि हुहुं धासं दना दुने कोठाय दुहँ वन।

उखुनु बहनी जा नयेत गणेश कोठां पिहाँ मवः। माम्हं सःतः वल नं लासाय् च्वना स्व जक स्वया च्वन। छको किजाम्ह सःतःवल। हक्का छवःमुलिं हानं वये मछाः। कोठां पिने च्वना मनःसा भं खर्च जकं म्हंचाइ धका दाजु व अबुं घुकिं नकल। मां व चीधीम्ह दाजुया सः धाःसा ताये मदु। गणेशं मेगु छुं उगुं धुगुं चिन्ता याना मच्वं। संध्याकाःइलनिसं बहनी तकं लासाय् स्वबि जक वयेका च्वंगु च्वनं।

“पुता, यः पुता !”

खुँ ई धुकल। पिति पिति वया च्वंगु वां याना छँ न्ह्योने लँय् जूपिं बं उस्त मन्त। पिने कोठाय् मतजः दुसां कोठाय् दुनेला अन्धकारया बाय्। गणेशया मां श्रीमती हेराथकुं कोठाय् दुने वयाकथं मत च्याकल। अले लासाय् कयकुना हिकु लँलं स्वया च्वंम्ह न्ह्याय् छुं फःहीका तीजक सःतल। गणेशं सुचुका तःगु स्वाः स्वबि हुहुं फःहीकल। मांया न्हिला च्वंगु स्वाः खनेवं मनय् भति साहस थाहाँ वल। लासां दना मांया मुले भ्वःसु वन।

“पुता, आपाः स्वया च्वने मते स्व। छं अबु व दाजु तं चाया च्वंबले जुया का छन्त बो व्युगु। जि न्हाचः हे धया तये धुन। अये हे ला खःनि, बुलुहुं इपि नं नाया वनि नि। तःधंगु बिचाः तया च्वनेबले नुमः नं तःफाः याना तये माःस्यु। ज्या धयागु तुरन्त ला मबले सिद्ध जुइ, धन्दा कया च्वने मते। छखें मखु छखें ला जु हे जुइनि। काकादँ स्वये दँ। अलले छु शुभलक्ष्मीपिनि तता कयहँ निम्हं हे वइगु जुल ला खः ?”

गणेशं छुं संका खः धाल।

मांयागु छमू छमू वचनं बहनी बछि शोकाग्नि च्याना च्वंगु गणेशया नुगः हिमालय खुसिया सिचुगु लखं हाहाः याः थे जुल। न्हापा लिपा जूसा माम्हं हत्तुमतु हक्का न्वाना च्वनिगु। उजागु बखतय् गणेशया अबु जक लिधंसा जुया कयाच्वंगु। ध्व ज्याय् धाःसा माम्हं गणेशया समस्त इच्छा पुरेयाना बीम्ह जुया च्वन। शायद ध्व वयाके दुगु धार्मिक चेतना बल्लाःमुलि खः।

“धनकाजि थः अबु थें हे जाःम्ह। बुद्धि व विचाः नं काय् बीया मिले जू। उकि छन्त गनं हे छ्वये मखु जक धया च्वन। मानकाजि धाःसा वने न्ह्याःसा वने व्यु धयागुली मन बिल।”

“धात्थें माँ, जिमित धात्थें छ्वया बी खःला ?”

मांयागु खँ गणेशया खाः चक्कना वल। मांन्हं न्ह्याय्या ख्वालय् ल्हातं पितुमतु
 प्युप्यु न्ह्याय्या न्हासय् दुगु तिले कुति कुति संसं छखे मखु छखे ला जुया वनिनि पुता।
 अथे सां छु मखे थे नि च्वना च्वँ स्यूला। काचाक्क छु नं सने मते। छं नं इमित
 जिक्त्रियाना धाथे मते। याउँसे अःपुक जुइगुकथं जिं मिले याना बी। का का जा नये
 मयेसा छना छ्व” धाधां न्हय् पित्तु पिया लासाय् जोतुइकल। मत स्याना तीजक पिहाँ
 वन।

गणेशया निराशा व ग्लानि जाःगु हतोत्साहया ख्ववि मांयागु आश्वासनया
 निभाः जःया क्वय् सीतविन्दु थें लोप जुया वन। शोकाकुलय् लाना बहनी जा हे
 मनःसां आकांक्षा पुरे जूगुलि लय्तां याना प्वाथय् नसा मदुगु थें मच्चवं।

उखुनु बहनी तुरुन्त न्ह्यो क्यके मफु। थः मध्यनिगु बर्मा देश व अनागरिका
 रूपं स्वतन्त्रं सयेके दइगु पालि बौद्ध साहित्ययात कल्पनां वायेकु वायेकु उखें थुखे थुखें
 उखे मु पुपु विचारय् मग्न जुया च्वंगुलि छः तुइ थें च्वंका तिनि साराक्क न्ह्यो वल।

४ थुपिं दाजु क्यहँ

“मदु द हे मदुगुम हालतय न वने मदु” तःधीम्ह दाजु छयों जक संका गना च्वन।

“वँ हे वनेगु दाजु, थुगु अवस्थाय् थ्यंका गना च्वनेगु सित्तिकं जुइ। घन्त व ब्वायात न्हापानिसे जि खँ तछ्याना धया तयामु हे मखुला ? विद्या व्वं वनेगु सी वनेगु नं ला मखु। याकःचा वनेगु जूसां छगू खँ। आःला पासापि नापं वनेगु। चीधीम्ह दाइनं कुशीनगर तक तःहे वइ थें। कुशीनगरय् थ्यन धायेव ला बर्मा थ्यंगु थें खः। अन भन्तेपि दया च्वने हे धुंकल। छुं नं थाकु मजु।”

“छि.....छी, गणेशचा, न्यने हे मय्ल, न्यने हे मयः। ब्वा नं आः थन मदु।”

तःधीम्ह दाजु धनकाजि व गणेश दाजु क्यहँपि निम्ह जवाः सवाः याना खँ ल्हाना च्वंगु ई बर्मा देशय् विद्या व्वं वनेगु लागी खँ न्ह्यथना निवाः पुले धुंका छन्हु बहनी खः। ख ला गणेशपिं कन्हे सुथ न्हापां ललितपुरं पिहाँ वनेत सुनानं मसीक तयार जुयाच्वने धुंकुगु। थथे काचाकाचाँ पिहाँ वनेत तनखने जुइ माःगु नं थी सुथे हे गणेशया अबु श्री हर्षमान काठमाण्डौया वसाः पसलय् मालताल जाँच बुभुन यायेत पिहाँवने धुंकुगु जुया निन्हति विस्तार जुइगु सम्भव दुगुलि खः। इच्छा मदुम्ह बचन मब्युम्ह अबुयाके हानं वचन कायेगु खँ ल्हाये मखुत। उकिं गणेश व मान्ह शुभलक्ष्मी, मनोहरदेवी निम्ह तता क्यहेपिं अले इमि मां श्रीमती लक्ष्मीमायापिनि दुने दुने सल्हा जुया च्वने धुंकुगु। थुखुनु नेपालं पिहाँ वनेत छिक राहदानी कायेगु इत्यादि माःगु ज्या फुक्कं न्हापा हे मिले जुइक ठीक याना तये धुंकुगु।

श्रीमती लक्ष्मीमाया, मनोहरदेवी व शुभलक्ष्मी मां न्ह्याय्पि स्वम्ह, गणेश व चीधीम्ह दाजु मानकाजिपि निम्ह कुशीनगरय् थ्यनेवं गणेश सहित पासापिं स्वम्हसित बर्मी स्थविर ॐ धम्मावुधया ल्हाती लःल्हाना लिहाँ वयेगु। इण्डियाय् म्ह नं लच्छिति विस्तार जुइफुगु जुया उलि समय तक नये त्वनेत गाक्क जाकि व यंके फुगु नये त्वनेगु वस्तु यंकेगु। छाया धाःसा उथाय् भारतय् जाकि प्रशस्त मदु। अले बर्मा थ्यकेत माक्क दां व लँखर्च पुनेत वसःइसः छकोलनं यंकेगु। थ्व ज्या खँया पूरा प्रबन्ध सुनानं मसीक याना तये धुंकुगु।

अनं मेगु ललितपुरं इण्डिया पाखे पिहाँ वनेगुली लँ याकनं फोचायेकेगु नितिं मोटरं वने ज्यु थाय् तक मोटरं वनेगु अले अनं माः कथं याना वनेत श्रीमती लक्ष्मीमायां याये माक प्रवन्ध यायेगु।

इमि मां न्ह्याय्पि स्वम्हसिया मां अबु जःला खःला दक्क छगू हे रायपिं जुया माःगु फुकं ठीक जुया च्वंसां थुगु लँया मूनकिं जुया च्वंम्ह गणेशया धाःसा आःतकं छुं निश्चय जगु मखुनि। थौंबहनी बाचा फप्पीका न्ह्याय्थाकं हे पिहाँ वने धयागु ग्वसाः नं ग्वये सिधये धुकल। तर अबुम्ह पिहाँ वना च्वंगुलि छुं मस्युसां छँ त्यना च्वम्ह तःधीम्ह दाजु धनकाजि वनिन धका सी साथ जोरतोरं गना च्वंछ्वन। पिहाँ वनेत फुककं ठीक जुइ धुंका किसि न्ह्यना नं न्हिप्यं कायगु ताल पिहाँ वइन।

“सो गणेश, छ न्ह्याये धाःसां क्वकालिका। धात्थें ला जि वने धाःसां छुं गं वये माःम्ह। न्वालका छ छम्ह न्ह्याय् मचा नं खः। भी दाजु क्यहँपिं न्याम्ह मध्ये छ हे छम्ह जक न्ह्याय् मचा। छँ जहान सकसियां छन्त हे मखा यः नं यःगु धाःगु नं पुरे याना बियाच्वंगु। व्वां नं ला छन्त जिमित स्वया नं अप्पः माया याइगु। उलि हे नं छुं छु दयामाया तये मफुत ला ? छुं हे विचाः या, व्वां नं जि न्ह्याचं जिमित अथें वाना थकइ मखु धयागु स्नेहं पिज्वःगु विश्वास यँ पसलय् सुथय् वहनी चा च्वनेगु याना पिहाँ वन। ध्व हे ताके लाका छुं थये याना वन धाःसा लिहाँ वयेव व्वाया नुगः पंमम्हुइला ? विचाः या गणेश, छुं विचाः या, थुलि ला छुं विचाः याये फु।”

दाजु धाःगु नं मखुगु मखु, खःगु हे खः। अबु उखुनु छ्वासुका खँ त्वाथला वंसां मन मच्चंगुलि पलाः तःतः थाय् मिखां स्वया च्वंगु। थुलिया दुने थःमं हानं छुं मधाःगुलिं वनेगु मजुल जुइ धका मती तथा मन धुक च्वना पिने पिहाँ वन। मक्से नं मज्यु। ललितपुरय् च्वंगु पसः काय् अबु मिले जुया थःथमं कःघाना चले याये फुसां यँ च्वंगु पसः मेपिन्त जिम्मा विद्या तये माःगु कमसेकम लय् छको थये वना बुभे याये माःगु हे जुल। उगु पसः कँय्यागु थलबल मीगु बसाः पसः जुया ललितपुर व काठमाण्डौया पसः निगुली नं व्यापार उलि हे चलित् जु। यँ चलह पहल आपाः जूगुलिं आमदानी यक्व दु। पसः नं तःधंका तःगु दु। उकिं अबुम्ह बरोबर मक्से मगाः।

यदि कन्हे खुनु ललितपुरय् थ्यंका न्ह्याय् पिहाँ वंगु खँ सिल धाःसा अबु गये जुइगु जुइ, दाजु धनकाजि धाःथे छाति पंम्हुया मवंसां वें बच्छि जुइत ला बेर मदु। यपःम्ह याकः न्ह्याय् जुया विशेष याना न्यासि चायेका तःगु अनुसारं अति स्नेहं अति क्रोध धाःथें काय् न्ह्याय्थाभावं वञ्चित जकं याना बीला सुनां स्यु। ख्वाः जक स्वया च्वंसा फुकं ख्वाः स्वया च्वने माःगु जक। मांया ख्वाः नं ला स्वया च्वनेमालि।

खः ला मामं स्वयं थःगु श्रद्धा बौद्ध ग्रन्थ व्क्केगुली जक ध्यान तथा वनेगु वचन क्रिया
 माःमाःगु माःमाःकथं सुनानं मसीक ल्यूने ल्यूने प्रबन्ध यानाबिया च्वन। अय्सां
 याकःन्त्याय्, छँ ज्याय् ग्वाहालि बी फया वःम्ह न्त्याय्, ध्व यःम्ह न्त्याय् नापं
 बाया गथे ल्यना च्वने धयागु विचाः तकं याये धाः ख्वाः मवः। पिहाँ वनेगु दिं न्थ्योने
 ध्यलिसे माया ख्वाः ख्यँया वया च्वंगु सी हे दु।

तर थये जक च्वन। च्वंसा बौद्ध साहित्य अध्ययनय् दुगु थःगु प्रबल इच्छा व
 धात्थेम्ह थेरवादी बुद्धधर्मावलम्बी जुइगु ज्या भं भ तापानावं वनि। ध्व विद्या ध्व
 धर्म थुजोगु दया व मायां आः स्यंका छवये माला वन धाःसा लिपा आःथे जाःगु
 मौका गुबले चूलाके फइगु मखुत। विद्याध्ययनय् कोशिश याये बहःगु उमेर, भिंम्ह
 गुरु, भिपिं पासापिं चूलाना च्वंगु ध्व अवसर न्त्याबले दया च्वनि मखु। न्त्याकथं
 स्वःसां स्यंके मज्यु धयागु खँ गणेशं मती लुइका च्वन।

“यः पाजु, यः पाजु, थन बिज्याहुँ, ध्वयात छको खँ न्यंका बिज्याहुँ।”

धात्थें दिक्क चाये बहः जू थौं बहनी वने धकाः कोछी धुंका ला कचिंगः जक
 भं अप्ठः जुया वयाच्वन। पाजुम्ह आकाभाकां तले थाहाँ वःबले दाजुम्ह धनकाजि,
 थः पाखे हपाः बिया पल्यु वःम्ह दया वः थें उत्साहित जुया ध्व खँ धाल।

“भिचा मयजु, माःगु धकाः मती तयेगु। छंगु आम उमेरं बर्मा देश वना विद्या
 च्वंवेनेगु का अँ ! म्वा मदुगु द्वीमदु स्वीमदु कल्पनाय् दुना जुइ मते मैं !”

पाजुं नं खँ थुइवं गना च्वने धुंकल।

“खालि कल्पनाय् जक दुना च्वंगु मखुत पाजु, छःपिनि भिंचा मयजु कन्हे
 सुथय् धाल ला थौं वहनी धालला वनिगु जुल हँ। उकिं ला खःनि धया च्वनागु ब्वा
 नं मदुगु पाखे लाक”

“हँ ?” पाजुम्हेसित तःसक आश्चर्य जू थें च्वं। “आगथियाय् ! छु धयागु खँ, छु
 छ धात्थें वनेगु ला ? बर्मा देशयात छं गथे धका च्वना ? भनी थाय् थें शान्ति दुगु देश
 धकाः च्वना ला छं ? स्वतन्त्र जुइ धुनेवं देशय् दुने त्वापु जुया परस्परय् स्याना पाला
 लुटे याना धुमचक्र जुयाच्वंगु छु छं अखबारय् मखं ला ? आः नापं कम्प्युनिष्टतय्सं
 शहर छगू छगू दतले कब्जाय् कया रंगून शहर नापं छुगति जुइ तिति थें मस्युनि हँ।
 थौं आः जुया च्वम्ह सरकार कुतुं वया कम्प्युनिष्ट सरकार जुयावन धाःसा बुद्ध धर्मया
 ग्रन्थ स्यना काइ जुल का छं ! कम्प्युनिष्टतय्त् छु धकाः च्वना छं ? ध्व खँ अथे ति,
 थपाय्सकं हलचल मचे जुया च्वंबले आम विचाः तइ च्वने मते सो मैचा।”

पाजु बहुश्रुतम्ह जुयाः थःगु बहुश्रुतता त्वाकछ्याना धया यंकुगु खः। पाजुयागु खं

यानाः गणेशयात लिचिले माःथें तकं जू वन। चिन्तां त्राशया थाय् काःवन। “थपाय्स्कं देश छगुलिं धुमचक्र जुइक हलचल मचे जुयाच्वंगु खःसा वनां जीगु खइ ला ?” तर स्थविर ऊ. धम्माबुधं धया बिज्याःगु खँय् थ्व खँ मद्दु। स्थविरं कसपोलपिनि देशया खँ पाजुं स्वयाः अप्वः सिया बिज्याय् माः। पाजुं धाःथें जाःगु अवस्था जूसा न्ह्याथें याना नं छ्वया बी धाइ मखु। वनेज्युगु जुया जक धया बिज्याःगु जुइ माः। यःगु थजु, जुइ मजुइ धयागु लिपाया खँ, आः थत्थें भन्तेया थाय् थ्यंकः वनेगु जक आवश्यक मखु ला छु। वनेगु मजुयाः लिहाँ वयेमालं थःगु लामी मखु।

“मथे खःले भिंचा मय्जु, वने मखुत मखु ला ?” थःगु खँ न्यना विचाः याये थें घुरे जुया च्वंम्ह गणेशयात स्वया पाजुम्हं थःमं धया वनेगु मजुल धयागु मती वल ला छु थें, हानं दोहरे याना न्यन।

“वं हे वनेगु पाजु, जिपिं आः थत्थें बर्मा देशय् वनेगु नं ला मखुनि। इण्डियाय् ला-बला बिस्तार जुइ यःनि। अन थ्यंका अवस्था स्वयाः भन्तेपिं लिसे वनेगु खः थें। पाजुं धाः थें अवस्था बांमलाःसा भन्तेपिसं छ्वइ नं मखु स्यू ला पाजु” गणेशं थःगु विचार घाना धया यंकल। पाजुम्हसिया खाः खँया वल।

“स्वे थ्व च्वाकिचित” पाजुम्हं नुगः चक्कंका तये मफुगु पहलं धाये धुंकाः तता जुया च्वंम्ह श्रीमती हेराथकुंयात याननिसें सःताः “तता, छं म्हायाय्यात आः थें तूं तोता तायां मज्यु न्हां, होस ति, छं नं न्यासि चायेका वं धाःधाः थें विश्वास याना च्वने मते। थजागु उमेरे थः मंथुथाय् वनां गबले जी धका। दाइया नं चित्त बुभ्ने जूगु मखु। का मय्ल तःसकं खँसे च्वना वल, वँ हे वने का” धाधां क्वाहाँ वन।

श्रीमती हेराथकुं नं छु-छां मधाः। निहं नं मन्थ्यु, गम्भीर छोटं च्वनाच्वन। थीं बहनी गणेशया मां व चीधीम्ह दाजुं खँ छगु धकाः हे नंवायेगु मयाः। धात्थें ला गणेशपिं कन्हे सुथय् न्हापनं पिहाँ वने फयेक गुन्ता गान्ता ठिकठाक यायेगु, लँथ नयेगु चीजबीज जोडे यायेगुली मां व चीधीम्ह दाजुया लिमलाः। छखेपाखें गुप्तरूपं मसीक दुनें दुनें प्रबन्ध यानावं च्वनाच्वन तिनि। गणेश व तःधीम्ह दाजु धनकाजिपिनि सवाः जवाः याना ल्वापु थया च्वंबले मांम्हसिया मस्यु पहः यानाः चिट्ठी छपी च्वका च्वन। चिट्ठी बर्मी स्थविर ऊ. धम्माबुधयात छ्वयेगु निवेदन पत्र जुया अनेक कारणं याना स्वयं म्हायाय्यात तः वयाः लःल्हाये मफुगुली अपशोच दु। वःपिन्त हे विश्वास याना लःल्हाना हया च्वना। छःपिसं स्वया माः थें उपदेश याना योग्यगु थासय् विद्या स्यनेत लःल्हाना बिज्याहुँ इत्यादि थःगु कर्तव्य पूर्ण जुइक लःल्हानाब्युगु चिट्ठी खः।

मान्हसिया दुने चिट्ठी च्वके सिधलं नं दाजु क्यहँ निम्हसिया त्वापु सिधःगु मखुनि।

“का बाबा: चा नं बिने जुल। जि ला छं वने त्यल। अन्तिमे गुलि हे धाये पाजुं धा: थें बर्मा देशया अक्स्था बांमला:निगु अवश्यं छ:। उकीसं यातायातया प्रबन्ध बांला:गु मखु। उकिं छुं हे विचा: याना स्व। लिपा अक्स्था ध्वयासिकं बांलाना वन धा:सा स्वयं जिं हे बर्मा थ्यंक त:वना बी का का जिल ला।”

दाजुया स: नं गाक्कं क्यातुया वल। चित्त क्वातुम्ह थ: क्यहँ भौंके जुया धयां जीम्ह मखु। ह्येका ह्येका नाइक धा:सा तिनि मा:थाय् थ्यनि धका: सीका शब्द व्यवहारय् हीका हल।

“मुख्य ला ब्वाया चित्त बुभे मजूनिगु हे मजूनि। आपा: विस्तार याये मंमदुसा म्वा: का। थौंकन्हे छु मइ (May) महिना मखु ला ? आ: वा नं वये धुकल। उकिं वये वने सुविस्ता जुइक डिसेम्बरं जक हँ। ब्वायात चित्त बुभे यायेगु जिगु भाला जुल। जिं धया बी। गथे ले ?”

गणेशं छुं हे लिस: बी मफु। मा:मा:गु फुकं प्रबन्ध याये सिधःगु बाहेक दाजुयामु खँ फुकं बां हे ला:। उकी नं थ:मं छयँ हीका च्वंसा छखें मखु छखें अवश्य पना च्वनि। आ: हे बाचा फपुले धुकल थें च्वं। थुलिं हे दाजुयात चाकु फेका: खँ त्वा: थला छ्व:सा जकं ठीक जुइ धयागु मती तया “अथे सा मांयाके सल्ला याना स्वये का सा” धयागु पतिचा हाक:गु लिसलं खँ क्व:छिना छ्वत। दाजुम्ह थासं दना वंभले चान्हेसिया २ बजेयामु घण्टी स: ताये दत।

धनकाजी क्यहँचां थ:गु खँ न्यना आ: थत्थें पिहाँ वनेगु ज्या दित धका: मन धुकक च्वंका कोठाय् पाखे स्वयावन। कन्हे सुथय् पिहाँ वनेत मा:गु फुकं ठीक जुइधुकल धयागु ला धनकाजिं छुं हे स्यु ख्वा: मव:।

५. छैं बिसिवंपिं म्हयाय्मचात

छफुति निफुति क्या च्वंगु वा छको निको ततःसकं क्याच्वंगु दु। वर्षाया शुरु जगुलिं फय् नं ह्वीं ह्वीं मिकं क्या च्वंगु जुया लासाय् कयेकुना जक च्वने माः थें च्वं। हानं दी थें च्वनि, हानं वइ। दी थें च्वनि हानं वइ। थुजागु तालं चच्छिं क्या च्वंगु वा सुथय्सिया स्वताः धाइ थें च्वनं नं छुगु मखु। चिन्ता चान्ता मदुपिं सामान्य मनूतय् लागी थ्व मस्त न्ह्यो वइगु समय खःसां चान्हे सिया निताः धाये धुंकाः तिनि लासाय् मोतुवःम्ह गणेशया नितिं मन जक पिपि च्यानाच्वन। चच्छिं न्ह्यो वयेके मफु। छः तुय् तुय् धाया वःलिसे भं जक मन पिपिच्यानावं क्याच्वन। थौं छः तुय् मजुनिवं हे ललितपुरं पिहाँ वनेत सल्हा यानातये धुंगु। सुथ न्हापां मोटर वइ धका धया तःगु। सुथसिया स्वताः ई फःपुला वःबले ला लासाय् नापं च्वनां च्वने फुगु मखुत। इवारारारां क्या च्वंगु वा सःया बिच्चं ताये दइगु मोटरया सलय् जक न्हाय्पं व्युब्धुं वाथाक्क दन फेतुत, दन फेतुत, जुयाच्वन।

छैं च्वपिं सकलें न्ह्यलय् मस्त जुयाच्वंच्वन। भतिचा न्ह्यबः दाजुया कोठां मुसु तःगु सः ताये दुगुलिं गणेश भति धारा न्हुल। “भगवन् ... भगवन् ... वने त्येका दाजु न्ह्यलं चाया च्वंसा जकं छु गति जुइ थें।” विचाः वन। आःतक ला सामसुम। हानं न्ह्यो वयेकु ख्वाः वः। छुं सः नं ताये मन्त।

गणेश लासां तीजक दना वल। तर मत च्याकेगु अँत मदु। ख्यँथाय् पचिपचि यायां वना ख्वाःसिल। बहनी तःधीम्ह दाजु छनेवं तीजक मुंका तयागु ज्वना वने माःगु सामान माला स्वत। वसःइसः तयेगु सुटकेश, बेडिंग व मेमेगु चिचीधंगु उमुंथुगुं तयेगु बाय्ग छगः, थःगु लागि थुलिं हे माःगु जुया क्या मन धुक च्वन। चीधीम्ह दाजु मानकाजि ला इण्डिया तक जक तःवइम्ह जुया क्यागु लागी काये माःगु वस्तु आपाः मदु। जाकि छबोरा हये मालि धकाः बहनी धाःगु ताये दु। तर बहनीबछि दाजुनापं बहस याना च्वने माःगुलिं गन तया छु याना तल छुं मस्यु। लँय् नयेत दयेका तःगु ला वने त्येका मायात भागि यायेबले जक काये मालि।

गणेश समय आपा: म्वालमु जुया ख्युंथाय् हे पचिपचि याना वस: पुन। चीधीम्ह दाजुयात वना थना तथे मालि ला धका: नं मती वाथेका च्वन। अबले लाक छँ न्ह्योने लँय् मोटर दिक्कमु स: तायेदत। वा नं वया हे च्वन तिनि। वा वया च्वंगु सलं याना मोटरया स: तसकं पिहाँ मव:गुलिं छ्खें ला जिया हे च्वन।

गणेश छँ पिने पिहाँ वया लँय् अय्क थय्क छक: स्वत। वाया त:लय् दिका त:गु मोटर खने दु थें मदु थें जुया च्वन। उकिं ख: मखु निश्चय याना स्वथेत छ्यौं त्वपुइगु छग्गु कया काचाकिचां क्वाहाँ वन।

...लक्ष्मी ... अय् लक्ष्मी !” मोटरया लिक्क ध्यनेवं म्हुत्पुवा: तिना शुभलक्ष्मीयात स:ता स्वत। वायागु सलं याना क्यागु स: चीस: जुया: ताये मन्त ला मस्यु मोटरया पाखें छुं स: पिहाँ मव:। गणेशया नुग: भारा भारा मिन। शुभलक्ष्मीपिनि मोटर मखुला छु थें धका: संशय जुया चिमिसँ बाँ बाँ दन। तर जुया च्वन शुभलक्ष्मीपिनि हे मोटर। क्यागु स: त्रास अप्व: जुया चीस: जूगुलिं लिस: मब्युगु। मोटरया लिक्क ध्यनेवं मोटरं क्वाहाँ व:पिं शुभलक्ष्मीपिनि तताक्यहँपिन्त खनेव तिनि मन शान्त जुया वन।

“वा गणेश, यकेंगु सामान गो ? मानकाजि ले ?”

“आसे न्हिं वना: माल सामान कया वथे। लक्ष्मीपिनि मोटर ख: मखु स्व: वयागु। पलख पिथा च्वँ नै” धया तुरन्त छँ स्वथा: गणेश व्वाँय् व्वाँय् वन। गणेश छँ ध्यबले ठीक जुइक लासां दना व:म्ह चीधीम्ह दाजु खन। खने साथ “दाइ मोटर ध्यना च्वने धुकल। ज्वने मा:गु ज्वँ। बुलुँ बुलुँ न्हौं, त:धीम्ह दाइया न्ह्यलं चाइ” चीसकं धया थ:गु सामान काल।

५ मिनेट हे मबी। माल सामान व गणेशपिं दाजु क्यहँ निम्ह मोटरय् ध्यन। तर छँ सकलें न्ह्यलं चाइ धका: ग्याना मस्त लिसे घना च्वंम्ह मांयात थने मछाला फसाद जुयाच्वन। मांम्ह ठीक याना त:गु नये त्वनेगु नं लुइके मफु। उकिं मांयात थने ज्यु मज्यु चीधीम्ह दाजुयाके सल्हा याना स्वत। “ध्यबा द हे दु। भागि नं याथे हे धुकल, म्वाल, थना च्वने मते। नयेगु नं आपा: मा:गु मखु, न्याना नयेका। घां हे ला:सां छन्हू ला ख:नि। नु, वने नु। विस्तार जुल धायेवं सकलें न्ह्यलं चाइ।” दाजु मानकाजि व शुभलक्ष्मीपिनि मां म्थ्याय्पिसं पा:लाक्क धाल। इमिसं धा:थें खँ न्यना मां दुगु छँपाखें ख्युं थासं छको लिफ: स्वथा मोटरय् बांलाक फेत् वन।

सुथसिया प्यता: मथानिवं तुं मोटर चले जुल। थुकथं प्यम्ह मिसामचात नेपालं बिस्सुं वनेगु यात्रा शुरु जुल।

उमु दिं ख: १९५० सन् मइ १६ तारीक मंगलवार। लक्ष्मीपिन मां म्थ्याय्पिं

स्वम्ह, गणेशपिनि दाजु क्येहँ निम्ह ड्राइभर निम्ह, थुपिं छध्वः महिक वया च्वंगु वाया तःलं तःलं ललितपुरं पिहाँ वल।

न्ह्योनेयागु यात्राय् छु मथे जुइ सुनां नं धाये मफु। आः थत्थेयात ला बन्धनं मुक्त जुया क्ये धुंक्कु जुया नुमः याउँसे च्वना इमि मनय् हर्ष बिलिबिलि जायाच्वन। वा नं तः कया च्वपिं थें च्वंक वया च्वन, च्वनं। ल्युनें सुं वःसां थ्व वां खने मदयेका बी धकाः वर्षे जुयाच्वंगु वायात लिधंसा कया च्वनाच्वन।

थुमिगु यात्रा क्रमय् न्हापां ललितपुरं काठमाण्डूया लँ बांलाःगु जुया महिक वयाच्वंगु वाया तःलं तःलं मोटरयात फछिछफक्व चलाकं चले याके बिया च्वन। काठमाण्डू शहरय् मध्यवं हे इण्डिया पिहाँ वनेगु पर्वत कापीपाखे स्वयाच्वंगु लं बाया वनेमानिगु। ल. बाया वनेथाय् मध्यनिवं काठमाण्डूपाखें रेशं ब्वाके हःगु मोटर छगः धोदुल। गणेशपिनिगु मोटर वा वइच्वंगु बिचं हे लिक्कं तं छले याये माःगुलिं छखे लँय् सिलिप नः वन। तर ड्राइभर चलाक जूगुलिं जक भाग्यं फाता मपुइक लँय् जुकः वये फत। ड्राइभरया थाय् मबिसें तप्यंक रेशं ब्वाके हःगु मोटर खनाः तं पिहाँ वःगुलिं लाकोपाको बोब्युब्युं मोटर दिका लिफः स्वयाच्वन। तर उगु मोटर धाःसा ललितपुरपाखे रेशं हँके याना वने धुंकल।

श्रीमती लक्ष्मीमायां ड्राइभरयात दिना मच्वसे चले याये नितिं सूचं बीवितिनि ड्राइभर गियर बिया मोटर स्टार्ट यात। अबले लाक ललितपुरपाखें रेशं हँके याना वंगु मोटर दिका वाया तःलं तःलं ल्युनें लित हयाच्वंगु खनेदत। तं पिहाँ कया च्वम्ह गणेशपिनि ड्राइभरं थःगु मोटर दिकेत सन।

“दिना च्वने मते दाजु ... याकनं थासय् थ्यंकः वनेमाः।”

“तत् तःसकं हेपे याःगुलिंका ... इंगु नं कया हे। हानं छाया् यायेत लिखतं कया च्वंगु थें मस्यु। हुं, मुइका छ्वये मास्ति कया च्वन मखुसा” ड्राइभरं मानकाजियात लिसः ब्युब्युं यात्रीतय् हथाय् धाःगु सीका दिना मच्वसे चले यानातुं वन। अले तिनि गणेशपिनि मन याउँया वन। मखुसा न्हापांगु यात्राय् हे त्वापु स्वये मालिगु ला बा थ्वयासिकं विघ्नकारकगु छुं नं छुं घटना हे न्ह्योने च्वं वइगु ला छु छु। पलखया दुने बाया वने माःगु लँ ध्यन। ललितपुर व काठमाण्डू दुने बाया वने माःगु लँ ध्यन। ललितपुर व काठमाण्डू सडकं बाया पर्वत कापीपाखे स्वया कयाच्वन।

व लँ मोटरया लँ धाःसां तःसकं बांमलाः दिक्क हे चाये बहजू। थथ्याःक्वथ्याः जुयाच्वंगु पहाडया लँ। जनं स्यना च्वंगु, जनं जनं भ्यातनालय् मोटर घःचाः तुना च्वने यःगुलिं गुलि लँ भवःचाय्के फइगु खः उलि भवःचाय्के मफु। सुथय्

न्याताःत्या इलय् तिनि चन्द्रागिरि धयागु पर्वतया क्वय् ध्यन। मोटर अन चक्क्य वनेमफु। मोटरया लँ नं मद्दु, मोटर अनं लित छ्वये माःगु। सकलें मोटरं क्वाहाँ वल। प्वः पी क्वकाल। ध्व थासं हानं न्हय्क्वय्ति थाहाँ क्वाहाँ जुइमानि। जोरतोरं न्याये फुसा जक नेपाः देशया पिने ध्यनि। अले तिनि जिपिं मुक्त जुल धकाः मन धुक्क च्वंके दइ।

उकिं बैय् दिका तःगु जाकि बोरा इत्यादि इयातुगु माल सामान कुबुइका यंकेत भरियात माले माः। उगु ज्याय् गणेशया चीधीम्ह दाजु मानकाजि तःसकं चलाक। पाःक्वय् लिक्क लाःगु थक्वाः गांचाय् च्वपिं भरियातय्त् माःवन। शुभलक्ष्मीपिसं ज्वना वःगु व गणेशपिनिगु जाकि इत्यादि कुबुइकेत भरियात प्यम्ह पर्वत कापी गेट तकया प्रबन्ध यात। थनं गेट तक १५ माइल ति वनेमाः। न्ह्याय्मचा जुया च्वपिं गणेशपिसं बाय्म वसः इसः इत्यादि याउँगु चीजत बच्छि बच्छि याबा इना काल। इयातुगु चीजत भरियातय्त् तोता थकेगु यात।

“का ... निनि, मिसा मच्च व छःपिं न्ह्योने बिज्याना च्वँ। ध्व याउँगु चीज ज्वने फक्क ज्वना बिज्याहुँ। ध्व मरी व नये त्वनेगु नं बच्छि याना यंका बिज्याहुँ। अले तिनि जिमित पिया मच्चसे नये त्वने दइ। इयातुगु माल सामान दुपिं जिपिं जक बुलुहुँ बुलुहुँ वयावं च्वने। गेट तक ला पिया मच्चसे वने न्ह्याःसा वना च्वंसां ज्यु गेट ध्यंकाः तिनि पिया च्वँ। ध्व लँय् मनूत यक्क जू दु। लँ नं दापा जुइमखु।” मानकाजिं भरियात व सामान मिले यायां धाल।

“जिपिं नं बुलुहुँ बुलुहुँ वना च्वनेका। तातापाक बाया वनां गबले जी हँ। छिपिं नं बुलुहुँ बुलुहुँ वा खला।” श्रीमती लक्ष्मीमायां थुलि धाये धुंकाः गणेशपिं छध्वः मुंका अनं थाहाँ वल। न्ह्याय्मचात याउँगु चीजत ज्वने फक्क ज्वनाः पर्वतया कापिचां न्ह्याइपुसे च्वंके थाहाँ वया च्वन। अले मानकाजी व भरियात ल्यु ल्यु वयाच्वन।

न्हाचः तक वा दिनाच्वंगु पाद-यात्रा जक छु शुरु जुल हानं फुतिफाति वयाबिल। गणेश थें जाःपिं नेपाःमि न्ह्याय्मचातय् लागी वा वइ धयागु छु हे मखु। नेपाः देशय् दच्छि यंके धया थें वा वयाच्वनिगु। वा खनाः ग्याय् धयागु मद्दु। तर आः थेंजाःगु पर्वतया थथ्याः क्वथ्याःगु लँय् धाःसा वा वया च्वन धायेव वये वनेत तसकं थाक्। वा जक मवःसा पर्वतय् थाहाँ क्वाहाँ जुइ माःसां तःसकं जुइ न्ह्याइपु ताः। नेपाःमितय् लागि थाहाँ क्वाहाँ जुइ माःगु लँ मखुसां लँ थें हे मच्चं। पृथ्वीया प्रकृति हे पहाडी देश। संसारं दकलय् ततःजाःगु पर्वत १० मध्ये एभरेष्ट, कठचनजङ्घा इत्यादि पर्वत ५ गः ला नेपाः हे दुने दु धयागु संसारं सियाच्वंगु दु। आः वयाच्वंगु

लँ नेपाः देया उत्तर प्रदेशे स्वया नं धय्याः क्वथ्याः म्ह तिनि।

वाति लखं याना बँ वथं गया च्वन। मदयेकेत खूब होश तथा थाहाँ वना च्वने माः। तातापाक वने मनपिं क्यातुसे च्वपिं म्हयाय्मच्छ स्वम्ह मुँ व पर्वतया लँय् वां दयेका वया च्वने माःमु। उकिं घौ बाघी छु दने लात फुंफुमिक त्यानुया वल। क्यासिकं खराबगु ला मुँया लँ धुच्छिं सुलुप्यात यक्व दयाच्वंगु।

“यमौ ... कारे का सुलुप्या सुलुप्या” - शुभलक्ष्मीया तता मनोहरदेवी सुलुप्या खना तसकं ग्याः। मुम्ह ग्याः वयात हे ल्यया प्यपुने सःला मस्यु सुलुप्यात नं, मनोहरदेवीया तुती बरोबर प्यपुना च्वनीमु। अले बरोबर हे पिपिच्याना हालिगु मनोहरया सलं याना इमि फौजय् स्वयेसिकं न्हिले अप्वः जुयाच्वन।

गणेश छम्ह नं सुलुप्या खना ग्याःम्ह खः। अथेसां थुलि तक साहस याना वयेमाःमु यात्राय् सुलुप्यातयत् च्यूता तथा च्वने योग्य मजू धकाः मती तथा च्वनिगुलिं पिपिच्याना छता हाले मायेक ग्याये धयागु मदु। छको निको धाःसा पचिकापी प्यपुना च्वनीपिं सुलुप्यातयत् वास्ता याय् मफइगुलिं हि भ्याता भ्यातां किना च्वनिगु।

सुलुप्यात उलि दु थुलि दुया खँ ल्हानां मब्द्याः। थथे बं, घौय्, पुचलं जक प्यपुना वइगु मखु वा, फसं दाइगु अक्स्थाय् ला सिमाच्वं नापं कुतुं वये यः। सिमाच्वय् च्वपिं सुलुप्यात मनूतय्गु सः ताये दयेवं सिमाच्वं कुतुं वया मनूतय्गु म्ह्य लाक जूवइगु जुया भं ग्यानापुसे च्वं। उकिं बँय् घौय् पुचलय् च्वपिं सुलुप्यातय्गु जक विद्याः यानां मगाः। ततःमाणु सिमात धोदुइवं सिमाक्चं मवसे छले यायेगु, छले यानां याये मज्यूसा सुलुप्यात कुतुं वः मवः ध्यान तथा च्वने माः। बं प्यपुना वइपिं सुलुप्यात स्वया सिमाच्वं कुतुं वया प्यपुना वइपिं सुलुप्यात खना अप्वः ग्याये माःमु ला थुपिं सँकापी मःताया कापी इत्यादि थासय् लिकयां लिकाये थाकुइक प्यपुना च्वनिगु जुया खः।

तःसकं छः निभाः वं थें च्वं। छः हे खने मदयेक आकाश छगुलिं त्वपुया च्वंगुलिं समययात ताकं ताकं जक सीका काये फु। पर्वत च्वकाय् ध्यनेव पलख विभ्राम कया “का छु मच्छ मरी न” धका श्रीमती लक्ष्मीमायां ज्वना वःमु मेमेगु नयेगु चीज म्हतिं म्हतिं इना बिया नके बिल। अथेसां ताउत विभ्राम याना नया च्वने लाःमु मखु, वँव हे नया वने माः। नेपाः देया पिने मध्यंतले मन धुक्क याना याउँक विभ्राम कया च्वनेगु साहस दुगु मखु, त्यानुसां पलाः छी माः, माः। थाहाँ वने थाक् थें क्वाहाँ वये नं अःपु मजु। होश मन्त कि चुलुया कुतुं वने फु। क्वथ्यागु लँया निखेसनं गाःवंगु ज्वलय् कुतुं वने लात कि थाहाँ वयेगु खँ अथेति ला व वँ नापं

अनलाः धनलाः मदया वनि ख्वाः वः। अथे जुयाः वां दाया चुलुया च्वंगु चाया लँय्
होसियार जुया घुसुघुसु यायां मज्यू मज्यू क्वाहाँ वनेमाः। भाग्यं हे सहयोग ब्यूगु धाये
ला गथे धाये, थुगु पर्वतं क्वाहाँ वनेगु लँय् वा दिना निभाःजः नापं थिना वः।

मानकाजि व भरियातयगु किचः तकं खने मदुनि, गुलिखे तापा च्वं थें च्वं। थ्व
थाहाँ क्वाहाँ जुइगु लँय् नेपालं इण्डिया पाखे वथे वने याना च्वपिं मनूत यक्वं जू दु।
उलि जक मखु, रोपलेनं सरकारी जाकि बोरा ल्ह्यइगु लँ पुया इनिगु भय नं मदु।

थाहाँ क्वाहाँ जुइ माःगु लँ जक आपाः दुगु मखु पर्वतया कापी लः छ्वाःगु
खुसित नं दु। अथेसां ताँ बांलाक छुना तःगुलिं खुसित स्वधाः प्याधाः दुसां वथे
वनेगुली बाधा मब्यू। गणेशपिं मिसात मुक्क जूसां मेपिं यात्रा पासापिं दया
मानकाजिपिन्तपिया मच्वंसे गेटय् थ्यंके हथाय् जुया मदिक वनाच्वन। त्यानु छाःसां
पलाः छललाः सःतिना वइगु, इच्छा दुगु बौद्ध साहित्य ब्वने दइगु तःधंगु लाभ नं
प्राप्त जुइगु जुया त्यानुल धयागु मती मवं। भं जक लय् लय् ताया वः।

“का दी नु” नकिं जुया वःम्ह श्रीमती लक्ष्मीमायां जोशं ध्वाका लय्तास् वःसां
त्यानुया च्वने धुंक्पिं म्ह्याय्मच्यत् स्वया भाव थुइका विश्राम कायेगु बचन बिल।
ई व्यलं धाःसा बान्हि पुले धुंकल। लँ धाःसा गाक्कं ताःहाकःनि।

६. ब्वाये फःसा जक मुक्त जुइ

“अय् अय् दँसा खापा खिपा नं चाला च्वन खनी ले !” सुयसिया प्यताःत्या भ्नाः, वा नं इवाम् इवाम् क्यावं च्वन तिनि। थुगु ई छँ जहानपिं सुं छम्ह नं दनिगु ई मखुनि। अय्सां श्री हर्षमान चांचां लिमलाः फमलाः काठमाण्डू लिहाँ वल। छँ थ्यंकाः खापा घ्वाय् मात्रं चाला वंबले भसके जुल। मनंतुं थें जकं जुइ धुकल ला धयामु मती तथा खापा चायेका द्वाहाँ क्याकथं घना वं च्वपिं छँ जहानपिन्त थन।

“दँ रे अय् गणेशपिं ले, घनावं च्वन तिनि ला ?” वं थः यःम्ह न्ह्याय्यात हे न्ह्यचिला न्यन्यं थना च्वन। न्हापां दना वःम्ह जुल तःधिकःम्ह काय् भाजु धनकाजि। धनकाजि न्ह्यलं ब्वां ब्वां वाथाइथिं दना पिहाँ वल। थः अबुयात खनेवं अचम्म चाया न्यन “हँ, ब्वा, थुइले लिहाँ क्या ?”

श्रीमती हेराथकुं श्री हर्षमान मवःनिबले हे न्ह्यलं चायेका च्वने धुकल। न्ह्यलं चायेवं तुं न्ह्याय्पिं न्हापनंविनि धयामु स्युगुलिं न्ह्याय्या कोठाय् वना स्वः वन, मखं। थः न्ह्यः क्याच्वंगुलिं वने त्येका नं इमि नतुइ मखन धकाः मती वना नुगः मछिन। अले थःम्ह प्वःचिना ठीक याना तयामु लँय् नथेगु चीज नं चान्ह्य तथा तः थासय् तुं खन। न्ह्याय्पिसं लोमंका थकल धकाः मती वना भं जक नुगः मछिन। जबलें बाये मनम्ह न्ह्याय् थौं बाया वंगु लुमना नुगलय् दिक्क शोक बढे जुइका च्वंबलय् लाक्क जहानम्ह लिहाँ क्या थंगु सः ताये दत। अले चांचां लिमलाः फमलाः लिहाँ वःगु खना आश्चर्य चाःसां नवाय् मछिंजु जुया तुरुन्त लिसः मब्बुसे लासाय् तुं सुमुक च्वंच्वन।

“छिमि मां ले, छिमि मां घनावं च्वन तिनि ला कि ? गणेश ले ?” जहानम्हसिमु हानं न्यंगु सः तायेवं श्रीमती हेराथकुं सुंक च्वनां जी मखुगु सीका पिने पिहाँ वल। अबले तकं श्री हर्षमान वातावरण भति थू थें च्वने धुकल। मनं तुं थें जकं जुया च्वने धुकल ला धयामु भावना क्याका स्वाः नं ख्यँ ख्यँ धायेका हल। अबले लाक्क थः लिहाँ क्याबले लँय् ल्वाये थें जंगु मोटर छजः मिखां खना वल। व हे मोटर जकं न्ह्याय्पिं पिहाँ वंगु मोटर ला !

“म्याय, जि पुता, पिहाँ वने धुकल का मखुला। हँ, हँ” श्री हर्षमान खाः ख्यँका कोठां पिहाँ वःमह श्रीमती हेराथकुंयाके तुरन्त न्यन। अबले तिनि वातां च्वनाच्वंन्ह धनकाजिं इयातुक छ्यौं संका क्यहँचा चान्हय् पिहाँ वनेधुकल धयागु सीकल। वया छ्यौं क्वछुना वन।

“छं छं छं छं वनेत बचन बिया ला हँ ?”

श्रीमती हेराथकुनं च्वलापचिनं सुया न्यनाच्वंन्ह जहानयात थीस्वया आःथें जाःगु अवस्थाय् थ्यंका खँ सुचुकातयां जीगु मखुगुलिं चीसलं तुं छ्यौं ल्हुकुक्क संका छगः छगः यायां धया छवत - “..... म्याय्या चि ... तवृ ... त ... ति ... प्र ... ब ... ल ... जु ... या ... च्वंगु ... जु ...”

“हँ म्याचं वनेगु इच्छा दु धाये मात्रं छं छवयेगु ? म्याय् ला मचा का। छ ला मचा मखु। बांलाक विचाः यानाः ला याये माःनि। आः आः साब जिल, तःसकं जिल।” कलाःमहेसित च्वलापचिनं सुत्तु सुसया न्वान्वां घुतुक घुतुक ई घुतुकु घुतुकुं ख्वये थें ख्वये थें याना भुले जुयाच्वंन्ह तःधिकःमह काय् धनकाजिपाखे फःहिला वन।

“धनकाजि, छं नं वचन बिया छवया ? चीधीचा गो, गन वन ? व नं लिना वने धुकल ला की ?”

धनकाजिं क्वछुना च्वंगु छ्यौं धःस्वाका धाल - “जिं बहनी बधि वने मते धकाः धया च्वनागु हे खः ब्वा, पाजु वःगुलिं पाजुयात नापं ग्वाहालि कया धायेका तिनि। मानकाजि नं ला लिना वन जुइ नि। न्हापानिसें व तः वने धया च्वंन्ह।”

श्री हर्षमान दना च्वँच्वं न्ह्योनेसं दुगु बेउच छगुली न्ह छंन्हं चतावाक्क फेतुइ धुंकाः “नरपशु, चाण्डाल, गणेश वनि धयागु स्युसां नापं थःमं स्यंके मालं थःमं हे प्रेरणा व साहस बिया तःवनेगु। छु याये मां हे छगः भुडि, छगः प्वाः। छाये थ्व मां जूमह जक लिना मवनागु ले अय ? हँ, लिना हँ। छँ भोच्छिं लिना हँ रे। न्हापानिसें जिं मनं ला खनाच्वंगु खः, अयनं थुलि याकनं जुइ मताःगुलिं याउँक च्वं च्वनागु। जि थौं चांचां लिहाँ वयागु नं थुकिं याना। ज्या सिधयेका सुथय् न्ह्यथ्वाक्क लिहाँ वने धकाः छनामहेसिया स्वज्ज बां मलाःगुलिं थ्व म्याय्या लागी मन मच्वना २ बजेनिसें मोटर कया लिमलाः फमलाः लिहाँ वया। लँय नाप ला, लाःगु हे खःनि मोटर छगः। इमि मोटर मखा जुइ। अथे जक स्युसा न्ह्यामह सीसां थसि, मोटर निगः ल्वाका छवये ज्युगु। इपिं हे जुइ धकाः मती वना मोटर नापं लिकथं यंका तिनि। छिछी धोमदुगु साप सुख मन्त। थन थन नं मनं तुना थें जुया च्वन। अय

..... अय् मेपिं सु सु लिना वंगु दु ले, छं स्यूला ? कै सा।”

श्रीमती हेराथकुं न्ह्योने मदये धुकल। भुत् कोठाय् याये माःगु ज्या दक्व याःवना च्वने धुकल। ज्ञां दुम्ह व छँया छम्ह हामा जुया जहानम्हस्यां तं पिहाँ वया च्वंबले लिसः बी म्वाःक लिचिला च्वंगु खः। थुमु बखतय् सह याये मफया छगू निगू खँ लिसः बी लात धाःसा निम्हतिपू ल्वापु थये मालि सिबाय् मेगु परिणाम दइ मखु। थुकथं श्री हर्षमानं ताहाकःक बोबिया न्वाय्नी धुंका न्ह्योने इकिधिकि मसंसे दनावं च्वन तिनिम्ह तःधीम्ह काय् धनकाजियाके जक न्यनेमाःगु फुकं न्यना च्वं च्वन।

“उखे छँ च्वपिं लक्ष्मीमाया निनिपिनि मांन्त्याय् स्वम्ह नं दइ थें च्वं। बहनी गणेशं जितः इपिं नं दइ धाःगु खः। जिं ला इमि थःथः वने न्ह्याःसा वने ज्यु, छ ला वने म्वाः धया तयामु।”

“अँ, “ थुपिं, थुपिं छगू बुद्धि, छगू हे अकलपिं। थुमिसं हे गणेशयात ह्येका भुले याना व्वना यंकूगु जुइमाः। छिमिसं ला छिमिसं सीतिनिका “ स्वरे।”

श्रीमती हेराथकुनं च्या दायेका मरी नापं हया जहान व काय्या न्ह्योने दिका नाइक धया च्वन - “का ‘ त्वना बिज्याहँ। धाये माःगु लिपा धया बिज्याहँ। छःपिनि चित्त बुभे मजसा ह्याबलेसां वना सःतः बिज्याहँ। बर्मा देसय् याकनं वनेगु जुइ मखुनि छु। इण्डियाय् तुं च्वना च्वनितिनि।”

तर श्री हर्षमानया तया सर क्वलाःगु मखु नि। कलाः काय् न्ह्याय्पिनि प्रति सदां नाइक व्यवहार याना वःम्ह जुया नं पिहाँ वःसां नं दाया दिया पीडा कष्ट बी सःम्ह ला मखु। तर जुइ माःगु जुइ धुकल, जुइ ब्यु धकाः नं उपेक्षित भाव तये मफु। उकिं तःधीम्ह काय्पाखे स्वया सल्हा यात - “थन स्व धनकाजि, निभाः लुया वये धुकल। न्ह्याकथं जूसां इपिं लिना वने मालि। जिं इमित नाप लाःगु इलं स्वयबले आःबले चन्द्रागिरि तक जक ध्यन जुइ। अनं उखे न्यासि वने माःगु लँ जुया तापाक वने नं फइ मखुनि थें च्वं।”

श्रीमती हेराथकुनं मन - “माःसां म्वाःसां छाय् लिना जुया च्वनेगु ? लिपा बुलुहँ बुलुहँ कुशीनगर बिज्याना सःतः बिज्याःसा जि हे ज्युनि। इपिं वंगु वने ब्यु।”

“गबले जी हँ, “ आः हे वने माः। इण्डियाय् ध्यन धायेव कुशीनगरय् दइ तिनि धकाः सुनां धाये फु ? कलकत्तापाखे बा दिल्ली पाखे नं ला तप्यंक वने फु। का धनकाजि हँ चन्द्रागिरिपाखे वनिगु मोटर छगः कया हति।” धाये साथं तुरुन्त याये माःम्ह श्री हर्षमानं तुरुन्त ग्वसाः ग्वया अबु व काय निम्हसिया काचाकिचां च्या त्वना क्वाहाँ वन।

घःनिभाः नं बांलाक लुया वये धुंकुगु ई, चच्छि यंक वयाच्चंगु वा धाःसा अबले भं जक वर्षे जुयाच्चन। शासनिक व धार्मिक कार्यया यात्राय् पिहाँ वपिं मच्छतयत् लिना बाधा बी मफेकेत गना च्वं थें च्वंक फय्यात तक ग्वाहालि कया दी हे मयःगु तालं तःतःसकं वया च्वन, च्वन।

भाग्ग्यं हे जुया वःगु धाये ला गभे धाये, काय् अबु निम्ह गणेशपिं लिना वनेत मोटर माः वंगुली सफल मजू। ललितपुरय् मोटर संख्या म्ह, उकीसं थजाःगु रूप धूमधाम संक वा फय् वयाच्चन धायेव भ्यातनाः भ्यातनाः जक जुया बांमलाइगु चन्द्रागिरिया लैय् न्ह्याके फइगु मोटर मदु धयाथें जुया च्वन। दुगु मोटरं नं उगु लैय् चले याये मफु धकाः माने मजू।

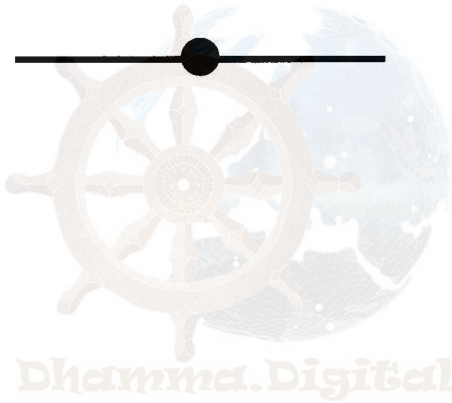
श्री हर्षमान व धनकाजि काय् अबु निम्हसिनं थय् च्वंक चच्छियंकं वा फय् वया च्वंबले गणेशपिं हे नं चन्द्रागिरिपाखे वने फइ थें मताः काठमाण्डुइ जिल ला ललितपुरय् लिहाँ कया जिल ला छथाय् मखु छथाय् सुला नं च्वनेफु धकाः मनय् वयेका थःथितिपिं लिसे सल्हा याना छम्ह छखे छम्ह छखे बाया न्हापां ललितपुरय् सुलाच्चनि थें ताःगु छँ न्यकभनं माला न्यना जुल। विशेष याना श्रीमती लक्ष्मीमायापिनि छँ व इपिं नाप सम्पर्क दुपिनिगु छँ ध्यान बिया माला जुल। श्री हर्षमानया माला जुजुं हे न्ह्याय्या नितिं नुमलं सह यानां सह याये मफया भुनुभुनु हाहां नकिं जुया वंम्ह श्रीमती लक्ष्मीमायायात जक पाः याना, दोष बिया च्वन - “वं हे भुले याना यंकुगु।”

सुथबद्धि ललितपुरय् तुतिं तुति मजुइक पलाः थात्तु थाक माला जुइ धुंका काठमाण्डु पाखे वना माला स्वयेगु मती लुइकल। वनेत नं प्रबन्ध यात। अबले हे गणेशपिन्त चन्द्रागिरी तक तथा वःगु मोटर धो दुल। अले तिनिं गनं हे सुला मच्चसे वा वयेक वयेकं तुं ज्यकथं पर्वत कापी ध्यकेगु याना वने धुंकुगु सिल। अले श्री हर्षमान काय् अबुपिं निम्ह भसुकाः जक तथा अथे याये थथे याये मदयेका च्वन। इपिं लिना वनेत समयं व्युगु मखये धुकल।

अबले लाक पासा छम्हसिनं बुद्धि बिल - “आः थिंबले तक इपिं गेट तक १५ माइल, व नं पर्वत थाहाँ क्वाहाँ जुइमाः, न्ह्याथे धाःसां छःपिनि न्ह्याय्पिं छध्वः गेटं पिने ध्यंक वने फइ मखुनि आः थें वा नं वयाच्चन धाःसा बांमलाःगु लैय् कोशिसं वने फुसा तिनि घः ख्यँ ख्यँ धाइबले ध्यनि। उकिं थथे याना बिज्याहुँ - भ्नीपिं काठमाण्डु कस्टम अफिसय् वने। न्ह्याय्मच्छ छध्वः वःसा इपिडयापाखे पित मच्चसे ज्वना ति धकाः गेटय् टेलिफोन बी, मज्यूला ? मनूतय्गु छँटकाँट कना

तल धायेव ला निश्चय हे का। अले कन्हय वना सःतः बिज्याहूँ। ध्व सुभावं सकलें लयताल।

“खः का का, ध्व बिचाः ला जि ल्वः हे मना च्वन का, इतिमिति जक कना च्वने लात। छिसं धया तिनि लुमसि वल का। का अथे सा जि काठमाण्डू वें हे वने। न्ह्याथे याना नं मुक्त जुइ फइ मखु मखु। धनकाजि, का छं धनयामु ज्या जक पुवंका ति। जि थत्थें वने। फुसा थीं वा कन्हे जि हे काठमाण्डू गेट् ध्यंकः वने। छिमि मांयात धया ब्यु न्हिं ला” थुलि धया श्री हर्षमान छँ तकं लिहाँ मवसे नाप लाःगु मोटर काठमाण्डूपाखे स्वया वन।

७. पर्वत कापी गेट

वा मवःसां हाकुक त्वपुया च्वंगु सुपाचं याना निभाःद्यः खने दयेक मवः। आः थें निभाः बी त्यःलिसे ख्यँजः धिकिं धायेक तुला वया च्वने धुकल। गणेश नाप पासापिं स्वम्ह व श्रीमती लक्ष्मीमायापिं छथ्वः नेपाः देया पिनेया लुखा-द्वाः पर्वतकापी दुगु गेट्या न्ह्योने तक थ्यना च्वने धुकल। गेट धयागु सिमानाया छगू गिर्दाय् कं दुगु नैया खिपः थू थू तया नँ पातां क्वातुक भुना वालं चिना तयातइगु सिमानाया लुखा खः। थुकिया आसपासय् राहदानी अड्डा छगू धिसिमिसि धायेक दना तयातःगु दु। थ्यंकः वक्च यात्रीत धाक्वसित उगु अड्डाय् वना जाँचय् याका पिहाँ वनेगु बचन कायेमाः। अलेतिनि लुखा चायेका पित छवइगु जुयाच्वन।

राहदानी अड्डाया न्ह्योने गणेशपिं प्यम्ह थ्यंबलय् भूपालादित्य नभ पथं चिला पश्चिमाञ्चलय् विश्राम काये थें याना च्वने धुकल। अय्ं इपिं प्यम्हसिनं गेटं पिहाँ वनेगु कुतः याःगु मखुनि, छाया धाःबले गणेशया चीधीम्ह दाजु मानकाजि व भरियात प्यम्ह लँय् बिचचय् ल्यना च्वन तिनि। आःतकं थुगु थासय् दुगु काठमाण्डूया पर्वतकापी लिक तक थ्यंकः मवःनि। इमित पिया नाप पिहाँ वनेगु इमि इच्छा।

इपिं प्यम्हसिनं पिया च्वंसां कालं पिया मच्वं। निभाः बीवं गेट ध्वाखा नं न्हिछिया ज्या स्थगित याना तालं ग्वया वनि। अले इमिसं न्ह्याक्व कोशिस याःसां थैया लागी पिहाँ वनेगु बचन दइमखु। उकिं इपिं प्यम्हसिया पिया च्वने ला, पिहाँ वने ला द्वन्द्व जुया च्वन।

“गथेले छिकपिं पिहाँ भायेगु मखुनि ला ?” पिहाँ वनेगु बचन कया वःपि यात्री पासापिसं वयाः न्यवल।

“पिहाँ वना च्वने ला, पिया च्वने ला, गथे याये, गथे याये, विचाः याना च्वना तिनि। भिंचा छम्ह भरियात लिसे ल्यनाच्वंगु आःतकं खने स्वये मदुनि।” श्रीमती लक्ष्मीमायां थःपिनिगु मनोभाव प्वंकल।

“भासँ नु, पिया च्वना दी म्वाल। निभाः बित धायेव चच्छिं थन च्वना च्वने मालि। थन बास च्वनेत मिसा मचतय् नितिं सुरक्षित मजू। क्वय् भीमफेडी थ्यंका पिया च्वने ज्यु। थौ धोमदूसां कन्हे सुथय् ला छिकपिनि भिंचा थ्यंकः मवइ मखु। भासँ नु पिया च्वना दी म्वाल। पलख जायेव निभाः बी।” यात्री पासा छम्हसिनं बुद्धि बिल। अले वने ला च्वने ला जुया न्ह्याय्मचत थक्थवे सल्हा याना अड्डाय् दुने दुहाँ वन।

अड्डाय् च्वपिं हाकिमतय्स् यात्रीतय्त् छन्ह छन्ह यायां जाँचे याये सिधयेका चित्त बुभ्ने जूसा तिनि पिहाँ वनेगु वचन बीगु। मेपिं यात्रीतय् लिसें छः निभाः मब्बुवं पिहाँ वनेगु स्वीकृति काये नितिं लक्ष्मीमाया व न्ह्याय्मच्छ स्वन्ह हाकिमतय् न्ह्योने ध्यंकाः च्वनाच्वन।

गणेशया मनय् हाकिमतय्स् इपिं प्यन्हसित विशेष चिवा कया च्वं थें ताया च्वन। गणेशपिं हाकिमतय्गु स्वाः नापं स्वये मछ्वाय्क अप्ठः ग्याःभाय् वय्का इमिसं न्यंगु प्रश्नया लिसः बीगु हे साहास मदयेक भाव पाका च्वना च्वन। गणेशपिनि भाव पाःलिसे हाकिमतय्स् भनभन प्रश्न न्यनेगु याना हल। श्रीमती लक्ष्मीमायां जक हाना जुया न्ह्यचिला लिसः बिया च्वना च्वन।

“पलख आसे न्हि” हाकिमयागु खं याना सकलें भसके जुया वन। हाकिमतय्स् इमि ज्वना वःगु माल सामान जाँचे याये धुंकाः मनूतय्गु आकार स्वया टिपे याना च्वं थें च्वं। बिस्वु वःपिं धकाः सीका पिहाँ वनेगु वचन जक बी तिनिगु खइला थ्व धयागु चिन्तां गणेश त्राही त्राही जुया च्वन। हाकिमतय् फाइल फिल स्वयेगु ज्यां लिमलाना च्वन। अबले तक मानकाजि व भरियात गेटय् ध्यंकाः मवःनि। इमि लागी नं धन्दा काये माला च्वन। लैय् वन जन्तुतय्गु भय विघ्न मदुगु जुया उगु आपदं याना मवःगु जुइ धकाः ला धन्दा मजू। छुं मेगु कारणं याना लिपा लाना च्वंगु ज्वी। व मेगु कारणे बिस्वु वःपिं धकाः सीका ज्वंःपिनि लहाती जकं ध्यना च्वन ला। अथे खःसा ला थःपिं छथ्वः नं मुक्त जुइगु लै खने मदु। यःगु थजु चीधी दाजु मानकाजि निभाः बिका नं थुगु थासय् ध्यंकाः मवल धाःसा ला “

“भासैं, का का जिल भासैं”

ग्याः भाय् अप्ठः जुइका नाना कल्पनाय् दुना च्वना च्वंन्ह गणेश वनेगु अनुमति न्यना तिनि वं न्ह्यु स्वाः पिज्चय्कल। थाना च्वंगु ग्वारा कुतुं वं थें ताल। अले माल सामानत ज्वना चायेका ब्युगु लुखां छखे काचा काचां पिहाँ वल। छतं ला पार जुल।

तर इपिं प्यन्ह पिहाँ जक छु वने लात धवाखा अकस्मात ध्याम तिना वन। सदां तिना वनिगु जूसां आः त्यगुली विशेषता खनेदु। पालेतय्गु स्वालय् हथायेगु पहः खना गणेशपिं छथ्वः काचाकाचां धवाखां तापाः थाय् ब्वाँय् वन। ब्वाय् जकं वना च्वन चीधी दाजु मानकाजिया नितिं नुमः झ्यातुनि। वयागु व भरियातय्गु किछःतकं खने दुगु मखुनि। निभाः नं बी थें बी थें जुया च्वने धुकल। थौं बहनीया लागी थुखे पाखे पिहाँ जकं वये फइगु खः ला थें !

अबले लाक भेट्या छखे पाखें चिलाय दना सःतुगु चीधी दाजु मानकाजियागु सः गणेश ताल।

“गणेश, अय् गणेश, निनि !”

खः, चीधी दाजुयागु सः हे। गणेश काचाक्क दित। भेटपाखे लिहाँ वनेगु विचाः यात। वनेगु साहस मदु।

“गणेश, अय् मै, जि पिहाँ वथे मजिल धया।” चीधी दाजुयागु सः हाकनं ताथे दत। निभाः मबीनि। पिहाँ वथेगु ई दनि। छगू मखु छगू कारण दत जुइ। गणेश भेट पाखे स्वया लिहाँ वनेत फनक फः जक हिल, श्रीमती लक्ष्मीमायां काचाक साला काल - “आसे गणेश, छ वने मज्युनि, का, छिपिं स्वम्हं थन पिया च्वँ, जि वना स्वःवने” ल्हाती दुगु प्वः चात दिके धुंका गा पर्सिं भ्याल्ल भिल्ल लुइका अय् थय् मदयेक भेटया लुखापाखे लिमलाः फमलाः लिहाँ वन। गणेश व पासापिं जक भेटं सप्तिक सिमा क्वय् माल सामान पलख दिका विश्राम काकां नुगः भाराभारा मिंका न्हाय्पं बिया च्वना च्वन।

अबले भेटपाखे लिहाँ वना च्वम्ह श्रीमती लक्ष्मीमाया इपथिपं मदयेक लिज्यां वया “अय्, अय् मस्त याकनं याकनं” धकाः म्हुतुप्याः तिना धाधां वना च्वनेत ल्हाः भाय् याना ब्वाञ्ज वल। गणेशपिं स्वम्हं दिका तःगु प्वःचात काचा किचां कया लँलिसे अथे याये थथे याये, अय् थय् छुं मसीकं तुं बिस्त्युं वने माला वन।

ब्वाय् जक वना च्वनेमाः। छु मथे छुं स्युगु मखु। श्रीमती लक्ष्मीमाया लिना मवः। वयात नापं ज्वना तल नं मस्यु। गणेशपिं स्वम्हसिया नुगः भारा भारा मिंका भरोसा मदुपिं जुइका न्ह्योने स्वया जक ब्वाञ्ज वने ला ल्युने जकं हानं लिहाँ वने ला मथे याये छु याये नं स्युगु मखु। अकमके जुइका च्वन। म्थ्याय्मचत स्वम्ह जक ध्वयासिकं तापाक नं वने छाःगु मखु। इन्द्रं छम्हसिगु ख्वाः छम्हसिनं ब्वाञ्ज ववं स्वत। ब्वाञ्ज ववं पलाः चिपलाः जुल। अले दित। दी हे छुसां भेटया लिंक वने धाःसा मछाः। तापाकं निसें ताथे दुथें मदुथें च्वंगु सः जक ग्याक ग्याकं न्हाय्पं बिया न्यना च्वन।

मबयेत बिका श्रीमती लक्ष्मीमाया स्यँ स्यँ फँ फँ मिंक थ्यकः वल। ख्वाः खी पाउँक तया म्थ्याय्मचतयगु न्ह्योनेसं धुचुक्क फेतुत। खँ क्वःमजिक धाल - “बाबुचा ला ल्यनिगु जुल !”

“हाँ, छाय्, छु जुल निनि !”

“माँ, छाय् छु जुल हाँ !”

सीकेगु इच्छां न्यैन्यं स्वम्हं निदुगं मन क्वतुं क याताप्याता वंका च्वन। श्रीमती लक्ष्मीमायां ताहाकयक सासः ल्हाये धुंकाः खँ प्वंकल - “जिं ला अथे थथे बांलाक सीका वये मफु। न्ह्योने नं वने घ्नाःगु मखु। तापाकं निसें खनागु ला मानकाजिं अनेनेगु कथं बिनित्ति याना च्वंगु थें च्वं। ध्वाखा चायेके बीत धया च्वंगु मखा जुइ। माने जू ख्वाः मवः। उकिं ध्वाखाया लिक्क फेतुना ख्वया च्वन। उलि जक मखु ध्वाखायात नं ब्वाञ्ज वया वयागु म्हं धित्तु धिना च्वंगु खना। अनं लिपा पुलिस ला सु थें मस्यु, छम्ह वया ल्हाः ज्वना सःता यंकुगु हे जक स्वया वया। जिं नं तापाकं निसें खनागु थुलि हे का मचत। निभाः नं ला ब्युगु मखुनि। गेट तीगु ई मजुनिगुलिं पिहाँ वनेगु बचन बी माःगु हे खः। वया लिपा वःपिं स्वम्हं प्यम्हं नापं पिहाँ वये ज्युनिगु, मखुसा थः मखये ब्यु, जिं स्वये मानकाजियात ज्वना तः थें च्वं। हः, आसे आसे, वया लिपा पिहाँ वःम्हं मनु छम्ह वया च्वन। वयाके न्यना स्वःसा ला अवश्यं सीके फइ। जि वना न्यना स्वय् न्हिं !” थःमं खंगु कारण फुकं कना लक्ष्मीमाया न्यनेत दना वना गणेशया नुगलय् तःच्वःगु आघात लात। पासापिं निम्हंसित कत्तिक घय् पुना सास हे ल्हाये मफुम्हं थें जुइका च्वनाच्वन।

धौबाधौति लिपा श्रीमती लक्ष्मीमाया लिहाँ वल। जूगु घटना स्पष्ट जुल। अले तिनि थःपिनिगु घटना नुमः हे भाराभारा मिंक ग्याकइगु व भतिचाछि जक छुटे जुया वये फुगु धयागु थुया वल। इपिं छथ्वः मनयात निश्चित निर्णये ध्यंका जाचे याका पिहाँ वये जक छु लात इमित इण्डियापाखे वनेगु बचन मब्युसे ज्वना तये नितिं काठमाण्डू टेलिफोन रोके याथेगु आदेश वःगु। पिहाँ वने धुंकुपिन्त न्ह्याथे याना नं ज्युगु मखये धुंकुगु जुया जाकि बोरा माल सामान बिचाः याना भरियात नापं त्यना वःम्हं मानकाजियात मनयागु आकार प्रकार सीका रोके यानातःगु, पिहाँ वनेत बचन मब्युगु, थः वने मज्युसां पिहाँ वने धुंकुपिं थः क्यहँपिन्त चीजबीजत बिया छ्वयेगु इच्छा दुगु खँ धया नं मज्युगु व मानकाजिया दिक्दार जुया इमि ल्हाती ख्वख्वं त्यना च्वंगु खँ छगु छगु दतले सीके दत। अले छु मानि, नुगलय् मन्थ्यंक मफु मफु घाना तथा तःगु फुकं छ्वासुया वन। ततःफुतिगु ख्वबि धाः सुल्ल सुल्ल बाः वल।

“अः, चीधीदाजु, चीधी दाजु, गणेशया लागी दुःख सी माःगु मखाः, जि नापं ज्वके बी त्यल, मयेल” ख्वख्वं छगः छगः धाधां फेतुना च्वथासं जुरुक्क दन। पासापिं निम्हंसिनं साला तये नं असः।

श्रीमती लक्ष्मीमायां नं गणेशया बोहलय् ल्हाः तथा ह्येका मन शान्त याना बिया च्वन - “मखुगु हे विचाः का मैं आम। मानकाजि छम्ह छु मिजं मचा

मखुला ? वं थःथम्हं मुक्त जुइत कोशिस याये फ हे फु। सर्कारं कर लगे याये ज्यूगु चीजबीजत नं ला भीके दुगु मखु। भी लासा फुंग व नये त्वनेगु जाकि ३/४ ग् बोरा मखा दु। जिगु विचारय् ला छिमि ब्वां टेलिफोन बिया ज्वना ति धया हल जुइका। छ छम्ह आमथे मुक्त जुया वये फु नं भिंगु दिन बेला लाःगुलिं व भिपिं देवतापिसं रक्षा याःगुलिं जुइ माः। मानकाजि खालि कुशीनगर तक तःवइम्ह ला खःनि। व मदुसां छुं हर्जा ला जुइ मखु। जि द हे दु, हूँ न्ह्योने खने दयाच्वंगु भीमफेडी शहर हे खः। अन जिमि म्हस्यूपिं पासापिं दु। चच्छि घना कन्हे सुथय् अमित हे पासा थ्वया वने का। का, छु छु मै, आपाः ख्व जक ख्वया च्वने मते। नु नु, भीमफेडी स्वया वनेनु।” गणेशं दासि वया च्वंगु ख्वबि घोनिना छ्वत। हानं फेतुना सोसो वया च्वंगु ख्वबि हुहुं थःत थमं धैर्य बिया यंकल।

निनिं धाःथें भाग्यं मुक्त जुया वये दुगु। थजाःगु अवस्थाय् मुक्त जुइ धुंका क्यंका तःगु बन्धनय् हानं तक्यं वन धाय्व थः जक मूर्ख जूवनि। उलि जक मखु, थःपिनिगु अभिलाषा कथं न्ह्याथे याना जूसां माः थाय् थ्यंके माःगु हे जुइ धुंकल। ल्यना च्वंम्ह दाजुया लागी नुगः दाह याना च्वना नं फल सिद्ध जुइ मखये धुंकल। यःगु थजु, न्ह्योने जक न्ह्यचिला वने मानिगु अवश्य। पुनेगु तीगु वसः तिसा दुगु बाकस दाजुया थाय् ल्यना च्वन खः। थुकिं मन सुख मदयेया च्वने मालाच्वन। अथेसां भाग्यं आवश्यकगु चीज बीजत भतिभाति व खर्चया लागी माक्व ध्यबा थःके दया च्वन तिनि। थुलिं हे सन्तोषी जुया लक्षय् थ्यंकः वने मानि।

थुकथं ‘जुगु फुकं भिनेत हे खः’ धयागु भाव नुगलय् स्वचाका ल्यना च्वंम्ह यात्री पासा मानकाजियाके मनं मनं बिदा कया श्रीमती लक्ष्मीमाया व गणेश प्रमुख पासापिं स्वम्हसिगु पलाः इण्डियाया सिमाना तापाः मजुइ धुंकुगु भीमफेडीपाखे स्वया न्ह्यात।

द. कुशीनगर

२००० दं मयाक न्हापा शाक्यमुनि गौतम बुद्ध स्कन्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याःगु स्थान कुशीनगरय् महाचेतियत्रण गुफाया दुने दुगु महापरिनिर्वाण मुर्ति महान् सयन मुद्राया न्ह्योने पुलि लःध्याना गौरव पूर्वक क्वच्छुना न्ह्याय्मत्त छ्थ्वः इकिधिकि मसंसे च्वं च्वन। मूर्तियात क्वथीक स्वया ख्वाः ख्यँक तथा पुलां खँया लुमन्तिं ख्वबि नापं स्वः स्वः वयेका च्वं च्वन। अतीतया अनुस्मृति पिज्वःगु विरहं थवं थवे खँ ल्हायगु तकं इमिसं याये मफु। इपिं खः नेपाःमि न्ह्याय्मत्त।

स्व जन्मभूमि नेपाल देशान्तरगत कपिलवस्तु बुद्ध तथागतया जन्मस्थल। अले खः तथागत गौतम धात्थें थः पूर्ववंशज (समान जाती) मुकिं याना नं नुगलय् अप्वः खलबल मचे जुया च्वन।

२००० दं मयाक न्हापा थुगु थासय् क्षत्रीय वंशी शाक्यजाति नेपाःमि त्रिलोकनाथ तथागत बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्यात। उगु हे आकारं हाकः २० कुति दुगु जःपाखें च्या उत्तरय् छयौं लाका दयेका तःगु महान् प्रतिमाय् वेदना सह याना परिनिर्वाण जुया बिज्याना च्वंगु भाव धात्थें हे व्यक्त जू। गुगु अभिव्यक्ति युक्त कलां नेपाःमि न्ह्याय्मत्तयत्त जक मखु, समस्त दर्शकपिन्त नं सुल्ल सुल्ल ख्वबि धाः हायेके फु।

महान् प्रतिमा न्ह्योने च्वनाच्वपिं नेपाःया न्ह्याय्मत्त छ्थ्वः धौतिनि थ्व कुशीनगरय् थ्यंकः वःपिं गणेशपिं खः। इपिं, नेपाःदेशं पिहाँ वयेगु गेटय् नापं वःम्ह मिजंपासा मानकाजि तोफ्युसां हतोत्साही व दुःखी जुया च्वनां लाःगु मखु। उद्देशित मार्गय्, उपलक्षित मूलखाय् मथ्यंतले चित्त छ्वासुका च्वनां ज्यगु मखु। “दुबे जति जुसेलि क्वय् फिसलय् थ्यनि, थाहाँ जति वसेलि च्वकाय् तकं थ्यनि” धाःथें लुमन्तिं पिज्वःगु व शोक विरह याना च्वनेगु छ्खे तथा गेटं २ माइलति तापाःगु भीमफेडीतक थ्यंकः कया भति विश्राम कायेगु जुल। अन श्रीमती लक्ष्मीमायापिनि पासापिं नाप लाये धुंकाः श्री द्वारिकाप्रसाद मिजंपासा याना थ्व कुशीनगर थ्यंगु खः। भीमफेडीं थ्व कुशीनगरतक याये माःगु थात्राय् बस व रेलया प्रबन्ध दया थाकु मजू। गोरखपुरय् रेलं क्वाहाँ कया बसं कुशीनगर वये माः। थ्व शहर थुगु प्रदेशत पूर्व न्हापाया परम्पराकथं नेपाःया प्रदेशय् अन्तरगत जुया च्वंगु दु धयागु खँ गणेशं न्यनातःगु दु।

आशा याना तःथे कुशीनगर महाचैत्यया आसपासय् दुगु बर्मी विहारय् नेपाःया भिक्षु बुद्धघोष व बर्मी स्थविर ऊ. धम्माबुधपिनि दर्शन दुगुलिं न्ह्याय्मत्तय् लें दुच्छि, दुःखकष्ट सिया वक्क फुक्कं तना वना काय, चित्त निगुलिं प्रमोद व प्रीतिं शान्त सीतल जुया वन।

ध्व स्थानय् थुगु प्रदेशय् ध्यने मात्रं हे अन्तिम लक्ष्य उद्देशित बर्मा देश ध्यं थें च्वंक हे मन याउँसे च्वना वन। आधार जुया बिज्यापिं भन्तेपिनि नं दर्शन दत। वीसा इत्यादि याय् माःगु ज्या फुकं याकनं याना बर्मा देशय् वना थःपिनिगु छन्द व आशा मुताविक गृहस्थाश्रमं चिला वना शीलवती (अनागरिका) भावय् परिवर्तित जुया बौद्ध साहित्ययात नं सन्तुष्ट जुइक लुदक फुदक सयेका काये दइगु खन।

ध्यने साथं भन्तेपिन्त बन्दना याना कुशलवार्ता खँ ल्हाये धुंका थःपिनिगु यात्राय् जूगु घटना व उद्देश्य बिन्ति यायां त्यानु लंकल। अले थुगु महापरिनिर्वाण प्रतिमा दर्शन याः वयाच्वंगु खः। थथे दर्शन याना च्वँच्वं थःपिसं सीका थुइका तयागु बुद्ध तथागतया जीवनी हाकनं हाकनं लुमंका हःगु बखतय् विरहया भाव भं भं दनाव वल।

“अहो ! यदि बुद्ध तथागत जक जीवित जुया बिज्याःगु जूसा आः थें न्ह्योने दर्शन याये दइगु बखतय् उत्तमात्तिउत्तमगु सदुपदेश अवश्यं कना बिज्याइगु जुइ। पारमी कम जुया जिमिसं ज्ञान विशेष खंका काये मफुसां भिक्षुणी जुइत ला अवश्यं वचन बिया बिज्यात जुइ। आः ला जिमिसं बुद्ध तथागतया शासन खंके दु, धाःसां जीवित तथागतया दर्शन याये मखंमुलिं आःयात ला जिपिं तःसकं हे अभागी मखाः। अयसां ‘प्राप्त जुक्क फुकं लाभ हे’ धाःथें न्ह्योने दुगु शासनया किचलय् हे जक जूसां व्वना शीलवती भावं पिटकया अध्ययन कोशीसं याये मालि का छु याये।”

सकसिनं विरह भावना वयेका प्रसन्न चित्तं महान प्रतिमायात बन्दना याना चेतियंगणय् चाःहिला श्रद्धाञ्जली अर्पण याना च्वन। गःचाः छचाः चाःहिला प्रतिमाया लिकसं ध्यंबले प्रतिमाया न्ह्योने स्थविर ऊ. धम्माबुध बिज्याना च्वंगु खनेदत। हाकनं वन्दना याये धुंका म्हुतु च्वाःम्ह गणेशं निवेदन यात - भन्ते, ध्व परिनिर्वाण मूर्तिं धात्थें भगवान् बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याःबले दयेका थकुगुला ?

स्थविरं गणेशपिनिपाखे लिफः स्वया “अँ, ध्व खँया विषय ला विश्लेषण याना कंसा तिनि पूवनिगु खः। अथेसां सक्षिप्तनिं कने - भनी तथागतया पालय् व तथागत परिनिर्वाणं ५०० दँ तकया बिचय् प्रतिमा दयेका माने याये धयागु मदुनि। अथे मदुगु नं दयेके मसया मखु। गौरव अप्वः जूगुलिं धाये माः। बुद्ध रुपय् चिन्ह

दयेका माने याय्मु ला दु। बुद्धया चिन्ह रूप्य माने याना वःगु - बोधिवृक्ष, पादचैत्य व धर्मचक्र खः। मेमेगु नं किसि, सल, सिंह, द्रहँ इत्यादि बुद्धजीवनी सम्बन्धित प्रतिमा खः” कना च्वंगु खँ क्वमचाःनिवँ खँत्वाःल्हाना “किसि, सल, धयागु छु, बुद्धजीवनी लिसे सम्बन्ध दु ला भन्ते ?” गणेशं आलोचना यात।

“व ला चिन्ह का, बोधिसत्व प्रतिसन्धि च्वंगु बखतय् महामायादेवीं तयूम्ह किसि स्वप्नय् खन धाल मखुला ? उकिं किसि धयाम्ह बोधिसत्व प्रतिसन्धि च्वंगुया छमू चिं खः। सल धयाम्ह महाभिनिष्क्रमणया, सिंह धयाम्ह बुद्ध जुया बिज्याःगुया, द्रहँ धयाम्ह परिनिर्वाण जुया बिज्याःगुया छमू छमू चिं तथा दयेकुगु मात्र का।”

“द्रहँ व परिनिर्वाण जुया बिज्याःगुया सम्बन्ध गथे दु ले भन्ते ?”

“अँ, खः खः न्यने माःगु हे खः। व थथे खः, बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याःगु बैशाखं मखुला ? बैशाख जुल धायेव वृष ऋतु। वृष धकाः द्रहँयात धाइ। अथे जुया बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याःगुयात द्रहँया रूप्य चिं दयेकल। थुल मखुला ? मेमेगु नं बुद्ध परिनिर्वाण जुया बिज्याःगुया संकेत दयेका तःगु चैत्यत दनि। अथे ददं बुद्ध प्रतिमा मदयेकुसे सांकेतिक प्रतिमा जक माने याना वया ५०० दँ पुले धुंकाः त्रिक वंशज जुजु मिलिन्दया पालय् तिनि बुद्ध प्रतिमा धका दयेका हःगु धाये माः।”

“थुलिमधि दँ लिपा दयेकुगु प्रतिमा जूसा धात्थेम्ह बुद्धयात दर्शन दुपिं नापं मदये धुंकल दुरुस्त च्वमच्वं गथे सीके फइले भन्ते ?”

“व ला ग्रन्थय् मिले याना अनुमानं दयेका यंकुगु का। उपमा, पिटकय् दुगु ‘लक्खन सुत्त’ थें जाःगु ग्रन्थय् वःगु बुद्ध लक्षण स्वया अनुमानं दयेका तःगु का। का थुलि कंसा ला सी नि। थ्व मृति ला १८७७ दँय् इण्डिया सरकारया शिलालेख अनुसन्धान याइपिसं थ्व चैत्य म्हुया स्वःगु बखतय् पृथ्वी तःलं लुया वःगु धयामु खँ दु। गुगु इलय् दयेकुगु धयामु ला स्पष्ट मदु। अयनं बुद्ध परिनिर्वाणं लिपा १००० दँ स्वया ला न्हापा लाइ थें मच्वं। कानु, फय् वः। विहारय् वना वने-च्वनेगु विषये ग्वसाः ग्वयेगु याये।”

स्थविरं थुलि आज्ञा जुया बिज्याये धुंका न्ह्यःन्ह्यः बिज्यायेवं इपिं छथ्वः ल्यँने ल्यँने लिना विहारय् छपुचः जुया फेतुत। अले ज्या खँया ग्वसाः ग्वयेगु शुरु जुल। श्रीमती लक्ष्मीमायां थमं न्हापा ग्वसा ग्वया तःथें मच्यतय् तोता लिहाँ वनेगु व मच्यतय् याकनं बर्मा छ्वया शीलवती (अनागरिका) याना विद्या सयेके सीके बीगु खँ बिन्ति यात। गणेशं नं थः मामं स्थविरयात बिद्या हःगु चिट्ठी लःल्हाये धुंकाः याकनं बर्मा देश वनेगु इच्छा जुया च्वंगु खँ बिन्ति यात।

“ज्यु, ज्यु, साब ज्यु। आःयात ला थये हे निं च्वना च्वै। वीसा कायेगु ज्या व मेमेगु ज्या याये माःगु यक्व दनि। आः थथें ला गुबले वने फइ, हँ मखु ला ? थ्व खँ अथें निं ति। उपासिका, नेपाः गबले लिहाँ वने त्यना ले ?” स्थविरं सकसिगुं खँ न्यने धुंकाः श्रीमती लक्ष्मीमायायाके न्यना बिज्यात।

“जि ला, थ्व मच्चतय्त तःजक वयाम्ह। मेगु ज्या नं छुं दुगु मखु, छन्हु निन्हुति च्वना लिहाँ वने त्यना भन्ते ? थ्व भीमफेदीयाम्ह पासा नं थन आपाः विस्तार याना च्वने फुन्ह मखु। जि नं आपाः विस्तार याना च्वनेगु इच्छा मदु। थुमि लागी मन धुक्क च्वंका वने दत धाःसा लिहाँ वनेगु मखाः भन्ते !”

“थुमि लागी ला मन मच्चने माःगु मदु। अथे मन मच्चने माःगु मदया हे जिमिसं प्रबन्ध यानागु खः। जिं स्वयं हे जूसां, मफुसा थुम्ह नेपाःयाम्ह भन्ते नं (भिक्षु बुद्धघोष) जूसां गथे याना थ्यनिगु खः अथे याना छ्वया बीगु भाला कया च्वना। अन थ्यंका नं न्ह्यागुलीसं मन तय् ज्युगु शीलवतीपिनिगु विहार यक्व दु। थ्वयासिकं थुपिं स्वम्हं छु शीलवती जुइपिं हे मखाः ?”

“खः भन्ते” गणेशसहित स्वम्हसिनं नं पाःलाकं लिसः बिल।

“ज्यु, ज्यु, साब ज्यु, आःयात ला जिं धया थें च्वना च्वै। का का, महास्थविस्था थाय् वना छता निता खँ ल्हायेका नु” धकाः सकलें कुशीनगरया बर्मी विहारय् बिज्याना च्वंन्ह चन्द्रमणि महास्थविरयाथाय् यंकल।

महास्थविर बय्स गाक्कं दये धुंकुम्ह। बर्मा देशं (अक्याव) थ्व देशय् ५० दँ न्हापानिसें बिज्याना सम्बन्ध मदया च्वंगु थेरवाद बौद्ध शासनयात चुलि जायेका प्रचार व प्रसार याना बिज्याना च्वंन्ह श्रद्धाञ्जलीया पात्र महास्थविर छम्ह खः। इपिं सकलें नेपाःया भिक्षु बुद्धघोष, बर्मी स्थविर ऊ. धम्माबुधपिलिसे महास्थविरया लिकसं फेनुइ धुनेवं महास्थविरं नेपाःया म्हायाय् मच्चतय्त उपदेश व उत्साह प्रद खँ कना बिज्यात।

नेपाः देशया विषये नं बुद्ध तथागत जन्म जुया बिज्याःगु कपिलवस्तुया खँ, देवदह कोलियया खँ व शाक्यवंशज जुजुपिनिगु खँ कना बिज्याये धुंकाः अन्तिमय् “मचापिं उपासिकापिं बर्मा देशय् वना च्वंवने धाःगु साब बालाःगु विचाः खः। नेपाःमित व बर्मीत दुनेनिसें त्यया यंकल धाःसा छगू हे जाति छगू हे वंझपिं दाजुकिजा तताक्येहँपिं खः” धकाः आज्ञा जुया बिज्याये धुंकाः न्हापा शाक्य वंझीय जुजुपिं कपिलवस्तुं बर्मा देश, पञ्चाल, चट्गाउँ इत्यादि शहरपाखे वनजंगल पहाड पर्वतत पुलाः न्यासि वंगु विषये व उगु शहरय् थ्यंकाः गाम निगम नगर वसे याःगु

खं न बिस्तारं आज्ञा जुया बिज्यात।

मणोशपिनि न्ह्यबः हे बर्मा देश वनेगु इच्छा प्रबल जुया च्वंगुली महास्थविरं थये थःधिति नाला क्यना बिज्याःमु बखतय् ला भं उत्साह बढे जुया वन। थःपिं वनेगु इच्छा जुयाच्वंगु बर्मा देश धयागु धात्थें ला थःधिति मखुगु म्ह मस्युगु देश मखु, समान जाति व थःधितिपिनिमु देश खनीसा धयागु ज्ञानं याना थत्थें हे वने माःथें च्वंक चित्त प्रबल जुया वन।

९. नेपाःया शासन वंश

मनोहर देवी व शुभलक्ष्मीपिनि मां श्रीमती लक्ष्मीमाया भीमफेडीं वःम्ह पासा नापं चैत्यादिया दर्शन यायां कुशीनगरय् छग्ं सप्ताहति च्वना नेपाः स्वया लिहाँ वन। पासापिं स्वम्हं श्रीमती लक्ष्मीमाया लिहाँ वनेव छन्हु निन्हु तक तिबः मदुपिं थें जुइका ल्यना च्वंसां न्हापां व्वने नंगु पालि बौद्ध साहित्य व व्यावहारिक बर्मी भाषा इत्यादि नं व्वने दुगुलिं गुलिचां मदवं ल्वःल्वः मना वंसां न्ह्याइपु नं तातां वल।

उलिया भित्रय् बर्मी स्थविर ऊ. धम्माबुधं नं गणेशपिं स्वम्ह बर्मा देश वनेया लागी पासपोर्ट प्राप्त यायेया नितिं छखें कोशीस याना मेखें बर्मा देश मोलमिन् शहरय् नां दंगु शीलवती विहार (अनागारिकाराम) छगुली चिट्ठीं सम्बन्ध तथा बुभ्ने याना बिज्याना च्वंगु व मोलमिन्या शीलवती विहारं व्वना हये फु, धयामु व भार कया विद्या स्थना बी धयामु लिसः वःगुलिं गणेशपिं स्वम्हसिया हर्षया थाःगाः मदया च्वन।

न्ह्यान्हिथं विहार व बुद्धया वेय्यावञ्च ज्या यायेगु, आखः व्वनेगु व ई जुल धायेव भोजन दयेका नयेगुलिं अप्वः मेगु ज्या नं दुगु मखु। छको निको थः च्वना च्वनागु कुशीनगरया भिक्षु विहारं पूर्वपाखे छग्ं माइलति दुगु कसिया पाखे एक्काचां वना पसःपिसः वन। छकोनिको समय कया निगु माइलति तापाःगु बुद्ध तथागतया देह अग्नि संस्कार याःगु थासय् वना दर्शन याः वन।

थुगु रुपं लच्छिति दुबले छन्हु स्थविर ऊ. धम्माबुधं गणेशपिं स्वम्हसित सःता निराशागु खँ छग्ं आज्ञा जुया बिज्यात - “छिपिं स्वम्हसिगु नितिं पासपोर्ट भति थाक्या च्वन। कसियां याना नं मज्यु। थन दुपिं हाकिमतय्सं नं भार कया याना बी मफु हँ। अथे जुया न्यु दिल्ली तक थनं सम्बन्ध तयेमालि खाः वल। छन्हु दिल्ली वने। चित्त स्यके मते। छन्हु मखु छन्हु अवश्यं जुइ नि।”

स्थविरया खं गणेशपिनि चित्तय निराश जुइथें, साहस दइ थें जक जुया भयासुया च्वन। कसिया छगू चीधंगु शहर खः। थ्व शहरचाय् जुइफइ थें ला मच्चं खः। न्युदिल्ली सम्बन्ध तथा स्वयं थःमं याये मालि। अथे मखुसा कलकत्ता वना याये मालि। थ्व ज्याया नितिं स्थविरं म्हं म्हं मजुइक कोशिस याना बिज्याना च्वन। गणेशपिसं थ्व ज्या छुं स्युगु मखु। इमिसं स्युगु ला खालि बर्मा देशय् याकनं वनेगु जक खः। न्हापा इमि मती लच्छिति जक इण्डियाय् च्वनेगु जुइ, लिपा बर्माय् वने फइ। आः हे अयथय् यायां लच्छिति दये धुकल। वनेगु समय टोके यायेगु छ्छेति, पासपोर्ट जुइ मजुइ हे निश्चय जूगु मखुनि। “छन्हु मखु छन्हु अवश्यं जुइ नि” धयागु स्थविरयागु खँय् छन्हु मखु छन्हु धयागु गबले खः, गबले खः।

गणेशपिनि आखः व्वनेगु वेय्यावञ्च ज्या यायेगु व समय दइबले कुशीनगरया महास्थविरया थाय् वना बुद्ध धर्मया विषये थ्वीक खँ न्यने दु। न्यना लुमका तयेगु दु। थ्व नं छगू गणेशपिनि नितिं विस्तार जुइका च्वलिसे दयाच्वंगु लाभ खः।

महास्थविर बयसं जाःथें बहुश्रुत नं खः। गणेशपिसं न्यक्व खँ लय् लय् तातां लिसः बिया बिज्याः। नेपाःया भिक्षु बुद्धघोषं महास्थविरं आज्ञा जुया बिज्याःगुयात नेपाः भाषाय् परिवर्तन याना कना बिज्याइगु।

“भन्ते, जिमि नेपाः देश नं न्हापानिसें बौद्ध देश धाल। छलपोलपिनिगु बर्मा नं बौद्ध देश हे। अथेसां जिमिसं खँक स्युक्वकथं आकार प्रकार व सिद्धान्त मिले मजू भन्ते, व अथे छाय् पाना च्वंगु ?” उत्तर प्रदेशया बुद्ध धर्म व दक्षिण प्रदेशया बुद्ध धर्म निथी जुया च्वंगुयात छुटे ज्वीक मस्युनिम्ह गणेशं महास्थविरयाके प्रश्न यात।

महास्थविरं थुइके अःपुक संक्षेपं आज्ञा जुया बिज्यात - “अँ, अँ, व थथे खः। छिपिं चीधीतिनिगु जुया मसिल। थ्व कुशीनगरय् भी बुद्ध तथागत परिनिर्वाणं १०० दँ लिपा वैशाली वज्जी (वृजी) राष्ट्रय् च्वपिं भिक्षुपिं छथ्वःसिनं बुद्ध विनयान्तरगत १० ता कारणत अखतं कना जुल। १० ता कारण धकाः जक लुमका ति। विश्लेषण याना च्वन धायेव त्वाकःबकः जुया वनि। विनय धयागु शासनया हा जुया इमिसं १० ता मद्धि कारणयात अथे अःखतं कना जूबले शासनय् बाधा पिहाँ वल। अथे इपिं छथ्वलं छगू गण दयेका वाद प्रचार याना जूगु खना अरहन्त पुद्गल जुया बिज्याःम्ह महायश महास्थविरं थथे जुल धायेव सत्यगु धर्म भिंगु धर्म विनाश जुया वनि धकाः वैशाली भिपिं सत्यधर्मी संघपिन्त संगठन याना द्वितीय संगायना याना बिज्यात। गुगु द्वितीय संगायना याना बिज्याःबले हे न्हाचः धयाथें वज्जी राष्ट्रय् च्वपिं भिक्षुपिसं इमिसं याःसा जिमिसं नं याये फुनि धयागु भावनां इमि पक्षे लाःपिं

स्वभाव मिले जूषिं संगठन याना इमिगु वादयात कौशाम्बी वना प्रतिस्पर्धा रूप्य संगायना यात। अबलेनिसं पाना वःगु खः। महायश महास्थविरपिसं न्हापानिसंघापिं अरहन्त महास्थविरपिनिगु सिद्धान्त अनुसार सत्य खः धकाः आचरण याना यंकुगुलिं उगु वादयात थेरवाद धाल। व थौकन्हे, लंका, बर्मा, श्याम, कम्बोडिया, लाओस इत्यादि देश्य आचरण पालन याना च्वंगु बुद्ध धर्म खः। दक्षिण प्रदेश्य चक्कनाच्वंगु यात दक्षिण प्रदेशीय बुद्ध धर्म धाःगु खः। अले छिमि नेपाः, तिब्बत, चीन, जापान इत्यादि देश्य च्वपिसं ला च्वय् धयाथे वज्जी राष्ट्रया भिक्षुपिनि पालनिसं दयावःगु बुद्ध धर्मयात पालन याना वल। उत्तर प्रदेश्य चक्कना च्वंगुलिं उत्तर प्रदेशीय बुद्ध धर्म धाःगु खः।”

“महायान हीनयान धाःगु नं न्यना तयामु दु भन्ते, अथे धाःगु छाय् ले ?” मनोहरदेवीं वं न्यना तःगुली शंका तथा प्रश्न पित ह्येवं गणेशया चित्त भं जक आकर्षित ज्वन।

“व ला उत्तर प्रदेशीय बौद्धतसें छुना तःगु नां का। महायान धयामु उत्तमगु आचरण याःपिं धयामु अर्थ जुया हीनयान धयामु हीनगु आचरणयात आचरणबाःपिं धयामु अर्थ खः। धर्म व वादय् नं उत्तर प्रदेशीय बुद्ध धर्म बोधिसत्त्व वाद जुल। न्ह्याम्ह नं बुद्ध जुइत जक आचरण याये माः। बुद्ध जुइगु प्रार्थना जक याये माः। बुद्ध भावं जक निर्वाण वना सत्त्वपिन्त तरे याये माः। बुद्ध जुइगु प्रार्थनां मेगु प्रत्येक बुद्ध, अरहन्त, श्रावक जुइगु प्रार्थना याये मज्यु धाःगु खः। भनी दक्षिण प्रदेशीय बुद्ध धर्मय् ला बुद्ध जुइ फयेक उद्योग याये फुसा या, मफुसा प्रत्येक बुद्ध धयामु दनि, शासनिकं पिने तिनि उत्पत्ति जुया बिज्याम्ह स्वयं याकःचा जक निर्वाण प्रवेश जुया बिज्याइम्ह। क्वकालिम्ह बुद्ध धाःसां ज्यु। क्यासिकं याकनं निर्वाण वनेगु इच्छा दुसा अग्रश्रावक, महाश्रावक, प्रकृति श्रावक धयामु श्रावकत्वय् थः यःगु प्रार्थना याना प्रयत्न याये यःसां या। थथे थः यःगु बुद्ध, प्रत्येक बुद्ध, श्रावक स्वंगुली छगू छगू कोशिस याये फयेक लँ क्यना दुगु तःगु जुया उत्तम बुद्धत्व प्राप्त याये मंदुपिं म्ह जुइक द्रंगु लँ क्यना तःगु धकाः चुत्थागु, हीनगु बुद्ध धर्म धयामु भावनां थ्व दक्षिण प्रदेशीय बुद्ध धर्मयात हीनयान नां छुना व्युगु खः। उत्तर प्रदेशीयपिसं इमिगु बुद्ध धर्म ला बुद्ध वरयात जक आचरण याइपिं जुया उत्तमगु आचरण दुपिं धकाः महायान धयामु नां प्रख्यात जुया वःगु खः। वास्तव्य उत्तर प्रदेशं दक्षिण प्रदेशयात क्वह्यंका छुना तःगु नां मात्र खः।”

यय, महायान हीनयान धयामु नां छगू पक्षं मेगु पक्षयात क्वह्यंका छुना तःगु

नां खनीका धकाः अबले तिनि गणेशपिसं बालाक स्पष्ट रूपं ध्वा धुइका काल।

“ॐ “ भति हानं कना यंके त्यना। थुकथं इमि उत्तर प्रदेशीय बुद्ध धर्मयात इमिगु ढंगं इमिसं आचरण याना यंकुसा मभिं मजू। तर थाकुमु ला लिपा जूलिसे (शासनया १००० दै लिपायागु अवस्थाय् धाये माल) ब्राह्मणतयसं देव देवीपिनिगु मूर्तियात गाथा मात्रं मान्यता बिया माने याःथें ब्राह्मण हिन्दू धर्मनायं तकबाजी जुयाच्वंगु उत्तर प्रदेशीय बुद्ध धर्म नं बोधिसत्त्वपिन्त ततःसकं मान्यता बिया अनेनेगु मूर्ति निर्माण याना गाथा मन्त्रं स्तुति याना जूल, माने याना जूल, ज्या खँ चले याना जूल धाये माल।”

गणेशया थः सीकेत इच्छा जुयाच्वंगु थःपिनि बुद्ध धर्म व हिन्दू धर्म उथें उथें थें जुयाच्वंगु कारण स्पष्ट जुइक सीका काये दुगुलिं लयता वयेका च्वन। महास्थविरं हाकनं खँ स्वाका बिज्यात।

“उलि जक मखु “ विनय धयागु थः भिकेगु जक स्वइपिं कतिलाःसिं (हीनयान गणिक) श्रावकपिनि लागी जक, जिपिं जोपिं बोधिसत्त्वपिनि नितिं माःगु मखु धकाः विनययात नं ध्याकुंचाय् वांछवत। त्यं दुगु पिटक (ग्रन्थ) यात नं काल व देशयात त्वयेक संशोधन याना यंकल। बोधिसत्त्व चर्या नाप मिले जुइक ग्रन्थत रचना याना यंकल। व ग्रन्थत नं तन्त्र, मन्त्र, विद्या इत्यादि लौकिक विद्यायात प्रोत्साहन बीगु ग्रन्थत जुया वल। थुकथं नकतिनि कना थें शासनया १००० दै लिपा उत्तर प्रदेशीय बुद्ध धर्म तन्त्रयान मन्त्रयान जन्त्रयान व विद्यायान धयागु तन्त्र, मन्त्र, जन्त्र व विद्या धर्मपाखे लाःवने माल। उकिं दक्षिण प्रदेशीय वादीपिसं जीवित बुद्धया पालेयापिं अरहन्त महास्थविरपिनिगु वाद अनुसारं थीतक आचरण व पालन याना वया च्वन। बुद्ध देशना पालि अर्थ कथायात नं सक्षिप्तिकरण व विस्तृतीकरण मयासे मूलानुरूप्य तुं ध्यान बिया धारण याना वया च्वन। उत्तर प्रदेशीय महायानी बुद्ध धर्मीपिसं ला बुद्ध देशनायात देशकालानुरूप याये माः धकाः संशोधन याये जिक्व याना हल। लिपा ब्राह्मणत लिसे बाजी याना तन्त्र, मन्त्र, जन्त्र दयेका हल। अथे जुया बुद्ध धर्म हे धाःसां दक्षिण प्रदेशीय व उत्तर प्रदेशीय धाःथें दक्षिण व उत्तर थें जुया वंगु खः।”

उगु बखतय् नेपाःयाम्ह भिक्षु बुद्धघोषं महास्थविरयागु खँ सिधयेवं थीकन्हेया नेपाः देशय् उन्नति पथय् न्ह्याः वना च्वंगु बुद्ध धर्म विषये थथे निवेदन याना बिज्यात - “थथे स्यूगुलिं ला जिमिगु नेपाः देशं दं दं न्हापानिसें थेरवाद बुद्ध शासन उन्नति यायेत यक्वं कोशिस याना च्वंगु भन्ते ! नेपाः देशयापिं शासन प्रचारक समितिया सदस्यपिं नेपालं लंका वना विद्याध्ययन याः वन, बर्मा वना अध्ययन याः

वन, उखेपाखे भिक्षु जुइ धुंका: नेपा: लिहाँ वया शासन प्रचार याना वया च्वन। तर मुस्किलया खँ २५ दै ति न्ह्यो नेपाल सरकार व राणा प्रधानमन्त्री न हिन्दू धर्मी जुया निति थेरवाद बुद्ध धर्मया खँ कना जुइगु अनुमति मब्बु। उलि जक मखु लिपा ला बुद्ध धर्मावलम्बी मच्चयत थेरवादी शासनय दुकया प्रवजित याये ज्यूला धका: थेरवादी भिक्षुपिं सकसितं नेपालं पितिना तकं छवये धुंकुगु दु भन्ते ! अथे जुया थेरवादी भिक्षुपिं सकलें नेपालय च्वने मफया गुलिं तिब्बत, गुलिं इण्डिया न्ह्योने ला:गु देशय वन। विशेषत: धर्म व वाद मिले जूगु बर्मा, लंकापाखे स्वया वने माला वन। आ:ला अथे मखुत, वर्तमान नेपा:याम्ह जुजु नं गोरखा जाति हिन्दू धर्मावलम्बी जूसां सदभावना तथा थेरवाद बुद्ध धर्मयात थाय् ब्युब्युं वया च्वने धुंकुगु दु। १९४४ इस्वी सने नेपा:या भिक्षुपिं व उपासकपिसं सारनाथय (मृगदावन) 'धर्मोदय सभा' स्थापित याना थेरवाद बुद्ध धर्म नेपा: देशय पुन: उन्नति व वृद्धि यायेत प्रयत्न याना वया च्वं थें थौकन्हे जिमिगु नेपा: देशय थेरवाद बुद्ध धर्म चुलि जाया वये धुंकुगु दु भन्ते !" थुगु खँ न्यने दुगु अवस्थाय ला थेरवाद बुद्ध धर्मय छिपे मजुनिपिं गणेशपिं सकलें आश्चर्य चकित जुया च्वन।

“ॐ “ ॐ “ त:सकं साहस थाहाँ वयेके दया वल ख: का। शिष्य मचात, छिमिसं थ्व फुकं बाबांलाक लुमंका ति। बर्मा वना शीलवती जु। नाना ग्रन्थ, नाना साहित्य भव:चायेक सयेकि। लिपा छिमि नेपा: देशय थेरवाद बुद्ध धर्म उज्ज्वल व प्रकाश जुइक मिजंतसं थें मिसातयसं नं ल्हातिं न्ह्याये दुथाय च्वना परियति, प्रतिपत्ति शासन प्रचार या खं ला। भविष्ये मिजं थजु, मिसा थजु वंश, धर्म व शासनया भार फुकं छिपिं थें जा:पिं मस्तयगु बोहलय दु सो। स्मृति ति न्हां ला।”

महास्थविरं थ:गु खँ क्वचायेकेगु रुपय् म्ह्याय् मचा जुयाच्वपिं गणेशपिन्त उपदेश व शिक्षा बिया बिज्यात। गणेशपिं लय लयतातां अबु नेपा: देशय थेरवाद बुद्ध शासन हाकनं उन्नति व विकसित यायेत प्राण तकं उत्सर्ग याना कोशिल याये मा:सां याये धयागु सत्य कराल याना वन्दना याये धुंका दना वन।

१०. छगू जातया परिवर्तन

छगू महिनां मेगु महिना हिला हिला वयावं च्वन। गणेशपिनि पासपोर्ट धाःसा भं भं तापानावं वना च्वन। लिना यलिसे बिस्युं बिस्युं वनावं च्वन। न्हापा ला वर्षा काल नं जुया स्थविरया नितिं वर्षावासया दुने लाना च्वंगुलिं वये वनेगु विषये विस्तार विस्तारं विचाः यायां बुलुहुँ बुलुहुँ याना यंकुसां जिया च्वंगु। आः ला वर्षा ऋतु फुना वर्षावास नं सिधय् धुकल। मे महिना मफुनिबलेनिसं कृतः याना क्याच्वंगु पासपोर्टया ज्या धौकन्हे अक्टुवर महिनाय् ध्यान नं पूमवनि।

५ ला दतं नं छुं निश्चय जूगु मखुनि। अधिकारीपिसं धाःसा गणेशपिं स्वम्हं संरक्षकं मुक्त जुइ मफुनिगु उमेरय् तिनि, अलम्ग पासपोर्ट पिकया बी मफु धयागु लिसः बिया हल हँ, धये न्यने माःगुलिं कृतः याना बिज्याना च्वंगु स्थविरया नं मन खुसु, गणेशपिनि नं मन छ्वास्यां वनाच्वन। उकिं इमिगु यात्रा स्थनिगु पाखे जक ध्ये च्छला वनाच्वन।

उलिया भित्रे छन्हू आशा हे मदुकथयागु चिट्ठी छपौ ध्यंकः क्ल। चिट्ठी गणेशया मां श्रीमती हेराथकुनं च्वया हःगु। चिट्ठी च्वःगु कारण खः धौं तकं म्हायपिं कुशीनगरय् दनि धाःगु खबर दु। बर्मा देश वनेगु ज्या अथे धये सी मदयेका अथे कुशीनगरय् तं थाना च्वंगु स्वया च्वने मफया म्हायया अबुं म्हाययात क्या काः वयेत सना च्वन। मनोहरदेवी व शुभलक्ष्मीपिन्त नं अथे हे सःतइगु जुया च्वन धयागु खबर न्यने दु। आः वइगु हप्ताया भित्रे धया थें छिमि अबुजु स्वयं वये मफुसां तःधिकःम्ह काय् भाजु धनकाजीयात सःतके छ्वाया हइगु जुया च्वंगु दु। म्हायपिं थुलि भित्रेतकं बर्मा देश वनेगु जुइ थें मच्वंसा शीलवती (अनागारिका) जुल धाःसा हाकन सःतः क्या च्वनि ख्वाः मवः। उकिं शीलवती जुयाकथं पौ छ्वाया हइ धयागु अभिलाषा याना च्वना।” थ्व खँ न्यना गणेशपिनि धन्दाय् नं धन्दा जुया व याये थ्व याये मदया च्वन।

अले उगु पौ स्थविरया न्ह्यःने तथाः सल्हा जूबले स्थविर धम्माबुधं छम्ह
 छम्हसिके निश्चय जुइक न्यना बिज्यात - अँ “ ठिक। शीलवती जुल धायेव छथाय्
 पालां निथाय् प्यदं धाःथें जुइगु जुया तःसकं ज्यू। शीलवती जुइवं ला मां अबुपिसं
 सःतइ मखुगु निश्चय। उलि जक मखु, पासपोर्टया नितिं नं यक्वं अःपुइगु सम्भव दु।
 गृहस्थ जुया उमेरं मगाःनिगुलिं पासपोर्ट बी मफु धाःसां शीलवती जुल धायेव बी नं
 फु। खः खः का, यःगु थजु, जुया हे छ्वयेगु भिं जुइ, छिमि विचार गथे ले ?”

गणेशं विद्याः तकं याना मच्वंसे तुरन्त हे “क, भन्ते, थुगु अवस्थाय् थ्यंका
 जिके ला न्यना च्वना बिज्याये हे म्वाल। छलपोलपिसं बर्मा देश थ्यंका जक
 शीलवती जु धया बिज्याःगुलिं धकाः पिया च्वनागु। जुगु जुइ ब्यु। उगु वस्त्रं तिनि
 माःमाःगु ज्या विशेष अःपुइगु खःसा आः थत्थें हे पुना छ्वयेगु का भन्ते। लक्ष्मीपिनि
 जक “” धाधां नापं फेतुना च्वपिं शुभलक्ष्मीपिनि तताक्यहँपिन्त स्वत।

शुभलक्ष्मीं “का, लिफःलाफः स्वया च्वने म्वाल गणेश, जि जक छाया ल्यना
 च्वने ले ! उत्थें मखुला छु व, नापं हे पुना छ्वये का।” न्ह्यूख्वालं धया बिल।

“मनोहर नं “उत्थें हे। याकःचा गन ल्यना च्वने हँ गणेश ! वसेनिसें छगू चित्तं
 छगू विचारं वयापिं हे ला खःनि।” मनोहरदेवी नं थुकथं अःपुक चित्तं बुभ्ने जुइव
 स्वम्हं शीलवती (अनागारिका) जुइगु निश्चय जुल। अले शीलवती वस्त्र ज्वलं सुइत
 जोरतोरं प्रबन्ध यायेगु ज्या जुल।

शीलवती वस्त्रया विषये छगू समस्या पिहाँ वल। नेपाःयापिं शीलवतीपिसं थें दुने
 फीगु लं, म्हासुगु गा हे पुनेगु ला, अथे मखु वर्मी शीलवतीपिनि वस्त्र थें च्वंक सुया पुनेगु
 ला ? नेपाःया शीलवतीपिनि पुनिगु वस्त्र खः पिने म्हासुगु गा व लंचा ताहाकःगु,
 कलर दुगु, टाँखा दुगु (मिजंतय् कमीज थें जाःगु) म्हासुगु रंग छिना तःगु लं। उलि जक
 मखु टेनीससुज लाकां न्ह्याना गृहस्थ कुसा नं कू। थाकुक न्याना च्वने माःगु मदु। बर्मी
 भिक्षुपिके बर्मी शीलवतीपिनिगु वस्त्रया विषये न्यना स्वतं दुने फीगु पत्ती हाकुगु
 अञ्चला, लंचा कसे जूगु लं, पिने पुनेगु (गाइत) धयागु ताहाकःगु अञ्चला, अनं मेगु
 गा, बोहलय् तयेगु (पेनि) धयागु छगू प्रकारया वस्त्र व स्यान्ता रंग नं ह्याउँ मुक्क जक
 मखु गुलाफि रंग व स्वंगू प्रकारया मेमेगु रंग दुगु वस्त्रत हँ। गणेशपिसं स्वये नापं
 मननिगु जुया थाक्या च्वन। बर्मी शीलवतीपिसं न्ह्याइगु लाकां, कुइगु कुसा नं काये
 अःपु मजू। वयासिकं थाकुकु ला गथे याना सुइगु धकाः भिक्षुपिसं नमुना क्यने मसःगु
 हे जुयाच्वन। उकिं अःपुगु नेपाःया शीलवतीपिनिगु वस्त्र हे पुनेया नितिं सकसिया छगू
 राय याना कन्हे खुनु न्याः वनेगु ग्वसाः ग्वल। शीलवतीपिनिगु आचरण व शिक्षाया

विषये न्येव फुसा दशशील पालन याना मफुसा अष्टशील पालन यायेगु आज्ञा जुया बिज्यात। अन्तय् क्ये वनेत ध्यबा मधीगु प्रतिबन्ध्य च्वने मफइगुलिं अष्टशील हे जक नित्य पालन यायेगु निर्णय जुल।

शीलवती भावय् परिवर्तन जुइगु दिं थ्यंकः वल। मज्जि मगाःगु ज्या खने दत - सँ खायेगु।

छम्हसिनं मेम्हसिगु सँ खायेगु कोजित। स्वम्हं सँ बांलाःपिं। ला हि बढे जुया रुप लावण्यं जाया च्वंगु वयस। मिसा मच्यय्गु सौन्दर्य बढे याइगु साधन मध्ये छम्ह जुया च्वंगु सँ, व हे खायेगु धाःगु बखतय् तुरन्त ला साहस मदु थें मदु थें, जीवन काष्टि चिकं तथा सुसाः कुसाः याना बांलाना च्वंगुसिकं अप्वः खायेत चायेत सना च्वने माःबले इपिं स्वम्हं हे ग्याःचिकु थें जुया च्वन, ल्हाः लिज्याना च्वन। स्वप्वीं कया थुना तःगु सतबत तीजक तीजक भयना हल। हाकुसे ताहाकःगु सँ ख्वाल्य् न्ह्योने साला ब्क्व स्यानाः सना च्वन। खायेगु साहस मदुगु नुगः स्याःगु चित्तं थःथःगु सँ थःमं थःमं पित्तुमत्तु प्युप्युं इमिसं मिखां ख्वबि लःलः धायेका च्वना च्वन।

“का का टायम फुत, ना, लक्ष्मी कैचि। जिगु सँ निं न्हापां चाना छ्व।” गणेशं छ्यौं दथुइ सँ मुंका मनय् दृढ निश्चय याना शुभलक्ष्मीया ल्हाती कैची बिया मिखा निगलं क्वातुक तिसिना छ्यौं क्वधुना बिल। तर गबय्त बिका नं शुभलक्ष्मीं चाना मब्बु। मिखा चायेका स्वत। शुभलक्ष्मीं कैची ज्वनातुं ख्वबि ललःमलः धायेका च्वंगु खन।

“चा ले लक्ष्मी, छ्वाय् हौं, छ्वाय् ख्वबि पिकया च्वनागु ?”

“नुगः मछिना वल स्यु। ना तता छं चाना ब्यु” मनोहरदेवीयात कैची न्ह्याये दयेका ब्युब्युं धाल - गणेशया सँ चायेत जि ल्हाः मवं बाः।

“म्हाः म्हाः, जि नं ल्हाः मवं।” मनोहरदेवीं नं कैची मकासे जिदि याना च्वन। तःधंगु आपत।

“स्वये स्वये हति, थुलि तक जुया च्वंसा ! ” अन्तय् गणेशं लागी चायाः शुभलक्ष्मीया ल्हातं कैची साला कया थःगु सँ थमं तुं ज्वना चिरर चिरर सः क्यक चाना छ्वत।

“का जिल मखुला, जिं ला चाये धुन। खोचां पाचुके जक मानिका। ना कैची “ छिमिगु सँ छिमिसं हे चा” गणेशं मनोहरदेवीया ल्हाती कैची बिया थासं दन। मनोहरदेवीं गणेशया ल्हाः मतोतुसे ज्वना थःगु छ्यौं व सँ मज्यु मज्यु न्ह्योने ततं

“कारे गणेश, जि थःथमं चायेगु साहस मदु धया छं हे चना व्यु, का रे ना चाना व्यु धया” थथे जक हाला च्वंच्वन। गणेशया सुंक च्वना च्वने मफुत। मनोहरदेवीबा सँ ज्वना चत्तचित्त च्वंक ३ पुचः ४ पुचः याना चाना बिल। खालि मनोहरदेवीयागु जक मखु, शुभलक्ष्मीया सँ नं अथे हे गणेशं तुं चानाबिल।

इपिं स्वम्ह ज्यानया पासापिं थेरवाद बुद्ध शासन दुने दुहाँ वयेत शहर गां ज्ञाति बन्धुपिं व चिचि पापा याना तथे बहःगु धन दौलत ऐश्वर्य फुकं त्याग याना वःपिं। छाइसे नाइसे क्यातुसे च्वंगु वयस दुपिं, रुप लावण्य पूर्णापिं। स्त्रीजातिया सौन्दर्य व शोभा जुया च्वंगु सँ चाःबले न्हापां ला इमि नुगः स्थाना ल्हाः लिचिला मन सुख मदया च्वं च्वन खः। तर सँ चाये सिधःबले इपिं लयल्य नं ताल। इमिगु चाये धुकंगु सँ नं चत्तचित्त च्वंक थुचिना महापरिनिर्वाण प्रतिमायात वना प्रदान यात। अले म्हतिं म्हतिं प्रार्थना नं यात - “शासन भारयात विशेष रुपं कुबुइ फुपिं जुइ फयेमा”

अनं लिपा पलखया भित्रे हे सुच्युसे पिच्युसे च्वंगु नव मुण्डित छ्योपिं छगू हे प्रकारयागु सौन्दर्य शोभा दयाच्यपिं कोमलपिं न्ह्याय्मच्छ स्वम्ह म्हासुगु शीलवती वस्त्रं पुना स्थविर ऊ धम्माबुधया थाय् अष्टशील ग्रहण याना शीलवती रुप्य परिवर्तन जुल। इमिसं नेपाःया शीलवतीपिनि छोट वस्त्रं पुना तःसां टेनिससूज लाकां व कुसा धाःसा धारण मयाः।

शीलवती जुल धायेव दस्तुर अनुसारं शीलवतीपिनि नां छुइमाः, उकिं छम्ह छम्हेसिगु शीलवतीपिनि नां छुबले गणेशयात “धम्मावती” मनोहरदेवीयात “मागधी” व शुभलक्ष्मीयात “माधवी” धकाः नां छुना बिल।

अनलि कुशीनगरया महास्थविरया थाय् शीलवती रुपं वना वन्दना याना औवाद ग्रहण यात। महास्थविरं हर्ष जूगु खँ न्ह्योने तया बिज्याये धुंकाः आज्ञा दयेका बिज्यात

“शीलवती (अनागारिका) धयापिं बुद्ध तथागतया पालनिसँ बुद्ध संवत् ३०० दँ लिपा तक प्रख्यात जुयावपिं भिक्षुणी धयापिं स्त्रीजातिपिनिगु नमुना कया दया वःपिं शासनया दुने च्वपिं छता प्रकारया परिव्राजिकापिं धकाः मती तथे माः। यदि भिक्षुणी शासन लोप मजुसे स्वाना वयाच्वंगु जूसा भिक्षुणीपिं जुइ दइगु खः, तर भिक्षुणी शासन बुद्ध सम्बत् ३०० दँ लिपा ४०० दँ मदुनिव लोप जुया वंगु खनेदु। कारण अशोक जुजुं पाटलिपुत्रे (पटना) संगायना याःगु दँ इण्डियाया इतिहास अनुसार बुद्ध सम्बत् ३०४ लगभग २४० ईसापूर्व खः। अबले ५ गू राष्ट्रिय शासन प्रचारकपिं छवःगु दु। संगायना याये धुंका दच्छि लिपा लंका द्वीप्य (सिलोन)

महामहेन्द्र स्थविरपिं शासन प्रचार यायेत बिज्यात। मुलिचां मदुवं लंकाया राजपुत्री अनुलादेवीपिनि भिक्षुणी जुइगु इच्छा जुल। उगु कार्य सम्पन्न यायेत निमन्त्रणा याःबले महेन्द्र स्थविरया क्यहँ संघमित्रा भिक्षुणी ध्यंकः बिज्याःगु दु। उकिं अबले तकं भिक्षुणीपिं दु धयागु सीदु। अथेसां अबले भिक्षुणी शासन गाक्कं छ्वासुइ धुंकल धकाः अनुमान याये फु। छाथ् धाःसा ५ गू राष्ट्रय् शासन प्रचार याके छ्वःमुली लंका द्वीपय् बाहेक मेगु राष्ट्रय् भिक्षुणी शासन ध्यंगु दु धयागु दसु खने मदु। अबले जिमिगु बर्मा देश नं ५ गू राष्ट्रय् अन्तर्गत जूवंगु दु। तर भिक्षुणी शासन ला वःगु खनेमदु। थथे स्वथेगु बखतय् उगु समये विदेशय् शासन प्रचारक रुपय् भाग थला छ्वयेत गाक्क भिक्षुणीपिं मदु धकाः अनुमानित जु। उकिं अशोक जुजु स्वर्गवास जूगु बुद्ध सम्वत् ३१२ (२३२ ई.पू.) दँ लिपा मुलिचां मदुवं भिक्षुणी शासन लोप जूवंगु ख्वाः वः।” थथे आज्ञा जुया बिज्याये धुंका महास्थविरं पलख खँ दिका बिज्यात।

महास्थविर भन्तेयागु खँ अनुसार भिक्षुणी शासन लोप मज्जुम जूसा मुलि जीगु जुइ। थःपिं छध्वः याउँक अःपुक मचापिं भिक्षुणीपिं जुया शासनया भार कुबुइ फइगु। आः शीलवती भाव हे नं दुःख कष्टं प्राप्त याये मालाच्वन धकाः मती तथाः गणेशया उलि थुलि मदयेक नुगः मछिना च्वंच्वन।

महास्थविरं खँ स्वना बिज्यात -

“भिक्षुणी शासन मदय् धुंका मिसातय् लागी भिक्षुणी भावं शासनय् प्रवेश जुया दुनेनिसें शासनभार वहन यायेगु अभिलाषा दुसां ज्युगु मखुत, कारण भिक्षुणी जुइगु आकांक्षा दुम्ह स्त्रीजातिं शिक्षमान व श्रामणोरी रुपय् तँ न तँ थाहाँ वया दकले न्हापां भिक्षुणी संघय् भिक्षुणी भाव ग्रहण याना हानं भिक्षु संघय् छको ग्रहण यायेमाः, थथे निको उपसम्पदा जुइमाःगु जुया दकलय् न्हापां भिक्षुणी भाव ग्रहण यायेत भिक्षुणी संघ हे मदये धुंकल। अले लिपतय् लिपतय्यापिं स्त्री जातिपिनि लागी गृहस्थाश्रमय् दोष खना शासनय् द्वाहाँ इच्छा दुसां आः गणेशपिं थें जक शासनय् दुने दुगु परिव्राजिका थें जाःगु शीलवती रुप कायेमाःगु खः।”

“शीलवती (अनागारिका) गुगु कालनिसें शुरु जुल भन्ते ?” गणेशं सीकेगु प्रबल इच्छां महास्थविरयागु खँ तायेवं प्रश्न यात।

“व खँ धायेत अःपु मजू “ धेरवादी बौद्ध देसय् ला शीलवती धयागु बर्मा देशं सुरु जूगु धायेमाः, बर्मा देसय् नं युग परम्परा व इतिहास परम्पराय् शीलवती धयापिं खने मदुनि (कुन माउँ) युगय् तिनि शुरु जूगु धकाः अनुमान याये थाय् दु, मुकिं बुद्धाब्दं निसें अनुमान यात धाःसा २३०० सालपाखे धाये माः।”

“अहो ! अथेसा शीलवती धकाः दया वःगु २०० दै ति तिनि दत लालेसा !”
गणेशं नुगलं गुणे याना बिचा याना च्वं च्वन।

“उकिं शीलवती धयापिसं शीलवती धाःथें शीलयात न्ह्याबलें धारण पालन याये माः, शील नं गृहस्थ नित्य शील जुया च्वंगु बौद्ध मात्रं आचरण याये माःगु पञ्चशीलं जक मगाः, म्ह नं अष्टशील पालन याये माः, दशशील पालन याये माः छाया धाःसा शीलवती वस्त्र काषाय वस्त्र खः, काषाय वस्त्र धयागु अष्ट, दश शीलयात जक ल्वः धकाः ग्रन्थय् धया तःगु दु। उलि जक मखु, योग्यतानुसार भिक्षुणी प्रातिमोक्षे वःगु गुलिं ल्वःल्वःगु शिक्षापद मध्ये छगू नियम रूप्य् ज्यू थें कथा धारण पालन याये माः “ विशेषतः ग्रन्थ अध्ययन यायेगु ग्रन्थधूर विपश्यना भावना वृद्धि यायेगु विपश्यनाधूर धयागु धूर निगूयात कोशिस याना न्हापा न्हापायापिं भिक्षुणीपिसं थें पालन याये फक्व पालन याये माः, लुमंका ति खँ ला “ का का “ अप्पमादेन सम्पादेय”

वन्दना याये धुंका महास्थविरया थासं थःथःपिनिगु थासय् लिहाँ वना स्वम्हं शीलवती रूप्य् परिवर्तन जुइ धुन धयागु खँ मांअबुपिन्त म्हतिं म्हतिं चिट्ठी च्वया छवत। थुकथं इमित सःतः वइ धयागु छगू समस्या समाधान जुल धकाः अनुमान याये छिन।

लिपा - गणेशया पाखें शीलवती रूप्य् परिवर्तन जुइ धुन धयागु चिट्ठी थ्यंगु बखतय् गणेशया अबुम्ह “फुत फुत, जिमि म्थ्याय् फुत” धकाः भुनु भुनु हाला तःसकं नुगः मच्चिका च्वंगु खँ व शीलवती रूप्य् बुद्ध तथागतया म्थ्याय् जुया वने धुकल, आः थःपिनि छुं लगे मजुल धकाः मती तयाः काः वनेगु ग्वसाः स्यंका छवःगु खँ मांम्हसिया पाखें चिट्ठी द्वारा सीके दया मनं तुना थें हे शान्त जुया वन।

११. वियोग समय

गणेश, मनोहरदेवी व शुभलक्ष्मी धयापिं छाइसे क्यातुसे च्वपिं धम्मावती, मागधी व माधवी बालिकापिं स्वम्हं शीलवती भावं न्हित्थया थें बौद्ध साहित्य अध्ययन यायेगु, बर्मी भाषा, हिन्दुस्तानी भाषा सयेकेगु व वेच्यावञ्च सुचुकुचु ज्या यायां पासपोर्टया आशा कया च्वैच्वं मेगु निलाति फुना वन। उगु बखतय् वयसं मगाःगुलिं न्ह्यागु याना नं पासपोर्ट बी फइ मखु धयागु बिल्कुल निराशगु खँ न्यने माःगुलिं नुगः मछिगु या अन्त हे दुगु मखुत।

तर स्थविर ऊ. धम्माबुधया तःसकं नुगः बल्लाः। वस्पोलं आज्ञा दयेका बिज्यात - थनं मजूसां भनी कलकत्ता वने, अन थ्यंका काउन्सिलर नाप लाना ज्यकथं कोशिस याना स्वथे, मन छ्वासुके मते ' ' बरु आः वइगु हप्ताय् कलकत्ता वने फयेक ठीक याना ति" अले स्वम्हं कलकत्ता वनेत न्ह्यवः हे ठीक जुया च्वं च्वन।

कलकत्ता वनेगु दिं न्ह्योने ध्यन। छन्हू, आकाभाकां हे नेपाः देश ललितपुरं इपिं स्वम्हंसितं लित ब्वना यंकेत मनोहरदेवीपिनि मां श्रीमती लक्ष्मीमाया व गणेशया मां-अबुपिसं छ्वायाहःम्ह भक्तकृष्ण धयाम्ह जःलाखःला मिजं पासा छम्ह नाप थ्यंकाः वल। गणेशपिं स्वम्हंसिया मती तुना तक्व फुकं फिसलय् लः प्वंके थें जूवन।

श्रीमती लक्ष्मीमायां स्थविरपिन्त बिन्ति यात - "म्ह्याय्पिं निम्हंसित शीलवती भावं हे नेपालय् तये यंके, छाय् धाःसा थःगु विचार अनुसारं बर्मा देश छ्वायेगु इच्छा खःसां इमि अबु व थःथितिपिसं थुलितक थाकु क तापाःगु बर्मा देशय् छ्वायेगु विचार मयाः, न्ह्यागु याना नं लित ब्वना मयंकुसे मजिल। बहुमतया निर्णयं छ्वाया हःगुलिं वये माःगु खः" थ्व खं याना स्थविरपिसं जिद्दी याये मछिन, "मस्तय्गु विचार अनुसारं का" धकाः अःपुसे च्वंकतुं वचन बी माल।

गणेशया मां अबुपिनि प्रतिनिधि जुया वःम्हं नं अथेहे गणेशपिनि मां अबु थःथितिपिसं धया हःगु खँ व नापं ब्वना ह्येत सूचं बिया हःगु खँ निवेदन यात। गणेशं धाःसा "यःगु थजु, लिहाँ वने मखु " उद्देश्य दु थें बर्मा देश ज्यकथं वने" धकाः जक सलं वां न्याये थें जिद्दी याना च्वन।

गणेशं “वने मखु” धकाः बिल्कुल जिदी याःबले मनोहरदेवीपिनि तताक्यहँपिं नं गणेश नाप बायेगु इच्छा मदुगुलिं “लिहाँ वने मखु” धकाः जुया च्वन। उगु बखतय् श्रीमती लक्ष्मीमायां मां अबु धःथितिपिन्त करुणा दृष्टि तये बहःगु खँ, लिपा संयोग चूलात धाःसा बर्मा देश छ्वया बी धकाः सकसिनं धाःगु खँ, आः म्थ्याय्पिन्त नापं व्वना यंके मफुत धाःसा थः नापं लिहाँ वनेत मछिंगु इत्यादि खँ न्हाय्पनय् द्वाहाँ वंक नाइक धया यंकल। गुकिं याना इपिं छ्वासुया वन। स्थविर ऊ धम्माबुधं नापं श्रीमती लक्ष्मीमाया खना करुणा चाया वःगुलिं लिहाँ वनेगु ज्यु धयागु खँय् तिबः बिया खँ ल्हाये माला वन।

गणेशं स्थविर ऊ. धम्माबुधयात स्वयाः नुगः मछिंसे च्वंका मिखाय् ख्वबि लःलः बिलः धायेका निवेदन यात - “जिं छमू खँ बिलिन्त याये भन्ते, आः सःतःवः थें तुं जिपिं लिहाँ वने योग्य जू धकाः छःपिसं स्वीकार याना च्वना बिज्यानागु छु छःपिसं जिमित बर्मा देश छ्वया बी मफुगुलिं हरेस नया ल्हाः लिकुंका स्वीकार याना बिज्यानागु ला ?”

“अथे मखु गणेश “ जिं छिमित बर्मा देशय् छ्वये मफया लित छ्वय् त्यनागु मखुले, मां अबुपिसं इमि म्थ्याय्पिं थन विस्तार जुया च्वंगुलिं दुःख जुइका च्वन जुइ धकाः लित कायेके हया च्वन मखु ला ? मां अबुपिं स्वयं वया सःतः वया च्वंगुयात जिं छ्वये मखु धयां जीगु ला ? छिपिं वने न्थ्याःसा हँ म्हाःसा च्वँ, छिमिगु विचार, जिगु भार ला लिहाँ मवसे च्वन धाःसा ज्युकथं बर्मा देश थ्यंका बीगु खः, निर्धक्क जुया च्वँ। अँ ‘ ‘ अथे मखु, दुःख सी म्हाः धयागु खःसा लिहाँ हँ।”

स्थविरया खँ स्पष्ट। गुकिं गणेशया साहस थाहाँ वल। स्थविर जक तःवनेगु मनसुवा दुटे मयाःसा थः जक छु धकाः बुका लिहाँ वनेगु, वने मखु धकाः निश्चय याना च्वना च्वन।

“जितः दुःख जुइ धकाः म्याय् मते भन्ते, बर्मा देशे यःगुकथं थ्यने मा, थ्यँ जक थ्यनिगु खःसा दुःख सीत नं थाक् मचाः, सी फु। स्वये खने मदुगु निर्वाण सुखयात नापं आशा याना दुःख कष्ट सिया कोशिस याना च्वनेमाः धासेलि स्वये खने दुगु बर्मा देश थ्यंकेत छाय् दुःखकष्ट सी मफये माःगु दु। छःपिसं हे दुःख कष्ट सी फुसा निर्वाण तकं थ्यंकः वने फु धया बिज्यात। बर्मा देश जक छु दुःख कष्ट सिल धाःसा थ्यंकः वने मफइ ला ? बर्मा देश तक हे छःपिसं थ्यंका बिज्याये मफुसा छलपोलपिनि निर्वाण धयागु नं छुं मतलब दुगु मखुत। यःगु थजु भन्ते, निर्वाणयात जिं थः थनं कोशिस याना काये, बर्मा देश थ्यंकेत जक छःपिसं कोशिस

याना बिया बिज्याहूँ। जिला धुगु अवस्थाय् ध्यंका बुका बाका नेपाः ला लिहाँ वने मखु, मखु।”

न्यापा हे खँ सःमह गणेश, मन नं दाह जुया च्वंगु। उकिं मनय् दक्ख खँ घलं लः प्वंके थें प्वंका छवत। दिपु मध्यंक गबलें लिचिला लिहाँ वने मखु धयागु दृढ चित्त उला क्यबले सःतः वःपिसं हाकनं नंवाये छाःगु मखुत।

“ज्यु “ गणेश, धुलि तक जोश दु धयागु खःसा च्वँ। बर्मा देश ध्यंका बीगु जिगु भार जुल, ध्यंका बी। बरु छं मां अबुपिन्त जक चित्त बुभ्ने ज्वीक चिट्ठी च्वथा छव “ गाः।” स्थविरं हाकनं छको ध्यँ हे ध्यंका बी धयागु प्रतिज्ञा याना बिज्यात, अले गणेशया मन शान्त जुया वन।

धुगु रुपं गणेशं नेपाः लिहाँ वने मखुत धयागु निर्णय याना मां अबुपिन्त चित्त बुभ्ने जुया वचन बीगु खँ, थौं हे कलकत्ता पाखे स्वया पिहाँ वने त्यनागु खँ व लिपा बर्मा देश ध्यंका तिनि चिट्ठी च्वये धयागु खँ च्वथा मांबी व थःथितिपिनि प्रतिनिधि जुया च्वंमह श्री भक्तकृष्णयात बिल। मनोहरदेवी व लक्ष्मी तता क्यहँ निम्हसिया जक स्वयं मांमहं काः वया च्वंगुलिं लिहाँ वने मयेक मयेक तुं लिहाँ वनेत ठीक याये माला वन।

थः थः पिहाँ वनेगु दिं ध्यंकः वल। उखुनु न्हिच्छं पासापिं स्वमहसिया बाया वने मालिगुलिं नुगः मछिना च्वना च्वन। लिहाँ वनेत अस्वीकार याःमह जुया गणेशं थःगु चित्त थमं क्वातुका स्वाः खुँ मजुइका च्वन। तर मनोहरदेवी व शुभलक्ष्मी तताक्यहँ निम्हसिनं धाःसा थःपिनि उद्देश्य नं स्यं, दकले स्नेहीमह पासा नाप नं बाया लिहाँ वने मालिनगु जुया ख्वबि पनां पने मफु। नुगः मछिना हिकुहिकु लंका ख्वख्वं बाया वनेगु इच्छा मदुसां मामं स्वयं वया काःवःगुलिं मज्जि मगाना बाया वने माःगुयात क्षमा बीगु नितिं जक महिक धया च्वना च्वन।

“कर्म दयेकु थें मखाः पासापिं, “ छिमि मां स्वयं वया काः वसेलि गथे याना च्वने जी ले ? जिगु मनं छिमि उपरे यथिंज्यागु जूसां दोष बी मछाः। छिमिगु चित्त नं जिं बांलाक स्यु। थथे हे मखाः “ लिहाँ हूँ। जिमि मां-अबुयात नं चित्त सुख दयेक सन्तोष जुइक स्वया खँ न्यंका ब्यु। “ जि ला बर्मा देश ध्यंक वना बौद्ध साहित्य पिटक पार जुइक सयेका तिनि लिहाँ क्ये। अबलेतिनि पासापिं लिसे ल्हाः मिले याना भी मां नेपाः देशय् थेरवाद बुद्ध धर्म व ग्रंथ पिटक उज्वलित व प्रकाशित जुइकेगु कोशिस यायेका खः ला ? जितः नं पासापिसं लोमंका छक्के मते न्हिला “ सो लक्ष्मी, तता मनोहरा, जिगु पाखें चिट्ठी वल धाःसा लिसः छक्का ह्ये माः खं ला !”

“मन धुक्क याना च्वँ गणेश “ छंगु दूढ चित्तयात जिमिसं गौरवया दृष्टिं स्वया च्वनागु दु, विश्वास नं याना च्वनागु दु। छंगु उद्देश्य अवश्यं पुरे जुइ। थुकी जिमित छुं संशय मदु। छं धाःथें जिमिसं ला छ लिहाँ वइगु दिनयात जक प्रतीक्षा याना च्वना च्वने। चिट्ठी नं बरोबर छ्वया हति। छन्त जिमि जीवनकाछि लोमनि मखु। जिपिं जक कर्म मदुपिं, बुद्धि मदुपिं, शक्ति मदुपिं जुया थथे “” शुभलक्ष्मीं थथे धाधां सः सुना हिहि लैलं स्वया हल। गणेशं तीजक बोहलय् पाचिना ह्येका च्वन। मनोहरदेवी जक स्वाः ख्युंका छखे लिफः स्वया च्वन। अबले लाक्क श्रीमती लक्ष्मीमाया कोठाय् द्वाहाँ वल। स्वम्हसिनं छुं मखु थें याना याये माःगु ज्या फुकं याना यंकल।

१९५० डिसेम्बर १५ तारीखया बहनी कुशीनगरं ३० माइल ति तापाःगु गोरखपुर रेलवे स्टेशनय् नौगढपाखे वनिगु रेल व वाराणशीपाखे वनीगु रेल दना च्वन। नौगढपाखे वनीगु रेलय् मनोहरदेवी, शुभलक्ष्मी तताक्यहँ निम्ह व काःवःपिं निम्हसिनं थाय् कया च्वना च्वन। वाराणशीपाखे वनिगु रेलय् न्ह्यागु याना नं बर्मा देश वने त्यम्ह गणेश व बर्मी स्थविर ऊ. धम्माबुधपिसं थाय् कया च्वना च्वन।

रेल चले मजुतले पासापिं स्वम्हसिया खँ ल्हाल्हां मगाः। भेष हिले धुंकुपिं नाइसे क्यातुसे च्वपिं मिसा मघात स्वम्ह खना यात्रीत सकलें अद्भुत चायाच्वन। इपिं स्वम्हसिनं धाःसा सुयातं वास्ता तःगु मखु, वं वयात वं वयात पालंपाः खँ जक थ्वका च्वन। मज्जि मगाना जक बाया वने माःगु जुया क्षमा या धयागु खँ व बर्मा देश नापं वनेत सल्हा याना तयागु कबुल पूमवंगुलिं तःसकं मघालापुल धयागु खँ शुभलक्ष्मीपिनि पाखें म्हुतुप्वाः मदिक धया च्वंगु खँ जुल। अले थुकी छुं मती मदु धयागु खँ व कर्म दयेकु थें मखाः धयागु इत्यादि खँ गणेशया पाखें धयां मफुगु मनानन्द जुकइगु खँ।

तर ताउत बिक खँ ल्हाना च्वनेत समयं मब्यु। ८ बजे ज्वीव नौगढ वनिगु शुभलक्ष्मीपिनि रेल सिटिट बियाकथं घुसुहँ न्ह्यात।

“का लिहाँ हूँ “ पासापिं ! गणेशया विजय दिंयात ललितपुरय् च्वना प्रतीक्षा याना च्वँ का निनिपिं लिहाँ बिज्याहँ निहँ” गणेशं ल्हाः ब्वयेका ख्वबि हूँ वना च्वपिं पासापिं निम्हसित न्तुइ धुंका चले जुइ त्यंगु थःगु रेल दुथाय् ततः पलाः याना न्ह्याः वल।

पलख जायेका गणेशपिनि रेल नं न्ह्यात। ख्युंथाय् दुने न्ह्याका यंकुगुलिं व यःपिं पासापिं निम्हसित लुमना च्वंगुलिं छचाख्यरं मिखा ब्वया च्वने मफुत। दुगु थासय् कयकुना रेलं साला यंकुथाय् लिना वन।

वनारस नांगु वाराणसी सुथय् ध्यन। बर्मी भिक्षुपिनि विहारय् तुं छन्हू च्वनेगु जुल। सारनाथ नांगु मृगदावन धर्मचक्र प्रवर्तन याना बिज्याःगु थाय् वना दर्शन याः वन, धाम्मिक स्तूप, धर्मचक्र प्रवर्तन प्रतिमायात श्रद्धाञ्जली छाया याकन हे बर्मा देश ध्यना मतिं तुनागु ग्रन्थधुर ज्वीर कोशिस याये फयेमा धयागु भिंगु वर भवैभवं गणेशं धर्मचक्र सूत्र पाठ याना पूजा यात।

चैत्यादि दर्शनार्थ जक दुस्वःवःपिं जुया वाराणसी तःन्हू मच्चं, कन्हे खुनु हे गया पाखे जुकः वल। बुद्ध गया वना चैत्य दर्शन याःवंह गणेशं बोधिवृक्ष व महाबोधि चैत्य सप्त स्थानया आदर गौरवं वन्दना याये धुंकाः २००० दं मयाक न्हापा थ्व थासय् प्यंगू सत्य अवबोध याना बुद्धत्वय् ध्यंका बिज्याःन्हू अबु तथागतयात उद्देशीय यायां लुमंकु लुमंकु ख्वबि सुल्ल सुल्ल पिहाँ वयेका च्वन। महाबोधि चैत्य मुफाया दुने दुगु प्रतिमा बुद्ध तथागत स्वयं जीवमान कालय् थें थःगु बुद्ध इन्द्रिय एकाग्र जुया विराजमान जुया बिज्याना च्वंगु जुया दर्शन यानां याये मगाःगुलिं गणेशं सुल्ल सुल्ल ख्वबि हायेकु हायेकु बारम्बार बन्दना यानाच्वन -

“जिं अबु तथागतया शासनय् प्रवेश जुया यथाशक्ति शासन भार वहन याना अबु तथागतं देशना याना बिज्याःगु बुद्ध वचन पिटकया अध्ययन याये धुंका अबु तथागतया जन्म भूमि-जातिस्थान, जिमि नेपाः देशय् जिनवरया शासन-रश्मि उज्वलित व प्रज्वलित जुइक काय बल ज्ञान बल दत्तले उत्साह व कोशिस याये फयेमा भगवान् शास्ता” धकाः नं म्हुतुं प्रकट याना प्रार्थना याना वल तिनि।

कन्हे खुनु भगवान् बुद्ध विराजमान जुया बिज्याय् नंगु व प्रथम संगायना याःगु स्थान राजगृह व नालन्दा बौद्ध विश्वविद्यालय विहार पाखे वना नं दर्शन याना वल। लैय् आपाः विस्तार याये मफुमुलिं समय आपाः बिया अन्वेषण याना च्वने मफु। कन्हे खुनु हे बर्मा देश च्वनेगु लैया दिपु जुया च्वंगु कलकत्ता शहरपाखे स्वया पिहाँ वल।

गुलि माइल तापाक गुगु गुगु शहर मां निगम पुला वया धयागु मचातिनिन्हू गणेशं सि नं मस्यु, बहनीयागु लैय् जक जुया सीका च्वने माःगु आवश्यकता नं मदु। कलकत्ता ध्यनेवं बर्मा देश ध्यनिगु जुल धका जक लुमंकातःगुलिं कलकत्तापाखे सःतिना वःलिसे लयल्यतातां रेलं साला यंकुथाय् लिना वल।

१२. ज्वने लाइन

बर्मा-देश वनेत पिहाँ वना कुशीनगरय् थाना च्वपिं मिसामचतयत् काःवपिं थौं थ्यंकः वइ धाःगु समाचारं आशा कया लँ स्वः वनाच्वपिं मध्ये गणेशया अबुजु श्रीमान् हर्षमान दकले इतिमिति कना च्वन। सन्ध्या इलय् थ्यंकः वइ धायेवं हे न्हिच्छं तप्यंक ज्या याये मफु। जुरुजुरु दना वइगु लँय् मिखा छ्वया आशा कया च्वन। म्ह्याय् मय्जु थःपिं थें गृहस्थी मखुत। बुद्ध पुत्री रुप धारण याना तये धुकल। छँ तःन्हु तक नापं च्वनि मखुत। उकिं म्ह्याय् मय्जु च्वनेत ज्यगु विहारया लागीं नं विचाः याना च्वना च्वन।

अले सँ ध्यना म्हासुगु वसतं पुना मेगु भेष जुया च्वनिम्ह म्ह्याय्या रुप रेखा नं स्वये आपुलु जुया च्वन। ४/५ लां मयाक स्वये मखंगुलिं म्ह धिकः तःधिकः जुया वइम्ह म्ह्याय्यागु शरीरया आकारप्रकारयात गुणे याना च्वना च्वन। याकः म्ह्याय्, दकले यःम्ह नुगः हि जुया नं यःगुकथं जुसां बाया च्वने मफु। उकिं नापं व्वना हयेत भक्तकृष्णयात विशेष सूचं बिया छ्वःगु। थौं अवश्यं थ्यंकः वइ, मां अबु दाजु-किजापिं स्वया नं बुद्ध शासनयात विशेष स्नेह दुम्ह थ्व म्ह्याय्यात बांलाक हेरविचार मयासें गाःगु मखु, न्हापा स्वयाः अप्वः धाःगु पुरे याना बी मालिगु हे जुल, उगु भावनां याना यःम्ह म्ह्याय्या अबुजुं मेपिनि स्वया नाप लायेगु इच्छा अप्वः जुइका च्वना च्वन।

सूर्यया किरण बुलुया वयेव तुं ललितपुर पाखे मोटर छगः छगः यायां धराधर थ्यंकः वया च्वन। श्री हर्षमानया छँ जहानपिं थःथःगु छँ सुमुक च्वना च्वने मफुत। मोटर दिकइगु थासय् मुना च्वं वना च्वन। अन पिया छगः छगः यायां वया च्वंगु मोटर स्वया च्वन। इपिं थें तुं शुभलक्ष्मीपिनि छँ जहानपिं व थःथितिपिं छथ्वःसिनं नं मोटर-गेटय् काः वया च्वन। छगः थ्यंकः वयेवं वल ला थें धकाः पिया च्वच्चं मोटर ४/५ गः थ्यने धुंकाः तिति छगः मोटरय् काःवपिं च्वना वःगु खनेदत।

मोटर इमि पुचलय् दिकेवं मोटरं छम्ह छम्ह यायां क्वहाँ वल। काः वया च्वपिं सकलें मोटर छचालं चाःहिला स्वया च्वन। भक्तकृष्ण, श्रीमती लक्ष्मीमाया व ल्यूने म्हासुगु वसः पुना मेगु भेष कया च्वपिं मनोहरदेवीपिनि निम्ह तता क्यहँ “

“न्ह्याय् “ जिन्ह्याय् “ गणेश गो हँ “ गणेश ?” अबुजुं योम्ह न्ह्याय् मोटरं क्वाहाँ वःगु मखनेवं क्वाहाँ वःपिके सासः हे मल्हासे न्यना जुल - “न्ह्याय्, जिन्ह्याय् “छु मवः ला “ हँ ?”

प्रतिनिधि भक्तकृष्णया स्वाः छ्युँ। म्हतुं खँ पिहाँ वये मफुत। गणेशं च्वया ब्यूगु चिट्ठी जक मिह्चां पिकया छ्यौं हीका चिट्ठी न्ह्याये दयेका बिल।

“छु ‘ व ‘ मवः “ खः ?”

“खः कका “ गणेशं व बर्मा देश ज्यूकथं थ्यंकः वने त्यना हँ “ धयां माने मजू” भक्तकृष्णं छगः छगः यायां बुलुहुँ धया क्यन।

“छी” तस्सकं “छी” याना पनां पने मजीक स्वाः पाउँका च्वने धुंका श्री हर्षमानं श्रीमती हेराथकुंयात बागः मिखां स्वया “वन “ छं न्ह्याय् ला मन्त “ थये हे जक जुया च्वंसा सिना वंसां स्वये खनि मखुत “ हरे !” दिक्दार सलं हाला मनुतय्गु बिचं झ्यातुक छपलाः छपलाः यायां पलाः छिना लिहाँ वन।

श्रीमती हेराथकुं व मेपिं भक्तकृष्णयाके जूगु खँ न्यन्यँ ल्यूने ध्वःध्वः मुना त्यना च्वन। श्री हर्षमान छँ थ्यंक छ्यौं क्वधुना लिहाँ वन। ल्हाती न्ह्याय्यागु चिट्ठी, तर ब्वने तकं ल्वःमं, होश चेत छखे।

श्रीमती हेराथकुं थःगु शोक सुचुका च्वने फुसां मिजंयागु शोक स्वया च्वने मफु। उकिं काय्पिन्त सःता नापं यंका सान्त्वना बीगु खँ ल्हात - “थः न्ह्याय्या लागी थुलितक शोक याना च्वना बिज्याये माःला का, “ छु न्ह्याय् मयजु बुद्धि मदुम्ह ला, व स्वयं संयमी जुया च्वने सहे सः, विद्या सयेके धुंका हानं याउँक व हे वइनि।”

“छु धयाः ?” वना च्वंम्ह दिना श्री हर्षमानं लिफः स्वया छको भोके जुल, लिपा हानं - “विद्या सयेका छन्हु लिहाँ वइ धकाः छं मतीका मखुला ? व उमेर मजाना पासपोर्ट मजुगुलिं थौंतक इण्डियाय् थाना च्वंगु छं विद्याः याना स्वसा “ बर्मा देशय् मध्यसे इण्डियाय् अन लाः थन लाः मदयेक चाःचाः हिला मथे जुया च्वनि स्यू ला ? आः थें लिहाँ मवसें च्वना च्वंसा हानं गुलि विस्तार जुइतिनिगु थें मस्यु” धाधां न्यन - “छु आः नं कुशीनगरय्सं तिनि हँ ला ?”

“आम चिट्ठी ब्वना स्वया बिज्याहुँ ले” श्रीमती हेराथकुं ज्वना वःगु चिट्ठी

क्यन। अले तिनि श्री हर्षमानया चिट्ठी ब्वनेगु लुमसि वल।

सकलें छँ ध्यंका फेतुइ धुनेवं श्री हर्षमानं चिट्ठी सकसितं क्यना खँ न्हयथन,
‘मज्जु, मज्जु “ कलकत्ता स्वथा पिहाँ वने धुन हँ, वना काः वंसा तिनि जी”

“अय् धनकाजी “ छ व भक्तकृष्ण नापं कलकत्ता हँ” श्री हर्षमानं तःधिकःम्ह
काय् धनकाजीयात धायेव सकलें अचम्म चाया च्वन।

श्रीमती हेराथकूनं खँ त्वा ल्हाना धाल - कलकत्ता वनां इमित गन वना माः
वनेगु ? वयागु चिट्ठी नं अन च्वने, थन च्वने धकाः च्वया तःगु मद्दु।

“भिक्षु नापं हे मखुला छु ? भिक्षुपिनि विहारय् च्वनि का, कलकत्ताय् बर्मी
विहार दु मखु ला ? अन हे हँ रे। समय बिका च्वनां मज्जु, कन्हे हे हँ। नाप लात
कि जबरजस्ति याना जूसां ब्वना हिँ। वं म्हाः धायेवं तोता थके मज्जु।” श्री हर्षमानं
हथाय् चाचां धयाच्वन।

“ज्यु, हवस ब्वा, जि वने, नाप लात कि यगु थजु तोता थके मखु।”

“अँ “ ज्यु “ कन्हे हे वने मालि, कलकत्ता थें जाःगु तःधंगु शहरय् अन लाः
थन लाः मदयेक अकमके जूया च्वन धायेव थाकुइ। इपिं बर्मा देश वनेत नं अःपुइ
मखु। थ्व म्हायाय् थःगु मनं तुना लिहाँ वइम्ह म्हायाय् मखु। थ्व “ थ्व वया मांम्ह थें
जक न्हायागुं धाःथे याना म्हायाय्या मती दु थें न्हायाथाय् नं तोता तःसा छन्हु बांलाक
दुःख सीका स्यु ला, का माःगु ठीक याना ति, भक्तकृष्णयात सःता कन्हे सुथ न्हापां
पिहाँ हँ”

थुकथं धनकाजिं क्यहँचित ब्वना महसें तोते मखु धकाः कलकत्तापाखे वनेत
भक्तकृष्ण नाप सल्हा याना तुरन्त लिमलाः फमलाः प्रबन्ध याना जुल।

१३. छगू दिपु

कलकत्ताय बुद्ध धर्मावलम्बीतय् वासं च्वनेगु थाय् स्वंग् दु - इडीन अस्पतालया लैय् दुगु धर्मशाला नां जुया च्वंगु बर्मी विहार, महाबोधि सोसाइटी व बंगाली विहार। बर्मी जनताया लागी धर्मशाला प्रख्यातगु वासस्थान। उकिं आपा: याना कलकत्ताय् थ्यँको बर्मी यात्रीत उगु धर्मशालाय् बासं च्वनिगु जुया च्वन। गणेश व स्थविर ऊ. धम्माबुधपिं अनेनेगु कारणं याना: धर्मशालाय् वास मच्वसे बंगाली विहारय् वना वास च्वं वन।

कलकत्ता थ्यँसेनिसं स्थविर ऊ. धम्माबुधं नेपाल कन्सुलेट व बर्मी कन्सुलेतय् पला: हे महिक थितुं थीक बिज्याना गणेशया पासपोर्ट दयेकेया नितिं लिमला: फमला: धावा याना बिज्यात।

१९५१, थ्व ई बर्मा व इण्डिया देश निगुलिं स्वतन्त्र जक जुइ ला:गु ई। न्त्यागुं तुरन्त प्रवन्ध याये अ:पु मज्जनि। यातायातया सम्बन्ध व क्ये वनेगु विषये कडा तिनि, क्यासिकं गणेशया उमेर १४ दँ तिनि दुगु। याकचिया लागी पासपोर्ट पिकया बी योग्यगु क्यसे मध्यनि, मचा तिनि। छ्थी पासपोर्ट याना बी योग्यपिं मां, अबु, थ:थितिपिं नं नाप मदु। उकिं गणेशया नितिं पासपोर्ट लिना यंकु लिसे भन तापाना वना च्वन। अन्तय् “बिलकुल वनेगु बचन बी मफु” धयागु लिसे: जकं पिहाँ क्या बिल। मुकिं कलकत्ताय् च्वने मालिगु अवस्था थ्यंक: क्या च्वन।

स्थविर धम्माबुध नं ल्हा: प्व:चिना भुगुलुं च्वने माला वन। गणेशया लागी ला नांचा चले याना च्वच्वं चतं तोधुल धा:थें उत्साह पिकया कोशिस याना च्वंक च्वंक हे थये जुया व:गुलिं चित्तवृत्ति स्थना साहस पा: जुया खुसुक च्वना च्वने माल।

“भन्ते, छु:पिसं निर्वाण नापं थ्यंका बीफु धया बिज्यात, इच्छा दुसा निर्वाण सुख नापं प्राप्त जुइ धया बिज्यात। तर छुं हे तापा: मज्जुइ धुंकुगु बर्मा देश तक थ्यंका बिज्याये मफुत ला ? निर्वाण धयागु ला ता हे पा:नि खनीसा, बर्मा देश तक हे थ्यंक: वने मफइगु जुलला भन्ते अथे ख:सा निर्वाण धयागु नं छुं सार मदु, फुसुलुगु खँ ख:, किंवदन्ति मात्र ख: खनी।”

वयसं मत्वयेक खँ सःम्ह गणेशया थ्व ध्याचू खं ऊ. धम्माबुधयात न्ह्याबलें वाणं सू थें सुया च्वन। स्थविरं स्वयं थःमं मना छ्वासुका च्वंगु मखया गणेशया थपायसकं चित्त प्रबल जुया च्वँस्यलि छन्हू मखु छन्हू थ्यंका बी फयेक सु अवसर पिया ज्यूकथं छ्वया बी धयागु अधिष्ठान याना तया बिज्यात।

छन्हू पञ्जाबी निम्ह वया बंगाली विहारय् वास याना च्वंम्ह पासा छम्हसित नाप खँ ल्हाना च्वंगु गणेशं आकाभाकां ताल। गणेशं कुशीनगरय् छुं समयतक हिन्दूस्तानी खँ सयेका वःगुलिं हिन्दूस्तानी खँ धाये ल्हाये फु। उकिं पञ्जाबी निम्ह, बंगाली विहारय् वास याना च्वंम्ह नाप हिन्दूस्तानी भाषां खँ ल्हाना च्वंगु आकाभाकां तायेवं वया नितिं आशाया छगू भलक थिना वल।

इपिं पञ्जाबी निम्ह युद्ध जुइ न्ह्यो बर्मा देशय् च्वना वये नपिं जुयाच्वन। इमि लागी बर्मा देश पाखे हानं लिहाँ वनेगु अत्यावश्यक जुया च्वन। कारण बर्मा देशय् इमि कमाइया ज्या ल्यना च्वनितिनि। पासपोर्ट फ्वंगुली अनेनेगु कारणं याना पिकया मब्यू। उकिं ज्यूकथं वने माःगु जुया इपिं निम्ह कन्हे आसाम तक रेल वना आसामं न्यासि वना बर्मा देश वने धयागु खँ ल्हाना च्वंगु।

सुअवसर माला च्वंम्ह गणेश वास्याहाँ च्वना मच्वं। इपिं पञ्जाबी निम्हसित तुरन्त पासा थ्वल। थःनं इपिं लिसेतुं न्यासि हे वनेगु इच्छा दु धयागु खँ कना बिल। गणेशया खँय् पञ्जाबीत पत्याः जुइ मफया च्वन। इपिं हे नं कमाइया लागी मवसे मगाना जक सीसा थसि धकाः आत्मसमर्पण याये माःपिं। गणेश थें छाइसे क्यातुसे च्वनिम्ह मिसामचा छम्हसिया लागी मती तकं तये लायकगु लँ व मखु। उकिं छम्हसिनं “..... ऊ मचाचा जुइ फइगु खः ला ? आसामं बर्मा देश न्यासि वनेत मिजंत नापं आत्मसमर्पण याना वने माःगु। मचाचा थें छाइसे क्यातुसे कोमलपिं वने फइ मखु। लँय् छगू जङ्गल मेगु जङ्गल, छगू पर्वतं मेगु पर्वतत नं पुला १५ न्हुति मछि बिक वने माःगु। मचाचा वयेगु मती तये मते न्हि” धात्थेंगु मनं गन।

“न्ह्याक्व दुःख सी माःसां सह याये फु। जि बर्मा देश थ्यँ जक थ्यंसा गाः। छुं खँ मदु।”

“बिचाः या मचाचातःसकं दुःख सीमाः स्यूला”

“अहँ विचाः याना च्वने माःगु मदु छिं। छु छिकपिं जितः दुःख सिया व्वना यंके मालि धकाः ग्याः ला ? छिकपिन्त दुःख अप्वः जुइ धकाः ग्याना व्वना यंके मं मदुसा वये मखुत का सा।” गणेशं नुगः मछिंका धाल।

“का सो का अथे मखुले सा जिमि लागी धया च्वनागु मखु।

मचाचिया लागी जक का धया च्वनागु। मचाचिया थुलि तक चित्त प्रबल जुया च्वंसा जिमिसं भार कया सःता च्वना, नु छगू खँ मचाचिया छु उद्देश्यं बर्मा देश थपाय्स्कं वनेगु इच्छा जुया च्वंगु ले ? कँ सा का”

चित्त भिं थें च्वंन्ह पठ्जाबीं न्यनेवं गणेशं थःगु उद्देश्य संक्षेपं कन। अले थःत नं ब्वना यंकेत निवेदन यात। पठ्जाबी निम्हसिनं “ज्यू, वये खःसा ठीक याना ति कन्ह वने त्येका काः वये।” धया पिहाँ वन।

बहनी स्थविर ऊ. धन्माबुध शहरं लिहाँ बिज्यायेव गणेशं निहने पठ्जाबीत निम्ह नाप आसाम जुका न्यासि वना बर्मा वनेगु सल्हा जूगू खँ व कन्ह वने त्यना धयागु खँ बिनित्ति यात। स्थविर अचम्म चाया च्वन।

थौं स्थविर शहरय् बिज्याःगु नं गणेशया नितिं पासपोर्टया ज्या याकनं जुइगु लँपु मालेया नितिं खः। थौं सीके दक्व खं ला पासपोर्ट जुइगु लँ खनेदु, निश्चय रुपं सफलता नं दया वःगु दु। आपालं आपाः बीसा लच्छि ति जक खः। थुलिया भित्रे ज्या सिधया वनि। तर गणेशं कन्ह न्यासि वने त्यल धकाः सर्प ब्यांचा नुने थें धया च्वंगु जुया स्थविरया मिखा थपाय्म्वः जुया वल। उकिं स्थविरं “हू गबले जी हँ गणेश मज्यू, मज्यू, अथे ला वने मदु। न्यासि जुइ धयागु मुलि म्यानापु धकाः छं स्यूला ?” धकाः आज्ञा जुया युद्ध जुया च्वंबले इण्डियनत न्यासि वंगुली गथे गथे च्वंक सास्ति नया सीम्वाय् जुइक दुःख कष्ट सी माःगु खँ, भाग्यं थ्यपिं नं रोमया कारणं याना खालि प्राण जक त्यंका मनूया रुप हे मदयेका च्वने माःगु खँ म्यानापुसे च्वंक कना बिज्यात।

गणेशं ऊ. धन्माबुधया खँ क्वचायेक न्यने धुंका “अथे खःसा ला जि थ्व जुनी बर्मा थ्यनि मखुत। पासपोर्ट नं याये मज्यू। न्यासि नं वने मज्यू धयागु खःसा थन थ्व कलकत्ता वया च्वनाया छु प्रयोजन दइगु जुल ले भन्ते ? कुशीनगरय् मजुगुलिं कलकत्ताय् जूसा ज्यूकथं याना काये, मज्यूसा न्यासि वना जूसां थ्यंका बी धया बिज्यानागु मखु ला ? आः छवये मफया ल्हाः लिक्कुंका बिज्याये धुंकुं जुया जिं दुःख कष्ट मब्युसे ज्यूकथं वने धया नं वने मदु हँ, सिना हे वं सां ज्यू थें च्वन मखुला ?” धाधां ख्वबि नापं सो सो वयेका च्वन।

“गात गणेश, ज्यूकथं छवया बी धयागु प्रतिज्ञा जिं थौं तकं मस्थंका नि। थौं शहरय् वनागु नं थ्व हे ज्यां, थौं सीके दुगु अनुसार ला वइगु महिनाय् ज्या सिधइ थें च्वं। छ हथाय् चाः स्वयंबले धाःसा उलि तक पिया च्वने नं मन मदया वः। अन्तय् जि हे मज्यूसा न्यासि वना सां ब्वना यंकेत जिं विचाः यानावं च्वनागु दु। छंगु वयसं

नायू क्यातुनिम्ह मिचामचा जुया जील मजीला, वने जक फइला मफइला धकाः मती वया च्वंगुलिका प्लेनं जूसा जहाजं जूसां छ्वये फयेकेत जिं कोशिस बाना च्वनागु। छं थुलि तकं पी मफुत धयागु खःसा छं स्वया, तर थौं म्हिगः तिनि नाप लाःपिं पञ्जाबीत लिसे ला जिं छ्वये मफु। छ वना छुं छगू जुल धाःसा जि छु कर्तव्य हीनम्ह मजू ? उकिं छ वने खःसा जिं हे न्यासि ब्वना यके। का, गात ला, थुलि सिबे अप्वः मेगु जिं छुं याये फुगु मखुत स्व।”

स्थविरं थःगु नुगलय् दक्क फुकं प्रकाश याना बिज्याये धुंका गणेशया इच्छा अनुसार न्यासि हे वनेगु जूसा स्वयमं धमं हे तः बिज्याये धयागु खँ आज्ञा जुया बिज्यायेवं गणेश छकोलं लयताल। तर गम्भीरं विचाः याना स्वःबले थःगु नितिं कष्ट सिया तःबिज्याइम्ह स्थविर खना करुण चायापुसे च्वना वल।

“अथे जूसा भन्ते, छःपिसं जिगु नितिं तःसकं कष्ट सिया बिज्याये मालि। जूगु जुइ ब्यु, छःपिसं तः बिज्याना च्वने म्वाल।”

“सुमुक च्वाँ, दुःख व सुख जिगु लागी छुं खँ मखु। न्ह्यात्थे धाःसां कन्हे ला वने मज्युनि। कन्हे छन्हु च्वना कंस कलकत्तां पिहाँ वने। धयागु खँ न्यँ, लुमंका ति का हँ।”

गणेशं मेगु छुं खँ बिनित्ति याये मछिना वन। थःगु लागी स्थविरं तःबिज्याःसा बिज्यात, मबिज्याःसा ज्युकथं न्ह्योने लाःगु लं बर्मा देश थ्यंकः वने धकाः जुया च्वंगु व स्थविरया पाखें स्वयेबले नं थुगु अवस्था तकं भार कया ब्वना हये धुंकाः म्हमस्युपिं मेपिं नाप छ्वया बीत न्ह्याथे याःसां मन च्वनिगु मखु। कर्तव्यं च्युत जुइका च्वने मफु धयागु तप्यंगु लँ हे जुल। बर्मा देशय् मध्यंतले धमं हे अप्वः दुःख सिया च्वने मालिगु ख हे खसेलि याकनं दुःखं मुक्त जुइत थुकथं हे ज्यु थें याना याकनं ब्वना यंकुसा तिनि अल्प समयं ज्या सिद्ध जुया याकनं दुःख शान्त जुइ।

थुकथं बुलुमि थें जुया च्वंगु ज्या छगू शान्ति जुया वन। कन्हे खुनु सुथय् सःतः वःपिं पञ्जाबी निम्हसित चित्त बुभ्ने जुइक कारण फुकं कना ठीक याय् माःगु धाक्व ठीक याना वनेगु समययात जक प्रतीक्षा याना च्वन।

१४. चक्र

धनकाजि व भक्तकृष्ण पासापिं निम्ह नेपाः देश ललितपुर शहरं मोटर व रेल नौगढ, मोरखपुर वया अनं रेल हिला गणेशपिं वंगु लँ लिसे गनं क्वाहाँ मवसे वःगु बखतय् ४ न्हु दुखुनु कलकत्ता शहरय् ध्यंकः वल।

पासापिं निम्ह म्हस्यूपिं मदुगुलिं होटल छगुली कोठा कया बासं च्वन। अले गणेश दइ थें च्वंगु थासय् न्यंक वना माः जुल। बर्मी बौद्ध विहार छगु दु धकाः न्यना तःगु दुगुलिं ध्वदू थाय् तक न्यनाः माला स्वत। बर्मी विहार 'धर्मशाला' लुइका बर्मी स्थविरयाके न्यना स्वतं गणेशपिं वःगु दु धकाः हे मस्युगु छँ व स्थविर ऊ. धम्माबुधयात म्हस्युसां उम्ह स्थविर थीं मिहमः तिनि ध्यंकः बिज्याःगु छँ आशा दयेका बिज्यात। अले धनकाजिपिं निम्हस्यां ख्वाः ख्यँया वन।

अनं लिपा मेगु छगु बौद्ध वासस्थान जुयाच्वंगु महाबोधि सोसाइटी वना न्यना स्वत। बिल्कुल व्यर्थ। इमि बंगाली विहार काचाक्क लुममंगुलिं महाबोधि सोसाइटीं पिहाँ वया पुलिसस्टेशन, रेलवे स्टेशन, जेटि, एरोड्रम न्यंकभनं फोन याना माला रोके याके बीत सूचं ब्यु वन। थःपिसं नं दइथें च्वंथाय् तक लुइला लुइला धयागु आशां माला जुल। तर ५० लाख जनता दुगु कलकत्ता शहर छगुलिं न्यंक वना गन माः वना च्वने फइगु।

अन्तय् पासा छम्ह नाप लात। वयागु निर्देशन अनुसार बुद्ध धर्मावलम्बीपिनि मेगु छगु वासस्थान जुया च्वंगु बंगाली विहार सीका बुझे यायेत हटपटं व्वां वन।

पासापिं निम्ह बंगाली विहारय् द्वाहाँ वना छकोलनं न्यना मस्वसे वास याना च्वपिन्त विशेष ध्यान तथा स्वः जुल। अबले बास याना च्वपिं गाक्क दुगुलिं कोठा न्यंक स्वस्वं भिक्षु व शीलवती धाक्वसित क्वथीक क्वथीक स्वः जुल तर वर्मी स्थविर ऊ. धम्माबुध व नेपाःमि शीलवती गणेशया किचः तकं खकं फगु मखु।

थुलिं सन्तोष मज्जया विहाराधिपति स्थविरं दु थाय् वना न्यना स्वत्त। अबले तिति बर्मी स्थविरं व गणेज्ञपिं आसामपाखे पिहाँ वने धुकल धयागु खँ स्पष्ट रुपं सीके इत्त।

“शिष्यपिं, भति लिपा लात का का, इपिं आसाम स्वया वने धुकल। अनं इपिं न्यासि वनेगु लं बर्मा वनिगु स्यु।” बंगाली स्थविरयागु खं याना धनकाजीया मन दिक्क जुया वन। अबलेतिति धात्थे चित्त वृत्ति प्रबलम्ह जूगुलिं साहस पूर्वक आत्मसमर्पण याइम्ह थः क्यहँयागु जोश शक्ति खनाः आश्चर्य चाया वल। आसाम व बर्माया लँपुइ छुं छगु धकाः मयेगु मोटर इत्यादि मदुगु धात्थेगु पहाडया लँ धकाः न्यना तःगु दुगुलिं मन मच्चवं थें नं जुया वल। उकिं उगु पहाडया लँय् मध्यनिवं नाप लाकः वना नापं लित ब्वना ह्ये मालि धयागु विचार लुया वल।

‘अथे जूसा इपिं पहाडया लँय् मध्यनिवं नाप लाइगुकथं जिपिं आसाम वंसा तिति ठीक जुइ थें च्वं, भन्ते, इपिं मुखुनु पिहाँ वंगु ? इपिं आसामय् बास च्वनिगु थाय् सिया बिज्याःसा आज्ञा दयेका बिज्याहुँ भन्ते।”

बंगाली स्थविरं युवक निम्हसित स्वस्वं गम्भीरं विचाः याना बिज्याना च्वन - “थुपिं निम्ह युवकपिं गणेज्ञपिन्त अवश्यं लित ब्वना यंकइपिं ख्वाः वः। यदि आः थत्थे आसाम वन धाःसा धात्थे नं गणेज्ञपिं धोदुइ। धोदुल कि तोता वइ थें मच्चवं। २/४ न्हु थःथाय् च्वना वंगुलिं शीलवती रुपय् बौद्ध साहित्य ब्वनेगुली चित्त अति प्रबल जुया च्वम्ह गणेज्ञया स्वभाव सीका काये धुंगु दु। थुलितक धर्मय् चित्त प्रबलम्ह मिसामचा बर्मा देश याउँक व निर्विघ्न रुपं ध्यान धाःसा बुद्ध धर्मया लागी लाभ दया वइ अवश्यं” बंगाली स्थविरया चित्तय् गणेज्ञया पारमी सहयोग बीगु भावना भय् भय् बीक वयेका बिज्यात।

उकिं स्थविरं ठीकचा जुइक खँ प्रयोग याना समय साला बिज्यात - “अँ आःथें बले आसामनापं ध्यने धुकल थें च्वं। आसाम ध्यान धायेव आसामय् दुगु भिक्षुपिनि विहारय् पलख दुस्वया लँ क्यंक बर्मा देश स्वया तप्यक वनिगु, छिपिं वना नाप लाइ थें ला मच्चन। अथेसां थथे याना स्व रे सा थनं आसामी भिक्षुयाके चिट्ठी न्यना छ्वये। इपिं दनि धाःसा छ्वये मते धाये। लिसः ध्यनेवं हँ रे। वने धुकल धाःसा छिमित विशेष लाभ दइ थें मताः। ध्यबा फुका म्हं जक दुःख सीगु थें जुइ, मथे खः ले ?”

बंगाली स्थविरयागु खँ तर्कपूर्ण जुया च्वन। आः हे थःपिं पासापिं निम्हसियां ल्हाः तुति त्यानुया म्ह न्यला वये धुकल। निन्हु स्वन्हु विश्राम कया तिति आसामय् वने माःसा वनेगु जी थें च्वं। आः अत्थे वना धोमदुल धाःसा निम्ह ग्वाराचिना च्वनेगु

जक जुइ।

“ज्यु भन्ते, याकनं आसामी भिक्षुयाथाय् तार छ्वया न्यना स्वया बिज्याहुँ। स्पष्ट जुइक सीवं जिपिं वने माःसा वने। वने धुकल धाःसा सुया छु लगे जु। लिहाँ हे वनेगु मखाः का भन्ते, जिमित बिदा बिया बिज्याहुँ।” थुलि बिन्ति याना वासस्थानय् लिहाँ वन।

X X X

कलकत्ताया बंगाली स्थविरया पाखें स्यूगु आसामय् दुगु बौद्ध भिक्षुपिनि विहारय् गणेशपिं स्वन्हु न्ह्यो हे थ्यंकः वया च्वने धुकल। बर्मा देश स्वया न्यासि वने फयेक लँ, बासस्थान बुभे याना च्वंबलय् भाग्यवश उम्ह आसामी भिक्षुया (भिक्षुजु स्यान जाति व बर्मी ल्वाक ज्याःम्ह ख्वाः वः) विहारय् बर्मा देश मचिना शहरं आसाम थ्यंक वया च्वपिं स्यान जाति किसिमागःत ट म्ह चूलाः वल। इपिं लिसे खँ जूबले इमिसं न्ह्यन्हु ति विस्तार याना इमिगु ज्या सिधयेवं इपिं नापं तुं यंकेगु खँ ल्हायेवं आसामी भिक्षु नाप सल्हा जुल। आसामी भिक्षुं नं थुपिं किसिमागःत वये वने याना च्वपिं जुया पतिहाकःगु सःतीगु लँ, भय अन्तराव मदुगु लँ स्यू धयागु खँ, मन तयेक वनेफु धयागु खँ व इमिसं धाःथें पिया च्वने मालि थें च्वं धयागु खँ धायेवं आसामी भिक्षुया विहारय् हे एकान्त रुपं बास च्वना किसिमागःतय् ज्या सिमधःतले पिया च्वन।

किसिमागःत ट म्हं स्यान जाति मचिना शहरया आसपासय् च्वंगु गांयापिं जुयाच्वन। इपिं बर्मा देशया जंगलं व पर्वतं जंगली किसित लाना तालिम याये धुंकाः आसाम पाखे सुना नं मसीक वया न्यू वःपिं। सरकारया नियम कानुनयात मिखा पीका किसित खुया विदेशय् पित यंका च्वपिं धाःसां ज्यु। थुगु हप्ताय् ५ म्हति किसिया ध्यबा पूवंक प्राप्त मजुनिगुलिं मेगु छगु हप्ताति विस्तार जुइ तिनिगु खँ जक गणेशपिसं स्यू। ख नं थःपिं लिसे छुं सम्बन्ध मदुगु खँ जुया उलि अप्वः सीके नं माःगु मखया च्वन। थःपिनि नितिं ला लँय् पासा दयेव हे लय्ताया च्वने दइगु जुल।

“गणेश, थन वा !” स्थविर ऊ. धम्माबुधं सःता बिज्यायेवं गणेश आसामी भिक्षु व ऊ. धम्माबुधपिं बिज्याना च्वंथाय् वया छथाय्लिक पुलि लःध्याना फेतुइ धुंका बन्दना याना च्वंबले आसामी भिक्षुं चिट्ठी छपौ पिकया क्यना बिज्यात।

चिट्ठी कलकत्ता बंगाली स्थविरयापाखें वःगु। आसामी भिक्षुयात च्वयातःगु चिट्ठी गथे च्वया तल धयागु मस्युसां थःत हिन्दी भाषां च्वया हःगु चिट्ठी क्वय् च्वया हःथें जुया, व्वन -

धम्मावती,

छं दाजु धनकाजि कलकत्ता ध्यना च्वंगु दु। लित ब्वना यंकेत वया च्वंगु खः।
आसामपाखे वयेत ठीक ठीक जुया च्वन। दु मदु न्यना छ्वये, निश्चय जुइका तिनि
हूँ धकाः समय साला तयागुलिं वयेगु मजुया च्वन। उकिं थ्व चिट्ठी ध्यनेवं आसाम
तुरन्त पिहाँ वने फुसा वेश जुइ। पिहाँ वने धुंगु खँ तार छ्वया हति।

छंगु जय जुइ मा !

..... भिक्षु, बंगाली विहार

कलकत्ता

गणेशं चिट्ठी स्वये धुंकाः स्थविरया ल्हाती लःल्हाना बिल। अले ऊ. धम्माबुधं
“तुरन्त तार बी मालि थें च्वं, मखुसा छं दाजु थन तप्यंक वइ, थुगु अवस्थाय् ध्यंका
लिहाँ वनेगु मती तये म्वाल” धकाः तार बीगु भाला बिया बिज्यात।

“जिं आः थत्थें शहरय् वना तार ब्यू वने। मन धुकक तया च्वना बिज्याहुँ
भन्ते। आः ला ध्यंसा थ्यं मध्यंसा मध्यं लँय् नापं लिहाँ वनेगु मती मतबा।
आः थें बर्मा देशया मूलखाय् ध्यंकः वये धुंकाः लिहाँ वनेत ता हे पाःनि भन्ते”

“अय् आसे जिगु पाखें तार ब्यूसा तिनी जी। छ वने मते।”
आसामी भिक्षु थुलि आज्ञा दयेका “गणेशपिं बर्मा देश स्वया पिहाँ वने धुंकल” धकाः
तार च्वया मनू छम्हसित बीके छवत।

Dhamma.Digital

१५. धुँ

आसाम देशया सीमाना गेटं गणेशयात ख्याना च्वन। सुथबद्धि मोटरं वःबले गेटं तापाःनिगुलिं मन मग्थाःसानं सीमानाय् दुगु शहरय् ध्यंका मोटरं क्वाहाँ वया पलाः छिना वःया गेट न्ह्योने ध्यलिसे म्ह खाना वया च्वन।

ह्वीं ह्वीं वया च्वंगु जनवरीया चतुर्थ सप्ताह हेमन्त ऋतुया फय् ख्वाउँसे च्वना च्वन। ध्व आसाम देशया सीमानां पिने च्वंगु पर्वत च्वका तःजाः मज्सां गनिगु पनिगु मदया च्वंगुलिं थुरुथुरु खाक हे ख्वाउँ। अथेसां गेट लिक्क दुपिं राहदानी अड्डाया हाकीमतय् न्ह्योने ध्यनि थें च्वलिसे गणेशया चित्त ग्याग्थां वया च्वन। ख्वाउँ तक वास्ता तये मफयेक धन्दां हि क्वाना च्वंच्वन। उकिं चःति नापं पिहाँ वइ थें जुया च्वन।

नेपाः देशया पिहाँ वयेगु ध्वाखा पुला वःबले निर्धक्क रुपं पुला वःगुलिं थुलितक नुगः भाराभारा ममिं। तर उगु अक्स्थाय् भतिचाद्धिं बचे जुया वयागु खँ हाकनं लुमना वइबले लोहँतं कये नन्ह च्खुंचा थें नुगः थुरुथुरु खाना वः। कलकत्ताय् ध्यंक वया च्वंम्ह दाजु धनकाजीं नेपाःया गेटय् थें ध्व आसाम व बर्माया सीमाना गेटय् टेलिफोन बिद्या पना मतइ धकाः सुनां धाये फु। थःपिसं पलख जायेवं हे बर्मा देशया बैय् तृति दिके त्यइन। थुजाःगु अक्स्था ध्यंका ज्वंका च्वने माल धायेव सिना हे वंसां जिल।

पासा जुया च्वपिं किसिमागः स्यान्त ट म्हं मनूतय्त जाँचे याइगु थासय् बुलुहँ हे न्ह्योने वना च्वंगुलिं गणेशपिं गुरु-शिष्यपिं निम्ह नं दिना च्वनां मजिल। थःथःगु प्वःघात ज्वना मक्से मगात। स्थविरया मने गथे जुया च्वन जुइ मस्युसां नेपाःया गेटय् दुःख अनुभव याना वये नन्ह गणेशया लागीं मनूत जाँचे याइ थाय् न्ह्योने ध्यलिसे पलाः थातय् मलानावं वल। थुरुथुरु खाना वल।

राहदानी अड्डाया हाकिमत व किसिमागः स्यान्त गणेशपिसं मस्युगु खँ ल्हाना जवाः सवाः याना च्वन। खँ ल्हाल्हां किसिमागः स्यान्त नायःम्हं स्थविर व गणेशयात पचिनं सुया क्यंबले हाकिमं छर्याँ संकुगु खन। आः छु यायेगु काः, आसामं पिहाँ वनेगु वचन जकं मबीगु जुल ला !

५ मिनेट ति वन, खँ सिधःगु मखुनि। चिकुगुलिं म्ह छम्ह तोपुइक गां न्यना तःम्ह गणेशया धन्दां याना चःति नापं पिहाँ वल। किसिमागः ३/४ म्हेसिनं नं ज्वना वःगु प्वःचा पीचा दिका हाकिमयात धाः वन। लिपा सकलें छखा छँ दुने द्वाहाँ वन पलख जायेका पिहाँ वया स्यान नायःम्ह न्ह्यख्वालं वनेत वचन बिल धाः वल। अबलेतिनि गणेशया धन्दाग्वारा कुतुवन।

इपिं स्यानत नं थ्व लँय् जुया च्वपिं जूगुलिं इमि नितिं थ्व ज्या छुं थें मखु। किसि यक्व ज्वना हया मीफत धायेव गेटपालेतयत् नं आपाः आपाः हे उपहार छटे याये माःगु ला दस्तुर हे जुल। थुकथं थ्व लँय् ज्या याना च्वपिं जुया थ्व ज्याय् स्थविर व गणेशपिं नापं वया च्वंगु ला छुं प्रश्न हे मखु। उकिं गणेशपिं छथ्वःसिनं पलखं हे बर्मा देशया बैय् अःपुक पलाः तये फया वन।

निभाःद्यः बालाक त्वये धुकुगु जुया नं खसु छधी जुया क्वाहाँ वया च्वन। खसु याना द्यः खने मदया ई पूरा मस्युसां ट बजे स्वया न्ह्यमथ्याय् धुकल धयागु अनुमान याये फु। तर जंगल नं बुलुहुँ बुलुहुँ स्वातुया वया च्वंगु खनेदु। यदि छुं गथें जुया धुँ-चितुवातयगु अन्तराय् छथासं पिहाँ वःसा काघाक्क छले जुइत हे थाकुइ स्वाः वः।

न्ह्योने नायः जुया वया च्वम्ह स्यानथा ल्यू ल्यू जक वना च्वने माः। गणेशया लागी व क्वाहाँ वंसा क्वाहाँ वन, व थाहाँ वःसा थाहाँ वल, क्वाहाँ वन, थाहाँ वल, थाहाँ वल क्वाहाँ वन यायां जंगल पर्वतया कुलां कापिचाय् पूर्वपश्चिम उत्तर दक्षिण छुं मसीक न्ह्योने लाःथाय् वना च्वं थें जक जुया च्वन।

न्ह्योने स्यानत निम्ह, इमि ल्युने गणेशपिं गुरुशिष्यपिं, इमि ल्युने बाकि किसिमागः स्यानत। थुपिं छथ्वःया लागी थःथःगु प्वः थमं कुबिया खसुं तोपुया न्ह्योने तातापाक स्वये खने मदयेक तुं खःसां खः, मखुसां खः याना अन्दाजं जक निःशब्दं पलाः छिना च्वने माः।

छधी छर्पाँयगु खसु चिला निभाःद्यः थिना वःबले तिनि सुथय् १० बजे जुलं मयात धकाः सिल। गणेशपिनि लँ ततःजाःगु पर्वतया दथ्वी मट्टिक वना च्वने माःगुलिं जक हि क्वाना चिकुगु लना च्वं थें च्वं। तुति ला वाईया मिना कछिं ल्हाना च्वन।

“अय् मयजु, त्यानुल ला ? बाय् च्वनेगु थाय् सःतिना वये धुकल छु।” नायः स्यान् बुढां लिफः स्वया बर्मी भाषां न्यन। त्यानु मजुनि धकाः छ्यौं संका न्हिला वयने माःसां धात्थें ला छु जक धाःसा दी मास्ति वये धुकल।

छगु पर्वतं मेगु पर्वत चाःहिला छखे जक स्वया वना च्वम्ह न्ह्योनेयाम्ह स्वान् बुढां लँय् निभाः जः मखयेक इवाम्म तोपुया च्वंगु तःमागु सिमा छमा पचिनं सुया

कथन। बाय् च्वना जा थुया नये त्वने यायेगु खँ कन। अले तिनि लय्ताया उगु सिमा क्वय् तःतःपला छिना वन। ध्यना कथं गणेश ल्हाः तुति चक्कंका ध्याचाक्क फेतुत।

“स्व, स्व, मय्जुचां त्यानु चाल का, का, न्ह्यः वइ थें च्वंसा छँनि छँ। जिमिसं जा थुइ।”

नाथो स्यान् बुढा गणेशयात थाय् बिया थः मन् छम्ह छम्हेसित म्हतिं म्हतिं ज्या बिया न्हिनेसिया लागी ज्वना वःगु प्वलय् च्वंगु पिकया नये त्वनेगु प्रबन्ध याना सना च्वन। गणेश थःगु वसः लाया चता वाना गोतुला च्वन। स्थविरया छःने स्वये त्यानु पहः मवःसां सिमा बःकया ल्हाःतुति चक्कंका फेतुना बिज्याना च्वं स्वयेबले गाकं त्यानुगु पिज्जया च्वन।

खसु भति पाः जुया वःसां सूर्यया रश्मिजाल चक्कंगु ला खनेमदुनि। ततःजाःगु पर्वतया भोले न्ह्यपना तःगुलिं चिकुगु व ख्वाउँगु फय्या बाधां गुलिखे बचे जुया च्वन।

गिरि कन्दरां कलकल न्ह्याना वयाच्वंगु निर्भरया नीर रव व जंगली भंग पक्षीतय्गु स्वाभाविक हाला च्वंगु गीत ध्वनिं त्यानुगु बुलुहुँ बुलुहुँ तना वना च्वन। गणेशं वने धुंगु लँ व वने मानिगु लँ अनुमानं गुणे यायां आः थःपिं ध्यंका गोतुला च्वनानु भूभाग थः तःसकं ध्यंके इच्छा जुयाच्वंगु बर्मा देशया भूभाग हे जुल धयामु अनुभूतिं गाक्कं साहस थकया व्यगुलिं त्यानुगु तीजक तीजक क्वलानाव वया च्वन। सुथय् अरुणोदय मजुनिव दना वयागुलिं आः थत्थें छँ जक छंसा न्ह्यः नापं वइगु सम्भव दु। अथेसां बर्मा देश दुने ध्यंका वया च्वने धुन धयामु हर्ष याना न्ह्यलं ब्वाके मबिया च्वन। वया मनय् वया च्वन - बर्मा देशय् ध्यना च्वने धुंकल। गुलिचां मदवं जि च्वनेगु मोलमिन् शहरय् ध्यंका मतिं तुनागु बौद्ध साहित्य अध्ययन धारण पालन याये दइन। थःगु जन्मभूमि नेपाः देशयात धेरवाद बुद्ध धर्म रश्मिं आः थिना च्वंगुसिकं अप्वः थिकेत कोशिस याये मालिगु अवस्था वइन।

“का का दँ मय्जु, जा नये त्यल” नाथः स्यान् स्थविरयात आदर गौरवं भोजन प्रदान याये धुंका गणेशयात नं लपते चक्कंका हा भवालाहाँ वयाच्वंगु जा तातां विचारय् मग्न जुया च्वम्ह गणेशयात सः बिल। ला मनःम्ह गणेशया लागी तरकारीया नामं विशेषे छुं मदु। जाया छःने मना चःगु चनाय् चि हाहाः याना बिया तल। सुकूला दुसां गणेशया लागि प्रयोगय् मव। न्ह्यागु जूसां सुथबद्धि त्यानुक छुं हे मनसे वःगु प्वाःयात न्ह्योने तयातःगु जा व चनासां थना फुदक लः त्वना लुदने माः।

नये त्वने धुनेवं स्थविर व गणेशपिं सहित यात्री पासापिं सकस्यां प्वःपी मिले याना दिना च्वनां ज्यगु मखया थःथःगु भाग कुबुया न्ह्योने पलाः न्ह्याके माल। नये

त्वने धुंगु जुया बल भति पिहाँ वःगुलिं सुथय् स्वया चलाकं पलाः न्ह्याना च्वन।
यात्रा नकतिनि शुरु जक जूगु चीपलाः याना छिना च्वनां ज्युगु मखु।

न्हिनेसिगु यात्रा भं भवःचाः। किसिम किसिमपिं जंगली भंगःपंक्षीतय्गु
सुमधुर गीत ध्वनि व लुमुगु सूर्य रश्मिं खयेका जंगल पर्वत मार्गया वाउँसे वैँचुसे च्वंगु
न्ह्याइपुगु दृश्य लुदकं फुदकं स्वये खने दया च्वं च्वन। तांनोगु निभाःजः मखुगुलिं
त्यानु धयागु नं मदु। थाहाँ क्वाहाँ जुइ माःगु लें खःसां आःतकं थाकुव वने माःगु
थाय् खने मदुनि। उकिं आःयागु यात्रां गणेशयात न्ह्याइपुका तल। ततःजाःगु पर्वत
च्वकाय् खसु चिला मवंगुलिं च्वका खनेमदु। ध्व प्रदेशय् दुगु पर्वतया जाः गणेश थें
पर्वत प्रदेशी नेपाःया न्ह्याय्मचा छम्हसिगु लागी आश्चर्यगु धकाः धाये थाय् मदु।
अथेसां ध्व बर्माया जंगल पर्वतया वाउँसे वैँचुसे क्यातुसे च्वंगु प्राकृतिक सुन्दरता ला
नेपाः देश लिसे मिले मजू। आः थें जाःगु समये आः थें जाःगु ऋतुइ नेपाः देशया
जंगल पर्वतय् च्वापुं याना सिमाहः हाया वया खालि सिं कच्चा व सिं त्याः जक जुया
च्वं च्वनि।

सिरिरर सिरिरर वया च्वंगु वायु मण्डलय् भःभः धायेक ह्वया च्वंगु
पर्वतीय स्वांथा गन्ध नँतुना कलकल न्ह्याना वया च्वंगु निर्भर नीररव व सुमधुर
भंगः पंक्षीतय् शब्द श्रवण याना कय् कय् कुना चाःचाः तूगु वन मार्गय् याउँक
सिचुक यात्रा याना वया च्वँच्वं निभाःघःया जः बलुया पर्वत च्वकाया छखे कुनय्
बीत बीत सना च्वंगु अवस्था थ्यंकः वल।

किसिमागः स्थानतय्सं इपिं न्ह्याबलें जुयाच्वंगु लं तुं लिहाँ वयाच्वंगु जुया
नितिं निभाः बी थें च्वनेवं हे न्हापा बाय् च्वना वयागु पुलांगु थाय् थ्यनिन धकाः थवं
थवे धया भं चलाखं पलाः छिना च्वन। याकनं वासय् थ्यंका बहनिसिया नये त्वने
याना च्छिद्र गुप्तं च्वनेत थाय् थी लासा लिसा प्रबन्ध याना च्वने मानिगु हे नं खः।

“त्यानुल ला भ्वाती ? (मचाचाम्ह शीलवती) बाय् च्वने थाय् थ्यनिन बल
पिका” - स्थान छम्हसिनं गणेशयात ‘भ्वाती’ धकाः नम्र व सभ्य वचनं सःता
हःपाः बिल। गणेशं न्हिला “थन बहनी घने मज्यू ला ?” धकाः सःसः थें बर्मा भाषं
न्ह्योने पाखे पचिनं सुया न्यन। उम्ह स्थान् नायकं छयौं संका क्यन। गणेशया
विचाः ताहाकः जुया वन। धात्थें ला ध्व जंगल ध्व पर्वत प्रदेश बर्मा देशया बःने
पाखे लाःगु उच्च घनघोरगु पर्वती भूमि प्रदेश, आसाम-बर्मा सिमाना जुया किसि,
धुँ, चितुवा इत्यादि वनजन्तुत सुला च्वनिगु प्रदेश खः। आःथें न्हिनेसिगु यात्राय् लें
बामलाना त्यानुइगु सिबें चतुरपिं किसिमागः स्थानतय्गु कृपां जंगलय् मेगु छुं भय

विघ्न दुग् मखु। न्हि फुना निभाः बित धायेव भग्ः पंक्षी, भयानकपिं वनजन्तुत उखे
 थुखे गर्जे जुया न्हिता जुइ। उकिं बहनी ध्व घनघोर प्रत्यन्त जंगलय् बाय् च्वना घने
 धयागु कल्पना तकं याये ग्यानापु। पासा जुया च्वपिं किसिमागःत ला ध्व लँय् वये
 वने याना च्वपिं जुया इमिसं थुगु विषये मथे मती तथा च्वन जुइ धकाः मस्यसां
 गणेशपिं गुरु शिष्यपिं ला बहनियागु कल्पना यायां ग्याः त्वचं पुंका च्वन।

पर्वत छेपाखे निभाः बी थें च्वंगु ई, घडीया ल्याखं ४ बजेति तिनि जुइ थें
 च्वं। अथे नं न्हिच्छं खने मदयाच्वंगु खसुत, सिरर सिरर वया च्वंगु फसय् बुलुक
 बुलुक चक्कना क्वाहँ वया च्वने धुंकुगु जुया ख्वाउँ नं बढे जुजुं वया च्वन।

बाय् च्वनेगु थाय् ध्यनिन धाःसां न्ह्योने नायः जुया वना च्वन्ह किंसिमागःया
 पलाः मदीनि। मुलितक तापाःनि गुईती तक वने मालिगु जुइ स्युगु मखु। न्यना
 स्वयेत धया स्वयेत बर्मा भाय् बांलाक मसःनिमुलिं न्यने फुगु मखु। स्थविरयाके नं
 दक्क खँ न्यना च्वने छाःगु मखया म्हुतुप्वाः तिना तुं पलाः छिना च्वने माः। इमि
 पलाः मदीतले न्ह्याक्व त्थानु चाःसां पलाः छिना वनावं च्वने मानिगु।

“का, का, ध्यन, ध्यन” पर्वत छचाः चाःहिला इवाम्म च्वंक सिमात दुगु माथं
 वं थें मवं थें च्वंगु थासय् ध्येचुया वनिन थें च्वंगु बल्चा थें जाःगु खनेवं न्ह्योने वना
 च्वन्ह किंसि मागलं लयलय् तातां तिस्सलं हाला ब्वाँय् वना प्वःचा पीचात दिकल।
 ध्व थाय् खः इपिं वंबले बाय् च्वंगु थाय्। उगु थासय् सकलें दी धुंका जा थुइक सपिसं
 सना मि च्याकपिसं च्याका मुलिसिनं बल्चा ल्हवना च्वन।

सिमा कचा सिं व पं ध्यना बल्चा दयेकथाय् गणेशपिं गुरु शिष्यपिसं नं वना फुथे
 ग्वाहालि ब्यू जुल। तर किसिमागःतयसं ग्वाहालि याके मब्यू। याउँक सुमुक फेतुना च्वँ
 धकाः इमिसं हे छन्हस्यां छग् मेन्हस्यां छग् यानाः धाराधुरु दयेका यंकल। उघिने
 माक्कं हाकः दुगु, पौ व वालं छिना गुप्तगु व गंगु सिमा हः लाया तःगु बल्चा छग् तयार
 जुल।

“का, म्थ्याय्मचा, धन च्वँ, स्थविरया नितिं थुथाय् का” - नायः किसिमागलं
 बल्चाया दुने थ्यंक लाःगु सुरक्षितगु थासय् गणेशयात व स्थविरयात बल्चाया फुसय् थाय्
 बी धुंकाः थःपिं छचाख्यरं चाः हुइक थाय् काल। अनं लिपा मिया हँय् मिजः पाः
 मजुइकेत त्थं दुपिन्त गंगु सिमा कच्चा मायेका मुंके बिया तल। पलख लिपा क्वालः
 दायेकाः छ्ता प्रकारया सिमाहः तथा गणेशपिनि गुरु शिष्यपिन्त पान याकल। गणेशपिनि
 गुरु शिष्यपिसं बहनी मनइगु जुया इमिसं ब्यूगु क्वालः जक प्वाः फुदंक पान यात। क्वालः
 त्क्ने धुंका तिनि न्हिच्छं त्थानुका वःगु फुकं क्वलाना ख्वाउँ नं भति तना वन।

नायः किसिमागः नं बहनिशिया नये तवने सिधयेका गणेशपिं गुरु शिष्यपिन्त याउँक आनन्द थःथःगु थासय् सुखं न्ह्यः वयेके नितिं बिन्ति थाये धुंकाः थःपिसं द्यँ हे मद्यसे पालं पाः निम्ह निम्ह याना पाः च्वने नितिं पाः बिया च्वन। अनं लिपा खँ-खँ अप्वः ल्हाना मच्वसे द्यनेगु पाःपिं द्यना, पिया च्वनेगु पाःपिं निम्ह मिया द्यँ पाः मजुइकेत सिं तँतं पिया च्वन।

हेमन्त ऋतुया मध्य इलय् जंगलया बिच्ये बहनी द्यने माःगु दुःखयात स्वयं अनुभव याना निति बांलाक सीका काये दत। फय् मज्वयेके मफुगु सिमाहःया बल्या याके फय् वक्व पत्तिं खसु व सीतयात पना तये फुगु शक्ति मदु। न्ह्याक्व भुत्तु भुना तोपुया च्वंसां गुप्त जूगु मखु। स्यावलाहः बःबः लाया ज्वना वक्व फांगां छधी छपाँय् जुइक भुत्तु भुना तःसां सीतं याना दुने क्वँ कौं तकं थँ दिक ख्वाउँया च्वन धकाः गणेशं मती तया च्वन। खसुं तोपुया पु ख्वये येक ख्वाउँगु नेपाः देशय् जन्म जूम्ह जूसां गुप्तगु छँ दुने फांगा बःबः फया वःम्ह जुया थपाय्सकं छाःगु सीतया अनुभव याये मनंगुलिं गणेशं तुरन्त न्ह्यः वयेके मफया थुरुथुरु खाका च्वन। बल्याया लुखां भतिचा उखे द्यँ नापं च्यनाच्वंगु मिया तेजं नं बल्या दुने च्वपिं मन्तय्त लुमुका तये फुगु मखु। गणेशया लागी ख्वाउँया न्ह्यः मक्व पत्तिं कठ वःगु परित्राण जक चिचीसलं पाठ यायां असहः। कुशीनगरय् ७ लातक विस्तार जुया च्वंबले मद्दिक बहनी पाठ याना वःगु परित्राण ११ पु आः थें जाःगु जंगल पर्वतया बिचय् भय विघ्न अन्तराय विनाशया लागी भरोसा कायेत दकले भिंगु शस्त्र हे मखुला !

किसिमागःत त्यानु चाःगुलिं भर्वाँ भर्वाँ सः वयेक द्यना पाः च्वनेगु भार दुपिं निम्ह नं कर्तव्य मस्यंक मिया द्यँ द्यँ हे मद्यसे सिं तया पिया च्वन। गणेशपिं गुरु शिष्य निम्हसिनं तुरन्त न्ह्यः वयेके मफु। बुद्ध बन्दना, परित्राण, मैत्री भावना पाठ याना च्वं च्वन। थुकथं घना जंगलया दथ्वी बहनीयागु अवस्था मती दु थें ग्यानापुसे मच्वं।

सिरिरर सिरिरर वया च्वंगु ख्वाउँ फय् प्यात्तपित्त कुतुं वया च्वंगु शीत विन्दु सुति, ससःतिक कलकल मिक कब्बां वया च्वंगु निर्भर ध्वनि लिसें क्षणिक क्षणिकतय् दया च्वंगु चान्हस्या वन जन्तुतय्गु सलं याना शुद्ध रात्री निस्तब्ध मजुसां लँय् त्यानुका वःपिं गणेशपिं चान्हस्या थ्व सलय् ताउत न्हाय्पं बिया च्वने मफु, गबय्त मजावं व वन जन्तुतय्गु सः तापाना तापाना वँवं अन्ते विलीन जुया वन।

गबय्त बिक न्ह्यः वल थें मस्यु, चिल्लाय् दना हाःगु सः थ्वया वय्व गणेश थारामारां न्ह्या लासां जरुक्क दना वल। गणेशपिनि गुरु शिष्यपिं बाहेक सकलें पुतुं फेत्तुना चिल्लाय् बुबुं हाला च्वंगु अचम्मं स्वये दया च्वन। गणेश ग्याःपहलं लासां

जुरुक्क दना वःबले गुलं किसिमागःतसें मिया हँ भं च्याना वयेक गंगु सिमा कच्चा साया च्वन, खसु नं रात्रिया प्रथम पहरय् स्वया ख्वातुक क्वाहाँ वया च्वन, मिलापु सिं नं खसुया बिचे उखे थुखे मदयेक वां छ्वया तःगु खनेदया च्वन।

गणेशं अपरिशुद्ध दृश्य खना अयथय् धकाः छुटे याये मफुगुलिं स्थविरया न्ह्योने वना तीजक न्यना स्वत - “छु जंगु भन्ते ?”

“धुँ धाल ला छु धाल वल हँ। हं पर्वतया कापिं मिखा निगः ततःग्वयेक त्वाल्ल कना च्वंगु, मिया तेज खना ग्याना च्वंगु हँ। छुँ जंगु मखु, हँ घं हँ। नकतिनि बाचाई तिनि जुल।”

स्थविरया खँ धुँ वल धकाः थुसां किसिमागःतय् वीर्य खना गणेशयाके थारा न्हुगु, ग्याःगु चित्र तना वन। छ्चाःख्यरं च्वपिं किसिमागःतय्सं थ्व घटना छुँ मज्जि मगाःगु समस्या धकाः मती तःथें मच्वं। न्हापा लिपा खना च्वथें स्वया च्वथें जक मती तथा च्वं स्वाः वः।

“अय् म्हायमचा, छँ, छँ, ग्यायमते जिपिं पाः च्वना च्वनागु दु छु।” - नायःमह किसिमागलं गणेश दना फेतुना च्वंगु खना थःगु थासय् तुं च्वना धया छ्वत। गणेश मेगु विशेषे छुँ-छ्वां न्यना मच्वसें हाकनं घन। अनं लिपा नाइसे क्यातुसे च्वना ला हि बढे जुया वया च्वंगुली नं त्यानुका वःमह गणेश हानं न्ह्यलय् दुबित।

भंगःपंक्षीतयगु कालल-कुलल शब्दं गणेश लासां दना वःबले निभाःजः वया च्वने धुकल। बल्चाया पलि सिमा कच्चाया कापिं शीतविन्दु प्यात्त पित्त लासाय् कुनय् कुतुं वया प्याना च्वन। पाः च्वना च्वपिं निम्ह बाहेक सुं नं लासां दना वःगु मखुनि। गणेशं फाया तःगु फांगा तीजक उला स्वःबले पिनेयागु शीतं नुगः हे थुरुथुरु खायेक चिकुसे च्वंका बिल।

“घना निं च्वँ, न्ह्यथ्याःनि” - पाः च्वना च्वंमहं गणेशयात तापाकनिसें धया हल। अले फांगां तीजक फाया भुत्तु भुना च्वंच्वन। घनेगु इच्छा मदये धुकुगुलिं परित्राण जक चीसलं पाठ याना च्वन।

निभाःघः तन्न त्वयेव तिनि सकलें लासां दना सुथसिया नितिं नये त्वनेगु ज्वरे याना हल। प्वःचा पीचात नं ठीक याना च्वन। थुकथं जंगलवासया छगु रात्रि याउँक फुना वन। गुकिं सकस्यां लय्ता वय्का च्वन।

१६. सर्प

कन्ह्य खुनुयागु यात्रा तःसकं थाकु। प्रथम दिन्य् थें छगः पर्वतं मेगु पर्वतय कापिं चाःहिलां जक माःथाय् ध्यंकः वने फइ मखुगु जुयाच्वन। तःसकं तःजाःगु पर्वत छगः भवः चायेके मानिगु। न्हापा किसिमागःत किसि गया वःगु लैं जूसां धःस्वाःगु पर्वतय् लैंपु सी मदु। चिचीमागु सिमाचात बःकया गये माः। आपालं दुःख कष्ट सी माः। गबलें गबलें न्ह्योने वना च्वम्ह किसिमागःया लैंपु तना च्वनिगुलिं गुलिखे वने धुंका नं व हे थासं हानं क्वाहाँ वया च्वने माःगु अवस्था नं दु। उजोगु अवस्थाय् धाःसा दुःखकष्टं कोशिस याना थाहाँ वने धुंका हानं क्वाहाँ वया च्वने मालिगुलिं ख्वये मास्ति तकं वः। थुकथं सुथबद्धि पहाडया लैंय् जक वने मला म्हिगः न्हिच्छ वयागु लैंय् स्वया थ्व सुथबद्धिया लैंय् सच्छि दुगं दुःखकष्ट नये माः। दुःख कष्ट नये माः थें थाहाँ नं वने माःगु लैं जुया भवः नं याकनं मचाः।

तःजाःगु पर्वत-इवःया च्वकाय् ध्यंबले सुथय् १० बजे पुला वने धुकल। उगु पर्वतं न्ह्यःनेयागु लैंय् थयेक मिखा ब्वये लाःगु बखतय् सास नापं ताहाकः जुया वन। थ्व धःस्वाःगु पर्वतं क्वाहाँ वने धुंकाः भन् थ्व पर्वत स्वया नं ततःजाःगु पर्वतय्सं न्ह्योने पना च्वन तिनि। उलि जक मखु, पर्वतया भो, पर्वत च्वका, पर्वतया गाः, पर्वतया भरना व भाःपाःत नं मन हे इयातुसे च्वंक मन हे क्वतुंक चाःचाः तुला तैंतैं लुया, कय् कय् कुना, ब्येब्येक्वया च्वंगु खने दया च्वन। न्ह्यागु जूसां थीं सुथय्या लागी ला थुगु पर्वत श्रेणीया च्वकाय् तुं दिना नये त्वनेगु प्रबन्ध याये मालि।

म्हिगः नसा क्वाहाँ वंसां थीं आपाः त्यानु चाःगुलिं ला मस्यु नसा क्वाहाँ मवं। म्हिगः नःगुया बच्छि ति हे नं बलंतलं नुना छ्वये माः। जां बाहेक किसिमागःतय्सं लैंय् लुइका ज्वना वःगु जंगली केरा नं पु लिकया ४/५ पुति नल तिनि। न्हापा नयेगु साधारण केरा पायेपु जूसां पु यक्व दुगु जुया ४/५ पु नःसा तिनि साधारण केरा छपुनिपुतिया मात्राय् जक प्वाथय् थ्यनिगु जुइ ख्वाः वः।

निहनेयाम् यात्रा क्वाहाँ वनेम् जक। थाहाँ वयेम् लैय् थाक्या क्वाहाँ वनेम् लैय्
 अःपुइ थें धयाम् मती। धात्थें ला मनोकल्पना व दृष्टान्त मुलिखे पाः। क्वाहाँ वनेम्
 लै भन् अप्वः थाकु। थाहाँ वनेम् लैय् बःकयाः वये माः थें क्वाहाँ वनेम् लैय् नं बः
 कयाः वने माः। ध्वया सिबें स्वत्यान्ना पुइक कुतुं वनिम् भयं थामे याना च्वने माःम्
 ज्या छम् थाहाँ वयेम् लैय् स्वया अप्वः जुया च्वन। उकीसनं गबलें गबलें तुति चुलुया
 कुतुं नं वने यःनि। उजोग् अवस्थाय् चिचीमाम् सिमाचात उपकारी जुया च्वन।
 धोदुम् बःकया उत्तिकं थामे याना च्वने फुसा तिनि सुक्विस्ता दु।

गनं गनं सिमात तापाना छधी छर्पायम् च्वामुसे च्वामुसे च्वना धधःस्वाःम् ल्वहँ
 चट्टान स्वातुक दया च्वन। उजोथाय् भन् म्यानापुसे च्वं। अथे छधी छर्पायम् च्वामुसे
 च्वामुसे धःधःस्वाःम् ल्वहँ तैँँ दुम् थासय् ध्यन धायेवं क्वय् जक क्वाहाँ वने धयां मज्यु
 न्ह्याक्व तापाःसां पर्वतया सिथं सिथं वने माः। मुकिं सत्तीम् लै नं तापाना च्वनिम्।

प्रथम दिनय् थें वना जक च्वने मफु। माथवंग् थाय् धोदुया दी ज्यु थें च्वंसा
 दिना दिना वने माः न्ह्याबलें लाकां नं न्ह्याना तये ज्युम् मखु। मुकिं पालितः हीसे
 च्वना स्याना च्वन। गुरु भन्तेया पालितःलय् छथासं हि पिहाँ वःमुलिं कापतं चिना
 तःम् नं स्वया च्वने माः।

थुकथं थैया लागी ध्व पर्वतया क्वय् फेडी ध्यनेवं मेम् पर्वत छम् थाहाँ वने मफये
 धुंकुम् जुया ४ बजे जुइ न्ह्यो हे बासं च्वनेम् जुल। ध्व थासय् ला न्हापायाम् भ्वाथः
 बल्चा हे नं मदया च्वने धुंकल। थुकिं न्हुम् बल्चा छम् दय्के मानि। खसु नं न्ह्यथ्याकं
 हे स्वातुसे दम्म च्वकं क्वाहाँ कया च्वंगुलिं बल्चाया पौ, वाः न्हापा स्वयाः गुप्त रुपं
 तोति पुया स्वाउँम् चोटं बचे जुइ फयेकेत व वन जन्तुतयम् विघ्न बाधां विशेष मुक्त
 जुइत मिया रास बल्चाया निखेर नं दन्के याना तये मालि। बल्चा दयेकेम्, सिं मुंकेम्,
 मि च्याकेम् व नये त्वनेम् इत्यादि ज्या सिधयेवं म्हिमः बहनी थें हे पाःच्वपिं च्वना, घपिं
 घना बहनिसिया बास शुरु जुल। मणेशपिं गुरु शिष्यपिनि ला यःथेंजाम् पाः दुसां
 परित्राण पाठ यायेम् व मैत्री भावना भाविता यायेम् त्रत द हे दु।

थौं बहनी म्हिमः बहनी थें धुँ इत्यादिया किचः तकं छुं खने मदु। खालि तापाकं
 निसें वन जन्तुतयम् हाःसः जक तायेदु। उकिं हे खसुं मुंका च्छिदं आनन्दं घने दु।

स्वन्हु खुनुया यात्रा निन्हु खुनुया थें पहाड थाहाँ क्वाहाँ जुइ माःम् बांमलाःम्
 यात्रा ला मखु, अथेसां चीचीजाःम् पर्वःचात पुला वना च्वने माःमुलिं सुबिस्ता धयाम्
 तु दुम् मखुनि। तर थाहाँ क्वाहाँ जुइम् स्वया भति माथवंग् लैय् वनेम् आपाः ज्मुलिं
 तःसकं कष्ट धयाम् नं मदु। जंगल पर्वत स्वातुसे च्वंसां किसि मामःत न्हापा किसित

नापं वःगु लँ अनुसारं जूगुलिं बांलाक सी दया च्वंगु जुया द्वनिगु भय छता मदु।

थीं सुथे गणेशया न्ह्योने थ्यंक वना च्वनेगु जोश वया च्वंगुलिं न्ह्योने वना च्वंम्ह किसिमागः स्यान्यात लिभयाना सी दुगु लँ लिसें तप्यंक लिना वन। किसिमागः नं लँय् विघ्न बाधा मदुगुलिं रोकटोक याना मच्वंसे गणेशया ल्यु ल्यु तुं स्थविर लिसे खँ ल्हाल्हां बुलुहुँ बुलुहुँ वना च्वन।

लँ भ्यसेहे लूगु पर्वत लिसें गाः वंगु गाःया सि जवे लाका सिमा व भारपातया दथुं चाःचाः तुला कय कय कुना वना च्वन। खवपाखे ततःमागु सिमातयसं लँ त्वषुया तल। जवे पाखे गाःया दुने च्वंगु ततःमागु सिमातयसं लँया सि धीथें धीथें जुया च्वन।

गणेशं क्यातु निभालय् थ्वः थ्वः मुना म्हिता च्वपिं भंगः पंक्षीतयत् स्वस्वं भ्यसे लूगु पर्वतया लँलिसे उखेंथुखें स्वया लयलय् तातां पलाः छिना च्वन। खसुया जाल न्हापाया दिने स्वया नं सालुया च्वंगुलिं प्राकृतिक दृश्य यइपुसे च्वना स्वयां स्वये मगाक सौन्दर्य जाया च्वन। गणेशपिं न्ह्योने थ्यलिसे उखे थुखे ल्ह्यया ल्ह्यया व्वया जुयाच्वपिं चिचीधिकःपिं भंगःपंक्षीत छथ्वः नं म्याना व्वया च्वपिं थें मच्वंसे सुलाकासा म्हिता बिस्युं जुया च्वपिं थें जक च्वं। सिमा सिमा, कच्चाय् छोने च्वपिं रंगी चंगीपिं भंगःपंक्षीत गणेशयात खनेवं स्वये मनंगु आकृतिं याना म्याः भावं भुरुरर भुरुरर व्वव्वं त्यारारर तुरुरर च्यारारर चिरिरर हाला म्हिता जुया च्वंगु आश्चर्य अद्भुत दृश्य खना थवं थवे वं क्यात वं क्यात वातां वातां स्वया नाना प्रकारया खँ ल्हाना च्वंगु ला धया थें च्वं।

अबले लाक्क गणेशया न्ह्योने ५ गजति उखे चला ला, जरयो ला छु थें मस्यु ह्याउँसे बांलाःम्ह पशुचा छम्ह पुलुक धायेक लँ त्वाःल्हाना बिस्युं वन। वन जन्तुया वेग आश्चर्य चाये बहः जू। लँया खवेपाखेया भालं पिहाँ वया लँ लिसे ५ गजति न्ह्योने बिस्युं वने धुंका भति क्वथ्याःगु क्वाहाँ वनेगु लँ छमू लुइवं सुत धायेक गाःया क्वय् बिस्युं वन। गणेश आकाभाकां थारा न्ह्या काचाक्क पलाः लिचिला च्वन।

अबले हे भांगरां भुंगुरं, शब्द खवे च्वंगु भालं ताये दत। पलख लिपा स्याल्ल सिल्ल धायक सिमा हःत सना वल। पलाः लिक्का च्वंम्ह गणेशया हि सुना वन ला धयाथें च्वंक म्याना भयाच्याक फेत्तुना भ्वेकना च्वन। कारण गणेशया म्ह त्याःपाय् त्याःम्ह हाकुसे च्वंम्ह सर्प छम्ह लँया खवेपाखे सिमाप्वलं पिहाँ क्ये धुंकाः न्हापा पशुचा पिहाँ वःगु भाःयात म्हं त्यला चीब्यागु लँ स्वया स्वाराक्क पिहाँ वःगुलिं खः। अनं लिपा म्ह बेबेक्कय्क न्ह्यज्यां वया गणेशया थासं न्याकु खुकुति तक क्ये धुंकाः लँया खवेपाखे गालं थाहाँ वया च्वंगु सिमा छमाय् छयौं दुत छवया बिस्युं बंम्ह पशुचा वंगु लँ लिना क्वाहाँ वन। दकले लिपा न्हिप्यं च्वका गणेशया न्ह्योने थ्यंगु

ला मग्यासे साला जक काःसां न्ह्याय् दइ थें च्वं।

गणेशया लागी साले फइगु खँ छखे ति, सः पिकायेगु तकं ल्वःमना मूच्छां कःन्ह थें जुया च्वन। यदि सर्प गणेशयात फणां हित्तिहिना ज्वना यंकुसां थुगु तालं तुं सःसी पिहाँ मवसे हे लिना वनि थें च्वं। आः ला न्ह्यःने बिस्यू वंन्ह पशुचित नाप लाकेगु जोशं सर्प गणेशयात मखन ला मस्यु छखे पाखे लिना पिहाँ वंगुलिं जक बचे जुल। सर्प छखे खने मदया वँतले नं गणेशया सः पिकाय्त होश मदया च्वन तिनि।

“अय् अय् मचा छु जुल हँ ?”

“स्वय्, स्वय् गणेश छु जुल, को दल ला ?”

ल्युने गुलिखे लिपा ल्यना च्वपिं न्ह्योने वनिन्ह किसिमागः स्यान व स्थविर निन्हसिनं पुतुं फेतुना होश चेत छखे लाका च्वंन्ह गणेशयात खना धारा न्ह्या तःसकं न्ह्योनेव तिनि गणेशं होश दयेकाः आकाभाकां दना ल्युने पाखे व्वाँय् वया “सर्प सर्प” धकाः तिस्सलं हाल।

किसिमागः स्यानया मिखा थथाय्गोय्का स्यान भाषां भुनुभुनु हाहां तःतःसकं हाला धया च्वन। गणेशयात न्ह्योने वनेमते ल्युने जक वा धया च्वं थें च्वं। स्थविरं तःसकं नुगः भारा भारा मिका मन मच्वं पहलं “थपाय् सकं लिमलाः फमलाः छाय् न्ह्योने वने माःगु ले ? भाग्यं याना का वा न्ह्योने वने मते, ल्युने जक वा।” करुणायुक्त तमं न्वाना बिज्यात। थःगु हे अनुभावं ग्याये फक्च ग्याना च्वंन्ह गणेशया लागी धाःथें खँ न्ह्येगुलिं च्वय् मेगु छुं मन्त। न्हिया न्हित्थं दने घने त्येका पाठ याना वयामु परित्राण मैत्री भावनाया प्रभावं जक भय अन्तरायं बचे जगु धकाः नं विचाः लुगुलिं परित्राणयात जक भाविता याना च्वं च्वन।

लिपा छम्हसिया पाखें मेम्हसिया पाखें खँ स्वाना ववं सकसिनं सिल। गणेशयात उखें स्वः थुखें स्वः मदयेक स्वया च्वं च्वन। गणेशया लज्जां याना ख्वाः नाप ह्याउँया वन। अबलेनिसें इपिं गुरु शिष्य निम्हसित पुचःया न्ह्योने वंके मबिसे न्ह्योने प्यम्ह ल्युने प्यम्हसिया दथ्वी तया हल।

थुकथं गबय्त हे मबिकं न्हिने दीगु न्हापायगु पुलांगु बासय् थ्यन। सकलें दिना सर्पया खँ उखे नं थुखें नं न्यना च्वन। गणेशं ग्याग्यां, ग्याग्यां स्थविरया पाखें जगु खंगु फुकं खँ कना च्वने माः।

१७. नाग जाति

न्हिनेसिगु यात्रा उत्साह व उमंग पूर्ण जू। कारण ससःतिक मनुत च्वं दुगु देशपाखे ध्यना च्वन धयागु भलक स्वये खने दया च्वं च्वन। पाला गोतुइका तःगु सिमात व गबलें गबलें पाःलुगु पर्वतय् वुँ - बालि नापं खने दयेकः वया च्वन।

“शहर व गांघात ध्यनि न ला खः भन्ते ?” गणेशं थःगु नुगलय् थाका तये मफुत। स्थविरं वये वने नंगु लें मखुगुलिं तुरन्त लिसः बिया बिज्याये मफुत। स्थविरं नं किसिमागःतय्के न्यना बिज्याये मानिगु।

“नागतयगु गामय् ध्यनिन हँ। भचालं हे खने दइ छु। भीपिं थौं बहनी नागतयगु गां छगू मखु छगुली छनेगु ज्वी हँ।”

“इपिं बर्मात हे मखाः भन्ते ?”

“अँ बर्मात हे खः। अथेसां उन्नति मजुनिपिं, विकास मजुनिपिं पर्वत प्रदेशय् वास याना च्वपिं अल्प संख्यक मनुत छथ्वः का। मूलभूत बर्मा देश नाप घनिष्ठ सम्बन्ध मदुगुलिं रहन सहन भति जंगली पहः वः धाये माः। अथेसां पवित्र मनोवृत्ति ला धात्थें दुपिं खः। बर्मा देश स्वतन्त्र जुया गुलिचां मदुवं सभ्यपिं व उन्नतिशीलपिं जुया वइ तिनि। आः ला बुद्ध धर्म प्रचारकपिं नं ध्यना च्वने धुंकुगु दु।”

“हँ, छु इपिं बौद्ध मखु ला ?” - गणेशं आश्चर्य चाया न्यन। वया बर्मा देश धयागु बुद्ध धर्म विशेष उज्ज्वलगु धकाः सीका तये नंगुलिं बर्मी धाक्च बौद्ध जुइ धकाः न्हापानिसें मती दया च्वंगु।

“इमिसं आपाः याना देवदेवीपिन्त माने याइगु। बौद्धत नं आपाः म्ह दु। इमिसं नं परम्परानिसें माने याना वःपिं ला देव देवीपिं हे खः।”

“देव देवीपिं माने यायेगु छुं अचम्मया खँ मखु। न्ह्यागु देशय् नं तःसकं कुनय् कानय् लाःगु उन्नति विकास मजुनिगु थाय् पत्तिक वंश परम्पराकथं देव देवीपिं माने याइपिं दयावं च्वनिगु स्वभाव खः। बुलुहँ सभ्यताया डिग्री बढे जुया वःलिसे तिनि न्ह्योने वःगु धर्म छगू मखु छगू ज्वं वनिगु जुया च्वन।” - थःगु नेपाः देशय् नं सकलें धया थें देव देवीपिं माने याइपिं धयागु खँ गणेशं न्यना मतःगु मखु।

“थत्थे हे नाम मां छग् ध्यनिन का” कल्पना श्रोत ताहाकः जुया च्वंम्ह मणेश्या स्थविरया थ्व खँ तायेवं लयताया थाःमाः मन्त। अनेनेमु दुःख कष्ट सिया मनुष्य वासं तापाःमु जंगल पर्वतया लँ जक जुया च्वने माःमु जुया जंगल पर्वतया लँ भवः चाइन, अनं उखे शहर छगुली ध्यंकः वना राजधानी रंगून स्वया अःपुक तप्यंक यात्राया उद्देश्य सफल याये खनिन, उद्योग व कोशिस यांनाया फल सइन।

“सोहुंकन खंला ?” स्थविरं छखे पचिनं सुया क्यना बिज्याःमुलिं विचारय् लीन जुया च्वंम्ह मणेशं मिखा ब्वया स्वत। तापाक्क पर्वत च्वकाया छथासं कँ त्याः त्याः पिहाँ कया च्वंगु मां छग् बुलुसे च्वंक खने दु थें मदु थें च्वंक खने दुबले लयताःमु उलि थुलि हे मदु।

आसामं पिहाँ वसेनिसं न्हियान्हिथं धया थें जंगल पर्वत धः माः भ्नाःपाः जक पुला थाक्क वःपिं मणेशपिनि लागी आः थें मनूत च्वं दुगु छँत च्वनिसं क्वय् ध्यंक स्वये खने दुबले मिखाय् छग् रस पिहाँ कया च्वन। कयासिकं थः ध्यंके इच्छा जुया च्वंगु बर्मा देशया बर्मीत न्हापां स्वये खने दइन धयामु भावना नं छथी बः बिद्या च्वंगुलिं मणेश्या मनय् अथें हे लयता कया च्वन। अथे हे कया म्ह याउँसे च्वना कया च्वन।

पर्वत च्वकाय् इवाम्म त्वपुया च्वंगु सिमातय् दथुइ दथुइ दया च्वंगु छँ, पर्वत च्वकाया छचाः खयरं चाः चाः तुला च्वंगु लँ व ज्या यायेमु बँ बालि क्यबचा इत्यादि छग् न्हगु थें खने दया च्वन। हानं छको निको ताय् दया च्वंगु खिचां उगु सः व मनूत हाःमु सलं नं ताःहाकःमु जंगलया यात्रीतय्गु लागी न्हाय्पनय् रस दयेका ब्युमु गांथा छग् सः जूगुलिं न्यनां न्यने मगाः थें जुया च्वन। तर मणेशपिनि फौजया लागी उगु श्रोत रसया रस पान यांना स्वया न्यना च्वनेत समय मदु। बाय् च्वनेत समय न्ह्यथ्याःनिगुलिं हाकनं न्ह्योने यागु लँय् पलाः छिनावं वना च्वने मानि। आः दि हे मद्युसे छसिकथं थुगु पर्वतं उगु पर्वत थाहाँ क्वाहाँ जुया च्वने माःसां नागतय्गु मां बरोबर धोदुया च्वंगुलिं लँ दुच्छि ज्याःचिकु धयामु मदया छग् प्रकारं उत्साह जाग्रत जुया कया च्वन।

मबय्त मबिवं बाय् च्वनेगु गामय् ध्यन। उगु मां किसिमागःत बाय् च्वने नंगु नाम मां छग् खः। किसिमागःतय् नायः जुया च्वंम्ह स्यान्या उगु नाम गांचाय् च्वंम्ह नागतय् नायःलिसे विशेष हेमखेम दु ख्वाः वः। छने च्वनेगु थाय् बालाक ब्युगुलिं न्हापा थें जंगलय् बल्चा दयेका च्वने माःगु दुःखं मुक्त जुल।

किसिमागःत थुया खुना नया च्वँतलें मणेश नाम गामय् उत्सुकता पूर्वक

चाःहिला स्वः जुया च्वन। बल्चा छँचाय् अगिमथःया आधारय् च्वना च्वं थें च्वं।
 ख्वाउँगु प्रदेश व आः थें हेमन्त ऋतुया समय जुया नं मिसा मिजं तःधी चीधी
 दक्खिक्के वस्त्र कय्ता सिवाय् खने मद्दु। उलि जक मख्खु, गणेश जोलिंजो उमेर दु
 थें च्वपिं नाम युवतीपिसं नं च्वय् म्हय् वस्त्रं त्वमपुसे जपमाः, भिंपमाः, सिखः जक
 क्वखाया छ्वाँ छ्वाँ वया च्वंगु हृष्ट पुष्टगु नुगःपायात प्रकृति स्वभावानुरूप क्यना
 जुया च्वन। इमिगु परम्परागत रीति थिति अनुसारं छ्मू सभ्यता थें जुया इमिलागी
 लज्जा व भय धयागु भावना तकं मद्दु। साधारण रूपं निर्भयपूर्वक हे वये वनेगु याना
 च्वन। तर नकतिनि स्वये खने नम्ह गणेशया लागी थुगु दृश्य गथे थें गथे थें जुया
 च्वन।

गणेश उत्सुकतापूर्वक गाया लँ लिसे चाःचाः हिला स्वः जुयाच्वन। क्यस
 गाःपिं व चीचीधीपिं नाग मिसातय्सं म्हासुगु गाबलं पुया सँ मद्दुम्ह गणेशयात
 अद्भुतगु चीज रूपय् उखें थुखें भुना भुना स्वया च्वन। मचात छफौज ला लित्तु
 लिना वया च्वन। खँको सिनं गणेशयात स्वस्वं थक्थवे खँ ल्हाना न्हिला च्वंगु नं खने
 दया च्वन। छ्खा छँ न्ह्योने थ्यंबले नाग मिसा छम्ह गणेशयात छम्ह मिसा हे धकाः
 स्युगु पहलं इमिगु भाषं वया खँ न्यना च्वंच्वन। भाय् मसःम्ह गणेशं प्रत्युत्तर रूपय्
 न्हिला न्हिला छ्यीं जक संका क्यना च्वं च्वन।

छ्खा छें गणेश ज्वलिंज्वःम्ह ग्वाथ्यामाथ्या चिंम्ह नाग मय्जु छम्ह पिहाँ वया
 गणेशयाके चट्चिट्ठ धायक खँ न्यना च्वन। नाग भाय् मथ्म्ह गणेशं मुसुक न्हिलेगु,
 हरर न्हिलेगुलिं अप्पो मेगु छुं नं याये सःगु मख्खु। नाग मय्जुं सँ पुचः मुंका ल्युने तथा
 तल। हृष्ट पुष्ट जुया छ्वाँ छ्वाँ वःगु नुगःपाय् ततःमाःगु जमपाः बःबः क्वखाया
 तल। छ्धी छ्पाँय् जुया तन्न कसे जुया च्वंगु नुगःपाय् बुया तःगु छ्ता प्रकारया
 छिकनं याना पालपाल थिना च्वन। म्हं क्वय् चिनातःगु वसः थःथमं थाना तःगु थें
 च्वं। का तःपु जुया ख्वातुसे च्वं, फोफी लुइका मतः। रंग हाक्या च्वने धुंकल।
 हाकः पुलि जक तोपू। वसतं छ्थाय्पा मतःसां स्वाभाविक फुकं बांलाःम्ह यच्चुगु
 पवित्रगु चित्तम्ह नाग मिसा मचायागु ख्वाः लाउनं जाया चक्कना च्वंगु, छ्मू तालं
 हिसि दया च्वं थें गणेश ताल।

नागमय्जु व गणेशपिं ल्हाः भाय् तुति भाय् याना मुसुकाकां न्हिलाः न्हिलाः खँ
 ल्हाना च्वंबले किसिमागः छम्ह वया सःतःवःगुलिं वासय् लिहाँ वने माल। कसय्
 लिक्क छ्थाय् ख्यलय् नागत यक्क दयक थ्वः थ्वः मुना च्वंगु खने दया च्वन।

“गणेश, गन जक वना च्वनागु हँ ? लिपा थकालिपिसं मसीक थः मं दुथाय्

वने मते। धुपिं नामत शिक्षितपिं जुया जिल का। हुं पर्वत क्वय् ततःसकं अशिक्षितपिं जंगली नामत दनि हैं। इपिं नामतय्सं ला इमिगु मां दुने म्हस्यू तास्यू मदुपिं सुयातं दुत काइपिं मखु, स्यूला। हुंकन स्व सा नामतय् थीं बहनी प्याखं ल्हइगु हैं - स्थविरं मन मच्चवना गणेशयात सूचं बिया बिज्यात। किसिमागः स्यान् नायलं स्थविर व गणेशपिनि विषये नामतय् नायःयात खँ कना च्वन। नामतय् नायः व नामत आपाःसिनं स्यान् नायःयागु खँ भुत्तुभुं वया न्यँन्यं गणेशपिन्त ध्यान तथा स्वया च्वन।

“नागत प्याखं ल्हइ धाःगु छुं अतिथिपिं वःगुलिं ला भन्ते ?” गणेशं नामतय् बिच्चय् हे भन्तेयाके न्यन। स्थविर व गणेशपिनि थवं थवे पालि भाषं जक खँ ल्हइगु जुया मेपिसं मस्यू। स्वतन्त्रं न्यने मदुगु न्यने फु।

“जिं धाये धुन नि, नामतय्सं देवदेवीपिन्त माने याः धकाः। थीं प्याखं ल्हइगु नं देव देवीपिनत पूजा यायेगु रुपय् ल्हइगु हैं। बुँइ बालि पी धुंकइगु इलय्, वा कःनि व फलमूल इत्यादि सइगु इलय्, वा कःनि इत्यादि दुकाय् दइगु इलय् थये प्याखं ल्हइगु चलन दु हैं। आः हेमन्त ऋतुइ ला वा कःनि इत्यादि साम्हा बांलाःगु उपलक्षे इमि देवदेवीपिन्त पूजा याये लागी प्याखं ल्हइ। थीं ल्हइगु प्याखं नं थये हे मखाः जुइ। भी मौका चलाःगु जुया थीं बहनी स्वयेत थ्याक्क चलाः वःगु का।”

“इपिं प्याखं ल्हइत बाजं बिजं खने मदु, गथे ले ?”

“बाजं बिजं दु स्वाः मवः। म्हतुं तुं बाजं थाना छथ्वः जुया प्याखं ल्हइगु मखाः जुइ। स्वः हुं खं ला प्याखंमोत थें च्वं।” - स्थविरं क्यना बिज्यात। स्वःबले म्ह जोलिंजोपिं मिजंतय्सं छयँलय् भंगःतय् पा छुना चाकःलागु छयँ त्वपुइगु छगुलिं त्वपुया स्वाः जक खने दुगु न्हाय्पं गःपः त्वपुया तःगु छता प्रकारया तिसा वसतं छायेपा तथा तल। म्ह छम्हं त्वपुइक वसः इसः पुना ततःहाकःगु भाला म्हतिं म्हतिं ज्वना वया च्वं च्वन। गामय् च्वपिं मचात मिसा व मिजंत नं प्याखं स्वयेत वया च्वपिं जुइमाः। प्याखं ल्हइगु ल्यः छगुलिं मनूतय् फौजं हूलमूल जुया च्वन। उखें थुखें ससःतीगु गामं नं वः दु हैं।

निभाः छः बीवं सिँया राशं पँचिना धुनि जमे यात। मि दन्के जुया जला थिना च्वंगुली प्याखं शुरु जुल। धायेगु बाजं धयागु मदुसां म्हतुं पाःलाक ताल बिया भालां सुइगु हाव भाव क्यना प्याखं ल्हल। छको निको जक याकः याकः भाला म्हिता प्याखं ल्हइगु, आपाः याना छपुचः जुया ल्हइगु। तृति चट्ट चट्ट ल्हवना तितिं न्हया घोषणा बिया पाःलाकं तितिं न्हया भाला म्हिता च्वनिगु स्वये न्हयाइपु। प्याखंमोत

व दर्शकत लयल्य ताया उद्गार पिज्वेका उत्साहित जुया च्वंच्वन। गणेशपिं
मनूतयग् हुलया छखेपाखें गबयेत तक स्वया च्वने धुंका वासय् लिहौं वल। बाचा ई
जुल नं इमिगु प्याखं सिधःगु मखु। तर लँय् त्यानुका वःपिं गणेशपिं सकसिनं
लिव्कसं च्वंगु प्याखं ह्थासं पिहौं वःगु नागतयगु म्यँ हाःगु सः घोषणा ब्युगु सः
न्ह्यलं ल्हाका छवत।

कन्हे खुनु गणेशपिनि फौज नागतयगु थासं पिहौं वल। नाग गांघात खने
मदयावं वन। लिपा जूलिसे गां धयागु धोमदुसे जंगल पर्वत ख्वातुया वल। तर लँ हुना
मखु। किसिमागःत वये वने यानाच्वंगु लँ लिसे सतीगु लँ ज्वना तुं वना च्वंगु खः।
जंगल पर्वत भाःपाः व खुसिचा धःघात आपाः जुजुं वल। पर्वत न्हापा थें ततःजाः
मजुसां छगु पर्वत मेगु पर्वत थाहौं क्वहौं जुया च्वने माःगुलिं कष्ट तु नये माः माः।

उकीसं दिना च्वने मजीक चलःत व भुजितं यक्व दुगुलिं विश्राम यायेगु तकं
मती तये छाःगु मखु। लँ दुच्छं बैसिमा यक्व दु। गबलें गबलें सिमा छमां ज्वाः ज्वाः
बैसि सया च्वंगु बैसिमात लोवना पुसे च्वं। खाइपिं नइपिं सुं मदु। कृतुं वया च्वंगु
ह्याउँसे ह्याउँसे च्वंगु बैसित ततःगो जू। गणेशं लँय् ववं बैसि ३/४ गः कया नया
स्वत। किसिमागलं 'म्हं मफयका च्वने मालि नये मते' धाःगुलिं हाकनं नये मछाः।

वलिसे मनुष्य वासं तापाना वन। जंगलया लँ फुना मनुष्य वास ध्यन धकाः
उत्साही जुया वःम्ह गणेशया लिपा जूलिसे मन खुसुक जुया वन। थाहौं वया च्वंगु
मन नापं क्वतुना वन।

“हानं गुलि वने मानिगु ले ?” नायः स्यान्याके न्यना स्वत। पचिं निपचिं
धस्वाका क्यन। हानं २ न्हु थये हे जंगलया लँय् स्यँ स्यँ फुंफुं मिंक वने मानि। थ्व
खं तःहाकःगु भसुकाः तयेमाल।

पाला, मोतुइका तःगु सिमात धोदुइवं मनुष्य बासं तापाः मजुगु थासे ध्यन जुइ
धकाः अनुमान याना च्वन। तर गां छगु हे हानं खने दुगु मखु। छको किसित जुया
तःगु लँ धोदु। पासा जुया च्वपिं किसिमागः स्यानत दीगु समय मखय्कं तुं प्वः पी
दिका किसि पलाः स्वस्वं किसि बथांया विषये चर्चा याना च्वं च्वन। किसिमागःत
जुगुलिं ज्या यायगुली अप्वः मन वना च्वपिं खः। तर ताउत बिका समय सितिं वंका
मच्वं।

अनं न्हिनय् थुइ थाय्, नये-त्वने यायेगु, बहनी न्हापा थें हे पुलांगु बासय् बासं
च्वना छगु जंगलं मेगु जंगल, छगु पर्वतं मेगु पर्वत पुला वनेगु यायां इमिसं धाःगु २ न्हु
फुना वन। उकिं शहर वा गां छगु मखु छगु धोदुइ धयागु अनुमान याना च्वने थाय् दु।

थीं मिचिनाय् ध्यनि धाःगु जुया ज्वना वःगु नये त्वनेगु चीजबीज दक्कं म्हिगः बहनी नये त्वने याःबले छुं छां हे मल्यक फुका वये धुंकुगु जुया च्वन। थीं बहनी मिचिना मध्यसां छगू मखु छगू गामय् ला मध्यनि हे मखु धकाः मन धुक्क याना च्वने लाःगुलिं यात्रीत सकलें उत्साहित जुया च्वन।

“थीं बहनी मिचिनाय् ध्यनि ला ?” - इमिसं धाःगु २ न्हु वंका ३ न्हु दुखुनु (बर्मा सिमाना दुहाँ वये धुंकाः ६ न्हु दयेका) सुथय् स्थविरं पासा जुया च्वंम्ह किसिमागः स्यान् नायःयाके न्यना बिज्यात। स्यान् नायलं गाक्कं छर्याँ ल्हुकु ल्हुकु संका क्यन। लय्ताया सीमा मन्त, ध्यनिन धाःगुलिं उत्साह पिहाँ क्या गणेशया पलाः नापं ततः पलाः जुया वन।

न्ह्योने वना च्वंम्ह स्यान् नायः नं ध्यनिनगु जुया ला छु थें म्ये हाहां न्हापा स्वया तःपलाः याना पलाः छिना च्वन। न्हापा थें हे लँपु सी मद्दु। जंगल स्वया नायगु धौय् पुचः ल्यल्यं वने माः। पर्वत तापाक लाना च्वंसां जंगल सालुया मवं। ख्वातुगु ख्वातुलं तुं। निभाः छः छाना वलं नं मनूत जू दुगु लँ छगू धकाः हे धो मद्दु। घोर जंगलय् जक चाः चाः हिला च्वने माः। थुबले त्युनें नाप लाकः वःम्ह स्यान् बुढां चिल्लाय् दना दीत धायेव तिनि न्ह्योने वना च्वंम्ह स्यान् भाजुं लँ द्रुगु चाः थें च्वन।

सकलें छथाय् मुना सल्हा याना मद्रुगु लँ माला जुल। तर उगु जुइ ला, थुगु खइला धकाः माला जुजुं खःगु खँ तापानावं वना च्वन। लक्ष्ये ध्यनि थें च्वंका च्वद्यला च्वंगु कारणं याना इमि थवं थवे दोष ब्युब्युं सिमधया च्वंच्वन।

थीं सुथय् हे मिचिनायामु मोटरया लँय् ध्यनि धकाः निश्चितं जुया क्या च्वंगु। खुन्हु तकयात कुबुया ज्वना वःगु लँखर्च जाकि कँ इत्यादि फुकं म्हिगः बहनी हे छत्तिं मदयेक फुका वये धुंकुगु, उकिं थीं सुथय् नये त्वनेया नितिं संकट परे जूवल।

पाः कया न्ह्योने लँ क्यना वना च्वंम्ह मार्गदर्शक स्यानयात वं नं वं नं दोष ब्युब्युं लँ माला जुया च्वन। तर सुथनिसें हे लँ द्रुना वः थें च्वं। छन्हु न्हिच्छया लँ धया थें तापाक वये लाःगु खँ सिसेलि छुं याये फुगु मखुत। गन ध्यन अन हे न्हिनेया लागी नयेगु प्रबन्ध याये माला वन।

सुथेसिया १० बजेति जुइ धुंकुगु जुया लँ मालेगु दिना जंगलया सस्सीतिक नयेगु चीज माः जुइ माल। नये ज्युगु फल मूल माला जुजुं म्हालपचिं च्वलापचिं पायपुगु जंगली केरा फँफँ लुइका हल। मुलिसिनं भंगःत स्याना ज्वना वल। सकलें मुंगु बखतय् अमिसं जंगली केरा निफँ, नां मस्युगु फल प्यता न्याता, भंगः निम्ह,

खराचा छम्ह लुइका हःगु खने दत।

ला मनःपिं गणेश व स्थविर निम्हसिनं व पाके जू थे मजू थे च्वंगु जंगली केरा अथें तुं नये मध्याः। इमिसं व हे केरा जक जूसां मना पु लिकया न्हिनेया नसा कथं नये त्वने याये माला वल। स्यानतयसं खराचा व भंगःत छुया जंगली फलफूल नापं नल। थुकथं थ्व न्हिनेया नसा दुगुलिं सन्तोष जुया लुइका छवत। अले हानं लँ माला यात्रा स्वाकेगु ज्या जुल।

नये त्वने सिधसेनिसें वये धुंगु लं तुं लिहाँ वया मूल लँ माला जुजुं निभाः बी थें च्वंका तिनि खःगु लँय् थ्यंकः वये फत। लँ द्वा त्यानुगुली नं छन्हू अप्वः सित्तिं वंका च्वने माल। लँ मद्रंगु जूसा आःथिंबले मिचिनाय् थ्यना च्वने धुंकल जुइ। आःयागु छातं ला छथाय् चा च्वने मालि तिनि।

मूल लँपुइ थ्यन धाःसां मिचिना वनिगु मोटरया लँय् थ्यंगु मखुनि। सकलें ल्हाः तुति याताप्याता वंका सने सिने मफयेका च्वने धुंकल। गुकिं याना लँ नं भवः मचाः, थ्यनिन धयागु भावनां जक थःत थमं उत्साह बिया वना च्वने माः। मिचिना वनिगु मोटरया लँ लीडु सडक स्वया तप्यंक वना च्वंगु न्यासि वनेगु लँय् जुकः वये धुंकुगुलिं द्रपनथस भय मदया जोश व उत्साह बल्लाःपिं गणेश व स्थविरपिं तुति सके मफये धुंकुपिं स्यान् किसिमागःतयूत हे पिया मच्वसे न्ह्याः वना च्वन।

“थ्व लँ ला द्वा ने फइ मखुत, बिज्याय्सा बिज्याना च्वँ, मोटरया लँ लुइवं जक पिया च्वना बिज्याहुँ” स्यान् किसिमागलं तापालनिसें धया छवत, उकिं गणेशपिं नं मन-मिन याउँका न्ह्योने वन। तर भूसीदया च्वंगु लँ तना मवसां आशा यानातःगु मोटरया लँय् निभाः बी धुंका तकं मथ्यं। लिपा जूलिसे वँव हे उगुं थुगुं विचाः लुया ग्याना वल।

“थ्व जकं खइला भन्ते ! इमिसं धाःगु मोटरया लँ नं धोदगु मखु निभाः नं बीधुंकल” वँव मन मच्वंम्ह गणेशं ग्याः भाषं न्यने लात।

“अँ लँ जकं द्वा च्वन ला मस्यु, लँ धःसा सी दया च्वंगु दु। मोटरया लँ नं धोमदु। न गां हे धोदु। महा फसाद का”

“लिहाँ वने ला भन्ते ? इपिं नाप गुलिखे तापाना च्वने धुंकल।”

“गन, हानं लँ खने दया च्वं स्वयेबले द्वाि थें मच्वं। वना तुं छ्वयेगु का। भचा वनेव गां छगू निगू ला धो हे दुइ नि।”

स्थविरं न्ह्याथे धाःसां गणेशया मन शान्त मजू। थौं सुथय् लँ द्वाका वयागुलिं छन्हू अप्वः विस्तार जुइके माल। आः बहनी हानं लँ द्वाका च्वने माल धाःसा बहबीया

ई जुया भं दुःख जुइ। ध्यनिन धायेका नं लँ जक द्वना च्वंगुलिं मन तःसकं धैर्यं याना तयेमाः। बुलुहुँ बुलुहुँ छ्यँया वया च्वंगुलिं मन नं भं भं त्यानुयाः धोदूथाय् गोतुला घने मास्ति वया च्वन। तर स्थविर न्ह्योने खुरु खुरु बिज्याना च्वंगुलिं भन्ते छ्वया ल्यना च्वने मघ्ठाः। मबयेत तक जक थथे तुं वने मानिगु जुइ ! तुति नं काता कातां स्थाना वये धुकल।

“वा, अय् गणेश याकनं वा, गां लुल।” स्थविरं सःता बिज्याःगु सलं याना उत्तेजित जुया स्थाना च्वंगु तुति कोशिसं न्ह्यज्याके फत। भच्चा जाःबले हे न्ह्योनेसं मिजः खने दया वल। मिजः दु पाखे स्वया लयतातां पलाः छिना वैवं मनूतयगु सः ताये दया वल। धात्थें धोदुल गां छगू धोदुलं नं मिचिना वनिगु मोटरया सडकय् च्वंगु गां हे। लयताया सिमाना मदया वन। तर थौं बहनी न्ह्यागु याना नं यात्रा स्वाके मजी धुकल। ध्व गामय् चच्छि बासं च्वने मानि। यात्री पासा किसिमागःतयत् नं थन च्वना पिया च्वने मानि।

गणेशपिं गुरु शिष्य निम्ह मांया फुसय् मोटर सडकया थुखे सिमा छमाया क्वय् त्यानु लंका पासा जूपिन्त पिया च्वंच्वन। इपिं वयेका तिनि वासं च्वनेगु प्रबन्ध याये माःगु जुया त्यानु लंकु लंकु पिया च्वंया २ घण्टाति लिपा तिनि इपिं थ्यंकः वल। बहनी ७/८ बजेती जुल जुइ।

ध्व गां किसिमागःतयत्सं म्हस्यूपिं पासापिं दुगु गां जुया बहनिसिया नितिं माःमाःगु फुकं यथेष्ट पुरे जुया वन।

Dhamma.Digital

१८. मिचिना

निभा: ज: मघा:निव हे गणेशपिं छध्व: मोटर सडकय् थ्यंक: वया च्वन। खसु सालुक सालुक क्वाहाँ वया च्वंसां ख्वाउँगु गाक्कं पा: जुया वने धुकल। धोदुइके थाकुइक वये य:गु मोटर छग: निग: तोफिके ज्युगु मखु। उकिं न्ह्यथ्याकं तुं बडा धैर्य याना न्हापां पिया च्वने मा:गु ख:।

मोटर पिया च्वच्वं स्थविर व स्यान् नाय: निम्ह गबय्त बिक खँ ल्हाल्हां सल्हा याना च्वन। स्यान् नायलं स्थविर व गणेशपिन्त मिचिना द्वाहाँ मवसे चा:हिला छखें मखु छखें रंगून थ्यंक: वने मा: धयागु व गणेश पासपोर्ट मदयेक व:म्ह जुया दु:ख सी मालिगु सम्भव दु धयागु खँ कना च्वंगु गणेशं लिपा तिनि सिल।

तर लिसलय् स्थविरं त्यानुचाया वये धुकुगु जुया मिचिनाय् २ न्हु ३ न्हति विश्राम मकासें मज्युगु खँ, बर्मा देश थ्यंका न्ह्यागु ज्या खँ परे जूसां छुं खँ मदुगु व मिचिनाय् छुं कुलामय् शासन प्रचारक भिक्षुपिनि विहार दुगुलिं बासं च्वनेत थाकु मजुगु खँ आज्ञा दयेका बिज्यात।

गणेशयात नं “भ्नीपिं त:सकं त्यानु चाया च्वने धुकल, अथे जुया मिचिनाय् २ न्हु ३न्हु मखुस छगु हप्ताति च्वने। थनं तिनि रंगूनय् च्वपिं जिमि दायकपिन्त व मोलमिनय् च्वंगु विहारयात चिट्ठी च्वया स: बी धुका बुलुँ बुलुँ वने, थन थ्यंका छुं धन्दा काये मा:गु मन्त” धका: आज्ञा दयेका बिज्यात।

ख: त्रिरत्न, गुरु, मां-अबुपिनिगु गुणोपकारं व न्हिया न्हित्थं अटूट पाठ याना वया च्वंगु परित्राणया अनुभावं भय अन्तरायं मुक्त जुइका बर्मा देशया न्हापांगु न्हगु देरा मिचिना शहर तक भचा लना हे थ्यंक: वने त्यइन। आ: थन वयागु नं लौकिक धन सम्पत्ति मालेत मखु, शुद्ध बुद्धमार्गी जुया पवित्र शासन दायित्व दुम्ह जुइत, अनागत शासनया लागी आत्म समर्पण याना बौद्ध ग्रन्थ अध्ययन यायेत वयागु जुया भय अन्तराय फये मालिगु सम्भव मदु। फय् हे मा:सां छखें मखु छखें आधार भरोसा दया निवारण जुया वनि धयागु दृढ विश्वास याना त:गु दया च्वन।

निभा: भं भं न्ह्यज्यां वल। सुथय् ट बजे जुलं मयात। मोटर छग: धका: मव:नि। गांयापिसं १० बजे जुइ न्ह्यो वये य: धया त:गुलिं मन तयेक पिया च्वंच्वन।

“आः मोटरय् च्वना वंसा मिचिनाय् गुईती ध्यनी ले ?”

“न्हिने १/२ बजेती”

“अहो, ता हे पाःनि खनीका !”

मेपिसं धाःगु खँ जक न्यना च्वने माः। गुलि तापानाः आः गुगु धासय् गुगु गामय् ध्यना च्वन धयामु गणेशं स्यूगु मखु। वं स्यू याकनं मिचिना ध्यनि। अनं रंगून, अनं मोलमिन।

“का, का मोटर वल मोटर”

धात्थे पलख जायेका मोटर छगः ध्यंकः वल। सामान ल्ह्यइगु ट्रक छगः। मोटरय् नं मनूत जायेक धया थें दु। मोटर गणेशपिनि लिक्क दिकल। मिचिना वनिपिं यात्रीत धकाः सीवं मोटरय् थत काल।

कात्तुमतु काक्क तुं जूसां सकसियां फेतुइगु थाय् दयेवं मन याउँसे च्वना वन। थुकथं उमु थासं सुथय् १० बजे जुइ न्ह्यो मिचिना पाखे स्वया पिहाँ वये फत। त्वहतं सिया तःगु जूसां लँ बांमलाः। वागरा-इगरा संकुसंकुं दिकल-न्ह्याकल, दिकल, न्ह्याकल यायां न्हिच्छं वये माः। मिचिना ध्यंबले छः निभाः नापं बी थें च्वने धुंकल।

मोटरं क्वाहाँ वये त्येका किसिमागःतय्के बिदा कया लँ बाया स्थविर व गणेशपिं कुं कुलामय् ध्यंक दय्का तःगु शासन प्रचारक भिक्षुपिनिगु विहारय् वना वासं च्वं वन।

लँय् दुच्छि दुःख कष्ट सिया वःगु सायेक आः तिनि बल्ल फुदंक विश्राम काये दत। कुं कुलामय् शासन प्रचार याइगु विहारया बर्मी स्थविरं नं ध्यंकःवःपिं स्थविर ऊ. धम्माबुध व नेपाःमि मचाचाम्ह शीलवती गणेशपिनिगु शासनिक चित्तवृत्ति व जोश शक्ति स्वये खने मात्रं हे तःसकं गौरवया भावना व श्रद्धा पिज्वयेका माःमाःगुली संकोच चाये म्वाय्क बालाक सेवा टहल याना बिज्यात। उलि जक मखु छुं धाकु मचासे न्ह्याइपु तातले मिचिनाय् वास यायेत तकं आज्ञा दयेका बिज्यात तिनि। तर गणेशपिं यात्राया परम लक्ष्ये धुच्चुक धायेक मध्यंतले मन याउँके दइपिं मखुनि, छुं दिन च्वनेत हे नं इमिसं वचन बी मफु। यःगु थजु उखुनु बहनी त्यानुका वःपिं जुया न्ह्यथ्याकं तुं बुद्ध वन्दना व अदत पाठ याना वया च्वंगु परित्राण पाठ याये धुंका शरीर व मनयात आनन्द बिया सुखं न्ह्यः वयेका छ्वत।

स्वांया सन्देश फसं यंकू धाःथें मन्क्या सन्देश नं छम्हसिया पाखें सच्छिम्ह मन्क्याथाय् थ्यंथ्यं कुंकुलामय् च्वंगु शासन प्रचारक विहारय् आश्चर्यम्ह विदेशी शीलवती मचा छम्ह ध्यंकः वगु सन्देश कन्हे खुनु सुथय् छः तुइवं हे मिचिना शहरय् दुने चक्कना वन।

मिचिना थें जाःगु चीधंचागु शहरय् मिजंतयगु कमीज थें कलर दुगु, म्हसुगु लंचा ताहाकःगु टाँख दुगु (दुनेयागु छता प्रकारया) लं फिना हलू रंगगु गां न्यया तःम्ह गणेशया बर्मी शीलवती थें नं मच्चं हिन्दुस्थानी थें नं मखु, नेपाःमि आकार नं मदयाच्चंगु शीलवती भेष विशेष आश्चर्यजनक जुया च्वन। उकिं छः निभाः मथीनिवं खसु चिला मवनिवं हे गणेशयात वया स्वःवःपिं कुं कुलामय् शासन प्रचारक विहारय् खचाखच जुया च्वन।

गणेशया क्याचुसे च्वना चक्कंगु, न्हयूखाः व हृष्टपुष्टगु शरीरया हाव-भाव जक मिसा मचा धकाः सीदु, वस्त्र धाःसा बर्मीतय् ल्याखं मिजं थें च्वना च्वन।

स्वस्वं न्यन्यं नेपाःमि छम्ह मिसामचा धयागु सिया वःबले मिचिनाय् दुपिं नेपाल जाति गोरखालीत अनं थनं मदयेक वया भुंवल।

(बर्मा देशय् नेपाली वंशज गोरखालीत छगू लाखं मयाक दुगुली मिचिना डिष्ट्रिकय् जक नीद्वःति (२०००) वास यानाच्चंगु दु। मिचिना शहरय् नेपाली स्कूल छगू दया 'नेपाली गोरखा संसद' व 'बर्मा देशव्यापी गोरखा संसद' धकाः गोरखा संसद हे निगू दु धयागु न्यनेदु।)

“नेपाःया मिसा मचा छम्ह बर्मी भिक्षु नापं लिना वल हँ” धयागु न्हायपं पिनेयागु असत्य समाचार गोरखा त्वाल्य् तत्क्षण हुच्चि जुया वनेवं गोरखालीत कुं कुलामय् शासन प्रचारक विहार पाखे ध्वः ध्वः ध्यंकः वल।

स्वदेशी मनूत नाप लाःगुलिं गणेशया गाक्कं साहस धाहाँ वल। लँ दुच्छि ल्हाय् मखंगु गोरखाली भाषां लुदकं न्ह्याइपुसे च्वंक लुमका तय् बहगु कुशल वार्ता खँ ल्हाय दया च्वन। न्यको फुकं कना च्वने दया च्वन। स्वदेशीत जुया त्यानु नं चाःगु मखुत।

तर गोरखाजाति मनू नेपाः देया जनताकथं जक गणेश नाप मिले जू। जाति कथं ला पाः। भाषां नं मेकथं दनि। स्वचायर माइल ५४००० विस्तार दया जन संख्या (१९५३ या ल्याख) ८४,३१,५३७ दुगु नेपाः देशय् गोरखा जाती मेगु गुरुङ्ग, मगर, मुरमि, नेवाः, राई, लिम्बु, तामाङ्ग, स्यार्पा, लाप्चे इत्यादि दनि। उकी मध्ये गणेशपिं नेवाः खः। (नेवाः शब्द, नेपाल शब्दं नेपाः, नेवाः जुया वःगुलिं नेपाः देया मूल जाति खः। अले शाक्यवंशी नं खः। नेपाः देशय् गणेशपिनि नेवाः जातियात 'शाक्य' धाइ) नेवाः जाति छगुलिं धयाथें बौद्ध (उत्तर प्रदेशीय बौद्ध) पिं खः। गोरखा व अन्य जातीय मनूत आपाः हिन्दू। उकिं इमि जातय् बौद्ध म्ह जक दु। नेपाः देया जुजु गोरखा जाति जुगुलिं गोरखा भाषा शिक्षा साहित्य व अफिस अफिसय् व्यवहार जुया च्वन। उकिं नेपालय् च्वपिके आपाः याना गोरखा भाषाय् चतुरता दु।

गणेश व गोरखातय न्हापां ला खँ तप्यना च्वंगुलिं हर्षया सिमाना मदया च्वंगु। लिपा जुया वःलिसे नुगः घाः जुइके माःगु भावय् तकं मनं हे मखंक हिला वने मायेका बिल।

कारण समाचार न्यवःपिं गोरखालीतयसं गणेशयाके छम्हस्यां छम् छम्हस्यां छम् खँ त्वाक्क तिव्क न्यना हहं अन्तय गोरखाली बुढी छम्हेसिनं छम् आरोप याना न्यनेगु शुरु यात - बयसं चीधीतिनि, छाया बर्मी भिक्षु लिना बिस्युं वयागु ले हौं ?

आकाभाकां वःगु उगु प्रश्नं याना लयता फुकं छकोलं विस्मातय परिवर्तन जुया वन। आश्चर्य व लज्जाया खँ जक मखु मेपिनि पाखें शंका तकं जुइका च्वने माःगुलिं आघात लाना गणेशया नुगलय् दंक द्वेष बुलुबुलुं थाहौं वल। उत्साह व उमंगं छाइसे नाइसे च्वना च्वंगु गणेशया स्वाः लज्जा व भयया आघातं स्थँसे बुलुसे च्वना वन। सः नापं पिकाय् थाक्या वन। विवेक शक्ति न्हास जुया च्वपिं थुपिं मनूत लिसे खँ ल्हाना च्वने तकं मं मदया वन। तर स्पष्ट विवरण मकँसे मगाः थःगु उद्देश्य व कार्यक्रमया स्पष्टीकरण याये हे माः। गृहस्थी भेष मखय् धुकुगु थःगु आकार प्रकारयात नं साधक रुपय् न्ह्योने व्वये महसें मगाः।

“थ्व वसः बर्मा देश वये छिकेत जक पुना वःगु का। खत, खत थ्व मिसामचा वया मां अबुपिसं मसीक बिस्युं वःगु।”

“बर्मी भिक्षुं खुया हःगु जुइका सा”

“मुश्किल का जुल ले, थये खःसा ला वया मां-अबुपिन्त खबर बिया लित छवया बी मालिका मज्यू ला ?”

गणेशं खँ खुले ज्वीका कना च्वंकच्वंकं गोरखाली मिजं-मिसातयसं छम्हेसिनं छम् छम्हेसिनं छम् खँ ल्हाल्हां थःमती लूलूथे धया च्वंगु खना वया ह्वाँय् ह्वाँय् ख्वये मास्ति वयेक दिक्क जुया वल।

न्हापां खँ जबलेसिगु गणेशया धापू अनुसारं नांजाःपिं गणेशया मां अबुपिन्त म्हस्यूपिं दुगुलिं इमिसं नं धयावं च्वन - ललितपुरयापिं श्रीमान् हर्षमान श्रीमती हेराथकुं धाःपिं ततःधंगु पसः दुपिं धात्थेपिं साहुत। जिमिसं नं म्हस्यु वय्कःपिन्त। मज्यू जि हे मज्यू। थ्व मिसामचायात जबरजस्तिं हे थनं लित छवया बीमाः।

“खः खः अथे हे याये माः”

“अँ खः, भी जातिपिं जुसेलि अथें स्वया च्वनां गबले जी हँ।”

गोरखालीतयसं वं छम् वं छम् धाधां इमि परंपरागत रीतिथिति अनुसारं स्वजाति मिसा छम्हसित अन्य जातिपिं लिसें तयेगु स्वीकृति दुपिं मखया जबरजस्तिं

हे छुं छगू प्रबन्ध यायेत प्रयत्न याना च्वन।

“अथे मखु अथे मखु, छिकपिं भूले लाना च्वन। जिं आः वया च्वनागु बर्मा देशय् बुद्ध धर्मया ग्रन्थ अध्ययन याये धुंकाः नेपाः देशय् थेरवाद बुद्ध शासन प्रचार यायेगु उद्देश्यं वया च्वनागु। छिकपिसं छुं न बेकाइदा याना दी मद्दु। छिकपिसं याःयाःथें जि म्हुतु प्वाः तिना सुमुक च्वना च्वने फइ मखु।”

गणेशया व खँ गोरखालीतय् लागी न्हायपनय् द्हाँ मवनिगु जुइ धुंकल। न्ह्याक्व हे थितुं थीक खँ ध्वीक कंसां, क्यंसां, सत्य धर्म सत्यताय् जक जुया ज्या खँया स्वरूप विश्वास याये थाय् मदयेक जुया च्वंगुलिं गणेशया युक्तियुक्त अभिव्यक्ति इमिगु लागी भं भं असंगत प्रतीत जुया वना च्वन।

“मज्जु, जि हे मज्जु का। वया मां अबुपिं मामुलिपिं मखु। वं धाःथें खःसा थथे जंगल पर्वत तं तं पुला वय् माःगु कारण मद्दु। वया मां अबुपिसं धन सम्पत्ति फुके फु। जहाजं वये ला प्लेनं वये ला धाःगुलिं वये फु। मां अबुपिसं मसीक बिस्युं वःगुलिं मखुला भिक्षु व व निम्ह जक जंगलं जंगलं वये माःगु। उकिं वयागु खँय् सत्यता मद्दु धयागु खँ स्पष्ट सी दया च्वंगु दु स्वरे।”

इमिगु कल्पना सत्य मज्जुसां युक्तिपूर्ण जुगुलिं गणेशया खँ फिसलय् लः प्वके थें निरर्थक प्रतीत जुया च्वन। धया हाला च्वना नं छुं विशेषता दइ मखुत। उकिं गणेशं थः नाला खँ ल्हाना मच्वन। तर संकट ला थ्व कि खँ मल्हासे म्हुतु प्वाः तिना च्वन धायेवं भं इमिगु खँ सदर जू थें जुया वइगु।

गोरखाली बुद्धिचातय्सं मिखाय् ख्वबि लःलः धायेका गणेशया न्ह्योने लिक्क वया धया च्वं च्वन - मेकथं विचाः दूके मते न्ह्याय्मचाचा, थुम्ह बर्मी भिक्षु नापं लिना वने म्वाल, जिमि थाय् हे च्वना च्वँ, न्ह्याग्गु हे जुया वःसां थव, उकी छुं च्युताः मद्दु। थः सद्य न्ह्याय्मचा भाःपाः लहिना तया तय, स्व न्ह्याय्मचाचा”

“भासँ भासँ छिकपिसं धाःगु छगू नं मखु छिकपिन्थाय् च्वने नं मद्धाः” धाधां खँ ल्हाना च्वनां छुं विशेषता पिहाँ वइगु मखये धुंकुगुलिं छुं छां विशेष धया मच्वसे सकसितं थःथासं पितिना च्वं च्वन।

अबले भं हे बांमलाः वल।

“जिमिसं खःगु खँ धया च्वना नापं खँ मन्यं स्वयेबले निश्चय नं थ्व मिसामचा वासलं थिया वये धुंकल थें च्वं। बर्मी भिक्षुं वासः नका व्वना हःगुलिं ला थुलि क्वातुसे च्वना थपाय्सकं जिहाः जुया च्वंगु।” धकाः तन्त्र मन्त्र व प्रयोगयात विश्वास दुपिं जुया च्वं थें तुं एकलब्धे निर्णय याना धयावं च्वन।

“मूर्ख जुडमते न्ह्याय्मचाचा। थन हे ल्यना च्वाँ। थन च्क्ने मं मदुसा जिमिसं नेपाः
 थ्यंक लित छ्क्या बी। थन च्क्सां जिमिसं स्कूलय् भर्ना याना बी। थ्व भिक्षु नाप लिना
 व्केत ला जिमिगु स्वीकृति मदु। न्ह्याय्मचां विचा याना स्वसा जिमि गोरखा जात स्वथा
 नं न्ह्याय्मचाया नेवाः जात भं च्क्थ् लाः धाइ मखु ला ? नेवाः जातय् नं न्ह्याय्मचातय्
 शाक्य जात भं च्क्थ् लाः मखु ला ? थः जात तोता मेपिं नाप विवाह जुल धाःसा जात
 स्यनि का। न्ह्याय्मचा वासलं थिया च्क्गु खःसा जिमिथाय् व्छेत दु। लायेक वासः याना
 बी। थ्व भिक्षुं थःगु विद्यां वासः याना हःगुयात जिमि व्छेतय्सं मदयेका बी फु।”
 गोरखाली बुढीतय्सं एकलब्बे विचाः याना नरमछाटं ह्येका च्क्गु च्क्कं तिनि। गणेशं
 न्ह्याक्च बांलाक खँ कंसां थःगु खँ निरर्थक व प्रमाण रहित जुया च्क्कन। न थःपाखे लिना
 खँ ल्हाना बीपिं सुं छ्म्ह हे दु। उकिं लिपा जुया वःलिसे इमिगु खँ न्यना च्क्नेगु शक्ति तकं
 मदया वन। जबरजस्तिं क्क्थाय् दुने व्के माला वन।

गोरखालीतय्सं वासः थिया वःम्ह मिसामचायात न्ह्यागु धाःसां विशेषता
 दइमखु। वासः नकुम्ह बर्मी भिक्षुयात जक निवेदन याना सःता तये मालि धकाः
 सल्हा यात। अले छेखे बिज्याना च्क्व्हं स्थविर ऊ. धम्माबुधयाके बिनित् थायेत पुचः
 मुना न्ह्योने वन। इमि मती दु थें बिनित् यात।

बर्मा भाय् सःम्ह गोरखाली छ्म्हसिनं आपाःसिगु छन्द अनुसार विनित् थाःगु खँ
 न्यने मात्रं स्थविर ऊ. धम्माबुध इति इति मिकं न्हिला बिज्यात। लिपातिनि खँ फुकं
 थुइक कना बिज्यात। उद्देश्य कना बिज्यात। तर व्यर्थ। गोरखालीत नाइक धयां
 मज्युसा जबरजस्तिं जूसां लुटे याना जूसां काये धयागु अक्स्थाय् थ्यन। अन्तिमय्
 स्थविरं कुनय् कापी च्क्विपिं शासन प्रचारक स्थविरपिनि नाप सल्हा याना विहारय्
 दुपिं गोरखालीत दक्कसित हत्तुमत्तु हक्का पितिना छ्क्वे माल।

“का, अय् सकलें पिहाँ हूँ। छिमि मती लू थें सँ, मती लू थें विचाः या।
 धयां मज्युपिन्त छु विशेष हाला च्क्नेगु। थ्व मिसामचायात ला यग्गु थजु, थन तोता
 थके फइ मखु। मोलमिन् थ्यंक व्वना यँ हे यंकेगु। का अय् हूँ, हूँ, सकलें हूँ।
 छिमिसं उपद्रव याना च्क्ने मते सो, मखुसा !”

स्थविरं धयां माने मजुसेलि छुं विशेषता मदु धकाः मती तथा ततःसकं
 हत्तुमत्तु हक्का धया बिज्यायेव तिनि गोरखालीत चित्त बुभ्ने मजुइकं तुं छ्म्ह निम्ह
 यायां पिहाँ वन। तर इपिं बुना शस्त्र बँय् दिका यार्ऊक पिहाँ वंगु छॉट मखु। थुकथं
 मज्युसा उकथं कोशिस याये, आसे रे आसे धयागु भावं वाक्कु छिना नुगलय् दागा
 तथा तःगुयात इमिगु लिफः लिफः स्वया वना च्क्वंगु तन्वः ख्वालं कना च्क्वं च्क्कन।

आधुनिक शहरयापिं गोरखालीत जूगुलिं इमिगु ज्या-खँ छुं समय लिपा हे कार्य रूप्य परिणत जुया वल। मेजर छम्ह व पुलिसत ३ म्ह गोरखालीत पिहाँ वने धुंका गबेत हे मजा:नि कुने कापी (प्रत्यन्त जनपद) थ्यक लाना च्वंगु व शासन प्रचारक विहारय् थ्यक: वल। इपिं लिसे न्हापा व:पिं गोरखाली पुचलय् नाय: जुया च्वपिं निम्हं नापं व:गुलिं स्थविरं जूगु खँ थुइका बिज्यात। तर छुं लगे जूगु मखुत। लिपातिनि अवस्था स्वया मा:थाय् च्वना मा:कथं खुले याये धयागु विचारं स्थविर गणेशयात व्वना मा:गु सामान ज्वना पुलिसतयसं व्वना यंकुथाय् त्यत्य् बिज्यात।

“भन्ते जिपिं शरम ला चा:, अथेसां उजुरी बिया त:गुलिं थ:गु कर्तव्य अनुसार ब्यने मा:गु जुया च्वन। थुपिं गोरखालीत मुना उजुरी बिया तल। छ:पिसं बयस मगा:निम्ह इमि जातया मिसामचा छम्ह ह्येका भुके याना खुया हया बिज्यात हँ, व खँ”

पुलिस अड्डाय् थ्यबले पुलिस सर्जेण्ट कानून बमोजिम स्थविर ऊ. धम्माबुधबात दोषी रूप्य जाँच याना च्वन। वादी गोरखालीतयसं जिमिगु ज्या खँ सिद्ध जुइन, छु याये फुले सा धया थें जा:गु ख्वालं छथाय् सत्तीथाय् च्वना चिवा कया च्वंत्वब।

स्थविरं थ:गु बाय्ग् चायेका ताहा: पति हाक:गु भौं-भिं मध्ये पौ छपौ ल्यया कया “छुं नं विशेष धया च्वने मा:गु मखु दायक, थ्व पौ स्वत धा:सा खँ पूवनि” धका: आज्ञा दयेका गणेश कुशीनगरय् थ्यक: व:बले बियात:गु गणेशया मां श्रीमती हेराथकुंया पाखें न्ह्याय्यात विद्या व्वंकेत ल:ल्हाना ब्यूगु पौ पुलिस सर्जेण्टयात बिया बिज्यात।

सर्जेण्ट श्रीमती हेराथकुंयागु सहीछाप दुगु चिट्ठी पुत्तु पुइका स्वत। नामरि आख: व्वने मस:। न्ह्योने दुपिं गोरखालीत मध्ये नाय: जुया च्वंम्ह गोरखालीयात स:ता व्वंके बिल। गोरखाली बुढा नं बालाक व्वने मस:। तर गणेशया वया मान्हं स्थविरयात विद्याध्ययन यायेत ल:ल्हाना ब्यूगु चिट्ठी ख: धयागु भावतु थुल। लिपा सर्जेण्टयागु प्रेरणां गणेशं तुं व्वना गोरखा भाषां परिवर्तन याना क्यन। गोरखलीतय मती दु थें मखु धयागु खँ सीवं ख्वा: ख्यँया वन।

गणेशयात जाँच याना न्यबले गणेशं नं वने मा:गु कारण व उद्देश्य स्पष्ट रूप कना ब्यूगुलिं उगु ज्या-खँ द्रुगु रूप्य बन्द याना बी मा:गु अवस्थाय् थ्यन। तर अनं लिपा पासपोर्ट जाँच जूबले धा:सा स्थविरयागु पासपोर्ट जक क्यने फया गणेशया नितिं पासपोर्ट मदुगुलिं संकट जूवन। जूगु खँ अवस्था वृत्तान्त कना नं मजिल, पुलिस अड्डाय् गणेशयात वीसा मदयेक खुया दुहाँ व:गु आरोपं ज्वना तथा तल।

अनेक प्रकारं प्रमाण बिल। उमेर मगा:गुलिं पासपोर्ट मजुगु खँ साधक रूप्य

प्रस्तुत याना स्थविरं स्वयं आज्ञा दयेका बिज्यात, मज्जू। कानून बमोजिम अड्डाय् दरखास्त बीमाः धाःगुलिं बिच्ये काना च्वन, वादी गोरखालीतय् मती तःथें मजू। मती मतःथें जुया इमि नेपाःमि मिसामचा स्वयं बन्दी जूम खना आश्चर्य चाया वन।

अथेसां इमिगु लागी लिपा यःगु थजू, आः थत्थेयात बर्मी स्थविर व गणेश बाया वनिगु हे माला च्वंगु। उकिं छ्खें लयताया च्वं च्वन। स्थविर ऊ. धम्माबुध मन दिक्दार जुइका गणेशया नितिं जमानी च्वना बीपिं सुं दइला धयागु विचारं कल्पना याना बिज्यातं नं व्यर्थ जुया वंगुलिं लिपा मेकथं ज्यू थें कल्पना याये मालिका धकाः मती तथाः गणेशयात नुगः मछिंका मच्वनेया नितिं आश्वासन बिया पिहाँ बिज्यात। गणेशं स्थविर पुलिस अड्डां पिहाँ बिज्याःगु मिखां त्वल्ले जुया स्वस्वं निराधार जुल धयागु मती वंका हतोत्साही जुया मछिंगु नुगलं तुं ल्यना च्वन।

गोरखालीतयसं ज्या खँ जुया च्वँतले मिसा मचायात इपिं नापं सःता तये फइगु स्वीकृति बीके नितिं कोशिस याना जुल तिनि। तर अधिकारीपिसं स्वीकृति मब्यू। ज्या खँ जुया च्वँतले बन्दी रुपय् तुं च्वने माः धयागु खँ कनेवं गोरखालीत नं लिहाँ वन।

बुद्ध शासनया अंश भागी धात्थेन्ह म्थ्याय्मचा जुइगु, बुद्ध-पिटक अध्ययन याना मातृभूमी शासन प्रचार यायेगु उद्देश्यं आत्मार्पण याना पिहाँ वये माल। साधारण मनुतसें पार वनेगु कल्पना तकं याये मछाःगु महाकान्तार जंगल पर्वतयात नये त्वनेगु मदयेक अनेनेगु भय विघ्न भुक्तमान याना उमेरं मत्वेक तःधंगु उद्देश्य घाना वये माल। उगु उद्देश्यं हे अनेनेगु भय अनेनेगु अन्तरायं मुक्त जुया म्थ्वाखा-चरम लक्षय्य ध्यनि थें च्वंगु न्हापांगु वासस्थान ध्यंका भं धर्मया यात्री भावं कारागारया बन्दी रुपे ध्यंक वये माल। गणेश मती हे मत्कथंयागु थःगु घटनाया कल्पना यायां उलि थुलि मदयक नुगः मछिंका फेत् थासं दना मवल। खँ, डाँकातयगु ध्व बन्धनागार थःगु थाय् मखु। ध्व बन्धनागारया दुने थः थेंज्याम्ह शीलवती बालिका याकःचा च्वनेगु गथे !

जेलय् द्वाहाँ वनेत थाकु चाया च्वंगु बखतय् खँ भाय् थूम्ह पुलिस हाकिमं छाइसे नाइसे च्वंम्ह मिसामचा जुया नं शीलवती जुया च्वंम्ह जूगुलिं जेलय् मतसे थःगु छँ हे तये धयागु खँ न्यंका थःगु छँ व्वना यंकल। जेलय् दुने च्वनेगु स्वया ला जिल मखाः।

तर बन्दी, बन्दी हे। गनं गुगु थासय् नं स्वतन्त्रं वने दुगु मखु। स्थविर ऊ. धम्माबुध नाप नं सल्ला यायेगु वचन मब्यू। लिपा छु याय् त्यन गथे याय् त्यन नं सीकेगु मौका मदु। उकिं दिक्क जुइका च्वने माः। भति मन तयथाय् दुगु ला पुलिस हाकिमया छँ गणेश ज्वलिं ज्वःम्ह ल्यासेचाम्ह म्थ्याय्मचा छ्म्ह दुगुलिं खः। मिसां

मिसाया उपरे दया भाव व वयस ज्वलिंज्वःपिं मिसामचात जुया स्नेह भाव नित्ता मिले जुया गुलिचां मदवं स्नेह सम्बन्ध बढे जुया वन। निम्हसिया ल्हाः भासं व तुति भासं शुरु याना परस्परय् थुगु कथं उगुं थुगुं खँ ल्हाये दया च्वंगु जुया अत्सि मचासे छगः यायां निगः यायां बर्मा भाय् भति सया वल।

नय त्वनेगुली ला मनःम्ह गणेशया लागी छुं भार मदगुलिं अन छँ हे बालाक थुया खुना नके त्वंके याना तल।

अड्डाय् जाहेर याना ज्या खँ जुइका च्वने माःगुलिं अड्डां व्युगु दिं थ्यंकः वया वने माःगु बखतय् पासपोर्ट मदयेक वःगु ज्या खं याना गणेश बन्दी जुया च्वने माःगु विषय जकं मयाः, गोरखालीतयसं वादी जुया इमि जातिया उमेर मगाःनिम्ह मिसा मचायात व्वना हःगुलिं भन्तेयात दोषी याना उजुरी बिया तःगु ज्या खँ नं अन्तरगत तिनि। उलि जक मखु, उमेर मगाःनिम्ह नेपाःमि मिसामचा गणेशयात गोरखालीतयसं आरक्षा याना तयेगु अभिलाषाया बारे नं ज्या खँ दया च्वन तिनिगु जुया अड्डाय् छगु पक्षं मेगु पक्ष नाप वाद विवाद थें जुइका च्वने माः।

पासपोर्ट मदयक वःगु खँ अथें तथा स्थविरं व्वना हःगु व आरक्षा याना तयेगु इच्छाया ज्या खँ यात हथासं छिने याःगुली स्थविरं व्वना हःगु विषये मान्हस्यां वचन बिया लःल्हाना व्युगु चिट्ठी दुगुलिं न्याय युक्त जुया सिधया वन। तर गोरखालीतयगु माम जुया च्वंगु आरक्षा याना तयेगु विषये निगु पक्षे नं भतिचा हँ खँ मिले मजुनिगुलिं मुद्दा छिने याइम्ह न्यायाधीशया लागी तुरन्त निर्णय बीत थाक्या च्वन।

“मिसामचा, विचाः या गथे खः ले ? थुपिं गोरखालीतयगु थासय् हे च्वनेगु इच्छा ला, अथे मखु मां अबुपिनि देशय् लिहाँ वनेगु ?” न्यायाधीशं गणेशयाके न्यन। गणेशं स्पष्ट रुप हे लिसः बिल, “गोरखालीतय् थाय् नं च्वनेगु इच्छा मदु, मां अबुपिनि देशय् नं लिहाँ वनेगु विचाः मदु। बौद्ध ग्रन्थ अध्ययन यायेगु हे जिगु ज्या खः, बौद्ध ग्रन्थ अध्ययन यायेया नितिं बर्मी स्थविर लिसे हे वसपोलं गन लःल्हाना तथा बिज्याइ अन च्वने।”

उगु कारण आखलं च्वया लिपायागु हप्ताय् अड्डा च्वनिगु दिनय् अर्जी बी नितिं दिं तोके याना बिल।

पालि भाय् व पालि साहित्य अध्ययन व अभ्यास याना तये नंगुलिं न्यायाधीशं आखलं च्वया अर्जी व्यु धाःगु खँयात गणेशं पालि भाषां च्वया छक्त। पालि भाय् सथेकबले नेपाःया स्थविर भिक्षु बुद्धघोषया थाय् बर्मी लिपिं पालि भाय् च्वयगु अभ्यास याना तःगु दु। उकिं न्यायाधीशया थाय् अर्जी बीमाःगु कारण बर्मी लिपिं पालि भाषां

चव्या बिल। भौतय् अड्डाय् धया वःगु खँ जक मखु स्थविरं यंका तथा बी धाःगु मोलमीन शहरया खेमाराम शीलक्ती विहारय् कना च्वं क्केगु इच्छा दु धयागु खँ नापं दुथ्याका चव्या बिल।

लिपायागु सप्ताहय् अड्डा च्वनिगु दिंखुनु न्यायाधीशया थाय् अर्जी भौं बीवं न्यायाधीशं भौं स्वस्वं मिखा तःतःग्वथ्क कना हल । बर्मी लिपि जुया च्वने सःसां पालि भाषा मसःमुलिं अभिप्राय मथु। उकिं न्यायाधीशं गणेशयात तःसकं न्वात - “छाय् कतःपिसं मथुगु भाषां च्वये माःगु ले ?”

“अः, थ्व मथुगु भाय् ला मखु पालि भाय् खः छु छि बौद्ध मखुला ?” गणेशं छथी प्रश्न यात।

“क, भन् जिक्केतुं का न्यना च्वंगु, बौद्ध नाप थन छु सम्बन्ध दु ले ?”

“सम्बन्ध दु नि, छाय् मदु धकाः। जिं न्यना तयागुकथं बौद्ध धाःपिं पालि भाय् सः धाःगु। उकिं पालि भाषां चव्या हयागु। अथेसा छि बौद्ध मखु जुइ का।”

गणेशया चतुरतां व्युगु लिसः नेपाली (गोरखाली भाषा परिवर्तकया पाखें न्यने जक छु माल न्यायाधीश मछाला वं थें च्वन। “का का हूँ थ्व भौं परिवर्तन याके व्युसा जक ज्या खँ सिधइ” धया अड्डाया दिं लिछ्यात। लिपायागु दिनय् उगु भौं पालि सःपिं भिक्षुपिनि पाखें परिवर्तन याना छिने याना व्युमुलिं थःगु इच्छा अनुसारं च्वनेगु वचन प्राप्त जुया गोरखालीत लिसे ख्वाः चूलाके माःगु ज्या खँ छिने जुया वन। तर पासपोर्ट मदयेक वःगु ज्या खँ सिधये मफया लां लां बिना वन।

उलिया भित्रे स्थविर ऊ. धम्माबुधं मोलमीनय् दुपिं दायक दायिकापिन्त व रंगुनय् च्वंन्ह थः मुख्य दायक ऊ. साल्वीं (एकाउन्टेन्ट जेनरल) यात ज्या खँया फुकं विषय तथा पौ छ्व्या सल्लासाहुति फक्ना तथा बिज्यात। उलि जक मखु सःसःतीपिं मुख्य मुख्यपिन्त नं पौ द्वारा सहयोग भक्ना छ्व्या बिज्यात तिनि। विशेषतः थ्व ज्या खँ रंगुनय् यंका जाँच बूभ याये नितिं प्रयत्न याना बिज्याःगु जुया च्वन। ज्या खँ मिचिनाय् हे जक बिते जुया न्हि व दिं जक सरे यायां निलाति बिते जुया कने धुकल।

१९. बन्धनागार

स्थविर ऊ. धम्माबुध व अधिकारीपिनि उद्योग व्यर्थ जूमव। गुलिचां मदव गणेश पासपोर्ट मदयेक बर्मा देश दुने द्वाहाँ वःगु विषये जाँच याये नितिं रंगून्य छ्वया हति धयागु रंगूनया अड्डां च्वया हल।

वँ हे वनेगु जुलं नं आकाभाकां रंगून आदेश वयव हे न्यायाधीशं गणेशयात धोदूगु प्लेनं रंगुन छ्वय्यगु याना बिल। गणेशया स्थविर ऊ. धम्माबुध नाप हे भति समय कया खँ छगू हे ल्हायगु मौका मदु। स्थविरया पाखें व हे एकाउन्टेन्ट जेबरल ऊ. साल्वीं व श्रीमती दोएच्चेपिनिगु थेकानाय् च्वया तःगु पौ छपौ जक ज्वना वय खं। अनं लिपा ला पाले पुलिस छम्ह नापं रंगून स्वया प्लेन लिना वनेमाः।

मंगालडुं एरोड्रमय् मचिना प्लेन ध्यबले बहनी ६ बजे पुले धुकल। हेमन्तया किचः मफूनिगु ऋतु जूगुलिं ६ बजे पुलेवं हे ख्यु ख्यँ धाया च्वने धुकल। न्हापां खबर बीगु समय मदु। वया काःवइपिं नं दुगु मखु। पाले पुलिस नं रंगून शहर तक हे वय मनम्ह जिल्लाया छम्ह पुलिस। म्ह स्यूताःपिं सुं मदु। वय वने नं सःगु मखु। प्लेनं क्वाहाँ वया यात्रीत यंकइगु यू.बी.ए. मोटरं शहरपाखे वने दुगुलिं यू.बी.ए. आफिस अःपुक ध्यन। अनं लिपा गन वने मालि स्युगु मखु। गणेशया लागी पाले पुलिस छम्ह तोता मेपिं भरोसा काय बहःपिं सुं मदु। उकिं वयागु पहः चहः जक मिखा लिमकासे स्वया च्वने माः।

पुलिसं उखे थुखे न्यने-निने यात। बन्दी खःसा जेलय् यंके माः धयागु विधान बमोजिम रिक्सावाला छम्हसिगु सहयोगं गणेशयात 'भा' धयागु लँय् दुगु जेलय् ब्वना यंकल। रिक्सा छगुली पुलिस व गणेश निम्ह न्ह्यःने ल्युने च्वना उखें थुखे, थुखें उखे मोडे यायां 'भाला' जेलय् ध्यन। रिक्सां क्वाहाँ वया तप्यंक जेलय् दुने।

गणेशं गथे खः, छु खः छुं मस्यु। पाले पुलिसया म्हस्यूपिनिगु छँ ला, वा मचिनां न्यायाधीशयागु निर्देशनकथं थः बासं च्वनेगु छँ ला, विहार ला छगू मखु छगू ला जुइ माः थें च्वं धयागु मतीं पुलिस ल्यु ल्यु छपलाः लिमच्युसे लिना वना च्वन। ताः चायेका नँया लुखां दुने द्वाहाँ वनेगु संकेतं तिनि जेल धकाः सिल।

“वने मखु, वने मखु जि थ्व जेलय् दुने, यःगु थजु द्वाहाँ वने हे मखु जि अपराधी मखु।”

जिड्डिड याना च्वम्ह गणेशया खँ सुनान ध्वामथु। तर जेलय् द्वाहाँ वनेगु अनेच्छां जिड्डिड याना च्वंगु धयागु ला थुया च्वं। जेलया अधिकारीपिं व पाले पुलिसं नं फछिं फक्व ह्येका जेलय् दुने दु छ्वयगु स्वया च्वन। गणेशं ध्वाथुइका नं धाय मसः। मस्यु सा थ मस्यु धकाः हालाहिला मच्चसे लुखाया पिने अथेतुं माने मजुसे च्वना च्वन।

गणेशया ध्येयकथं न्ह्यागु जूसां जेलय् दुने द्वाहाँ वने ममदु। दाखुं, खुं, उप्रदाहातय् थासय् थः थें जाःम्ह धार्मिक यात्री छम्ह च्वनेगु योग्य मजु धकाः नुगलय् घाना तथा तल। थुकथं छखे गणेशं जिड्डिड याना च्वन। छखे पाले पुलिसतय्सं अथें दुत छ्वयगु कृतः याना च्वंच्वन। मुकिं याना कचकच जुया च्वन।

ख्यौंगु भं ख्यौया वये धुकल। गणेश व पुलिसतय् ज्या सिमधःनि। अबले लाक हिन्दुस्थानी भाय् सःम्ह पुलिस हाकीम छम्ह ध्यंकः वल। गणेशयात नायक चित्त बुभ्ने जुइक सम्भने यात।

“सो, मचाचाम्ह नेपाली शीलवती थ्व इलय् पिने मिजंत जक। आमथे च्वंच्वन धाःसा शीलवतीया लागी आपालं विघ्न बाधा वइ। थौं चछिया लागी थन दुने हे द्वाहाँ वना च्वनेगु याय मालि।”

“जितः जेनरल ऊ. सांत्वीया छँ तय्के छ्वया दिसँ।”

“थौं चछिइ सह याना च्वने मालि। छः ख्यौयी धुकुमुलिं न्ह्यागुकथं प्रबन्ध याःसां मजी धुकल। उकिं थौं चछिइ ला थन दुने हे च्वने मालि। कन्हय् तिनि हान माःकथं याना बी।”

जबरजस्तिं धया च्वंगु मखु, फलाफल क्यना निवेदन यायां धया च्वंगु। उकिं गणेशं जिद्दी याना च्वने छाःगु मखुत। आखिरय् भसुकाः तथा घघायापुसे च्वंगु जेलया दुने तुं ममदु ममदु छपलाः छपलाः छिना द्वाहाँ वने माला वन।

गणेश जेलया दुने कोठाय् ध्यँ जक छु ध्यन लुखाद्वाः तिना थपाय् जुगु ताल ग्वया स्वतन्त्र प्रवेशयात वाः तथा बिल। सुघर सफा याना मतः खिति पाँय् पाँय् थाना कोठा छगुलिं दुर्गन्धं जाया च्वन। जेलया दुने चलःतय् जुइ फक्व एकराज जुया च्वन। सिपू कापिचां धँय्तसें नं चलःत लिसे बाजिं बाजिं वं त्याकइ ला जिं त्याइला धया थें पराक्रम क्यना च्वन। बुद्धवाद पिटक ग्रन्थया अध्ययन याय्गु उद्देश्य तथा वःम्ह गणेशं चलः व धँय्तय्त निं न्हापां हि दान बिया च्वने माः।

पिने मत छप्वाः जक। दुने ख्यौंसे च्वं। तर प्वालाक-पिलिक वइगु जलं याना दुने गणेशं मेपिं बन्दी निसात नं दु धयागु खना च्वन। गज्यागु अपराधं बन्दी जुया

चवपिं जुइ मस्यु। स्वतन्त्र संसारं तापाना चवपिं समलिङ्गी जूगुलिं करुणा वना थमं सक्व सीक्व खँ ल्हायगु इच्छा दया च्वन। चलः व धँयतयसं याना न्ह्यः वयेके मफु। उकिया सत्ता खँ ल्हाना च्वने दःसा जीला धयाथें मती वल। तर थः धाःसा बर्मा भाय् पूर्वक ज्या काय फयक ल्हाय सःगु मखुनि। आशा हे मयानाकथं जेलय् थ्यंक वया च्वने माःगुलिं मन नं हानं दिक्क जुया खँ ल्हायगु इच्छा मदया वन। उकिं छथाय् कुनय् लिधंसा कया फेत्तना च्वंच्वन।

थुलि तक फोहर जुया धँयतय् एकछत्र जुया च्वंगु बैय् घना च्वनेगु नं इच्छा मदु। उकिं गबलें पुतुहँ फेत्तत, गबलें इवातां दन, थथे जक याना च्वं च्वन। वीं वीं हाहां हि त्वना चवपिं चलःत व वास्यां थाहँ वया च्वनां च्वने मजीक एकराज चले याना चवपिं धँयतयसं याना वाथा वाथा ससं चचिछं न्ह्यः वयके मफु। गणेश चचिछं चलः व धँयतयसं याना वाथा वाथा सना च्वं थें हे छखे दुपिं बन्दी मिसात नं वाथा वाथा सना च्वंच्वंगु जुया “अः इपिं नं जिथें हे खनी सा। धँय व चलःतयगु खँ छखे तयाः शोक व्यापद त्वाक ज्याना सास्ति जुइका च्वंगुलिं न्ह्यः वयके मफया वाथा वाथा सना च्वंगु जुइ माः” मती तया थः थें भाःपाः करुणा चाया च्वंच्वन।

धात्थें ला अथे मखु। बहनी खँसे च्वंका जेलय् दुने थ्यंकः वःमह गणेश प्रति छगु हे कोठाय् चवपिं मेपिं बन्दीतय् संशय जुइका च्वंगु, अले उकिं भयभीत जुइका न्ह्यः वयेके मफयेका च्वंगु खँ लिपा तिनि सिल। मह जाया क्यातसे च्वना च्वंमह ल्यासेमह मिसा मचा हे जूसा। बहनी खँ ताकय् पिच्चसे मुण्डागु छय्यां म्हासुसे फांगा थें जाःगु गा मिजंतयगु कमीज थें जाःगु कलर दुगु म्हासु म्हासु धाःगु लं फिना मेगु हे आकार वया च्वंमह गणेशयात इमिसं मिसा मचा धकाः सीके मफुतं छुं आश्चर्य मखु। सुथय् निभाः जः वयका गणेशया हिसि दुगु रुप लावप्यं जाःगु मुखाकृति हृष्टपुष्टगु शरीरया पहः चहः खनेवतिनि छमह विदेशी मिसा मचा धकाः सीका बन्दीतय् ख्वयेगु सिबे न्हिलेगु अप्वः जुया च्वंच्वन। चचिछं व हे भयं ग्याःगुलिं घने मछाला च्वंगु खँ इति इति न्ह्यून्ह्यून कना च्वं च्वन।

“हिन्दूस्तानी खँ ल्हाये सः ला ?” सुथय् घः तुइवं बन्दी मिसातय्त नये त्वनेगु ब्यु वःमह बर्मी मिसां गणेशयात खनेवं तेज पूर्ण मिखा च्वामुगु न्हाय् व शरीरया पहःचहलं इण्डियन जाति छमह मिसामचा जुइ धयागु मती तयाः हिन्दी भाषां न्यन। अथे न्यनेवं गणेशं लयतातां हिन्दी भाषां जूगु खँ कना बिल।

“थुलि हे खः छिं जि ऊ. साल्वी दोए च्वेपिं लिसे नाप लायेगु इच्छा जुया च्वंगु दु” धकाः अन्तय् थःत माःगु खँ कन।

“अः, जेनरल ऊ. सांल्वीं ला ! जिं म्हस्यु, ज्यु, जि वना धया बी। पलख सह याना च्वना बिज्याहुँ न्हि” धकया पिहाँ वन। अले गणेश बन्धनं याकन मुक्त जुइन धयागु कल्पनां लयताया च्वन।

तर निभाःद्यः जक थाहाँ थाहाँ वया च्वन, जेलय् वया सःतः वःपिं खने दुगु मखुनि। वना धया बी धकाः कबूल लहाना वंन्ह मिसा हे खने मदुगुलिं लिपा जूलिसे जेलय् दुने च्वंन्ह गणेशया चित्त भंभं कमजोर जुया वल।

निभाःद्यः गुलिखे च्वे ध्यने धुंका जेलया लुखा चायेकुगु शब्द थँस्वःगु बखतय् थमं आशा कया च्वनाम्ह मखु थें च्वना दिक्क जुया च्वन। लिपा तिनि जेलय् ध्यंकः वःपिं धार्मिक मन्त्रालयया अफिसरपिं जुया नेपाःमि शीलवती छम्ह जेलय् दु धयागु समाचार न्यना काः क्यापिं, बर्मी शीलवती विहार छगुली तये यंके धयागु खँ कनेवं तिनि लय्ता वल। थुकथं जेलं मुक्त जुया धार्मिक अफिसरपिसं व्वना यंकूथाय् लिना च्वं वन।

धार्मिक अफिसरपिसं गणेशयात रंगून शहरया हंसावती त्वालय् दुगु न्यां आउँ शीलवती विहारय् तय् यंकेगु प्रबन्ध याना विहाराधिपतिया दाजु जुया च्वंन्ह ऊ. भातांया छँ व्वना यंकल। न्यां आउँ विहारय् तय् यंकेकया लागी लःलहाना थकल। उकिं ऊ. भातांया छँ छुं समय तक च्वने माल।

“जि ऊ. सांल्वीपिनि छँ वनेगु इच्छा जुया च्वन।” धकाः ऊ. भातापिनि छँ ध्यनेवं गणेशं थः वनेगु इच्छा जुया च्वंगु थाय् कना बिल।

“एकाउन्टेन्ट जेनरल ऊ. सांल्वीं धाःम्ह ला ?”

“खये फु जिके चिट्ठी दु” धया स्थविर ऊ. धम्माबुधया चिट्ठी पिकया क्यनेव ऊ. भातां चिट्ठी स्वया “ज्यु, अथे जूसा न्यां आउँ शीलवती विहारय् व्वना मयंकुसे ऊ. सांल्वींया छँय् व्वना यंका बी। अथेसां छःपिं विश्राम निं याना बिज्याहुँ। स्वेदगौं इत्यादि थासय् दर्शनार्थ थनं हे व्वना यंके। बहनी तिनि याउँक ऊ. सांल्वीपिनि छँ वनेका। ऊ. सांल्वींयात नं फोन याना खबर बिया तये। याउँक च्वना बिज्याहुँ” धका विश्राम याका थकल।

न्हिने ऊ. भातां थमं हे रंगूनय् दुगु प्रख्यात प्रख्यातगु चैत्य दर्शनार्थ व्वना यंकल। गणेशया मचाबले निसें न्यने दया दर्शन यायगु प्रबल इच्छा जुया च्वंगु विश्वप्रसिद्ध स्वेदगौं चैत्योत्तम यात लहाः निपां बिल्लि याना बन्दना याये खंगु बखतय् थमं अनुभव याना वये माःगु दुःख कष्ट फुकं त्वःमना प्रमोद प्रीतिं बिलिबिलि जाया गबयेत तक वन्दना यायां याय् मगाना च्वन।

“अबु बुद्ध तथागतया अनुभावं जिगु उद्देश्य पूर्ण जुया अबु बुद्ध तथागतया

त्रिविध शासनयात कुबुया अबु बुद्ध तथागतया उत्तम शासनया सेवा याये फुम्ह जुइमा, भगवान् शास्ता !” धकाः नं स्वेदगौं चैत्योत्तमयात दर्शन यायां म्हुतुं प्रकाश यासे प्रार्थना याना वल।

ऊ. भातां गणेशयात चैत्य दर्शन याके धुंका सन्ध्याइलय् एकाउन्टेन्ट जेनरल ऊ. सांल्वीपिनि छँ ब्वना यंकल।

जेनरल व जेनरलया श्रीमतीपिं नं न्हिनेसिनें फोन खबर बिया तय धुंकुगुलिं पिया च्वंच्वन। गणेशपिं छँ थ्यनेवं जेनरलं “माःगु जक जुइगु ला काः थ्व, जिमिसं नं शीलवती रंगून वल धाःगु समाचार दुगु तार म्हिगः तिनि मिचिनां वःगुलिं सुथबद्धिं माला जुया च्वना। छुकिं वल, गबले वल छुं सः मदुगुलिं गन वना काः वनेगु मसिया अथे याये थथे याये मदया च्वन। शीलवती रंगून छ्वया हया धाःगु न्यना नं तःसकं अचम्म चाया च्वना। जिं ला ज्या खँ जक रंगून छ्वया हइ धाःगु स्यू। मनू नापं रंगून थ्यंगु भं हे जिल। थन थ्यने धुंका ला छुकीसं धन्दा काय माःगु मन्त। फुकं ज्या सिधल धकाः मती तथा बिज्याहुँ। सयादो ऊ. धम्माबुध नं छन्हु निन्हु त्वालं थ्यंकः बिज्याइ। ज्याखँ सिमधःतले छःपिं आनन्दं च्वना बिज्याहुँ” धया गणेशया लागी कोठा छगू प्रबन्ध याना बिल।

तःवःम्ह ऊ. भातां नं ज्या खँय् मालिबले खबर यायत सूचित याना बिदा कया लिहाँ वन। उगु अवस्थानिसे गणेशया जीवनय् मेगु हे कथं न्हूगु उज्वलता पिहाँ वल।

Dhamma.Digital

२०. मनं तुना थें

मोलमिन, तनिडसारी प्रदेश च्याइखमी जिल्लाया शहर। बर्मा देशया तृतीय शहर। चहल पहल दुगु न्ह्याइपुगु विशालगु शहर। थ्व शहर छमू पट्टन (बन्दरगाह) जुया बर्मा देशं पिहाँ वइगु जाकि, वा, सिसिसिया नितिं विदेशी जहाज दिका तइगु, मालसामान ल्ह्यइगु व मनूत नं च्वनिगु जलयान दिकइगु बन्दरगाह जुया तःसकं न्ह्याइपु। वयासिबें यात्राया नितिं मदयेक मगाःगु एरोड्रम, बन्दरगाह, रेलवे स्टेशन दुगु जुया बर्मा देशया कोने पाखेयागु रंगून लिपा विशेष चलहपहलगु शहर। उकिं भौतिक उन्नतिया दृष्टिं नं गौरव काये थाय् दुगु थाय्।

लोकोत्तर-धार्मिक दृष्टिं नं अप्वः गौरवान्वित जुया च्वंगु कारण ला शहर प्रतिष्ठित भूमण्डलया आकारं हे धाये माः। अवश्यं खः - शहरया छेपाखे तांलीं खुसिया तब्ब्यागु नदी फाँट। मेखे पाखे नदी फाँट व शहरया दुनेयागु प्रदेशयात लिधंसा बिद्या अविचलित रुपं सुरक्षाया दृष्टिं स्वया च्वं थें च्वंगु नामवीस पर्वत माला। गुकी चैत्य व अने अनेगु बुद्ध धर्मावलम्बीपिनि गृह प्रासाद प्रतिष्ठित जुया च्वंगु दु। उकिं थ्व महान स्थान खः।

उगु नागवीस पर्वतया मध्यवर्ती स्थानय् लुँया रश्मिं ज्वाला ज्वालां थिना च्वंगु च्याँइतल्लान् चैत्योत्तम, छेपाखे महाभ्यत् मुनि तथागत विराजमान जुया बिज्याःगु गन्धकुटी प्रासाद विहार, मेखेपाखे भोलाक दया च्वंगु चैत्य व च्वकाय् च्याँइतल्लान् चैत्य थें हे शोभायुक्त दाजु-किजा जुया च्वंगु ऊ. जिन धयागु जिनमाः आउँ चैत्य, थ्व फुकसिनं थुगु शहर व स्थानया बुद्ध धर्मया अवस्थायात स्पष्ट रुपं स्वरुप प्रदर्शित याना क्यना च्वंगु दु। अथे हे सुवर्ण रश्मिं ज्वाला ज्वाला च्वंगु पवित्र अविचलितगु शोभा धारण याना च्वंगु दु।

नागवीस पर्वतया शासनिक गृह प्रासादं शासनया शोभा धारण याना क्यना च्वं थें उकिया थाय् थासय् बुद्ध धर्मया मूल बीज जुया च्वंगु बौद्धग्रन्थ पिटकयात उच्च श्रेणी थ्यंक ब्वकेगु, शिक्षा बीगु महाविद्यालय नं मोलमिन शहरया गौरवयात जक मखु संयुक्त राष्ट्र बर्मा देशया गौरवयात नं ज्योतिर्मय याना क्यना च्वंगु दु।

विशेषतः च्याँइतल्लान् चैत्यया ससःतिक नागवीस पर्वतया छगू न्हासय् दुगु खेमाराम शीलवती विहारं दाजुपिनिगु विद्यालय स्वया कम मजुइकथं बौद्धग्रन्थ पिटकयात उच्च श्रेणी तकं न्ह्याय् दयक शिक्षा बिया शीलवती नां दुपिं स्त्री जातिया शासन भारवाहिकापिन्त पिटक प्रज्ञावतीत्वय् व्यापक रुपं हे थ्यंका बिया च्वंगु दु, उकिं हे खेमाराम धयागु नामं थौयागु थ्व बर्मा देश पालि शिक्षा पद्धती प्रसिद्ध जक मखु भव्य रुप नं धारण याना च्वंगु दु। बांलाःगु विनय, विद्याध्यनय् बांलाःगु क्रम, परीक्षाय् महान् विजय जुया च्वंगुलिं खेमारामया कीर्ति-सुवासं सुगन्धित जुया च्वंगु दु। उलि जक मखु खेमारामय सुपुत्रीपिनि चरित्र बांलाना शिक्षा समाधिं पूर्ण जुया दायक दायिकापिनिगु श्रद्धाञ्जलीया पात्र जुया काय फुगुलिं नं दुगु कीर्ति भंभं वृद्धि जुजुं वयके फयाच्वंगु दु।

वयासिकं उगु खेमाराम महाविद्यालयय् १९५२ सन् सेप्टेम्बर २३ तारीखया दिनय् विशेष नोट् याना तय बहःगु घटना छगू प्रादुर्भाव जुया वल।

व घटना खः - श्रेष्ठ पवित्र छन्दया द्रुतगतिं अनेनेगु दुःख कष्टयात निर्भयं अभिमुक्त याना वःम्ह धम्मावती नां दुम्ह नेपाःमि शीलवती बालिका छम्ह थ्यंकाः वःगु।

गणेश पासपोर्ट मदयक वःगु कारणं खुलाति रंगूनय् ज्या खँया लागी पिया च्वने धुंका स्थविर ऊ. धम्माबुध, एकाउन्टेन्ट जेनरल ऊ. सांल्वीं, बुद्ध शासन कौन्सिल इत्यादिया पुद्गलपिं व सोसाइटीया सहयोगं अपराधं बांलाक मुक्त जुया वन। ज्याखँया नितिं थथे खुलाति बिक रंगूनय् च्वने माःगु वया नितिं निरर्थक मजू। च्वँतलेया समय फल सइकथं प्रयोग याये सःथें रंगून शहरया बोलि-वचन, पहः वय्कः खँ ल्हायगु जेनरल ऊ. सांल्वीया छँ तुं बर्मा भाषा सयकेगु अवसर प्राप्त जुगुलिं खुला फुका उगु ज्या सिधःबलय् बर्मा भाय् थुइक ल्हाय सयकल, बर्मी लिपि नं भति च्वने ब्वने सयकल।

अनं लिपा उद्देश्यानुसार थ्व मोलमिन शहरया खेमाराम विद्यालये सयादो ऊ. धम्माबुधया आज्ञानुरूप अधिकार दुपिसं छ्वया हल। अन थ्यन। लः त्वने प्याय् चाःम्हं बुँगाःचा लुइकु थें अभिलाषा दयाच्वंगु बौद्ध ग्रन्थ सयके सीकेगुली समय सिन्तिं मछ्वसे अभ्यास व उद्योग याना यंकल।

खेमारामया नायक गुरुमां दो पञ्जाचारी धयान्ह पिटकया सार यःपिं न्ह्याय् मच्चयत् पिटक ग्रन्थ न्यने कने याना पिटक प्रज्ञावतीत्वय् थ्यंका बीगुली दक्षम्ह जुया च्वं थें तुं गणेशयात नं छसिनिसें बुलुहुँ बुलुहुँ स्यने कने याना यंकुबले दच्छिया भित्रे

गणेशं मोलमिन् सद्वन्म पाल परीक्षा बीफुगु जक मखु प्रथमश्रेणी प्रथम जुया विजय स्वांमाः वचखाया तकं काय फया वन।

अबलेनिसं १९५४-५५ सनय् अभिधम्म परीक्षा ३ कक्षा व सर्कारी प्रथम कक्षाय् विजयी जुल। १९५६ सनय् सर्कारी द्वितीय कक्षा, १९५७ सन् सुसमाचार परीक्षा प्रथम कक्षा व १९५८ सनय् सरकारी तृतीय कक्षा दैय्दसं विजयी जुयाव वन।

“मानिपो (नेपाः मय्जु) पिहाँ वा थन अतिथिपिनि नाप लायेगु इच्छा जुया च्वन हँ।”

गुरुमां शीलवती छम्हसिनं सःतल। सः दीवं हे शिक्षां पूर्णम्ह परिपूर्ण इन्द्रिय दुम्ह शीलवती गुरुमां छम्ह नाइक पलाः छिना तीजक कोठां पिहाँ वल।

पिहाँ वःम्ह शीलवती न्हापा अय् थय् मदयक म्हासुगु वस्त्र छजु पुना अनेनेगु दुःखकष्टं पार जुया वःम्ह गणेश धाःम्ह नेपाःमि शीलवती धम्मावती (वर्तमान खेमाराम ध्यंकः वय धुंकाः शुक्रवारय् जन्म जूम्ह म्हाय्यामचा जुया नितिं सुधम्मवती) हे खः। आः ला गणेश धयाम्ह धम्मावती व सुधम्मवती (मोलमिन शरया प्रिय सम्बोधन ‘मानिपो’) न्हापा थें हलू रंग म्हासुसे च्वना च्वंगु गा, मिजं कमीज थें जाःगु दुनेयागु लं फिना तःगु नेपाःया भाव मदया बर्मी शीलवतीपिं थें गुलाफि रंगगु वस्त्र पुना निर्मल मुखाकृति दया मचाया भाव तना गौरवपात्री इन्द्रिय शिक्षां पूर्ण जुया श्रद्धाञ्जलीया पात्री जुया च्वंगु खने दया च्वन।

मानिपो (नेपाः मय्जु) धाःम्ह गणेश खेमाराम ध्यंका खुदैया भित्रय् समय सितिं मध्वसे महान् प्रयत्नं स्यने कने याना वःगुलिं तृतीय कक्षाय् तकं विजय प्राप्त याना उच्चगु शिक्षाय् थाहाँ वये धुंकल। वइगु दैय् पालि तक्षशीला परीक्षा समितिया धम्माचरिय उपाधि परीक्षाय् द्वाहाँ वने फयेक विशेष उद्योग याना च्वंगु अवस्था नं जुल। खालि प्रयत्न व विजय जक मखु वयागु जीवनी घटना तकं स्नेह सम्बन्ध दयके बहःगु जुया नितिं उखें थुखें वयात स्वयेगु इच्छा, स्नेह सम्बन्ध दयकेगु अभिलाषा दुपिं अतिथि परिषदपिनि पाखें हे मानिपोयात खनेवं श्रद्धा बढे जुइका “मानिपो, विद्याध्ययन याना च्वैतले सहयोग कायगु स्वीकृति बिया बिज्याहँ” धकाः दायक दायिका जुया वनिपिं नं छन्हु थे छन्हु अप्वः दया वं वया च्वनिगु ला स्वभाव हे खः।

“का स्व मानिपोया नितिं प्लेनया टिकट बुद्ध शासन कौन्सिल बीगु खँ धाः वया च्वन, वनेगु दिं नं सीके मानि हँ”

कोठां पिहाँ वया तीजक गुरुमांया न्ह्योने विनीत रुपं फेत्तु वःम्ह मानिपो

धयाम्ह गणेशयात नायक गुरुमामं खँ छुना धाल। गणेशं नाप लाःवःपिं अतिथिपिन्त स्वःबलय् धार्मिक मन्त्रालयया अफिसरपिं जुया च्वंगु खन। खः, थःगु जन्मभूमिं मवसे मध्यकुसे तोते मखु धयागु जोशं पिहाँ वया बर्मा वया च्वंगु आः ट देँ दये धुकल। नेपाः देशया ललितपुरय् दुपिं मां-अबुपिनि पाखें छकोनिं नेपाः लिहाँ वय्केया नितिं बारम्बार पौ छवया हया च्वन। उकिं तृतीय कक्षा पास जुइवं छुं दिनया नितिं नेपाः वने धकाः विचाः याना थःत विद्याध्ययन यायेगु नितिं सहयोग बिया च्वंगु बुद्ध शासन कौसिलयात शासन प्रचार रुपं धर्म देशना यायत छुं दिन नेपाः वनेगु निवेदन याना तःगुलिं आः वनेत वचन व वये वनेत प्लेनया टिकट नापं बीगु समाचार ब्यू वया च्वने धुकल।

“खः गुरुमां गबले नेपाः वनेगु मती तथा तथागु दु। समय सीकेगु इच्छा दु। वनेगु निश्चय जूसा रंगून तक तःवनेत ठीक जुया च्वनागु दु।”

धार्मिक अफिसरपिसं धायेवं मानिपो (नेपाः मय्जु) घुरे जुया विचाः याये धुंका - “वनेगु मती जक तथा च्वना तिति, निश्चय मयानानि छिं !” धकाः अफिसरपिनत लिसः बी धुंका नायक गुरुमांपाखे स्वया गौरवपूर्वक बिनित यात - छःपिसं आज्ञा जुया बिज्याय मालि। गबले वंसा जी प्रबन्ध याना बिया बिज्याहुँ गुरुमां !

“वनेगु स्वीकृति व डाक्टरया पास भवनेत गुलि बी अले ?” गुरुमांन्हं अफिसरपिके न्यना स्वत।

“१५ न्हुति बी। पासपोर्ट दयकेत जक टायम आपाः लगे ज्वी। आः मानिपोया लागी जूसा पासपोर्टया ज्या मदये धुकुगु जुया आपाः बी मखु।”

“अथे सा वइगु शुक्लपक्षपाखे वने फइगु कथं थनं कंसति रंगून वंसा जी थें च्वं। गथेले मानिपो ?”

“छःपिनि आज्ञा !”

नायक गुरुमांन्हं धार्मिक अफिसरपिलिसे सल्हा याना प्रबन्ध याना व्युगुलिं गणेशं नं स्वीकार याना अथे हे निर्णय यात। ट देँ ट देँ मछि बाया च्वनागु जननी जन्मभूमी नेपाः भूमी ध्यनिन मखाः आहा !

२१. जन्मभूमि

श्रीमती हेराथकुं भुतु क्वथाय नये त्वनेगु ज्वरे यायां ट दँ ट दँ तक बाया च्वनाम्ह यःम्ह याकःन्त्याय् गणेशयात मनय् लुइका लुमंका च्वन। वंगु ट दँ न्हापा छन्हु न्हिनय् व हे थासय् बर्मा देश वनेगु इच्छां न्हापां अनुमति भवंबले थमं अनुमति बीवं प्रसन्न प्रफुल्लित जुया थःत गबय्त घय्पुइ धुंका छें लय्ताः तितिं न्हुं क्वाहाँ वना शुभलक्ष्मीपिन्त पासा थ्वःवंगु भलभलं लुमना वया च्वन।

यःम्हन्त्याचं आःथिंबले बौद्ध साहित्य गाक्कं सथेका च्वने धुकल जुइ। परीक्षा नं तंतं विजयी जुया च्वन धकाः चिट्ठी नं वया च्वंगु दु। आः थें ज्याःगु अवस्थाय् यःम्ह न्त्याय् ललितपुरय् दुसा गुलि जक न्त्याइपुइगु जुइ। मागधी, माधवी धाःपिं मनोहरदेवी व शुभलक्ष्मीपिनि तताक्यहें निम्हं शीलवती भावं ललितपुरय् स्कूल स्थापना याना अनाथ मच्चयत् थेरवादी बौद्ध साहित्य ब्वंका च्वन। इपिं शीलवती तताक्यहेंपिन्त खन कि नापं नापं पिहाँ वंम्ह यःम्हन्त्याय्यात मिखाय् लुइका लुमंका च्वने माः। १९५६ सनय् २५०० बुद्धजयन्ती माने याःबलय् मागधीपिनि तताक्यहें निम्हं बर्मा देश वना ३ दँ विद्या ब्वना लिहाँ वःबलय् थः यःम्हन्त्याय् गणेश नाप लाःगु छें कंगुलिं विद्या सःम्ह न्त्याय्या नितिं हर्षं ताय् दत। उकिं छकोलनं मखुसां छुं समय तकयात जक जूसां लिहाँ वयत बारम्बार चिट्ठी च्वसेलि तःधंगु परीक्षा छगू पास जुइवं लिहाँ वय धकाः लिसः थ्यंकः वल। आः परीक्षा सिधया पास जुल धाःगुलिं न्त्याय् लिहाँ वइगु दिं सत्तिना वय धुकल।

गबले गुखुनु ध्यनि मस्युनिगुलिं काः वनेत नं छुं प्रबन्ध याना तय मलाः। दिं न्ह्यःने ध्यन धायव हानं खबर बी तिनिगु जुइ। अबलेतिनि बर्मा देशं लिहाँ वइम्ह विद्यावती यःम्हन्त्याय्यात विशेष रूपं लँस्वः वने मानि। अज्ज वया अबुम्हस्या ला थः स्वया नं अप्वः न्त्याय् लिहाँ वय्वं ललितपुर छगुलिं न्यं थें च्वंक लँस्वया भव्य स्वागत याय्, शासन प्रचारया नितिं च्वनेत विहार नं दयेका बी धकाः तकं ग्वसाः ग्वया च्वन तिनि धकाः यःम्ह न्त्याय् मिखाया न्ह्योने तया विचारय् मग्न जुया च्वंम्ह हेराथकुं “यःमा, भन्ते छम्ह छँ न्ह्योने दना बिज्याना च्वन” धकाः चीधीम्ह कायं सःतुगु सः तायवं “भन्ते छम्ह धाःस्वयबले बुद्धघोष भन्ते जुइमाः, न्त्याय्या थासं छुं विशेष खबर दया धाः बिज्याःगु जुइ” धकाः मती तयाः “ॐ ॐ वल” धाधां ज्या तोता काचाकाचां छें पिहाँ वल।

छँ न्ह्योने गुलाफि रंगगु वस्त्रं पुना मेगु आकार वया च्वंम्ह छम्ह अविचलित व इन्द्रिय शिक्षां पूर्ण जुया संयमं दना च्वंगु खन। श्रीमती हेराथकुंया बुद्धघोष भन्ते नाप लाइ धकाः पिहाँ वःगु ला मती दु थें मखया थःनं मखनिम्ह म्हमस्युम्ह छम्हसित खना च्वंगुलिं काचाक्क ला अकमके जुया वन। लिपा तिति शिष्टाचार दुपिं हामापिनि नियमकथं “बिज्याहुँ, बिज्याहुँ छु ज्या दु थें !” धकाः निमन्त्रणा यायां सः बिल।

आकार हिला च्वंम्ह तीजक छँ स्वाहाने पाखे पलाः छिना वल। “हँ, मिसामद्या खनी का ! गनं वःगु जुइ ! बर्मी शीलवती थें च्वं। मनोहरपिंथासं वःगु जुइका। अथवा बर्मा म्थ्याय् मचायागु चिट्ठी बिया हःम्ह यात्री जकं ला !” श्रीमती हेराथकुंया कल्पना याना च्वंबले लाक्क गणेशकुमारीं धाल -

“मां, जि गणेशकुमारी का !”

“अहँ हँ”

मेगु भेष जुया च्वने धुकुम्हस्या म्हुतुं सः पिहाँ वय्वं तिति श्रीमती हेराथकुंया आकाभाकां आश्चर्य चाःगु सः पिज्वय् कल। अबलेतिति तप्यंगु च्वामुगु न्हासय् स्पष्ट सी दया च्वंगु ती खना तुरन्त रुप म्हसीका लय्तां तोपुइका इतिमिति कना जुल।

“अय् मद्यत, थन वासा थन वा, थ्व छिमि तता गणेश का। अय् मद्यत छिमि कका सःता वासा। मानकाजी उखे पिहाँ वन थें च्वं, हँ सःता वा। हँ याकन, अः अः म्थ्याय् हँ हँ। मखु, मखु, गणेश अः अः..... शीलवती, तले बिज्याहुँ, थाहाँ नु।”

आश्चर्य व हर्ष श्रीमती हेराथकुं इपं थिपं मदया भेष हिले धुकुम्ह, इन्द्रियनिग्रही शिक्षावती प्रज्ञावती यःम्हम्थ्याय्यात अय् थय् मदय्क छँ तलय् निमन्त्रणा याना हल। शीलवती गणेशं मायात हर्ष इतिमिति कना वयाय् थ्वयाय् मदय्का च्वंगु खना छको मुसुक न्हिला स्वये धुंका छँ तलय् थाहाँ वल। किजापिं निम्हसिनं इमि तता गणेश धकाः माम्हं धाःगुलिं जक चिला मवसे स्वया च्वंच्वन। पूरा म्हसीके मफुगुलिं म्ह मस्युम्ह छम्ह सुं ज्वी धकाः मती तया न्हि नं मन्त्युसे वातां स्वया च्वंगु च्वनं।

“अय् मद्या, हँ। थ्व छिमि तता का म्ह मस्युला ? हँ छिमि ब्वाया पसलय् ब्वाय् हँ सा, बर्मा देशं तता लिहाँ वल धा। छिमि दाजुयात नं सःता हिँ, हँ याकनं।”

“दय् मां !”

मचाम्ह किजा आःतिति खने दःवःम्ह ततायात लिफःलिफः स्वस्वं पिहाँ वन।

किजापिसं जक गणेशयात म्हमस्युगु मखु, पिहाँ वःबले मचातिनिपिं किजापिन्त आः
 ल्याय्म्ह उमेरय् हानं नाप लाःम्ह गणेशं नं बांलाक म्हसीके फुगु मखु।

श्रीमती हेराथकुनं यःम्हम्ह्याययात लासाय् फेतुकल। अनं लिपा खँ ल्हाय्
 मफुनिगु जुया आदर गौरव तथा ल्हाः बिनित्ति याना वन्दना यात। थः म्ह्याय् जूसां
 उत्तम भावय् ध्यने धुंकाः शान्त दान्त इन्द्रिय शिक्षा व प्रज्ञा गुणं याना वन्दना याये
 योग्य जू धकाः श्रीमती हेराथकुनं विश्वास याना तल। अनं लिपा यःम्हम्ह्यायया
 लिक्कसं क्वय्लाःगु थासय् बांलाक फेतुना गौरवपूर्वक खँ ल्हात।

“खबर मब्यु, छुं मब्यु आकाभाकां जूबलय् म्ह्याय् जुइ धकाः मती मवःगुलिं
 मनूनापं द्वन का। तःसकं म्ह व्वलना च्वन खनीका सा। खनेवं सकलें लय्लय् ताइ
 तिनि। न्हिन्हि थन छःपिनिगु खँ जक जुया च्वनिगु जाँचय् पास जुल धकाः धाःगु
 तायवं थन उत्सव मानय् याय्गु बिज्याहुँ, बिज्याहुँ।”

श्रीमती हेराथकुं यःम्ह म्ह्याय् शिक्षावती नाप खँ ल्हाना च्वंबलय् जःला
 खःलापिं छखलः तलय् थाहाँ वय्व नैतुया थाय् बिल। गणेशया निनिपिं, तता
 तःक्यहँपिं तलय् थाहाँ वया श्रीमती हेराथकुंया लिक्कसं पुचः मुना फेतुइ धुंका च्वय्
 लासाय् च्वम्ह शीलवती गणेशयात वन्दना याय धुंका “गन ले गो गणेश वल
 धया बिज्याना मखुला ?”

“आम का” श्रीमती हेराथकुनं न्ह्युन्ह्युं क्यनेवं “हँ थ्व ला !” पाःलाकं
 न्यना आश्चर्य चाया च्वन।

“अहँ मस्यु, धाथें म्ह मस्यु का। ‘व का’ धया तिनि थः थें जुया वल का का”
 धाधां न्हिला सकलें लय्लय् ताया च्वन।

इमि न्ह्योने १३/१४ दँया उमेरय् तितिं न्हुं न्हिंता च्वँच्वं खने मदया वंम्ह
 आः २० दँ दयका म्ह जाया अंगप्रत्यङ्ग हृष्ट पुष्ट जुइका मेगु भेष धारण याना
 ध्यंकः वःम्ह गणेशयात इमिसं नाप लाना स्वय दुबले दिव्य पुष्करणिं थाहाँ वःम्ह
 छम्हसित नाप लाः थें आश्चर्य चाया च्वंच्वन।

“सकसितं म्ह फु मखु ला ? जःल खःल थःथितिपिन्त जिं नं लोममं। अन
 च्वना च्वसां चित्त ला न्ह्याबलें थन ध्यना च्वंगु दु। अथेसां लिमलाः फमलाः विद्या
 सयेका च्वने माःगुलिं चिट्ठी नं च्वया हये मफु, छु याय् !”

मचाबलेयागु बिल्कुल पाना मवनिगु गणेशया सः ताये दयेवं ट दँया भित्रे
 परिवर्तन जुया वंगु अक्स्था इमिसं हानं वाला स्वया च्वन। थुकथं जःल खलः थःथितिपिं
 छथ्वः बर्मा देशया खँ, बुद्ध धर्मया खँ न्यना ल्हाना कुशलवार्ता याना च्वन।

अबले हे श्री हर्षमान व गणेशया दाजु निम्ह लयल्य तातां तलय थाहॉ वल। इमिसं नं मेपिसं थें तुं तुरन्त म्हसीके मफया वातां स्वया च्वन। लिपा तिनि थः म्थ्याय व थःपिनि क्यहें धकाः सीका लयल्य ताल। न्हापा ला थःपिं लिसे लिसे विरोधी जुया पंक पंकं जबरजस्तिं पिहॉ वंगुलिं नुगः हे तज्याइ थें च्वना दोष ब्युब्युं मगाः थें जुया च्वंगु खः। थपायसतकं नं याये त्यःला धकाः करुणा युक्तगु तमं धाय जिक्व धया वःगु खः। आः शिक्षा इन्द्रियं पूर्णं जुया धात्थें बुद्धिमती रूप्य थ्यंकः वःगु बखतय् दोष धाक्व तना वंगुलिं प्रसन्न-प्रफुल्लित व हर्ष गदगद जुया गथे जक गौरव तये गथे जक माने याये मालि धयागु थाःगाः काय् मफया च्वन।

लिपा स्नेही पासापिं मनोहरदेवी, शुभलक्ष्मी (मागधी, माधवी)पिं नं नाप लात। इपिं तताक्यहेंपिं निम्ह नं बर्मा देशय ३ दँ च्वना विद्या सयेका वःगुलिं गणेश थें परीक्षा पास मजूसं बौद्ध साहित्य स्थने कने याय फुपिं जुया स्कूल छगू चायका अध्यापिका जुया थेरवादी शासन प्रचार याना च्वपिं खः। इपिं नं गणेश थ्यंकः वःगुलिं लयतावा च्वन। नापं च्वना नापं शासन प्रचार यायेत खँ ल्हाना च्वन। तर गणेशया उद्देश्य लक्ष्यय् मथ्यनिगु जुया छुं दिनया लागी जक कयागु खँ कना प्रार्थना याय माला वन।

गणेश छखें विशेष पारमी दुम्ह सुधम्मवती, नेपाः देशय् छगू जन्मभूमी २ लाति वास याना वल। उलिया भित्रय् सुथय् बहनी (चान्हि) मधासे थेरवादी बुद्ध धर्मया देशना याना जुल। बुद्धवादया मूलभूत जुया च्वंगु त्रिशरण, पञ्चशीलनिसें बोधिपक्ष धर्म ३७ ता, प्रतिपत्ति विपश्यना धर्म नं गबलें मां अबुपिनि छँ, गबले थःथितिपिनि छँ, गबलें विहारय् मट्टिक देशना याना च्वंगु जुया न्हापानिसें थेरवादी बुद्ध धर्म पाखे क्वसाला च्वंगुली व्यक्तिगत प्रेमं धर्मय् नापं स्नेह दइगु स्वभाव त्वाक ज्याना च्वंगुलिं थेरवादी बौद्ध संख्या चानं निहनं धया थें बढे जुया वल।

गबलें गबलें निह्च्छिं देशना याना त्यानुया सने ममदया च्वनिगु बखतय् तकं बहनी बाचा बाचा बिक गणेशया मां अबुपिनि छँ कया धर्म छलफल याःवःपिन्त लिस्सः बिया धर्मया खँ विश्लेषण याना कना च्वने माः। न्ह्याबलें ११ बजे स्वया न्ह्यथ्याक घने मदुगु जुया मान्ह श्रीमती हेराथकुं छुं दिनया लागी वःम्ह यःम्ह म्थ्याय्या जिवे नापं छुं जुइला धया थें ग्याना च्वनिगु। उकिं १० बजे जुइवं हे अतिथिपिन्त लिहाँ वनेत खँ न्ह्यथने यःगु जुया च्वन। उजोगु अवस्थाय् गणेशं बखतय् लाःबले न्यने ब्यु धकाः मांयात गने माः।

धर्म खँ न्यनिपिं छलफल याइपिं जक मखु, निमन्त्रणा याना नके त्वंके याइपं नं यक्वं दुगु जुल। थ्यना ४/५ न्हति जक मां अबुपिनि छँ नये त्वने माःगुलिं बाहेक

छँ नये माः धयागु दुगु मखु। शीलवती जुया बहनी मनःगुलिं सुथय् निमन्त्रणा यानातःपिनिगु लिष्ट लिहाँ वयेगु दिनय् तक जाया च्वन। गुलि दिं मदया नुगलय् स्याकुपिं नं दु। उकी गणेश व मां अबु थःथितिपिनि मनय् तक गथे थें छु थें धयागु भाव तक पिहाँ वल।

गणेशपिनिगु जाति “शाक्य” नां जुया च्वंगु उच्च जाति खः। तर गणेशं शासनगामी शीलवती जुया अनुसारं उगु कुल जातियागु दृष्टी मिखा मतः। देशना यायत निमन्त्रणा याःथाय् देशना याना, भोजन निमन्त्रणा व्युथाय् स्वीकार याना नःवनिगु। अबले मां अबुपिसं “न्ह्योने लाःपिनिगु छँ नये त्वनेगु याय् मते जात स्यनि” धकाः काचाकाचां निवारण याय् यःगु जुया च्वन।

उगु अवस्थाय् गणेशं “थः धर्मपिता तथागत थःगु देशय् बिज्याःबले अबुन्ह शुद्धोदन जुजुयात बुद्ध वंशया विषये धर्म देशना याना बिज्याःगु हानं विश्लेषण याना कना बुद्धया पुत्रपुत्री भिक्षु व भिक्षुणीवंशय् अन्तरगतपिं शीलवतीपिनिगु लागी जातपात मदु धयागु छँ कना मां अबुपिनि मन सुख मदुगुयात मदयका छ्वइगु जुया च्वन। मां अबुपिनि बिक्कुल स्वीकृति मदुसां श्रेष्ठ उत्तम बुद्धि दुन्ह सःस्युन्ह यःन्ह न्ह्याय्यागु इच्छा व छन्दयात विरोध इमिसं मयाः।

थुजागु कथं जातपातयात वास्ता मतसे साधारण समानता हया उत्तमगु थेरवाद बुद्ध धर्मयात थुइक कने सःन्ह गुरुमां गणेश खना स्यूताः दक्च नेपाःमित खुशी जुया च्वन। उकिं हे नं “गणेशं निलाति क्या कंगु खं जिमिसं निदं कनागु स्वया नं फल दु।” धकाः नेपाःया स्थविरपिसं गुण वर्णन याना प्रशंसा याना बिज्यात।

“बर्मा देश लिहाँ बिज्याये म्वाल, थन हे च्वना बिज्याहुँ” थये सकसिनं प्रार्थना यात। तर स्वीकृति बी मफु। द्वाहाँ वने मानिगु पालि तक्षशील परीक्षाया लागी थ्वयासिकं अःप्वः समय थन फुका च्वने फुगु मखये धुकल। उकिं सकसिगु छन्दयात विरोध याना वये माला वन। थुकथं गणेश नांन्ह गुरुमां सुधम्मवती मिखाय् ख्वबि जायका च्वपिं ज्ञातिबन्धुपिन्त छुखे तया हानं बर्मा देश लिहाँ वल।

तर न्हापा मिसामचाया रूप्य् थ्व लं सुनानं मसीक ग्याग्यां बिस्युं वःगु खःसा थीं शासन प्रचारक पराक्रमी अमर मिसा जातिया रूप्य् थ्व लँ हे भःभःमःभः धायक तःवयका समृद्धिशाली जुया पिहाँ वल।

२२. विजयमाला क्वखाय्गु दिं

१९६२ सनया डिसेम्बर २ तारीख (बर्मी दँ १३२४ या मंसीर ६ गते) रंगून शहर, गभायी, सिरि मङ्गल भूमिस्थलय् छट्ठ संगायन महापासाण गुफाय् जूगु संयुक्त राष्ट्र बर्मी क्रान्तिकारी सरकारया पालि तक्षशीला समितिया अधिकारत्वय् उद्घाटित पालि तक्षशीला आचार्य परीक्षाया उपाधि सभामंडलय् 'शासनधज धम्माचरिय' उपाधि छुना पिहाँ वःम्ह उमेरं २५ दँ दुम्ह शीलवती (अनागारिका) गुरुमां छम्हसित समस्त उपस्थित परिषद साधुकार बिया अभिनन्दन याना च्वंच्वन।

उम्ह गुरुमां खः गणेश नां दुम्ह धम्मावती (सुधम्मवती) धयान्ह मोलमिन्या प्रिया मानिपो (नेपाः मय्जु)। मानिपोयाके पासापिं, दायक दायिकापिं पत्रकारपिसं छ्चाःख्यरं भुना न्यना च्वन। पत्रिका फोटो न कया च्वन। न्यना च्वंगु प्रश्नत छ्गु छ्गु तालं जूसां मुख्यतः छ्गु हे।

“मानिपो धम्माचरिय पास जुइ धुंकाः नेपाः देशय् धर्म प्रचारार्थ लिहाँ बिज्याइ धाःगु धात्थें ला, धात्थें लिहाँ बिज्याये त्यना ला ?”

थ्व प्रश्न हे खः। मानिपो छम्ह नेपाः देशय् लिहाँ वनिगुलिं थेरवाद बुद्ध धर्मया लागि साहस थाहाँ वइगु खँ खः, तर धात्थें लिहाँ वनिन धाःगु बखतय् बर्मा देशं वयात छ्वय नुगः स्याः, तोता छ्वयगु इच्छा मदु। बाया च्वनेत थाकु चाः।

मानिपोनं बुलुँ हे लिसः बिल - “लिहाँ वनेगु ला धात्थें खः। अन च्वनेत शीलवती आश्रम छ्गु नापं मां अबु थःथितिपिसं प्रबन्ध याना तय् धुंकल। थनं छम्ह छम्ह धर्मय् क्वातुपिं बर्मी शीलवतीपिं निमन्त्रण याना यंकेगु नं कोछिना तःगु दु। हानं सकसिनं प्रेरणा व्युगुलिं आगामी वर्षय् पालि तक्षशीला परीक्षाय् पालि पारंगत गुण विषयक श्रेणी प्रवेश जुइगु नं मती तया च्वना तिनिगु जुया दच्छिया दुने ला लिहाँ वने फइ मखु नि। थ्व समाचार नं नेपालय् बिया तये धुंगु दु।”

“प्रतिपत्तिक्रमम् भावना यायेगु मानिपोनं नुगलय् तथा बिज्यानागु दु ला ?”

“दु, धर्म प्रचार यायगु अवस्थाय् परियत्ति जक मखु प्रतिपत्ति नं पूर्णं जूसा तिनि सफलता दइ धयागु मती दु।”

प्रज्वलित पारमीभागी हे खः। सीकेगु इच्छुकपिसं छ्वाख्यरं भुना न्यना च्वाँक्ख खँ शान्त अविचलित रूपं इन्द्रिय संयम याना लिसः बिया च्वन। क्यागु गम्भीर अविचलित मिखा निगलं नं गम्भीरगु विचार दुम्ह धयागु खँ कना च्वंगु दु, न्हापा ध्व निमः मिखा आत्मसमर्पणया ज्यां विचलित जुया वल जुइ, दुःखया आघातं ख्वबिं जाय्का वःगु दु जुइ, भयभीत जुया पुलक पालक महिक सना वःगु दु जुइ, शिथिलता व निराधारं ख्यँका वःगु दु जुइ, तर व हे मिखा थीं उगु अनुभूतिया अभ्यासी ज्वी धुंकुगुलिं गम्भीर, तीक्ष्ण जुया पाण्डित्यं पूर्णगु जुया च्वने धुंकुगु दु !

विशेषता युक्त च्वामुसे च्वंगु न्हासय् दुगु हाकुहाकु धाःगु ती न्हापा ला स्त्री जातिया सौन्दर्य तिलक जुया वः थें च्वंसां आः अविचलित स्वभावया तिलक, गम्भीर प्रज्ञाया प्रतीक रूप्य ख्वालय् प्रभावशक्त जुया च्वन।

महापासाण गुफा नांगु सभामण्डपं पिहाँ क्या च्वपिं श्रमण पण्डित, गृहस्थ पण्डितपिसं नं मानिपो (नेपाः मय्जु)यात स्वस्वं विचाः क्या च्वं थें च्वं। इमिगु नुमले “ध्व नेपाःमि शीलवती गुरुमां बौद्ध साहित्य अध्ययनय् उच्च श्रेणी ध्यना च्वने धुंकुगु ला अवश्यं खत, तर अध्ययन उच्च श्रेणी ध्यने मात्रं मन लुदंका खुशी जुया वनिला, पालि अट्ठकथा टीका व अनेनेगु ग्रन्थान्तर मवेषण यायया लागी, गम्भीराति गम्भीरगु पिटक ग्रन्थया ह्वःप्वाः सीमदयक अनुगामिक जुइया लागी क्यासिकं बुद्धवाद-धात्थें सत्य जुयाच्वंगु विमुक्ति सत्य धर्मयात तिसिया स्पष्ट रूपं धर्म-रसपान याके फयेकेगु इत्यादि विषययात लोमंका जकं च्वने लाइगु ला !” कल्पना वयका च्वन ला मस्यु, मानिपोया न्ह्यःनें गबय्त बिका नं लिचिला वने मफसे च्वना च्वंगु खने दया च्वन।

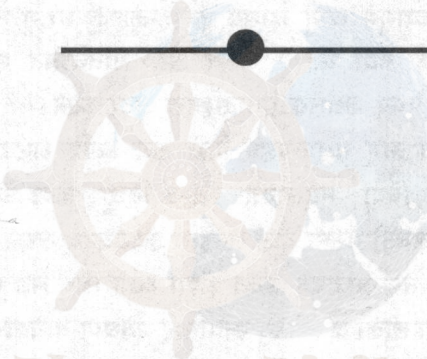
धुम्ह मानिपोयात अबु नेपाः देशं व मां अबु, थःथित्तिपिसं पिया च्वंगु दु। तर दच्छिति ला सह याना पिया च्वना ब्यु नेपाः दे व मां अबु, थःथित्तिपिं !

रात्री अन्धकारं नमुत नं खने मदय्क गगन तोपुया च्वंगु समये फुत्ति-फाति क्या च्वंगु वाया दथुं निर्भयतां आत्मसमर्पण याना छें बिसि क्या धर्म व शासन शिक्षा अनिवार्य प्रयत्नं लुइकुम्ह यःम्हन्त्याय् गणेश प्रज्ञावती, शीलवती गुरुमां भावं शासन प्रचारार्थं मातृभूमी ध्यनिन।

अनुज्वलित अप्रकाशित बालिका अवस्थां पलायन जुया आत्मसमर्पणं परियत्ति
प्रतिपत्ति समस्त ज्ञान व बुद्धि दुम्ह जुया नेपाः देशय् थ्यंकः वनिम्ह मां अबु
निम्हसिया यःम्हट्याय्, नेपाः देया यःम्हट्याय्, तथागत शासनया यःम्हट्याय्,
थुम्ह 'यःम्हट्याय्' गणेशं थेरवाद शासनया रश्मि-मिज्वालायात मां-भूमण्डलया
नितिं प्रज्वलितं धारण याःगु जुल धन्य !

“र वे थ्वं”

२५-२-६३

Dhamma.Digital

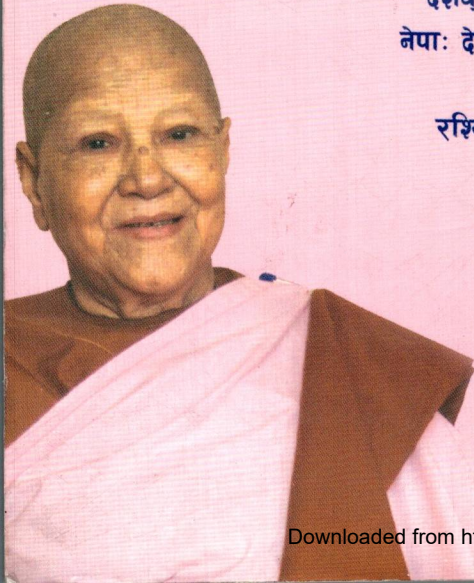
“उमेरयात मल्वय्क शूरवीरम्ह चञ्चल व चतुरम्ह नेपाःमि म्ह्याय्मचा गणेशकुमारी १२
दुबलेनिसें थेरवादी बुद्ध धर्मावलम्बी जूम्ह। न्हापा ला गणेशया छँ परिवारपिं सकलें व
परम्परानिसें हिन्दू रूपरेखा ल्वाक ज्याःगु उत्तर प्रदेशीय महायानी बुद्ध धर्मावलम्बी
जुया च्वपिं खः।

बुद्धधर्मावलम्बी धात्थेम्ह म्ह्याय्मचा हे जुया बौद्ध साहित्य सयेकेगु सीके दइगु जूसा थ्व
छप्वाँय् खायेत जक छाय ग्याना च्वने माःगु वं धाल “अनागारिका जुइ दःसा भं हे ज्यु
सँ छ्यनेगु ज्या खुनु मदया वनि। यःगु थजु, जि ला बर्मा वनाः आखः व्वं वनेगु
इच्छा जुयाच्वन। न्हि माँ, छ्वया ब्यु न्हिलान्हि ला धया।

थौं छः तुयू मज्जनिव हे ललितपुरं पिहाँ वनेत सल्हा यानातये धुंगु। सुथ न्हापां मोटर व
धका धया तःगु। सुथसिया स्वताः ई फःपुला वःबले ला लासाय् नापं च्वनां च्वने
फुगु मखुत। इवारारारां वया च्वंगु वा सःया बिच्चं ताये दइगु मोटरया सल
जक न्हाय्पं ब्युब्युं वाथाक्क दन फेतुत, दन फेतुत, जुयाच्वन

“बर्मा देश लिहाँ बिज्याये म्वाल, थन हे च्वना बिज्याहुँ” थथे सकसिनं प्रार्थना यात
तर स्वीकृति बी मफु। द्वाहाँ वने मानिगु पालि तक्षशील परीक्षाया लाग
थ्वयासिकं अःप्वः समय थन फुका च्वने फुगु मखये धुकल।
उकिं सकसिगुं छन्दयात विरोध याना वये माला वन

अनुज्वलित अप्रकाशित बालिका अवस्थां पलायन जुया आत्मसमर्पण
परियत्ति प्रटिपत्ति समस्त ज्ञान व बुद्धि दुम्ह जुया नेपा
देशय् थ्यंकः वनिम्ह मां अबु निम्हसिया यःम्हम्ह्याय्
नेपाः देया यःम्हम्ह्याय्, तथागत शासनया यःम्हम्ह्याय्
थुम्ह ‘यःम्हम्ह्याय्’ गणेशं थेरवाद शासनय
रश्मि-मिज्वालायात मां-भूमण्डलया नितिं प्रज्वलित
धारण याःगु जुल धन्य

कभर किया : आलोक तुलाधर